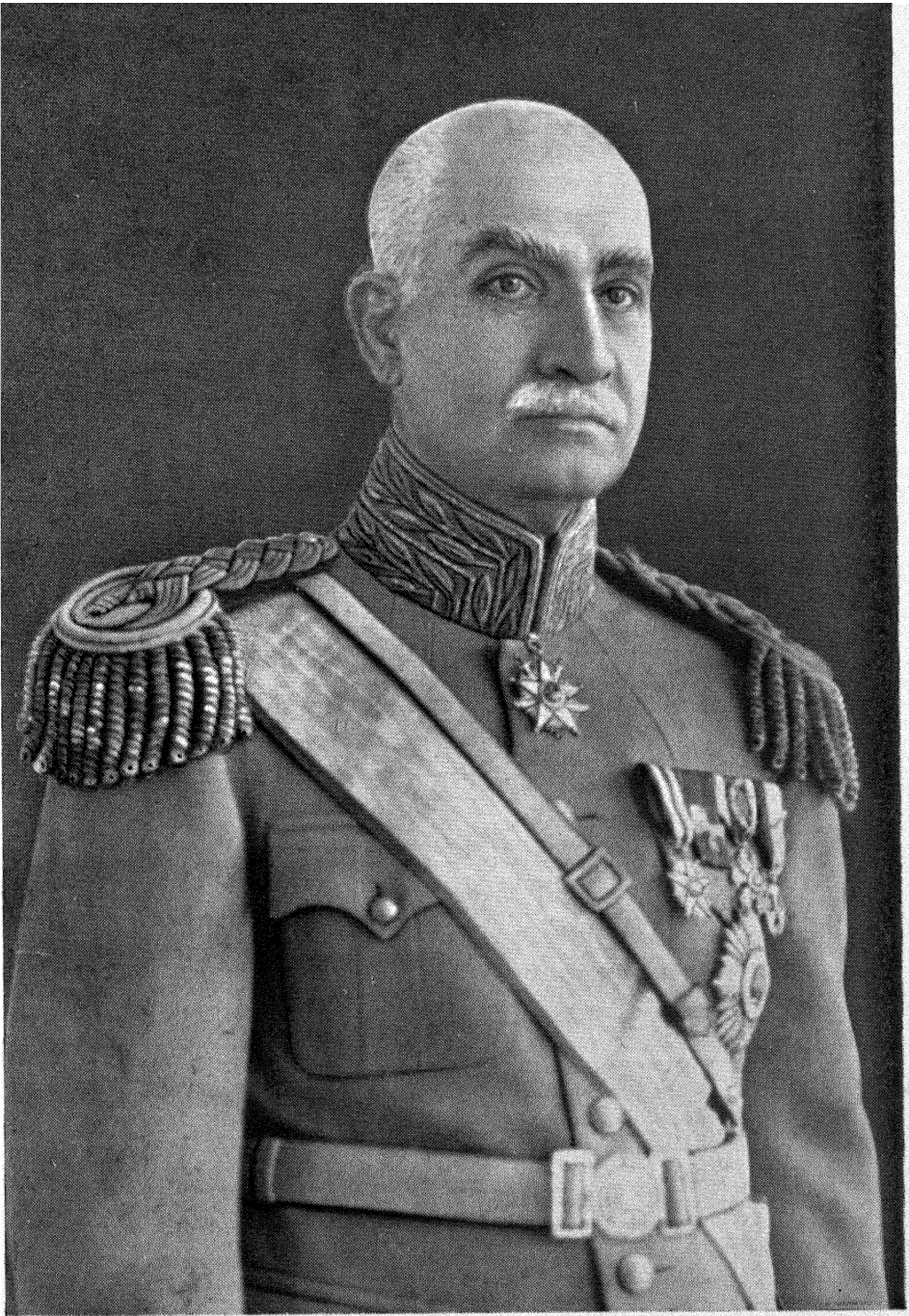

*

226694

*

★

★

توانا بود هر که دانا بود

وزارت فرهنگ

کتاب جغرافی

برای سال اول دبیرستانها

حق چاپ محفوظ

۱۳۱۸

چاپخانه مجلس

آغاز

در این عصر خجسته که از دهن خردانه شتابان دانش و راه علی حضرت رضا شاه پهلوی
و توجهات حکمانه والا حضرت بهایون لایق محمد توسعه و ترقی علوم و فنون و
رفع هر گونه نقص و اختلاف دشمن اجتماعی کشور معطوف است، وزارت فرهنگ
لازم دانست که برنامه آموزشگاهها را با این منظور عالی کاملاً موافق نماید، نخست صلاح
برنامه تحصیلات متوسطه پرداخت، و چون اجراء برنامه بی اصلاح کتب درسی نبود
نمود در تاریخ ۲۷ مهر ماه ۱۳۱۲ تصویب نامه از هیئت وزیران گذرانید که نگارش
کتب دبیرستانی از بر طبق واحد و داشتن شرایط لازم ایجاب میکرد، و بموجب آن
هیئتی از استادان و دانشیاران و دبیران که پیشینه تالیف و تدریس داشتند
بنام کمیسیون تهیه و چاپ کتب برگزیده شد تا برای انجام این امر مقدماتی
وضع کنند که همه کتب دبیرستانی بر طبق یک اسلوب مطلوب و موافق با اصول
آموزش و پرورش نگارش یافته علاوه بر مواد علمی و ادبی مؤید خصال ملی و ملکات رسیده
باشد که از عهد باستان سرشته نهاد ایرانیان بوده، مانند میهن پرستی و شاه دوستی

در است گفتاری و درست کرداری و دیگر صفات و اخلاق نیکو که منظور اصلی از
هر تعلیم و تربیت می باشد .

پس به پیشنهاد این کمیسیون تألیف کتاب درسی هر یک از مواد برنامه بچندتن
از کسانی که آزموده و شایستگی داشتند ارجاع شد .

اینک کتاب جغرافیا برای سال اول دبیرستانها که تألیف آن به :

جناب آقای معز و کیهان استاد دانشگاه

آقای علی اصغر ششم دبیر

آقای نصر الله فلسفی دبیر دانشگاه

آقای محمد محیط طباطبائی دبیر

و گذار شده بود از طرف وزارت فرهنگ منتشر شود که در همه دبیرستانهای پسرانه
و دختران کشور منحصر آتد ریس شود .

وزیر فرهنگ

بهشت

جغرافیای آسیا

باب اول - کلیات طبیعی و انسانی

فصل اول - کلیات طبیعی

قطعه آسیا در نیمکره شمالی از روی خط استوا تا بالای مدار قطبی کشیده شده و وسعت زیادی از سطح کره زمین را فرا گرفته است . از شمال باقیانوس منجمد شمالی ، از مشرق باقیانوس کبیر ، از جنوب باقیانوس هند و از مغرب بکوههای اورال و خاك اروپا و دریای سیاه و دریای مدیترانه و دریای احمر محدود است .

موقع و حدود
و وسعت

آسیا بزرگترین قطعه های خشکی کره زمین و وسعت آن بالغ بر ۴۱۱۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع است .

آسیا برجسته ترین قطعه های خشکی است . زمین شناسی آسیا بلند ترین فلاتها و مرتفع ترین قله ها و جسيم ترین رشته کوههای زمین در این قطعه واقع شده است و در دورانه های زمین شناسی که ساختمان خشکی ها و دریا های سطح زمین متدرجاً بوجود آمده در قطعه آسیا نیز چین خوردگی و آتش فشانیهای پی در پی بوقوع پیوسته و این قطعه از ناهمواریها و اراضی و دریاچه های زیاد تشکیل گردیده است . تغییراتی را که از لحاظ زمین شناسی بتدریج در آسیا حاصل شده میتواند بدین طریق خلاصه نمود :

زمین شناسی آسیا

۱ - در دوران نخست در شمال آسیا فلات وسیع بزرگی موجود بوده که بر جستگیهای آن بواسطه عوامل خارجی از قبیل یخ بندان و غیره از بین رفته و بصورت کنونی یعنی دشت سبیری درآمده است. در جنوب آسیا نیز فلات بزرگ دیگری بوده که از استرالیا تا جزیره ماداکاسگار امتداد داشته و فعلاً از آن فلات چند جزیره و شبه جزیره دکن باقی است.

ما بین این دو فلات دریای بزرگی بوده که در دورانهای دوم و سوم بواسطه رسوب پُر شده است. قسمتی از دشت سبیری از بقایای آن دریاست و نیز دریای خزر و دریاچه آرال قسمتهائی از آن دریای بزرگ میباشند که هنوز آب آنها تبخیر نشده است.

۲ - در دوران سوم چین خوردگی عظیمی بظهور رسیده و مهمترین کوههای دنیا در آسیا پیدا شده است مانند: کوههای قفقاز و البرز و هندو کش و تیان شان و کوئین لُن و هیمالایا و بر اثر پیدایش کوهها دریای بزرگ مرکزی بقطعه‌های چند تقسیم شده و فلاتهای وسیع تشکیل گردیده است.

۳ - بر اثر فرونشستن اقیانوس هند آسیا از استرالیا و آفریقا جدا شده و جزایری در قسمت شرقی و جنوب شرقی تشکیل گردیده است، سپس بواسطه آتشفشانی شکستها وسیعتر شده و جزایر ژاپن و فیلیپین و جزایر مالزی بصورت کنونی درآمده است^۱

۱ - جغرافیای جزایر فیلیپین و مالزی در ضمن جغرافیای اقیانوسیه گفته خواهد شد.

آسیا را از لحاظ شکل پستی و بلندیهای آن میتوان
پستی و بلندی
بینج قسمت تقسیم نمود :

۱ - آسیای مرکزی - هنگامیکه آسیا را از نظر شکل پستی و بلندی
مورد توجه قرار میدهیم در مرکز آن قطعه منطقه بر جسته ای بنظر میرسد
که از توده کوهستانهای بلند بوجود آمده و از آن منطقه رشته های کوه
بطرف مشرق و شمال شرقی و مغرب و جنوب شرقی بشکل دیوارهای
جسیم کشیده شده و از آن توده کوهستانی سرزمینهای مرتفع و فلاتهای
بلندی تشکیل گردیده است که مجموع آنها را آسیای مرکزی مینامیم .
فلات پامیر در مرکز این توده کوهستانی قرار گرفته و ۴۰۰۰ متر
از سطح دریا ارتفاع دارد و بهمین مناسبت مردم آسیای مرکزی آنرا
(بام دنیا) میخوانند . از مشرق این فلات مرتفع رشته کوههای تیان‌شان^۱
و آلتائی و سایان و کوئن^۲ لن و نا^۳ نشان چین جنوبی تا بساحل اقیانوس کبیر
کشیده شده و مابین خط الرأس های آنها جلگه های وسیعی مانند چین شمالی
و منچوری قرار گرفته و در دامنه جنوبی آن کوهها فلات مغولستان
واقع است . از جنوب فلات پامیر رشته کوههای هیمالایا بشکل قوسی
بطرف جنوب شرقی امتداد دارد که بلند ترین کوههای سطح زمین است
و بلند ترین قلّه آن که بنام اورست^۴ خوانده میشود ۸۸۴۰ متر ارتفاع
دارد و مابین رشته هیمالایا (کوه برفی) و فلات پامیر و رشته آستین تاغ
فلات مرتفع تبت واقع است . هر يك از فلاتهای آسیای مرکزی در رشته های
کوهستان محصور شده و از نظر اراضی و اوضاع اقلیمی تشکیل زمینهای
مختلفی را میدهد .

آسیای شمالی - منطقه ای که میان توده کوهستانی آسیای مرکزی و اقیانوس منجمد شمالی واقع شده دشتی است پهناور که از کوههای اورال تا اقیانوس کبیر کشیده شده و در واقع این دشت دنباله همان دشت شمالی اروپاست. در سطح آن برجستگیهای زیادی دیده نمیشود و فقط بخش جنوبی این دشت که متکی بکوههای تیان شان و آلتائی و سایان میباشد کوهستانی است. این منطقه بنام (دشت سبیری) خوانده میشود و در مشرق آن در مجاورت اقیانوس کبیر چند رشته کوه قرار گرفته که دنباله آن در شبه جزیره کامچاتکا نیز امتداد یافته است.

آسیای شرقی - قسمتی از آسیای شرقی را در اقیانوس کبیر یکعهده بيشمار جزایر بزرگ و كوچك تشكيل ميدهد که بنام جزایر ژاپن خوانده میشود و بوسیله دریا های چندی از قسمت دیگر آسیای شرقی جدا شده است، تمام این جزایر کوهستانی و دارای قله های آتشفشانی است. بخش دیگر آسیای شرقی سرزمین پهناور چین است که از شمال فلات مغولستان و کوههای سایان و آلتائی و از مغرب تر کستان شرقی و فلات تبت آنرا احاطه کرده و از مشرق با اقیانوس کبیر محدود است. در سطح آن چند رشته کوه از جنس کوههای فلات پامیر و تبت دیده میشود ولی بخش بزرگ خاك آنرا جلگه های وسیع تشكيل داده و این جلگه ها از خاکهای زرد رنگ حاصلخیزی که آنرا لائوس مینامند پوشیده شده است.

آسیای جنوبی - آسیای جنوبی از دو شبه جزیره بزرگ کوهستانی تشكيل یافته است یکی بنام هند و چین که از امتداد کوههای هیمالایا و کوههای جنوبی چین بوجود آمده و شبه جزیره باریك دیگری بنام

جغرافیای آسیا

مالاکا که مسافت زیادی در اقیانوس پیش رفته است منتهی میشود، این شبه جزیره حد فاصل بین اقیانوس کبیر و اقیانوس هند است. دیگر شبه جزیره دکن در اقیانوس هند که از امتداد دو رشته کوهستان موازی بایکدیگر بنام غاتها بوجود آمده و بخشی از کشور هندوستان را تشکیل داده است. میان شبه جزیره دکن و منطقه کوههای هیمالایا دو جلگه وسیع حاصلخیز بنام جلگه گنگ و جلگه سند قرار گرفته است.

آسیای غربی - از فلات پامیر بجانب مغرب سلسله های کوهستان هندو کش و البرز و قفقاز امتداد یافته و فلات وسیع ایران و قفقازیه و فلات آسیای صغیر را تشکیل داده است و در جنوب غربی این منطقه صحرای بزرگ عربستان قرار گرفته که جلگه بین النهرین و خلیج فارس آنرا از فلات ایران جدا ساخته است.

چون بین مناطق گوناگون آسیا از لحاظ عرض آب و هوا جغرافیائی و وسعت و پستی و بلندی و دوری از دریا و نزدیکی بدریا اختلاف هست آسیا دارای آب و هواهای گوناگون میباشد:

۱ - دشت شمالی آسیا یعنی سراسر دشت سیبری که محصور بین کوههای آسیای مرکزی و اقیانوس منجمد شمالی است زمستانهای بسیار سرد و تابستانهای معتدل دارد و باران آن کم است و بواسطه شدت سرما مدت زیادی از سال تمام رودها و دریاچه ها و آبهای ساحلی آن منطقه یخ میبندد.

۲ - در تمام فلات ها و مناطق کوهستانی آسیای مرکزی و غربی

کلیات طبیعی

که محصور بکوهستان و دور از دریا هستند زمستانها سرد و تابستانها گرم و خشک و اختلاف بین درجه حرارت این دو فصل زیاد است .

باران سالیانه این مناطق کم و فقط در نقاط مجاور دریا بحد کافی است . خشکی هوا و تغییر درجه حرارت فصول در بعضی از این فلاتها مانند فلات مغولستان و تبت بیش از سایر مناطق است .

۳ - آسیای شرقی آب و هوای معتدل بحری دارد ، تغییر درجه حرارت آن نواحی در فصول مختلف کم و باران بحد کافی است . آسیای جنوبی یعنی شبه جزیره های هند و چین و دکن و جلگه گنگ و دامنه های جنوبی هیمالایا بغیر از جلگه سند و صحرای مرکزی آن بنام تهر منطقه گرمسیر و پرباران آسیاست تابستانهای بسیار گرم و زمستانهای معتدل دارد . بادهائی که در آسیا میوزد بر دو نوع است :

یکی بادهای مرطوب دریائی بنام بادهای موسمی که از اقیانوس هند بشبه جزیره دکن و هندوچین میوزد و بادهای دریائی اقیانوس کبیر که بجزایر ژاپن و سواحل چین میوزد و علت فزونی رطوبت هوا و ریزش باران و اعتدال آب و هوای این مناطق وزش همین بادهاست .

دیگر بادهای خشک داخلی آسیا که در زمستان سرد و طوفانی و در تابستان گرم و سوزان است .

بنا بر این آسیای شرقی منطقه معتدل و مرطوب و آسیای جنوبی مناطق گرمسیر و پرباران و آسیای شمالی منطقه سردسیر و یخبندان و آسیای مرکزی و غربی مناطق خشک و کم باران این قطعه را تشکیل میدهند و در آسیای غربی بادهای مرطوب فقط بادهائی است که از دریای مدیترانه و دریای سیاه با آسیای صغیر یا از دریاچه های داخلی بسواحل آنها میوزد .

رودها طرز جریان آبها در آسیا تابع چگونگی آب وهوا و مقدار ریزش باران و میزان رطوبت هواست .
 باد های موسمی که موجب ریزش باران میشود و از اقیانوسهای کبیر و هند میوزد در سرزمینهای چین و هندوستان و هند و چین که در مسیر وزش این بادها واقعند تولید باران فراوان میکند و رودهای پُر آب پهناور بوجود میآورد و بیشتر رودها باقیانوسهای مجاور منتهی میشود ولی در بیشتر مناطق آسیای مرکزی و غربی یعنی نقاط محصور بکوهستان که باد های دریائی بدانجا نفوذ نمیکند رودها کم آب است و اکثر بدریاچه های داخلی میریزد یا بریگزارها و باتلاقها فرو میرود .

۱ - در آسیای شمالی رودها دارای جریان ملایم و منظم است و بیشتر از دامنه های شمالی کوههای تیان شان و آلتائی وسایان سرچشمه میگردد و باقیانوس منجمد شمالی میریزد . بلندترین رود این منطقه رود یینی سی است که ۴۷۵۰ کیلومتر طول دارد .

۲ - در چین و هندوستان و هند و چین رودها پُر آب و پهناور و دارای حوضه های وسیع و اغلب قابل کشتی رانی است . مهمترین آنها در چین رود یانگ تسه کیا نگ است که نزدیک ۵۰۰۰ کیلومتر طول آنست و باقیانوس کبیر میریزد . در هند و چین رود مکنگ که باقیانوس کبیر میریزد و در هندوستان رود گنگ که باقیانوس هند جاریست .

۳ - در آسیای غربی رودها کم آب است و چون موقع ریزش باران و مقدار آن منظم نیست مقدار آب رودها هم در مدت سال چندین بار

کلیات طبیعی

تغییر میکند. مهمترین رودهای این منطقه دو رود فرات و دجله در جلگه بین النهرین و آرس در مرز ایران و جماهیر شوروی روسیه و کارون در ایران و سیحون و جیحون در ترکستان روس و هیرمند در افغانستان است.

دریاچه ها بزرگترین دریاچه های آسیا دریای خزر است که میان ایران و روسیه واقع شده و بزرگترین دریاچه سطح زمین و ۴۴ هزار کیلومربع وسعت سطح آنست. دیگر دریاچه آرال و بالخاش که در امتداد دریای خزر در آسیای مرکزی قرار گرفته است. دریاچه بائیکال در جنوب سبیری، دریاچه رضائیه در ایران و دریاچه وان در آسیای صغیر و چندین دریاچه کوچک در چین.

دریای خزر بواسطه تبخیری که دارد در آب و هوای نواحی مجاور آن تأثیر دارد و بخار آب آن دریا هوای سواحل جنوبی و غربی را مرطوب نموده موجب ریزش باران میشود.

سواحل آسیای شمالی بریدگیهای زیادی ندارد و برای کشتی رانی چندان مناسب نیست. آب خلیجهای باریک و کم عمق آن سواحل چندین ماه از سال یخ می بندد. در مشرق بریدگی های ساحلی متعدد و خلیجهای وسیع و شبه جزیره های بزرگ هست که مهمترین آنها شبه جزیره کامچاتکا در دنباله دشت سبیری و شبه جزیره کره در مشرق چین و شبه جزیره هندوچین است، خلیجهای این ساحل بواسطه عمق زیاد برای کشتی رانی مساعد است. دریای مجاور شبه جزیره کره در شمال دریای ژاپن و در جنوب دریای زرد

جغرافیای آسیا

خوانده میشود و دریای مجاور شبه جزیره هند و چین دریای چین جنوبی است . در اقیانوس هند نیز سواحل آسیا بریدگیهای وسیع دارد و برای کشتی رانی مناسب است ، مهمترین بریدگیهای این ساحل خلیج بنگاله و شبه جزیره دکن و دریای عمان و خلیج فارس است و دریای احمر را نیز باید یکی از بریدگیهای این ناحیه و دنباله اقیانوس هند دانست که آسیا را از افریقا جدا نموده و صحرای عربستان را بصورت شبه جزیره درآورده است . از تمام سواحل آسیا که قریب ۶۰ هزار کیلومتر میباشد ۴۵ هزار کیلومتر آن قابل استفاده و مناسب با کشتی رانی است .

گیاهها
دشت شمالی آسیا در نواحی مجاور اقیانوس منجمد از گیاههای خاکستری رنگی مثل خزّه پوشیده شده که قوه رشد زیاد ندارد و بنام توندرا خوانده میشود و در نواحی مرکزی سبیری جنگلهای منطقه سرد سیر و در جنوب دشت مجاور دامنه های کوهستان آلتائی و تیان شان وسایان سرزمینهایی است بنام کلاک (استپ) که از گیاههای کم رشد پوشیده می شود و این زمینها شش ماه از سال سبز و قابل استفاده است .

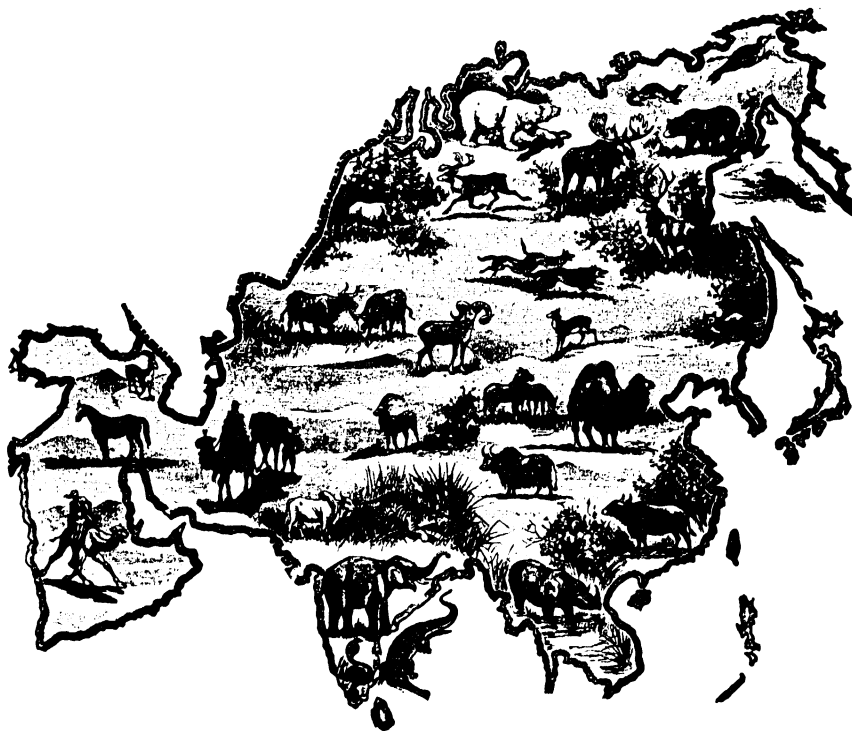
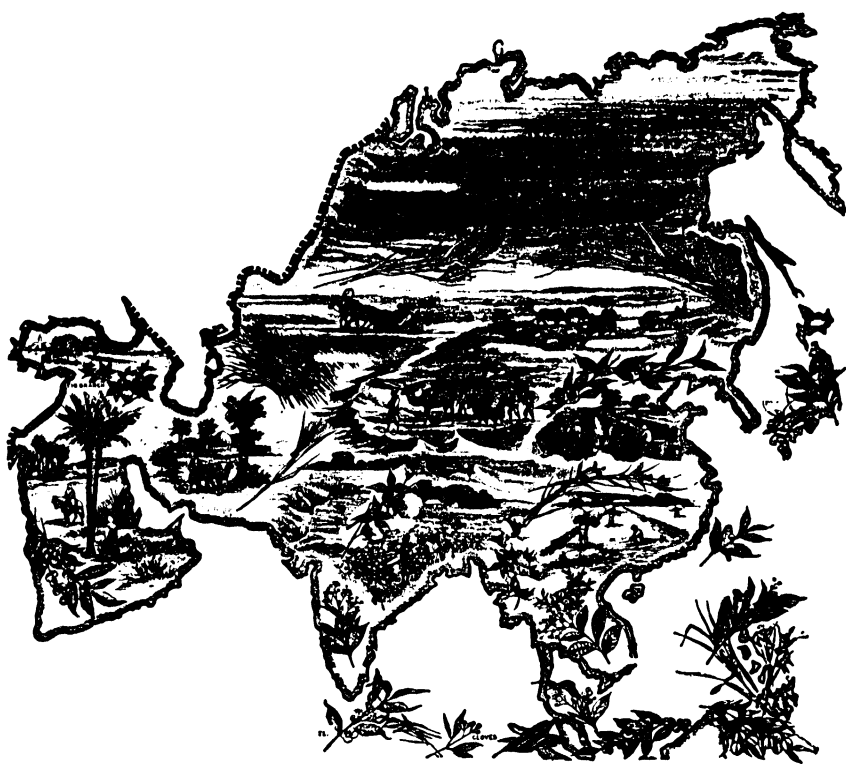
در آسیای مرکزی در نواحی مرتفع که رطوبت هوا زیاد تر است جنگل و چمن زارهای وسیع هست ولی در داخله فلاتهای محصور بکوهستان مثل فلات مغولستان و تبت و ترکستان شرقی وجود گیاه بواسطه کمی باران و خشکی هوا نادر است و بهمین جهت اینگونه نواحی خشک را بیابان یا صحرا میخوانند .

در آسیای غربی بواسطه اعتدال آب و هوا گیاههای گوناگون

وجود دارد و جنگل نیز در بعضی از دامنه‌های کوهستان فلات ایران و آسیای صغیرهست و در سرزمینهایی که رودخانه جاری است بخوبی زراعت میشود. گیاههای مهم این نواحی درختهای میوه‌دار و بی‌میوه و مو و درخت زیتون و محصول مهم نواحی مزروع غلات و حبوب و پنبه است. در نواحی پرباران آسیا یعنی چین و هند و چین و هندوستان و ژاپن رشد گیاه سریع و قسمت زیادی از زمینها پوشیده از جنگل و تمام جلگه‌ها مزروع و قابل استفاده است، برنج و پنبه و چای از محصولات مهم این نواحی بشمار می‌آید. در همه جلگه‌ها بواسطه فراوانی آب و حرارت کافی زراعت میشود.

در آسیا جنس جانوران نیز مانند جنس گیاهها
جانوران متنوع است و هر جا که گیاه بیشتر و آب و هوا
ملائمتر و رشد گیاهها سریعتر است جنس جانوران نیز متعددتر میباشد:
۱- در شمال دشت سیبری که گیاه آن منحصر بنخزه میباشد
جنس جانوران نیز محدود و منحصر بخرس و گوزن و سگ است و از این
دو جانور اخیر برای بارکشی استفاده میکنند. در نقاط مرکزی و جنوبی
سیبری جنس جانوران متعدد و از هر قبیل جانوران شاخدار و اسب و
گوسفند وجود دارد و در منطقه جنگلی جانورانی که پوست آنها
گرانبه‌است فراوان دیده میشود.

۲- در آسیای غربی همه گونه جانوران باربر (اسب و قاطر و الاغ)
و دامها مانند گوسفند و بز و گاو میش و جانوران درنده از قبیل پلنگ
و ببر و گرگ وجود دارد و علاوه بر آن خز و سنجاب و سمور آبی که
پوست آنها گرانبه‌است در اغلب نواحی کوهستانی فراوان است.

جغرافیای آسیا

در بعضی از نواحی آسیای غربی مانند عربستان که هوا بشدت گرم و خشك است شتر تنها جانور مفید و بارکش است .

۳ - در آسیای شرقی و جنوبی همچنانکه گیاههای آن متنوع و پُررشد میباشد جانوران زیاد وجود دارد؛ علاوه بر گاو و گوسفند و گاومیش و سایر جانوران مخصوص مناطق معتدله جانوران عظیم‌الجثه نیز در این بخش از آسیا فراوان است و فیل را در آسیای جنوبی بخصوص در هندوستان پرورش میدهند و در بارکشی و حتی در جنگها نیز از آن جانور استفاده میکنند .

۴ - دشتهای آسیای مرکزی مانند ترکستان و فلاتهای تبت و پامیر برای پرورش دامهای مفید مثل گاو و گاومیش و گوسفند مناسب است و همیشه کار عمده و مهم مردم این نواحی پرورش و نگهداری دامهاست .
چون سرزمینهای قطعه آسیا متدرجاً در طی منابع کانی دورانه‌های چهار گانه زمین‌شناسی تشکیل گردیده شامل کانهای گوناگون است .

در آسیای شمالی طلا و طلای سفید و آهن در سبیری و کوه اورال و شبه جزیره کامچاتکا ، در آسیای شرقی و جنوب شرقی زغال سنگ و آهن و سنگهای قیمتی و در آسیای غربی نفت و فلزات مفید و زغال سنگ فراوان است ولی هنوز با استخراج آن کانها جز در برخی نقاط همت نگماشته اند .

فصل دوم

کلیات انسانی

از تنوع ساختمان طبیعی و آب و هوا و جنس گیاهها
 و جانوران در آسیا این نتیجه حاصل شده است که
 اقوام و نژادها و ملل مختلفی درین قطعه زندگی میکنند و مابین دین و
 زبان و اخلاق و آداب و چگونگی زندگی زندگانی ملل آسیائی تفاوت بسیار
 دیده میشود، بهمین جهت ساکنین قطعه آسیا دارای تمدن یکنواخت نیستند
 و چون وجود صحراها و فلاتهای خشک و کوهستانهای بلند از قدیم
 مانع بزرگی برای پیوستگی اقوام و رفت و آمد آنها با یکدیگر بوده
 و آنها را از آمیزش با یکدیگر باز داشته است در هر يك از بخشهای آسیا
 زندگی اقوام کیفیت خاصی دارد و هر چند که از لحاظ اصول زندگی
 مابین تمام اقوام شباهتهائی موجود است لیکن از حیث اخلاق و مراسم و آداب
 و زبان و دین متفاوت هستند.

جمعیت آسیا را رویهم رفته در حدود یک هزار و یکصد
 میلیون نفر تخمین زده اند و این تخمین از آن جهت
 است که هنوز در همه کشورهای آسیا سرشماری و آمار دقیق وجود ندارد
 و این مقدار از روی طرز سکونت اقوام و ملاحظه شهرها و آبادیهای مهم
 بدست آمده است.

جغرافیای آسیا

جمعیت آسیا بیش از نصف جمعیت تمام سطح زمین است و با وجود این آسیا را نمیتوان پر جمعیت ترین قطعات دانست چه اگر مقدار جمعیت آنرا بر وسعت آن تقسیم نمائیم جمعیت نسبی این قطعه در هر کیلومتر مربع فقط ۲۶ نفر خواهد بود و حال آنکه جمعیت نسبی در قطعه اروپا ۴۶ نفر است .

میزان جمعیت در تمام قطعه آسیا یکنواخت نیست ، نواحی شمالی و قسمت عمده آسیای مرکزی و غربی سرزمینهای قابل استفاده ندارد و آب و هوای آنها برای زندگی اجتماعی نامناسب است بدین سبب جمعیت این نقاط کم و گاهی قسمتهای وسیعی از آنها تقریباً خالی از سکنه است . در آسیای غربی نقاط مجاور دریای سیاه و مدیترانه با النسبه بنقاط شمالی و مرکزی آسیا بهتر مسکون شده و جز در داخله صحرای عربستان که تقریباً عاری از گیاه و جانوران مفید و نیز خالی از جمعیت است بقیه نقاط آسیای غربی مانند ایران و عراق و افغانستان و ترکیه جمعیت های بالنسبه مهم دارند .

آسیای شرقی و جنوبی بواسطه آب و هوای مساعد و گیاه و جانوران گوناگون و جلگه های وسیع حاصلخیز قسمت عمده جمعیت آسیا را در بردارد چنانکه از مجموع جمعیت آسیا یعنی از یک هزار و یکصد میلیون نفر بیش از هشتصد میلیون نفر آن فقط در چین و ژاپن و هندوستان و هند و چین ساکنند .

مردم آسیا از سه نژاد هستند :

نژاد ها

۱- نژاد زرد - بخش عمده مردم آسیا را اقوامی

که از نژاد زرد هستند تشکیل کرده اند و تمام آسیای شرقی و جنوب شرقی و قسمتی از آسیای مرکزی مسکن این اقوام است و آنها عبارتند از: ژاپنی ها، چینی ها، منچوها، مغولها، ترکهای ترکستان و آسیای صغیر و اقوام قریز و تبّتی ها و آنامی ها (در هند و چین)، در شبه جزیرهٔ مالاکا اقوام مالِه و در شمال آسیا مجاور جنگلهای مرکزی سبیری اقوامی مانند تُنگوزها و ساُمواید ها ساکنند که با اقوام نژاد زرد شباهت زیاد دارند و آنها را نیز در ردیف اقوام زرد پوست ذکر میکنند.

۲ - نژاد سفید - این نژاد بدو شاخه تقسیم شده است :

الف - شاخهٔ هند و اروپائی یا آریائی شامل: هندیها، ایرانیها، افغانیها.

ب - شاخهٔ سامی شامل عربها و یهود.

آریائی ها در هندوستان و فلات ایران و سامی ها در شبه جزیرهٔ عربستان و نواحی مابین فلات ایران و دریای مدیترانه یعنی در سوریه و فلسطین سکونت دارند.

۳ - نژاد سیاه و شبه سیاه - اقوام این نژادها در قسمتی از شبه جزیرهٔ مالاکا و جزیرهٔ سیلان (در جنوب شبه جزیرهٔ دکن) سکونت دارند و تعداد جمعیت آنها چندان زیاد نیست و نسبت بجمعیت نژاد زرد و سفید قابل ملاحظه نیستند. در اویدهای ساکن جنوب هندوستان نیز جزو این دسته از نژادهای آسیا بشمار می آیند.

زبانهای آسیا
هر دسته از نژادهای آسیا بزبان مخصوصی تکلم میکنند ولی بین زبانهای اقوام هر نژاد شباهتهائی

موجود است.

جغرافیای آسیا

۱ - زبانهای اقوام نژاد زرد یعنی زبان چینی و ژاپنی و آنامی و تبتی از زبانهایی است که صرف نمیشود و اشتقاق در این زبانها کم و در اغلب موارد يك حرف يايك سيلاب نماينده يك جمله طولانی يايك مطلب است و برای فرا گرفتن هريك از این زبانها باید بتفاوت از ۳۰۰ تا ۷۰۰ حرف و علامت را فرا بگیرند، بهمین جهت زبانهای نژاد زرد فقط میان اقوام همان نژاد رواج دارد.

۲ - زبانهای اقوام سفید از نوع زبانهای الفبائی و دارای اشتقاق و تصریف است و الفبای این زبانها از ۲۵ تا ۳۲ حرف بیشترین است، مهمترين آنها زبان فارسی، عربی، ارمنی است که در حروف و علامات بایکدیگر اشتراك دارند.

قطعه آسیا مرکز ظهور تمام دین های بزرگ دنیاست
دین های آسیا
و تمام پیغمبرانی که پیروان آنها در سایر قطعه های دیگر زمین نیز سکونت دارند در آسیا ظهور کرده اند.

پنج دین بزرگ در آسیا بین اقوام این قطعه رواج دارد:

- ۱ - دین بودائی - که از هندوستان پیدا شده ولی دین امروزی بیشتر اقوام زرد پوست آسیاست و ۴۸ درصد از جمعیت آسیا بودائی هستند، این دین در چین و ژاپون و هندوچین رواج دارد و اساس آن بر توحید نیست.
- ۲ - دین برهمنائی - که دین اصلی و مخصوص هندوهاست و قریب ۲۵ درصد از جمعیت آسیا پیرو این دین هستند و اساس آن مانند دین بودائی بر توحید نیست.

۳ - دین اسلام - که کانون عمده آن آسیای غربی و مرکزی است و ۱۵ درصد از جمعیت آسیا پیرو آنند. افغانستان، ایران، ترکها، اعراب تابع این دینند و قریب ۸۰ میلیون از مردم هندوستان نیز مسلمان هستند و مسلمانان چین را ازسی تاینجاء میلیون تخمین میزنند.

۴ - دین عیسوی - که فقط میان ارمنی ها و عده معدودی از ساکنین آسیای غربی و مرکزی رواج دارد.

۵ - دین یهود - که قدیمی تر از دین اسلام و دین عیسوی است و قوم یهود پیرو آن هستند.

تقسیمات سیاسی
تمامی مردم آسیا دارای حکومت های مستقل نیستند بلکه بواسطه تنوع نژاد و اختلاف آداب و اخلاق و دور ماندن ملل آسیا از یکدیگر و نبودن حس همدردی و یگانگی در میان ایشان دول مقتدر اروپا بر قسمتی از نواحی آسیا دست یافته اند و بعضی از ملل آسیائی استقلال خود را ازدست داده اند.

در آسیا کشورهای مستقل عبارتند از ایران، ژاپن، چین و کشورهای مجاور ایران یعنی افغانستان، عراق، ترکیه و در شبه جزیره عربستان کشور عربی سعودی و کشور یمن و در آسیای جنوبی کشور سیام و در آسیای مرکزی کشورهای نیمه مستقل مغولستان و تبت و در آسیای جنوبی کشورهای نیمه مستقل نپال و بوتان. بقیه خاك آسیا بین دول اروپائی بشرح زیر تقسیم شده است:

۱ - متصرفات روسیه - سیبری و ترکستان غربی و قفقازیه جزو اتحاد جماهیر شوروی روسیه است.

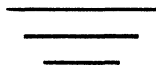
جغرافیای آسیا

۲ - متصرفات انگلستان - هندوستان و قسمتی از هندو چین و قسمتی

از جنوب شبه جزیره عربستان و ناحیه فلسطین و هنگ کنگ.

۳ - متصرفات فرانسه - قسمتی از هندو چین و پنج بندر در هندوستان

و علاوه بر آن ناحیه سوریه در آسیای غربی نیز تحت الحمايه فرانسه است .

باب دوم - کشورهای مجاور ایران فصل اول = افغانستان

۱ - جغرافیای طبیعی

موقع و حدود و وسعت
افغانستان در مشرق ایران میان ۲۹ درجه و ۳۸ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی و بین ۵۸ درجه و ۷۲ درجه طول شرقی از نصف النهار پاریس قرار گرفته^۱. از شمال محدود است بازبکستان و ترکمنستان از جواهرشوروی، از شمال شرقی بترکستان شرقی، از مشرق بپنجاب هندوستان، از جنوب ببلوچستان انگلیس و از مغرب بخاک ایران و تمام وسعت خاک افغانستان ۷۰۰ هزار کیلومتر مربع است.

زمین شناسی افغانستان
اراضی افغانستان در دورانه‌های مختلف زمین شناسی تشکیل گردیده و سنگهای آتشفشانی در نواحی مرکزی و در تمام قسمتهای کوهستانی آن یافت میشود:
دوران اول - قسمت کابل و نواحی اطراف آن از اراضی دوران اول تشکیل گردیده است.

۱ - دبیر باید عرض جغرافیائی و طول جغرافیائی را برای دانش آموزان تشریح نماید و رابطه عرض جغرافیائی را با میزان حرارت گوشزد کند.

دوران دوم - در بیشتر خاك افغانستان اراضی منسوب بدوران دوم دیده میشود مخصوصاً در شمال و ناحیه هندو^۱ کش و قسمت هزارجات .

دوران سوم - چین خورد گیهای افغانستان مانند چین خورد گیهای ایران در دوران سوم بوجود آمده و بهمین جهت کوههای افغانستان بیشتر جوان و مرتفع است .

دوران چهارم - از دوران چهارم آثار یخچالها در بعضی قسمتها و ته نشست (رسوب) رودخانه در مسیر اغلب رودها دیده میشود .

افغانستان کشوری کوهستانی و قسمت عمده^۲ سطح پستی و بلندی آنرا برجستگیهای دوران سوم پوشانیده است . از نظر کلی قسمت شمال کشور از رشته^۳ هندو^۴ کش که در جهت مغرب بمشرق امتداد دارد و قسمت مشرق از رشته کوه سلیمان و قسمت میان این دو رشته های دیگر بنام باباوسفید کوه و کوههای کابل و کافرستان پوشیده شده و از مشرق بمغرب و جنوب غربی متدرجاً از ارتفاع متوسط زمین کاسته میشود و در جنوب غربی مجاور خاك ایران^۵ بزمینهای پست منتهی میگردد . در شمال نیز دامنه های هندو^۶ کش باراضی هموارتر کستان افغانستان امتداد مییابد .

کوهها مرتفعترین رشته کوههای افغانستان هندو^۷ کش است که در دوران سوم بوجود آمده و بلندترین قله^۸ آن پیش از ۷۳۰۰ متر ارتفاع دارد . این کوهستان در طول ۶۰۰ کیلو متر در شمال و شمال شرقی افغانستان کشیده شده و عرض آن در شمال شرقی بیکصد کیلومتر میرسد . مهمترین گردنه های این رشته که گذرگاه

کشورهای مجاور ایران

طبیعی بشمار می‌آید در مشرق بنام گردنه کاجین در ارتفاع ۶۹۰۰ متری قرار گرفته است.

در جنوب و جنوب غربی هندو کش رشته های کوه بابا و سفید کوه و کوههای کافرستان بموازات یکدیگر قرار گرفته است و ارتفاع قله های آنها از سه هزار تا پنج هزار متر میرسد.

بعضی از رشته های فرعی کوههای سلیمان نیز در مشرق افغانستان تا حدود کوههای کابل امتداد دارد و در شمال شرقی بمنطقه جلال آباد منتهی میشود و گردنه خیر که یکی از مهمترین گذرگاههای طبیعی افغانستان به هندوستان شمرده میشود در آن منطقه واقع است.

قسمتی از جنوب شرقی افغانستان را نیز رشته کوه چقائی بطول ۱۵۰ و بعرض ۵۰ کیلومتر پوشانیده و بدین ترتیب افغانستان از شمال و مشرق و جنوب شرقی محصور بکوهستان و مرکز آن کشور نیز کوهستانی است. زمینهای کوهستانی افغانستان بیشتر از سنگ خارا و سنگ سماق تشکیل گردیده ولی در سطح آن کشور تپه ها و کوهپایه های خاکی و زمینهای شن زار نیز هست و قسمتی از اراضی مغرب افغانستان مجاور خاک ایران را ریگزاری بطول ۱۶۸ کیلومتر تشکیل داده است ولی بعضی دره های فراخ کوهستانی از خاکهای ته نشسته (رسوبی) پوشیده شده و برای کشت و زرع مناسب است.

آب و هوا افغانستان مانند اکثر کشورهای کوهستانی منطقه

معتدله خشک آب و هواهای مختلف دارد و میزان

حرارت و رطوبت هوای آن بنسبت پستی و بلندی خاک متفاوت است، لیکن

جغرافیای آسیا

چون همه خاك اين کشور کوهستانی و از دریا دور میباشد و بادهای مرطوب دریائی بآن نمیوزد و رو بهمرفته هوای آن خشك و متغیر است و باران جز در ناحیه جلال آباد و دامنه جنوبی کوه بابا در سایر نقاط بحد کافی نمیبارد . نواحی مختلفه افغانستان با ملاحظه وضع پستی و بلندی از لحاظ آب و هوا بسه منطقه تقسیم میشود :

۱ - جلگه ها و مناطق گرمسیر مانند جلگه های مجاور سیستان ایران و ناحیه جلال آباد در مشرق که در تابستان بسیار گرم و در زمستان معتدل است .

۲ - قسمتهای کوهستانی که زمستان بسیار سرد و تابستان معتدل دارد . حرارت در زمستان تا ۲۶ درجه زیر صفر میرسد، در دوماه آخر زمستان تمام این نواحی از برف پوشیده میشود و بادهای سرد و خشکی از شمال میوزد و از درجه حرارت هوا میکاهد .

۳ - قسمت شمالی افغانستان مجاور مرز تر کستان یعنی ناحیه مزارشریف که آنرا تر کستان افغانستان مینامند و میان رشته هندو کش و زمینهای هموارتر کستان روس واقع شده است زمستان سرد و تابستان گرم دارد و چون سطح خاك آن از ماسه نرم سفید رنگی پوشیده شده در تابستان بواسطه انعکاس اشعه خورشید گرمای آن غیرقابل تحمل است . برف درین ناحیه کمتر میبارد ولی در ماههای آخر زمستان و اوایل بهار بارندگی میشود .

رو بهمرفته حرارت تابستان در افغانستان از ۴۲ درجه بالای صفر و در زمستان از ۲۶ درجه زیر صفر تجاوز نمیکند و مرطوب ترین نقاط آن ناحیه جلال آباد و دامنه های جنوبی کوه باباست .

کشورهای مجاور ایران

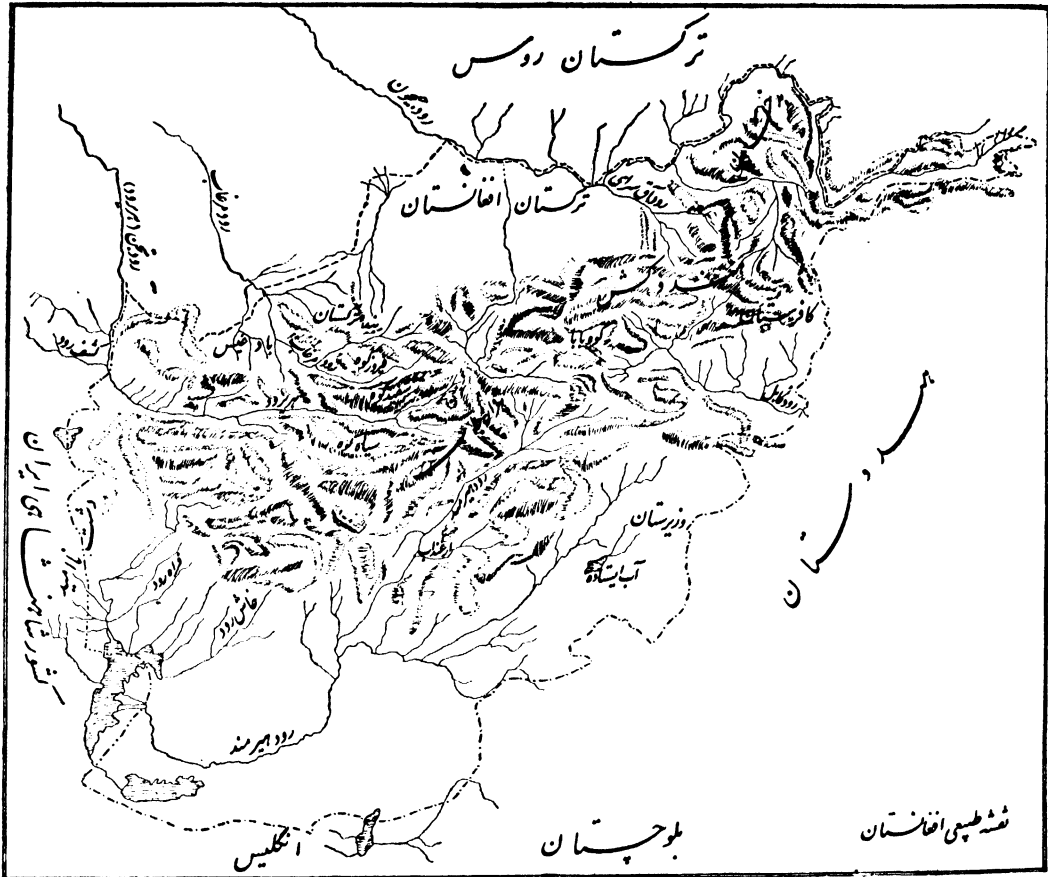
رود ها چون افغانستان محصور بخشکی ها و از دریا دور است
بیشتر رودهای آن در حوضه های داخلی جریان دارد
و بدریاچه ها و باتلاقهای داخل خشکی میریزد. سرچشمه تمام رودهای
مهم افغانستان دامنه های کوهستان هندو^۱ کش و بابا و کوههای مرکزی
است. این ناحیه رودها را بدو حوضه تقسیم کرده است. یکدسته رودهایی
که بخارج کشور جریان دارد مثل شعبه های رود جیحون و رود مرغاب
که بطرف شمال میرود و رود کابل که بطرف مشرق جاریست، دسته دیگر
رودهایی که بداخل افغانستان و بجانب مرز ایران جریان دارد و مهمترین
آنها هریرود و رود هیرمند است :

۱ - رود جیحون رود بزرگی است که از پیوستن آبهای دامنه
شمالی هندو^۱ کش و فلات پامیر بیکدیگر تشکیل شده و قسمتی از این رود
مرز افغانستان و ترکستان روس است، از شعبه های رود جیحون که از خاك
افغانستان سرچشمه میگیرد مهمتر از همه بد^۲خشان^۳ است که از سرزمین
کوهستانی بدخشان میگذرد و برود جیحون می پیوندد .

۲ - رود مرغاب از جویبارهای متعددی که از کوههای غربی رشته
هندو^۱ کش در دره ها سرازیر میشود تشکیل و از خاك افغانستان خارج
میشود و بریگزارهای ترکستان روس فرو میرود .

۳ - رود کابل از دامنه های هندو^۱ کش شرقی سرچشمه میگیرد و
خاك کابل را مشروب میکند و سپس از مرز افغانستان و هند گذشته بشط
سند که باقیانوس هند میریزد می پیوندد .

۴ - هریرود از دامنه های جنوبی هندو^۱ کش و سفید کوه

جغرافیای آسیا

سرچشمه گرفته سرزمین هرات را مشروب میسازد و مستقیماً بطرف مغرب جاریست و وارد دره ای میشود که مرز افغانستان و ایران است، از آنجا بنام رود تَجنْ بطرف شمال سیر میکند و در ترکستان روس بریگزار فرو میرود .

۵ - رود هیرمند پر آب ترین رودهای افغانستان و طول آن قریب بیکهزار کیلومتر است، شعبه اصلی این رود از جنوب هندو کش از کوههائی بنام سنگلاخ سرچشمه میگردد و همینکه وارد کوهستان مرکزی گردید تمام آبهای این کوهستان بدان ملحق میشود و بطرف جنوب غربی سیر نموده وارد دشت هموار مجاور سیستان میگردد و با شعبه های چندی بدریاچه هامون که پست ترین محل دشت سیستان است میریزد . یکی از مهمترین شعبه های این رود که در ناحیه کوهستان مرکزی بآن ملحق میشود ارغنداب است که ناحیه قندهار را مشروب میکند .

در دشت سیستان که قسمت عمده آن جزو خاک کشور ایران است علاوه بر رود هیرمند رودهای کوچک دیگری مانند فراه رود ، خاش رود نیز جاریست که سرچشمه آنها در کوهستان جنوب شرقی افغانستان و عموماً کم آب و سیلابی است و بدریاچه هامون میریزد .

در داخل خاک افغانستان دریاچه های بزرگی وجود دریاچه ها

ندارد ولی در گودیهای مجاور خاک ایران که

پست ترین نقاط افغانستان است از اجتماع آب هیرمند و رودهای کوچک دیگر دو دریاچه بزرگ بوجود آمده یکی بنام هامون که قسمتی از مرز افغانستان و ایران را تشکیل داده و دیگری گود زَرّه که در جنوب هامون واقع شده است . هنگام بهار که بواسطه ریزش باران و ذوب برفهای

کشورهای مجاور ایران

کوهستان آب هیرمند و رودهای دیگر افغانستان زیاد میشود سطح آب هامون و گود زره بالا آمده آن دو دریاچه بهم مربوط میشود و هنگام پائیز مجدداً آب رودها کم و سطح آب دریاچه پائین میرود و بهمین جهت قسمتی از زمینهای اطراف هامون و گود زره همیشه باتلاقی و برای زندگی نامناسب است .

۲ - جغرافیای انسانی

الف - اوضاع سیاسی

عدهٔ جمعیت افغانستان از هفت تا دوازده میلیون نفر جمعیت و نژاد تخمین شده است. قسمت عمدهٔ این جمعیت در شمال و مشرق کشور و دره‌های کوهستان مرکزی سکونت دارند. مردم افغانستان از نژاد آریائی هستند ولی بر حسب محل سکونت و سوابق تاریخی از دسته‌های ذیل مرگب شده اند و همگی تابع يك حکومت هستند :

۱ - اقوام افغانی سرحدی و داخلی که در امتداد کوههای مشرق و بعضی از دره‌های مرکزی ساکنند از جنس سفید گندم گون و دارای مو و چشم سیاه و قد متوسط هستند .

۲- تاجیک ها که در کوهستان شمال کابل و نواحی هرات و بدخشان و نواحی مجاور مرز ایران و افغانستان سکونت دارند. این اقوام نیز از جنس سفید و دارای قد متوسط و قیافهٔ باز میباشند .

۳ - هزاره ها که در ناحیه کوههای هزار جات در مرکز کشور هستند از جنس سفید ولی دارای گونه‌های برجسته و قد متوسط و بیشتر آنها کم مو هستند یا هیچ مو ندارند .

۱ - یکی از خانه‌های روستائی اقوام افغانی

۴ - قزلباشها که بیشتر در شهرها ساکنند و مرکز عمده آنها شهر کابل است .

۵ - کافریها که در کافرستان در کوهستان سرحدی شرقی سکونت دارند از جنس سفید گندم گون روشن دارای قد بلند و موهای طلایی و چشمهای آبی رنگ هستند .

زبان و دین
زبان رسمی کشور افغانستان فارسی است و در شهرها نیز عموماً بزبان فارسی تکلم میکنند ولی در میان

ساکنین نواحی مختلف کشور زبانهای دیگری نیز رواج دارد که بعضی از آنها از لغات فارسی و هندی مرگب شده است . افغانها بزبان پښتو که بالقبای فارسی نوشته میشود و لغات فارسی امروزی در آن زیاد است تکلم میکنند ولی بطور کلی تمام مردم افغانستان بزبان فارسی آشنا هستند . روزنامه ها و مجله ها و کتابهای افغانستان بعضی فقط بزبان فارسی و بعضی

کشورهای مجاور ایران

بفارسی و پشتو نوشته میشود.

دین عمومی مردم افغانستان دین اسلام است و کافر بهارا که در اوایل قرن بیستم میلادی بدین اسلام در آمده اند جدیدی مینامند، پیروان سایر مذاهب نیز در افغانستان هستند ولی عدّه آنان چندان زیاد نیست.

حکومت افغانستان مشروطه و قانونگزاری در دست
طرز حکومت
دو مجلس است یکی مجلس اعیان که از ۴۵ نفر کارمند

تشکیل شده و کارمندان آن از مردمان برجسته کشورند و برای تمام مدّت عمر از طرف شخص پادشاه بآن مقام برگزیده شده اند. دیگر مجلس شورای ملی که از ۱۰۴ نفر نماینده تشکیل میشود. نمایندگان این مجلس از طرف عموم مردم برگزیده میشوند و دوران نمایندگی آنها سه سال است. قوانین پس از تصویب مجلس شورای ملی و مجلس اعیان و تصویب پادشاه بموقع اجرا گذاشته میشود. قوّه مجریه در دست هیئت وزراست که از صدر اعظم و ۱۰ نفر وزیر و دو نفر رئیس مستقلّ تشکیل میشود و انتخاب آنها از وظایف مخصوص پادشاه است^۱. امور دربار بوسیله وزارت دربار و دارالتحریر شاهی اداره میشود.

خدمت نظام و پولیس در افغانستان برای مردان عمومی و دوره آن از ۱۸ تا ۶۰ سالگی است و نیز غیر از سربازانی که بموجب قانون خدمت نظام را انجام میدهند سربازان داوطلبی هم هستند که هیچگاه خدمت سربازی را ترك نمیکند.

۱ - اعضای هیئت وزراء (کابینه دولت) عبارتند: از صدر اعظم، وزیر حربیه، خارجه، داخله، عدلیه، مالیه، معارف، تجارت، فوائد عامه، صحیه، پست و تلگراف و تلفن، رئیس مستقلّ معادن و رئیس مستقلّ زراعت (باصطلاح افغانستان).

سازمان فرهنگی افغانستان بسبک نوین در سالهای اخیر بوجود آمده و مهمترین بنگاههای فرهنگی آن کشور عبارتست از دانشکده طب و دواسازی و مکتب حربیه (دبیرستان نظام) و در سالهای ۱۳۰۶ و ۱۳۰۷ عده‌ای از دانش آموزان مکتب حربیه را برای فرا گرفتن فن هواپیمائی و سایر خدمات جنگی بترکیه و ایتالیا فرستادند که بعضی از ایشان تحصیلات خود را خاتمه داده اند و فعلاً در آموزشگاههای افغانستان کار میکنند؛ يك آموزشگاه اختصاصی پولیس و يك هنرستان فنی برای نقاشی و معماری و تجاری و مبل سازی نیز اخیراً در آن کشور تأسیس گردیده است .

سازمان اداری کشور افغانستان از لحاظ اداری به پنج ولایت و چهار حکومت اعلی تقسیم شده و هر يك از ولایات پنجگانه نیز شامل چند حکومتی کلان است . هر ولایت زیر نظر يك نفر نایب الحکومه و هر حکومت اعلی زیر نظر يك نفر حاکم اعلی اداره میشود^۱ . سازمان سایر وزارتخانه های کشور در شهرستانها نیز تابع همین سازمان است .

۱ - پنج ولایت عبارتند از :

ا - ولایت کابل که از کابل و چهار حکومتی کلان تشکیل گردیده است و نایب الحکومه ولایت کابل بنام (والی) خوانده میشود .

ب - ولایت قندهار شامل قندهار و سه حکومتی کلان .

ج - ولایت هرات شامل هرات و دو حکومتی کلان (ناحیه مجاور خاک ایران) .

د - ولایت مزار شریف شامل مزار شریف و يك حکومتی کلان .

ه - ولایت قطن و بدخشان شامل قطن و حکومتی کلان بدخشان .

چهار حکومتی اعلی عبارتند از :

حکومتی اعلی سمت مشرقی ، سمت جنوبی ، میمنه ، فراه و چخانسوز (مجاور خاک ایران) .

حکومتی های کلان نیز بحکومتی های درجه اول و درجه دوم و درجه سوم و این

حکومتی ها نیز هر يك بچند علاقه داری تقسیم گردیده است .

کشورهای مجاور ایران

نایب‌الحکومه‌ها و حکام اعلی را شخص پادشاه انتخاب و منصوب مینماید و حکام کلان و سایر حکومتی های جزء هر ناحیه با پیشنهاد نایب‌الحکومه یا حاکم اعلی و پس از تصویب وزارت داخله بخدمت گماشته میشوند .

بودجه سالیانه افغانستان که هزینه اداری و اجتماعی کشور را تأمین مینماید و بیشتر از مالیات گله داری و درآمد گمرکی جمع آوری میشود در سالهای اخیر در حدود ۱۵۰ میلیون افغانی بوده است .

واحد پول در افغانستان سکه افغانی نقره است که واحد پول

تقریباً معادل دوریال ایران است . علاوه بر افغانی

سکه های مسی قران (معادل نصف افغانی) و پول (معادل ۱/۱۰ افغانی) و

۲ پول و ۵ پول و ۱۰ پول و ۲۰ پول و ۲۵ پول نیز رواج دارد . اسکناس

فقط بوسیله بانک ملی افغانستان از سال ۱۳۱۴ شمسی منتشر گردیده و شامل

اسکناسهای ۵ و ۱۰ و ۵۰ و ۱۰۰ افغانی است .

پایتخت افغانستان شهر کابل است که رود کابل از

شهر ها

وسط آن میگذرد و قریب ۸۰ هزار نفر جمعیت دارد .

چون شهر قدیمی است بناهای آن بیشتر از خشت و گل و چوب ساخته شده

و دارای کوچه های تنگ است ولی اخیراً خیابانها و بناهای تازه چند طبقه

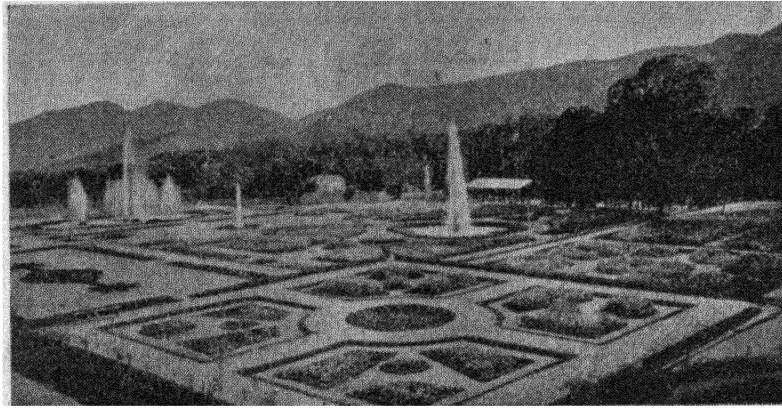
در آن شهر ایجاد شده است .

بعضی از شهرهای دیگر افغانستان بترتیب تعداد جمعیت عبارتند از :

۱- قندهار در جنوب شرقی در کنار رود ارغنداب که قریب به ۶۰

هزار نفر جمعیت دارد و در دوران شاهنشاهی نادرشاه افشار در ایران بدست

سپاه ایران که عازم هندوستان بودند ایجاد و بنام نادر آباد نامیده شد

۲ - منظره یکی از باغهای کابل

و چون قندهار قدیم از اهمیت افتاد و رو بویرانی رفت و نادر آباد مرکز جمعیت گردید از آن پس شهر اخیر بقندهار موسوم شد.

۲ - هرات در شمال غربی افغانستان نزدیک مرز ایران و افغانستان که (هری) نیز خوانده میشد و قریب به ۳۰ هزار نفر جمعیت دارد.

۳ - مزارشریف در شمال مجاور مرز افغانستان و ترکستان روس که قریب به بیست هزار نفر جمعیت دارد.

۴ - غزنی (غزنین) که پایتخت غزنویان بوده و قبر سلطان محمود غزنوی و حکیم سنائی شاعر معروف ایران در آنجاست و قریب به ۱۵ هزار نفر جمعیت دارد.

۵ - شهرهای فیض آباد، خان آباد در شمال و جلال آباد در مشرق نیز از شهرهای درجه دوم افغانستان بشمار می آیند و جمعیت هریک از آنها از ۵ تا ۱۰ هزار نفر است.

ب - اوضاع اقتصادی

۱ - کشاورزی

افغانستان بمناسبت وضع کوهستانی و آب و هوای
گله داری
بُری استعداد کافی برای پرورش دامها دارد و قسمت
عمده ای از حیات اهالی را گله داری تأمین میکند و علاوه بر اینکه مردم
افغانستان از پوست جانوران وحشی مانند روباه و امثال آن و پَر - بعضی
از طیور مثل قو که در حوالی غزنین فراوان است استفاده میکنند در دامنه
بیشتر کوهها و بخصوص در نواحی شمالی کار عمده مردم پرورش دامهای
مفید و شیر ده است .

مهمترین مرکز نگهداری دامها در دشت ها و چراگاههای ناحیه
مزارشریف در شمال است و در آنجا گوسفند و قوچ و میش پرورش میدهند .
پوست گوسفند های آن ناحیه که بقرا گلی معروف است از گرانبهاترین
فرستاده های کشور افغانستان به خارج میباشد . در همین دشت ها رمله های
متعدد اسب از نژاد مختلط تر کمنی و عربی تربیت و جزو کالای کشور
به هندوستان فرستاده میشود . نواحی غربی هندو کش یعنی قسمتی از ناحیه
هرات و نیز ناحیه غزنین محل پرورش گاو و گوسفند و بز و اسب است .
گله های متعدد گاو شیر ده و گاو میش در ناحیه فراه و چخان سوز مجاور
مرز ایران و در جلال آباد در مشرق افغانستان پرورش مییابد و در تمام
مناطق گرمسیر کشور شتر نگهداری میکنند و آنرا برای حمل و نقل
مال التجاره بکار میبرند .

جغرافیای آسیا

رویهمرفته شغل عمده کوه‌نشینان افغانستان که قسمت بزرگ جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند پرورش جانوران اهلی و یا استفاده از پوست جانوران وحشی است و قسمتی از درآمد دولت را نیز مالیات گله‌داری تأمین میکند. جنگل و سایر گیاههای طبیعی در کوهستان شرقی و دامنه‌های سفید کوه و چقائی جنگل وجود دارد و در زمینهای کوهستانی مرکز و شمال زیره و انقوزه و گیاه کرچک و روناس بطور طبیعی رشد میکنند و این گیاهها مورد استفاده مردم است و بعضی از آنها مثل انقوزه و کرچک بخارج کشور فرستاده میشود.

بواسطه تنوع آب و هوا و اختلاف اراضی از حیث زراعت پستی و بلندی خاک افغانستان استعداد کشت و زرع اغلب گیاههای منطقه معتدله و گرمسیری را دارد و امروزه نیز با توجه دولت بامر زراعت مردم کوشش میکنند که از زمینهای قابل استفاده بحد کافی محصول بردارند. زمینهای زراعتی افغانستان یاد در دره هائیت که رودها جریان دارد و از آب آنها برای کشت و زرع استفاده میشود و یا در دامنه کوهستانهایی که باران سالیانه آنها کافی است.

مستعدترین نواحی افغانستان برای کشت و زرع دره رود هیرمند یعنی ولایت قندهار و زمینهای اطراف ارغنداب و سرزمین مجاور سیستان ایران است که خاک نرم و آب کافی دارد. در این نواحی درختان میوه دار فراوان است و گندم و جو و لوبیا و نخود و عدس و امثال آنها بدست می‌آید و از محصولات گیاهی این نواحی مخصوصاً میوه‌های ولایت قندهار بخارج کشور فرستاده میشود.

کشورهای مجاور ایران

ولایت هرات و زمینهای اطراف درهٔ هریرود تا حدود خاک ایران نیز از مناطق کشت و زرع افغانستان است و در ناحیه ای بطول ۳۰۰ و بعرض ۱۵۰ کیلومتر از این اراضی گندم و ذرت و ارزن و برنج و پنبه و تریاک کاشته میشود و پرورش کرم ابریشم نیز در این نواحی معمول است. در ولایت مزار شریف و اطراف رود جیحون چون بیشتر مردم بگلّه داری اشتغال دارند زراعت چندان توسعه ندارد و منحصر بکشت سیب زمینی و تریاک است و اخیراً کشت پنبه نیز در آنجا رواج یافته است. در اطراف کابل و دامنه های سفید کوه نیز گندم و جو و ارزن و پنبه و سبزیجات و سیب زمینی بدست میآید و محصول نواحی شرقی افغانستان مجاور هندوستان از نوع محصولات منطقه گرمسیر یعنی نی شکرومر گبات است. محصولات گیاهی افغانستان برای مصرف داخلی کشور کافی است و از این حیث احتیاجی بخارج ندارد و از محصولات غذائی و محصولات جانوران افغانستان مثل پوست و پشم و امثال آنها مقداری بکشورهای دیگر فروخته میشود.

۲ - صنعت

کانها
اخیراً در افغانستان کوشها و تحقیقاتی برای کشف کانهای آن کشور بعمل آمده و معلوم شده است که در کوههای شمالی و کوهستان مرکزی زغال سنگ و مس و سرب و آهن و قلع و نقره یافت میشود و وجود طلا نیز حدس زده میشود. آنچه از کانهای افغانستان مورد استفاده قرار گرفته کانسنگهای ساختمانی و بعضی سنگهای قیمتی است، از جمله لعل که در کوههای بدخشان فراوان است ولی اخیراً برای استخراج کانهای ناحیه جنوبی و نفت ناحیه هرات

جغرافیای آسیا

از طرف دولت افغانستان امتیاز هائی بشر کتهای خارجی داده شده است . از جمله امتیاز استخراج نفت بیک شرکت امریکائی بنام (اینلند اِکسپلوریشن کمپانی^۱) در سال ۱۹۳۶ میلادی (سال ۱۳۱۵ شمسی) واگذار گردیده و شرکت مزبور در اطراف هرات شروع بتهیه مقدمات استخراج نفت نموده است .

صنایع
صنعت افغانستان از نوع صنایع کوچک دستی است که از قدیم در آن کشور میان مردم رواج داشته مانند قالی بافی و نخ ریزی و امثال آن و تهیه بَرَك و گلیم و نمد و بعضی صنایع دیگر مثل زرگری و مسگری و آهنگری . این صنایع هنوز بصورت کارخانه های بزرگ در نیامده و فقط دوسه کارخانه تهیه الکتریک برای روشنائی کابل و بعضی از شهرهای دیگر تأسیس شده و چندین کارخانه کفش دوزی و پارچه بافی و سمنت سازی و کبریت سازی نیز در سالهای اخیر دایر گردیده است که محصولات آنها چندان فراوان نیست و هنوز مردم افغانستان مخصوصاً مردمان ساکن نواحی کوهستانی چندان احتیاجی بمحصولات کارخانه ای ندارند و احتیاجات زندگی ساده ایشان بوسیله خود آنها رفع میشود لیکن دولت افغانستان پیوسته در توسعه صنایع میکوشد و توجه دولت باستخراج کانهها نیز مبنی بر همین منظور است .

۳ - بازرگانی

راهها
موقعیت افغانستان برای تجارت مناسب است زیرا راه تجارت میان روسیه و هندوستان و ایران و

۱ - Inland Exploration Company.

کشورهای مجاور ایران

هندوستان است و بهمین سبب کشور افغانستان با آنکه خود محصولات فراوانی برای صدور بخارج ندارد باز از تجارت خارجی استفاده میبرد .

راههای مهمی که افغانستان را بکشورهای مجاور خود مربوط نموده است از قدیم راه کاروانی بوده و در سالهای اخیر آنها را شوسه و برای عبور اتومبیل آماده کرده اند . مهمترین آنها یکی راه هرات بترکستان روس است که در سرحد افغانستان و ترکستان بخط آهن ترکستان می پیوندد ، دیگر راههای تجارتی ایران و افغانستان که یکی از اسلام قلعه در مرز دولتین بهرات منتهی میگردد و دیگری براههای سیستان ایران متصل میشود ، دیگر راه افغانستان و هند است که از کابل بجلال آباد و از آنجا پیشاور (در هندوستان) اتصال دارد .

این راهها و سایر راههای شوسه افغانستان یگانه وسیله مهم بازرگانی داخلی و خارجی آن کشور است و هر چند که در ساختمان و تسطیح راهها دقت زیاد بکار رفته لیکن بواسطه کوهستانی بودن اراضی و تغییرات هوا و فرود آمدن برف در مدتی از سال عبور و مرور از بعضی راههای داخلی کشور دشوار است .

آنچه در افغانستان بیش از حد احتیاج مردم فراهم داد و ستد بازرگانی و بخارج فرستاده میشود بیشتر از گیاهها و جانوران بدست میآید و عبارتست از : پوست گوسفند ، گوسفند ، پشم و قالی ، روغن ، روده ، پوست روباه ، پَر طُیور ، انقوزه ، خشکبار (کشمش و بادام) و سنگ لاجورد .

آنچه از کشورهای دیگر با افغانستان وارد میشود یا از نوع محصولات

جغرافیای آسیا

صنعتی است مثل پارچه های پشمی و پنبه ای ، آلات فلزی (اسلحه ، انواع ماشینهای دستی ، اتومبیل ، لوازم الکتریک) و یا از جنس مواد غذایی است مثل قند و شکر و ادویه .

بزرگترین مشتریان افغانستان که با آن کشور داد و ستد دارد هندوستان است که محصولات صنعتی و مواد غذایی با افغانستان میفروشد .

مجموع داد و ستد افغانستان با کشور شاهنشاهی ایران در سال اقتصادی ۱۳۱۶ - ۱۳۱۷ از حیث بها بالغ بر ۹۲۵ هزار ریال بوده و از این مبلغ ۷۱۹ هزار ریال بهای کالائی است که ایران با افغانستان فروخته و ۲۰۶ هزار ریال بهای کالائی که از افغانستان بایران رسیده است .

کالای عمده فرستاده از ایران با افغانستان حنا و سایر گیاههای رنگی ، میوه خشک (آلو و آلوچه و سیب و فندق و پسته) ، زعفران و زرشک ، عدس و لوبیا و سبزیجات خشک ، توتون سیگار ، عسل و موم ، پیله و نخ ابریشم ، پارچه های ابریشمی و پشمی ، سنگ زرنیخ و گل سفید و گل سرشور بوده است .

کالای عمده رسیده از افغانستان بایران ، چارپایان سواری (اسب و قاطر و مادیان) ، چرم و تیماج و میشن ، پشم پاک نشده سفید ، بعضی مواد شیمیائی و مقداری چای بوده است .

داد و ستد ایران و افغانستان در سال اقتصادی نامبرده نسبت بتمام داد و ستد خارجی کشور شاهنشاهی با کشورهای جهان در ردیف ۳۲ قرار گرفته است .

فصل دوم = ترکیه

۱ - جغرافیای طبیعی

کشور ترکیه از دو بخش تشکیل گردیده است :
 ۱- ترکیه آسیا شامل شبه جزیره آسیای صغیر
 و وسعت و موقع و حدود

(آناتولی) و قسمتی از فلات ارمنستان و قسمت عمده

خاک ترکیه را تشکیل داده است . از شمال بدریای سیاه ، از شمال شرقی بقیقازیه ، از مشرق بخاک کشور شاهنشاهی ایران و از جنوب یکقسمت بخاک کشور عراق و کشور سوریه و قسمت دیگر بدریای مدیترانه شرقی محدود است .

۲ - ترکیه اروپا یا ترانس شرقی که بخش کوچکی است از شبه جزیره بالکان . از مغرب بخاک یونان و از شمال بخاک بلغارستان و از مشرق بدریای سیاه محدود است .

مابین ترکیه آسیا و ترانس شرقی دریای کوچکی است بنام مرمره که بوسیله بغاز بسفر بدریای سیاه و از راه تنگه داردانل بدریای مدیترانه اتصال دارد . این دریا و بغازها نیز با جزایر داخلی آن بکشور ترکیه تعلق دارد .

تمام خاک ترکیه بین ۳۶ درجه و ۴۲ درجه عرض شمالی و میان

جغرافیای آسیا

۲۴ درجه و ۴۲ درجه طول شرقی از نصف النهار پاریس قرار گرفته و مجموع وسعت آن ۷۶۲۶۳۶ کیلومتر مربع است^۱. از این مقدار ۲۴۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت تراس و بقیه وسعت تر کیئه آسیاست.

آسیای صغیر مابین دوزمین بسیار قدیمی قرار گرفته
ساختمان
از نظر زمین شناسی (عربستان در جنوب و زمینهای ارمنستان در شمال)

گودال دریای روم تا ایران امتداد داشته. دوران دوم ته نشست دریائی زیادی که اکنون در تمام کوهها مشهود است بجا گذاشته و در دوران سوم چین خوردگی عظیمی معاصر البرز احداث شده و چون در بعضی قسمتها با زمینهای قسمت دوران اول مواجه شده شکستهای مهمی که سبب پیدایش کوههای آتشفشان گردیده در این سرزمین پیدا شده؛ اغلب رشتههای کوهها شرقی و غربی است ولی در بعضی نقاط رشته های جهت مخالف بواسطه استقامت زمین و غیره دیده میشده و بهمین دلیل آناتولی دارای اراضی مختلف و متنوع است.

۱ - تر کیئه آسیا فلات مرتفعی است که ارتفاع پستی و بلندی اراضی آن از مشرق بمغرب متدرجاً کاسته میشود قسمت حاشیه این فلات را رشته های کوهستان پوشانیده و قسمت مرکزی آنرا دشتهای بالنسبه همواری از طبقات افقی تشکیل داده است. چین خوردگیهای دوران سوم زمین شناسی بشدت در حاشیه این فلات تأثیر نموده و اراضی کوهستانی وسیعی در شمال و جنوب و مشرق بوجود آورده است. در جنوب آناتولی رشته های منفرد کوتاهی دیده میشود که تا ساحل دریای مدیترانه در جهت مشرق بمغرب امتداد یافته، جزایر و

۱ - از سالنامه بین المللی تعلیم و تربیت متعلق بسال ۱۹۳۸ قسمت مربوط بترکیه.

کشورهای مجاور ایران

برید گیهای بسیار در ساحل بوجود آورده است .

در جنوب طویلترین رشته کوههای آناتولی بنام توروس آغاز گردیده و تمام منطقه جنوبی شبه جزیره را پوشانیده است . دنباله این رشته ، رشته دیگر بنام آنتی توروس بشمال شرقی امتداد یافته ، در ارمنستان ترکیه برشته های شمالی آناتولی نزدیک میشود . جنس این کوهها بیشتر از سنگ گچ و آهک وحدت متوسط ارتفاع این رشته دوهزار متر است و بعضی از قله آن تا ۲۸۰۰ متر ارتفاع دارد . در شمال شبه جزیره مانند جنوب نیز چین خورد گیهای دیگری دیده میشود که منطقه کوهستانی شمال را بوجود آورده و در امتداد ساحل دریای سیاه بطرف مشرق کشیده شده بفلات ارمنستان ترکیه منتهی میگردد . این کوهها نیز بیشتر از سنگ گچ و آهک بشکل مارپیچی تشکیل شده و در مشرق ارتفاع قله آن به ۳۷۰۰ متر میرسد . در مشرق شبه جزیره رشته های توروس و آنتی توروس و رشته کیورداغ که بموازات آنها کشیده شده است بادنباله چین خورد گیهای شمالی بهم نزدیک گردیده فلات کوهستانی و مرتفع ارمنستان ترکیه را تشکیل داده است و در این ناحیه قله آتشفشانی متعدد دیده میشود .

دشت همواری که در مرکز شبه جزیره رشته های شمالی و جنوبی و منطقه کوهستانی مشرق محدود گردیده دشت وسیعی است که در سطح آن نیز برجستگیهای متعدد وجود دارد .

۲ - ترکیه اروپا یا ناحیه تراس شرقی از لحاظ پستی و بلندی و جنس خاک شبیه بمنطقه غربی آناتولی است . شمال آنرا رشته های کوهستان دوران سوم که در جهت مغرب بمشرق کشیده شده است پوشانیده و از امتداد کوهها در جنوب شبه جزیره گالی پولی تشکیل گردیده است . در حقیقت

جغرافیای آسیا

دریای مرمره و بغاز داردانل را نمیتوان حدّ مشخصّ طبیعی بین تر کیّه اروپا و آسیای صغیر دانست بلکه این ناحیه فرورفتگی بالنسبه عمیقی است که میان دو منطقه کوهستانی و میانه مغرب آناتولی و تراس شرقی قرار گرفته است .

۳ - جزایری که بتر کیّه تعلق دارد یکی در دریای مرمره دسته جزایری است کوهستانی بنام قزل ادلر (جزایر قرمز) که اروپائیان آنها را جزایر پرنس میخوانند و از صخره های سخت قرمز رنگی تشکیل گردیده است . دیگر جزیره مرمره در دریای مرمره که بمناسبت مرمره های سفیدی که دارد معروف است . دیگر جزیره ایمبرس در دریای اژه (از شاخه های دریای مدیترانه) که در منتهی الیه شبه جزیره گالی پولی قرار گرفته و از صخره های آتشفشانی بوجود آمده است .

۱- خاک تر کیّه در شمال مٔکی بدریای سیاه است .
سواحل و دریاها
این دریا که در قدیم بنام ^{۰۰۰}پنتس خوانده شده از جنوب غربی بوسیله بغاز بسفر بدریای مرمره اتصال دارد و عمیق ترین نقاط آن تقریباً ۱۲۰۰ متر است . در عمق زیادتر از ۱۰۰ متر در این دریا جانوران متنوع وجود ندارد ولی املاح نمکی در آب این دریا زیاد است . در تابستان هوای دریا آرام و ملایم و در فصول دیگر باد های سرد شمال و شمال شرقی در این دریا نفوذ و در زمستان انقلاب هوا شدت میکند و گاهی طوفانهای سخت تولید میشود .

سواحل آسیای صغیر در این دریا بصورت دوقوس است که در مغرب فرورفتگی خشکی را در دریا و در مشرق پیش آمدگی آبرا در خشکی

کشورهای مجاور ایران

نشان میدهد. نفوذ و تأثیر دریا در قسمت شرقی این سواحل بیش از قسمت غربی است.

۲ - تنگه بسفر تنگه باریکی است که عمق آن در بعضی نقاط به ۷۰۰ متر میرسد و دریای سیاه را بدریای مرمره اتصال داده. سواحل آن بغاز در هر دو طرف از صخره های آتشفشانی و تخته سنگ و رسوبات گچی تشکیل گردیده است.

۳ - دریای مرمره فرو رفتگی است که از جریان آبهای دریای سیاه پر شده و عمق آن در پاره نقاط به ۷۰۰ متر میرسد. سواحل این دریا در جنوب برید گیهای زیاد دارد و در قسمت تراس شرقی بریدگی آن کمتر است.

۴ - تنگه داردانل که دریای مرمره را بدریای اژه مربوط کرده است ما بین سواحل کوهستانی شبه جزیره گالی پولی و آسیای صغیر واقع شده و عرض متوسط آن از ۶ تا ۷ کیلومتر است.

۵ - دریای اژه که آنرا بمناسبت وجود جزایر زیاد بحرالجزایر خوانده اند، بلا واسطه بدریای مدیترانه اتصال دارد و شاخه ای از آن دریاست. سواحل آسیای صغیر در این دریا از دماغه ها و خلیج های متعدد تشکیل گردیده و برای نفوذ آب دریا و تأثیر آب و هوای آن در مسافت زیادی از خشکی مساعد است. جزایر بزرگ و كوچك متعددی برید گیهای ساحل را مشخص نموده و این جزایر بیشتر کوهستانی و مرگب از احجار آتشفشانی است. یکدسته در امتداد ساحل آسیای صغیر و دسته دیگر در امتداد سواحل یونان قرار گرفته و از آن جزایر فقط جزیره ایمبرُس بترکیه تعلق دارد.

جغرافیای آسیا

۶ - تمام سواحل جنوبی آسیای صغیر مٔکی بدریای مدیترانه است . عمق این دریا در نقاط مجاور سواحل ترکیه تا ۳۵۰۰ متر میرسد و در چندین محل آب دریا در ساحل پیش آمده خلیجهای وسیعی مانند خلیج اسکندرون تشکیل داده است بطوریکه وسعت زیادی از ساحل تحت تأثیر آب و هوای دریا قرار گرفته است .

دریاچه ها در ارمنستان ترکیه و دشت مرکزی آناتولی دریاچه‌های متعددی وجود دارد که بعضی از آنها مانند **اکیر دیر گول** دارای آب شیرین و ماهی فراوان است و بعضی دیگر از آب شور و سواحل نم‌زار تشکیل گردیده است .

بزرگترین دریاچه‌های ترکیه دریاچه **وان** در بخش کوهستانی مشرق است که در ارتفاع ۱۳۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته و آب آن تلخ است و هر چند سال یکبار سطح آب دریاچه بالا و پائین میرود . دریاچه **تز گول** در دشت مرکزی در تابستان خشک میشود و در زمستان بصورت باتلاق در می‌آید .

آب و هوا آب و هوای ترکیه بواسطه وضع و امتداد کوهها و مجاورت با دریا و اختلاف اراضی از لحاظ پستی و بلندی و جنس خاک و طرز وزش بادهای متنوع است بطوریکه برای بیان آب و هوای آن کشور میتوان چهار منطقه مشخص نمود :

۱ - سواحل ترکیه در امتداد دریای اژه و دریای سیاه و مرمره که درجه حرارت تابستان آن به ۳۸ درجه بالای صفر و در زمستان به ۲۱ درجه میرسد و اعتدال هوا در سواحل غربی بیشتر است بطور متوسط در این نواحی سالیانه از ۵۰۰ تا ۸۰۰ میلیمتر باران میبارد و مرطوبترین

کشورهای مجاور ایران

نقاط آن ناحیه ترابوزان است که ارتفاع باران آن به ۸۷۵ میلیمتر درسال میرسد. کوههای این منطقه در زمستان از برف پوشیده میشود و بادهای شمال شرقی بدون مانع در این نقاط میوزد.

۲- سواحل جنوبی تر کیّه در دریای مدیترانه که در ناحیه خلیج اسکندرون مرطوب و معتدل و حدّ متوسط ارتفاع باران آن در سال ۶۵۰ میلیمتر است و در بقیه سواحل زمستان سرد و تابستان خشک و گرم دارد و حرارت تابستان آن به ۴۵ درجه بالای صفر میرسد.

۳- قسمت کوهستانی مشرق آناتولی یا ارمنستان تر کیّه دارای آب و هوای برّی متغیّر است و ارتفاع باران آن در سال تا ۵۴۰ میلیمتر میرسد و سراسر کوهستانهای آنرا در زمستان برف زیاد میپوشاند و در قلع آنها یخچالهای بالنّسبه بزرگ وجود دارد.

۴- در دشت مرکزی چون محصور بکوهستان است و از رطوبت دریا چندان نصیبی ندارد آب و هوا متغیّر و برّی است. در نقاط مرکزی و جنوبی این دشت فقط در زمستان و اوایل بهار بارندگی میشود و ارتفاع باران از ۲۵۰ میلیمتر تجاوز نمیکند ولی در حاشیه دشت که متّکی برشته های شمالی و کوههای توروس است تا ۵۰۰ میلیمتر بارندگی میشود. خاک تر کیّه در تابستان در معرض وزش بادهای شمالی است که با شدّت از حدود دریا بجنوب غربی میوزد و در زمستان نیز باد های سرد روسیه تا سواحل غربی آناتولی جریان دارد و در ترانس شرقی با شدّت میوزد. رودها

یکدسته از مهمترین رود های تر کیّه از مرتفعات شرقی توروس و رشته های دیگر این منطقه مانند آق داغ سرچشمه میگیرد و از درّه ها و تنگه های کوهستان میگذرد

جغرافیای آسیا

و راه خود را بطرف دریا های مجاور باز مینماید . فلات ارمنستان و مرتفعات توروس بزرگترین حوضه آبهای ترکیه است . دسته دیگر رود های کوتاهی است که از مرتفعات جنوبی و غربی توروس و منطقه کوهستانی مغرب آناتولی سرچشمه میگیرد و بدریا های مجاور میریزد . از لحاظ محل ریزش رودها را میتوان بینج حوضه تقسیم نمود :

۱ - حوضه دریای سیاه - مهمترین رود این حوضه قزل ایرماق

است که در قدیم بنام هالیس خوانده میشد .

شعبه اصلی آن از آق داغ سرچشمه میگیرد و وارد دشت مرکزی شده سپس بطرف شمال جریان میکند و وارد منطقه کوهستانی شمال میشود ، در آنجا شعبه هایی بدان می پیوندد و از تنگه ها گذشته بدریای سیاه میریزد . رود یاشل ایرماق از اجتماع آبهای دامنه شمالی آق داغ تشکیل میشود و در مشرق مصب قزل ایرماق بدریای سیاه میریزد .

۲ - حوضه مرمره و دریای اژه - رود های این حوضه بمقتضای

امتداد کوهها و ارتفاع زمین بعضی بطرف شمال جاریست و پس از عبور از دریاچه های متعدد بدریای مرمره میریزد و بعضی دیگر بطرف مغرب جریان کرده وارد دریای اژه میشود . رود هر موس مقدار زیادی لای و لجن با خود برده بالای خلیج از میر بدریای اژه میریزد .

۳ - حوضه مدیترانه - بیشتر آبهای این حوضه از دامنه های

توروس شرقی و آنتی توروس سرچشمه میگیرد ، مهمترین آنها یکی رود جیحون است که بخلیج اسکندرون میریزد ، دیگر سیحون که تمام آبهای آنتی توروس و قسمتی از آبهای توروس را با خود بطرف جنوب میبرد و در مغرب مصب جیحون بدریا میریزد .

کشورهای مجاور ایران

۴ - **حوضه فرات** - شعبه های اصلی رود پُر آب فرات که مصب آن در خلیج فارس است از فلات مرتفع ارمنستان سر چشمه میگردد . قسمتی از آبهای توروس و کوههای شمالی ارمنستان بهم پیوسته شعبه اصلی فرات را که در تر کیّه بنام **قرا سو** میخوانند تشکیل میدهد . این رود راه خود را بطرف جنوب مابین رشته های کوهستان بازمینماید و از کوههای مجاور شاخه های دیگر بآن ملحق میشود ، سپس از مرز تر کیّه و سوریه خارج شده بطرف خلیج فارس جریان میکند .

۵ - **حوضه دجله** - مصب این رود نیز خلیج فارس است ، شعبه اصلی دجله در فلات ارمنستان کمی پائین تر از سرچشمه فرات از اجتماع دو رود تشکیل و در تر کیّه بنام **دیکله نهري** خوانده میشود ، سپس بطرف جنوب جریان نموده از مرز تر کیّه و سوریه گذشته مسیر خود را تا خلیج فارس در خاک کشور عراق ادامه میدهد .

۲ - جغرافیای انسانی

الف - اوضاع سیاسی

جمعیت تر کیّه را از دوازده تا شانزده میلیون نفر
جمعیت و نژاد
نوشته اند^۱ و قسمت عمده این جمعیت در سرزمینهای نزدیک یا مجاور دریا سکونت دارند .

مردم تر کیّه از نژاد تُرک هستند ولی علاوه بر تر کها که قسمت عمده و اصلی جمعیت کشور را تشکیل داده اند در مشرق آناتولی که سابقاً

۱ - در سالنامه بین المللی تعلیم و تربیت متعلق بسال ۱۹۳۸ جمعیت تر کیّه بر حسب آمار سال ۱۹۳۵ آن کشور ۱۶,۲۰۰,۶۹۴ نفر نوشته شده است .

جغرافیای آسیا

ایرانیها سکونت داشتند فعلاً نیز ایرانیها قسمت عمده اهالی را تشکیل میدهند و بمرور زبان آنها تُرکی شده است. امروز هم تُرکها بوسائلی کردها را که قومی ایرانی هستند و در حاشیه شرقی مرز آناتولی سکونت دارند در تحت نفوذ و سلطه خویش در آورده اند. غیر از تُرکها و کردها اقوام ارمنی نیز سرزمین ارمنستان ترکیّه را در حدود دریایچه وان مسکون کرده اند.

تُرکها عموماً گندم گون و دارای قد متوسط و صورت کشیده و گونه های پهن مایل بزرد و بینی باریک و لبهای بالتسبه ضخیم و شاخه ای از نژاد تُرک آسیای مرکزی هستند که در حدود قرن پنجم هجری با آسیای صغیر کوچیده در آن ناحیه ساکن شده اند و مشخصات نژادی خود را حفظ کرده اند، بطوریکه امروز نیز با وجود تغییر محل سکونت از حیث قیافه و ساختمان بدنی و ممیزات نژادی با اقوام ترک ساکن آسیای مرکزی مانند ازبکها و قرقیزها شباهت دارند.

زبان و دین
زبان رسمی ترکیّه زبان ترکی عثمانی است که ترکی جغتائی نیز گفته میشود. از چند سال پیش باینطرف خط لاتینی در ترکیّه معمول شده و زبان ترکی عثمانی را با خط لاتینی مینویسند و کتابها و روزنامه های آن کشور نیز بهمین خط چاپ و منتشر میشود.

دین عمومی مردم ترکیّه دین اسلام است ولی آداب مذهبی که سابقاً با زبان عربی اجرا میشد حالیه با زبان ترکی ادا میشود و مجلس کبیر ملی در سال ۱۹۲۸ قسمتی را که در قانون اساسی آن کشور مربوط برسمیت

مذهب بود از آن قانون حذف کرد. ارمنی‌های ساکن مشرق آناتولی
پیرو دین مسیح هستند و عده‌ای یهود نیز در تر کیّه سکونت دارند.

آسیای صغیر در زمانهای پیدش از اسلام در دوره
طرز حکومت

شاهنشاهان هخامنشی و اشکانی و ساسانی مدتها در

تصرف ایران و برسر آن ناحیه همیشه میان نیروی شاهنشاهی ایران و سپاه
دولت روم زد و خورد برقرار بود. در قرن چهارم هجری دسته‌ای از اقوام
ترك آسیای مرکزی از تر کستان با آسیای صغیر کوچیدند و دولت عثمانی
را که منسوب بمؤسس اولیه آن (عثمان) نام بود تأسیس کردند و آندولت
متدرّجاً بزرگ شد و تر کهای عثمانی بر قسمتی از شبه جزیره بالکان نیز
دست یافتند و تر کیّه امروزی تا آغاز جنگ بین المللی (۱۹۱۴-۱۹۱۸
میلادی) قسمتی از امپراتوری عثمانی و پایتخت آن امپراتوری شهر
استانبول واقع در تر اس شرقی کنار بغاز بسفر بود.

پس از آنکه جنگ عمومی آغاز گردید دولت عثمانی نیز بدستگیری
آلمان و اطیش وارد جنگ شد. چون آلمان و اطیش در جنگ
مغلوب شدند فاتحین جنگ (انگلیس و فرانسه و اتازونی) برای صلح
شرایط خیلی سختی بآلمان و متحد او عثمانی پیشنهاد نمودند و چون
قبول آن شرایط بکلی استقلال عثمانی را نابود میساخت امپراتوری عثمانی
منقرض گردید و حکومت تازه ای در شهر **آنکارا** بوسیله (غازی مصطفی
کمال پاشا) با اصل جمهوریت برقرار شد و میهن پرستان ترك مدت ۴ سال
از ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۲ میلادی با مهاجمین جنگیدند و در طی این جنگها که
(جنگ استقلال ترك) نامیده شده اساس دولت جمهوریه تر کیّه بریاست
مرحوم غازی استوار گردید و از آن پس تغییرات زیادی در چگونگی

جغرافیای آسیا

زندگی ترکها داده شد و چون مرحوم غازی کمال پاشا که بعدها بلقب (آتاتورک^۱) خوانده میشد مردی مصلح و توانا بود ملت ترك در سایه پشتکار و همت او از جهت تمدن و اخلاق و آداب زندگی پیشرفت کردند . در ترکیه قوه قانونگزاری با مجلسی است بنام مجلس کبیر ملی که نمایندگان آن برای مدت چهار سال از طرف مردم برگزیده میشوند و عده نمایندگان آن مجلس ۳۱۶ نفر است . رئیس جمهور از میان نمایندگان مجلس ملی و بوسیله همان مجلس بمقام ریاست جمهوری برای مدت ۴ سال برگزیده میشود و رئیس جمهوری با هیئت دولت کار میکند و هیئت دولت از رئیس الوزراء و وزرای داخله ، مالیه ، فوائد عامه ، خارجه ، معارف ، عدلیه ، صحیه عمومی ، اقتصاد ملی ، دفاع ملی ، فلاح ، گمرک و انحصار تشکیل میشود^۲ . خدمت نظام وظیفه در ترکیه برای تمام مردان عمومی و دوره آن از آغاز ۲۱ سالگی تا ۴۵ سالگی است .

کشور ترکیه دارای سازمان اداری منظمی است
سازمان اداری
که در پیشرفت کارهای داخلی آن کشور تأثیر
زیاد دارد .

تمام کشور ترکیه به ۶۲ ولایت و هر ولایت بچند قاضا و هر قاضا بچند ناحیه تقسیم شده و ناحیه دارای کوچکترین سازمان اداری است و آنرا یکنفر مدیر که از طرف مجلس ناحیه برگزیده میشود اداره میکند .

۱ - آتا در زبان مغولی و ترکی عثمانی بمعنی مربی است و این کلمه را بجای پدر بزرگ نیز استعمال میکنند .

۲ - در شرح وزارت های ترکیه اصطلاح همان کشور رعایت شده است .

کشورهای مجاور ایران

بلوك را قائم مقام و ولایت را والی اداره میکنند و هر دو از طرف وزارت داخله برگزیده میشوند و والی نماینده مستقیم مجلس کبیر ملی است، در هر ولایت يك شورای اداری هست که در انجام کارها با والی کمک میکند^۱. در سال ۱۹۳۰ میلادی بموجب قانون شهرداری بزرگان ترك حق شرکت در انتخابات شهرداریها داده شد و در سال ۱۹۳۱ حق شرکت در انتخابات مجلس کبیر ملی نیز برای زنان از تصویب آن مجلس گذشت. سازمان فرهنگی سازمان فرهنگی ترکیه در چند سال اخیر توسعه قابل توجهی بهم رسانده است. در آن کشور تقریباً تحصیلات دبستان برای تمام افرادی که در ترکیه متولد شده اند اجباری و عمومی است. در سال ۱۹۲۴ تمام مدارس علوم دینی که در تمام شهرهای ترکیه وجود داشت بسته شد و بجای آنها دبستان تأسیس گردید. مهمترین بنگاههای فرهنگی ترکیه عبارتست از دانشگاه استانبول که از بنگاههای قدیمی آن شهر است و دانشگاه آموزگاران که اخیراً در همان شهر تأسیس شده و دانشکده حقوق آنکارا. رویهم رفته در سالهای اخیر در کشور ترکیه قریب به ۷ هزار دبستان و ۱۷۰ دبیرستان و دارالفنون و ۴۰ مدرسه صنعتی و ۱۲ دانشسرا و يك دانشگاه وجود داشته است^۲.

بودجه سالیانه ترکیه که بیشتر از درآمد مالیاتهای بودجه و بول مستقیم و انحصار جمع آوری میشود برای سال ۱۹۳۹-۱۹۴۰ (برابر سال ۱۳۱۸) در حدود ۲۶۱ میلیون لیره ترك بر آورده شده است.

- ۱ - در سازمان اداری ترکیه اصطلاحات همان کشور رعایت شده است.
- ۲ - بودجه فرهنگی ترکیه در سال ۱۹۳۶ برابر با ۱۰۶۰۱۳۶۷ لیره ترك بوده است.

جغرافیای آسیا

لیره کاغذی ترك تقريباً معادل است با ۱۳,۵۰۰ ریال ایران . سکه های نیکلی در آن کشور عبارتست از ۱۰ پارا و ۲۰ پارا و ۴۰ پارا و سکه های نقره عبارتست از ۲ و ۵ و ۱۰ و ۲۰ پیاستر و سکه های طلا شامل ۲۵ و ۵۰ و ۱۰۰ و ۲۵۰ و ۵۰۰ پیاستر است .

دادوستد خارجی ترکیه با لیره عثمانی انجام میگردد و لیره عثمانی معادل با ۸۰ ریال است .

بانکها
بانک ملی ترکیه نخست با سرمایه ۱۵ میلیون لیره ترك تأسیس شد و تا سال ۱۹۳۰ سرمایه آن متدرجاً به ۳۰ میلیون لیره ترقی کرد . علاوه بر آن يك بانک کشاورزی (زراعت بانک سی) با سرمایه ۳۰ میلیون لیره ترك و يك بانک مشاغل (ایش بانک سی) و بانکهای دیگر بنام بانک املاک و ایتم و بانک صنایع و معادن در ترکیه تأسیس شده و حق انتشار پول کاغذی (اسکناس) از طرف دولت ببانک ملی ترکیه واگذار گردیده است .

شهرها
۱ - مهمترین شهر ترکیه از حیث وسعت و زیبایی و جمعیت **استانبول** (اسلامبول) است که در کنار بغاز بسفر در قسمت ترکیه اروپا واقع شده و متجاوز از ۷۵۰ هزار نفر جمعیت دارد . در این شهر عمارات مهم و باشکوهی از قدیم برپا شده که تاریخ بنای بعضی از آنها مانند مسجد ایا صوفیه از هفت قرن میگذرد . این شهر تا انقراض دولت قدیم عثمانی و برقرار شدن حکومت جمهوری

۱ - در سال ۱۹۳۵ جمعیت استانبول ۷۴۱۱۴۸ نفر و در سال ۱۹۳۷ - ۷۹۴۴۴۴ نفر بوده است .

کشورهای مجاور ایران

۳- منظره ای از استانبول و بناهای قدیمه آن

درترکیه پایتخت امپراتوری عثمانی بود . درترکیه اروپا غیر از استانبول شهر مهم آن **ادرنه** (اندریانوپل) است. این شهر مجاور مرز ترکیه و یونان قرار گرفته و مرکز شهرستانی است به همین نام که رویهمرفته متجاوز از ۱۵۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد .

۲- شهر از میر از مهمترین شهرهای ترکیه آسیا و بندر معتبر است در کنار دریای اژه و جمعیت آن در حدود ۱۷۰۰۰۰ نفر است ^۱ .

۳- شهر آنکارا (آنقوره) پایتخت امروزی دولت جمهوری ترکیه در دشت مرکزی در ۴۰ درجه عرض شمالی واقع شده و مرکز اتصال خطوط ارتباطیه و راههای مهم داخلی و جمعیت آن متجاوز از ۱۲۰۰۰۰ نفر است ^۲ .

۴- سامسون بندر مهمی است در کنار دریای سیاه که ما بین

۱- جمعیت این شهر در سال ۱۹۳۵-۱۷۰۹۵۹ نفر بوده است .

۲- جمعیت آنکارا در سال ۱۹۳۵ بالغ بر ۱۲۲۷۲۰ نفر بوده است .

۴ - منظره‌ای از شهر آنکارا پیش از آغاز جمهوری

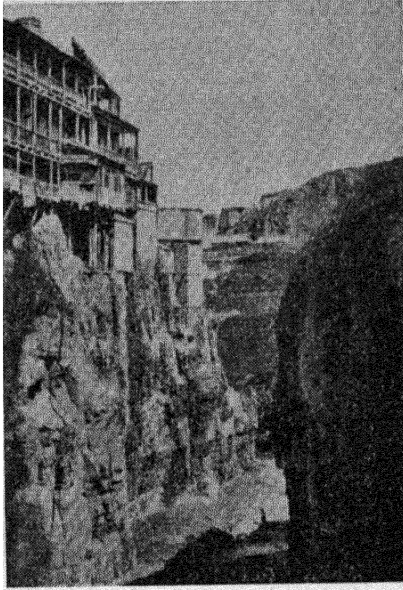
دلتاهای رود قزل ایرماق و یا شل ایرماق واقع شده و جمعیت آن متجاوز از ۷۵۰۰۰ نفر است .

۵ - ادانا (سیحان) شهر بالتسبه معتبری است در جنوب آناتولی که بین دو رود سیحون و جیحون نزدیک خلیج اسکندرون قرار گرفته و جمعیت آن متجاوز از ۷۵۰۰۰ نفر است .

۶ - بندر مرسینا واقع در کنار دریای مدیترانه نزدیک بمصب رود سیحون نیز یکی از بندرهای مهم تر کیه است . این بندر بوسیله خط آهن بشهر ادانا مربوط و جمعیت آن متجاوز از ۴۵۰۰۰ نفر است .

۷ - بندر **قرا بوزان** و بندر **سینوپ** در کنار دریای سیاه و بندر **آدالیه** در کنار دریای مدیترانه و شهرهای **بایزید** و **ارضروم** و **وان** و **دیار بکر** در مشرق آناتولی که هر يك متجاوز بر سی هزار نفر

کشورهای مجاور ایران

جمعیت دارد از شهر های
بالتسبیه مهمّ تر کیّه بشمار میآید
و نزدیکترین شهر های آن
کشور بمرز کشور شاهنشاهی
ایران میباشد .

۵ - منظره یکی از دهکده های نزدیک ارضروم

ب - اوضاع اقتصادی

۱ - کشاورزی

دشت مرکزی آناتولی و دامنه های توروس و
آنتی توروس و بطور کلی بیشتر سرزمینهای تر کیّه
برای گله داری و پرورش دامها مناسب است . گاو میش و گوسفند و گاو
و مخصوصاً بز در دشتهای و دامنه کوهها نگهداری میشود . بزهای شهرستان
آنکارا معروف است و نسبت پرورش آنها علاقه زیاد دارند . پرورش و
نگهداری دامها در تر کیّه یکی از مهمّترین منابع ثروت همگانی است .

گله داری

جغرافیای آسیا

اسب و قاطر در دشتهای و شتر در نواحی جنوبی برای استفاده بارکشی پرورش داده میشود.^۱

صید ماهی
دهانه بغاز بسفر از طرف دریای سیاه و برید گیهای مجاور آن یکی از مراکز مهم ماهیگیری ترکیه است و ثروت زیادی از این راه بدست میآید چنانکه در سالهای اخیر بطور متوسط هر سالی در حدود ۲۲ میلیون تن ماهی از این ناحیه بدست آمده که بهای آن بالغ بر ۲۰۵ میلیون لیره ترک بوده است.

شکار
جانوران درنده مانند خرس و گراز و کفتار و شغال و پلنگ و گرگ و جانوران شکاری مانند گوزن و آهو و میش کوهی و گوسفند وحشی و بز کوهی در دشتهای و دامنه کوهها و پرندگان شکاری در نواحی جنگلی فراوان است و از پوست بعضی جانوران مانند سنجاب بهره برداری میشود.

جنگل
وسعت زیادی از سرزمین آناتولی و تراس شرقی را در حدود نه درصد مساحت کشور جنگل از درختهای سرو و کاج و بلوط پوشانیده است. سواحل دریای سیاه مهمترین منطقه جنگلی ترکیه بشمار میآید. در دامنه های توروس نیز جنگل فراوان است.^۲

-
- ۱ - تعداد دامها در ترکیه در سالهای اخیر بقرار ذیل بوده است :
گوسفند	قریب به ۱۰ میلیون	بز	قریب به ۹ میلیون
گاو	متجاوز از ۵ میلیون	الاغ	قریب به ۱ میلیون
گاو میش	متجاوز از ۵۰۰ هزار	اسب	متجاوز بر ۵۰۰ هزار
شتر	متجاوز بر ۸۸ هزار	قاطر	متجاوز بر ۴۵ هزار
- ۲ - مساحت اراضی جنگلی ترکیه متجاوز بر ۲۰ میلیون جریب میباشد.

کشورهای مجاور ایران

زراعت بهمان نسبت که گله داری در زندگی اقتصادی
ترکیه اهمیت دارد زراعت و برداشت محصول نیز
مورد توجه است. دولت برای آسان کردن آبیاری و توسعه زراعت کوشش
فراوان بکار میبرد و این کوشش بیشتر از دول احاط است: یکی از احاط
ترقی محصول غله که برای تمام مصرف داخلی کشور کافی نیست و دیگر
برای توسعه کشت و زرع بعضی گیاههای صنعتی مانند پنبه که از نظر
مبادلات بین المللی ارزش زیاد دارد و خود کشور ترکیه نیز بدان
نیازمند است.

نواحی مجاور دریای سیاه تا حدود بغاز بسفر مرکز زیتون و انجیر
و سواحل ترکیه در دریای مدیترانه مرکز لیمون و نارنج و پرتقال میباشد،
انگور در تمام نواحی کشور فراوان است و ایندسته از محصولات ترکیه
همیشه بیش از حد احتیاج داخلی تهیه میشود. گندم و جو و ذرت و
جو دوسر در حاشیه دشت مرکز و نواحی شرقی آناتولی کاشته میشود
و حد متوسط محصول گندم در سال به ۲۲ میلیون تن میرسد.

توتون یکی از محصولات مهم ترکیه است و در تمام نواحی شمالی
آناتولی کشت و زرع میشود.

توتون شهرستان سامسون در کنار دریای سیاه از حیث لطافت برگ
و عطر معروف است.

از محصولات صنعتی ترکیه پنبه بیشتر در نواحی جنوبی کاشته میشود
و مرکز عمده کشت پنبه شهرستان ادا نا و حوالی از میر است.

کشت خشخاش نیز در ترکیه معمول است و علاوه بر آن از روغن
بعضی گیاهها مانند کنجد نیز بهره برداری میشود.

جغرافیای آسیا

چغندر قند یکی از گیاههائی است که بتازگی در ترکیه کشت و زرع میشود و فقط در کارخانه های قندسازی داخله کشور بمصرف میرسد. پرورش کرم ابریشم در شهرستانهای استانبول و بروسا در طرفین دریای مرمره معمول است.

۲ - صنعت

کانها در ترکیه کانیهای زغال سنگ و فلزات در امتداد کوههای توروس و کوهستان غربی و شمالی فراوان است ولی از آن کانها هنوز کاملاً بهره برداری نشده و آنچه بیشتر مورد استفاده قرار گرفته زغال سنگ و مس است.

۱- مهمترین کانیهای زغال سنگ ترکیه کانیهای شهرستان اسلامبول واقع در مجاورت دریای سیاه است و سالیانه در حدود ۹۰۰۰۰۰ تن زغال میدهد.

کانهای دیگر زغال سنگ در امتداد کوههای شمالی و شرقی وجود دارد.

۲- مس در ترکیه فراوان است، در شهرستان دیاربکر کانیهای مس متعددی است که مقدار مس آنها را در حدود ۱۰۵ میلیون تن حدس زده اند. سنگهای مس در محل کان (ناحیه ارتانا) استخراج و تصفیه شده از راه بندر سامسون بخارج صادر میشود. کانیهای دیگر مس در شهرستانهای ترابوزان و سینوپ و قارص واقع است.

۳- ماده معدنی سفید رنگی شبیه بزاج سفید در شهرستان اسکی شهر ترکیه یافت شده که بسیار کمیاب است و اخیراً شروع باستخراج آن نموده اند.

کشورهای مجاور ایران

۴- در کوهستان توروس کانه‌های طلا و نقره و روی و قلع و گوگرد و جیوه و در شهرستان ارضروم نفت یافت شده و بعضی از آنها مانند جیوه و روی مورد استفاده قرار گرفته است.

۵- سنگ سمباده در شهرستان از مبر بوسیله شرکتهای آمریکائی و انگلیسی استخراج میشود.

صنایع
ترکیه صنایع دستی قدیم خود را حفظ کرده و در توسعه صنایع جدید نیز کوشش فراوان بخرج داده است.

کارخانه‌های ترکیه یا کارخانه‌های کوچکی است که برای تهیه و صدور بعضی محصولات مانند زیتون و انجیر و پاك کردن پنبه تأسیس شده و یا کارخانه‌های بزرگی است که با توجه دولت در سالهای اخیر برای بهره برداری از سایر منابع طبیعی کشور ایجاد گردیده است مانند کارخانه‌های قند سازی در شهرستان از میر و تراس شرقی و اسکی شهر که محصول سالیانه آنها به ۶۰۰۰۰ تن رسیده است.

کارخانه‌های سمنت سازی آنکارا و اسلامبول که از محصول آنها برای ساختمانهای دقیق فنی استفاده کامل میشود و کارخانه اخیر در سال قریب ۷۰۰۰۰ تن سیمان میدهد.

از سال ۱۹۳۵ بعد در ترکیه برای تمرکز و پیشرفت صنایع کارخانه‌های متعدّد بافندگی و کاغذ سازی و گداختن آهن و تهیه فولاد تأسیس گردیده است.

صنعت بافت قالی و قالیچه نیز در ترکیه سابقه زیاد دارد و یکی از رشته‌های صنایع دستی آن کشور است.

جغرافیای آسیا

رویه‌مرفته در تر کیّه بغیر از ماشینهای دستی کوچك قریب به ۱۴۰۰ ماشین صنعتی هست و متجاوز از صد هزار نفر کارگر بکارهای صنعتی اشتغال دارند .

۳ - بازرگانی

داد و ستد تر کیّه با کشورهای دیگر دنیا بیشتر
راهها
از راه دریا و بوسیله کشتی انجام میگیرد و بنابراین
تر کیّه همیشه بوسایل حمل و نقل دریائی نیازمند بوده و اخیراً نیز برای
افزایش کشتیهای بازرگانی خود کوشش کرده و تعداد کشتیهای مزبور
در سالهای اخیر به ۱۸۳ و ظرفیت آنها به ۱۹۲۰۰۰ تن رسیده است.
بندرهای تر کیّه در دریای اژه و مدیترانه شرقی وسیله ارتباط آن کشور
با کشورهای اروپای جنوبی و غربی و کشورهای شمال افریقا است . از
راه دریای سیاه با اتحاد جماهیر شوروی و کشورهای دیگر اروپای شرقی
و از راه اسلامبول و تراس شرقی با کشورهای بالکان و اروپای مرکزی
داد و ستد میکند .

داد و ستد تر کیّه در داخل و با کشورهای آسیای غربی مانند ایران
و عراق از راه خشکی و بوسیله خطوط شوسه و راه آهن انجام میگیرد .
خطوط آهن تر کیّه نواحی شرقی و مرکزی را به بنادر غربی و
جنوبی و بندرهای دریای سیاه اتصال میدهد و دنباله این خطوط از راه
اسلامبول بخطوط آهن اروپا وصل میشود . بعضی از رشته های خط آهن
تر کیّه بوسیله شرکت های بیگانه دایر شده و متعلق بآنها بوده و دولت
ترك بعضی را خریداری کرده و برای خریداری بقیه و ایجاد خطوط جدید
مشغول اقدام است .

کشورهای مجاور ایران

طولانی‌ترین خط آهن تر کیّه خطی است که بندر از میر را در کنار دریای اژه از راه افیون قره حصار و شهرهای قونیه و ادا نا به نصیین واقع در مشرق آناتولی اتصال داده است .

در تر کیّه تا سالهای اخیر در حدود ۱۸۰۰۰ کیلومتر راه شوسه وجود داشته و اکنون نیز متدرّجاً بر رشته ها و طول راههای شوسه آن کشور افزوده میشود .

آنچه تر کیّه بیش از حدّ نیازمندی خود فراهم داد و ستد مینماید و بخارج میفرستد از نوع محصولات غذایی و بعضی محصولات صنعتی است و در مقابل بمصنوعات و ماشین آلات و بعضی موادّ غذایی دیگر نیازمند است .

مهمترین کالائیکه از تر کیّه بخارج فرستاده میشود عبارتست از :
توتون ، پنبه ، محصولات غذایی (فندق ، کشمش ، انجیر ، روغن زیتون ، جو) پشم ، تریاک و قالی هائیکه در تر کیّه بافته میشود .

مهمترین کالائیکه بکشور تر کیّه وارد میشود عبارتست از :
پارچه های پشمی و پنبه ای و نخ و ریسمان و امثال آن ، ماشین آلات و مصنوعات آهن و فولاد ، نفت ، چرم و پوست ، موادّ شیمیائی ، موادّ غذایی (قند ، چای ، قهوه ، کاکائو و امثال آنها) .

بهای کالای رسیده بکشور تر کیّه در سالهای اخیر بطور متوسط ۸۶ میلیون و بهای کالای فرستاده آن کشور در حدود ۱۰۰ میلیون لیره تُرک بوده است^۱

۱ - بهای فرستاده های تر کیّه تقریباً معادل ۱۳۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال بوده است .

جغرافیای آسیا

مجموع داد و ستد تر کیّه با کشور شاهنشاهی ایران در سال اقتصادی ۱۳۱۶-۱۷ متجاوز از ۴ میلیون ریال بوده و از این مبلغ کشور تر کیّه ۳,۵ میلیون ریال کالا از ایران خرید و نیم میلیون ریال کالا بایران فروخته است .

مهمترین کالای فرستاده از ایران بکشور تر کیّه عبارت بوده است از :
قالی و قالیچه ، برنج و شلتوک ، مواد رنگی ، قیصی و برگه زرد آلو ، پارچه ابریشمی ، آلات نقره و شمش نقره .

مهمترین کالای رسیده از تر کیّه بایران عبارت بوده است از :
محصول جانوران ، آهن و چدن و فولاد ، شیشه و بطری ، مواد دباغی و رنگرزی ، بعضی از اشیاء ساخته شده از چرم و امثال آنها .

تر کیّه در داد و ستد خارجی کشور شاهنشاهی در سال اقتصادی ۱۳۱۶-۱۷ در ردیف ۲۱ قرار گرفته در صورتیکه سال قبل در ردیف ۱۴ و میزان داد و ستد آنکشور با ایران زیادتیر بوده زیرا در آنسال مقدار زیادی قالی و قالیچه از کشور شاهنشاهی بتر کیّه فرستاده شده است .

فصل سوم = عراق

جغرافیای طبیعی

موقع و حدود و وسعت
 خاک عراق در مغرب ایران بین ۲۹ درجه و ۳۰ دقیقه و ۳۷ درجه عرض شمالی و ۳۹ درجه و ۴۶ درجه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است.
 از شمال محدود است بخاک ترکیه و از مغرب بخاک کشور سوریه و شرق اردن و کشور عربی سعودی و از جنوب بخاک کشور عربی سعودی و امیرنشین کویت و خلیج فارس و از مشرق بخاک کشور شاهنشاهی ایران و تمام وسعت خاک عراق در حدود ۴۵۳۵۰۰ کیلومتر مربع است.

زمین شناسی عراق
 سرزمین عراق که قسمت عمده آن از اراضی هموار تشکیل گردیده و بنام **بین النهرین** خوانده میشود در دورانهای مختلف زمین شناسی بوجود آمده است :

۱ - در دوران اول قسمت عمده خاک عراق جزء قاره بزرگی بوده و در دوران دوم چندین بار آب دریا سطح آنرا فرا گرفته و باز عقب نشسته است و آب رفت زیادی برجا گذاشته است.

۲ - در دوران سوم چین خوردگیهای فلات ایران و آسیای صغیر قسمتی از شمال خاک عراق را بالا آورده و در همان دوران چین خوردگیهای

جغرافیای آسیا

فلات عربستان بوجود آمده، قسمت جنوبی عراق پست و خلیج فارس وسیعتر گردیده است.

۳- از اواخر دوران سوم و آغاز دوران چهارم مرتباً سیلابهای کوهستان شمالی و شرقی و جزر و مد آب خلیج فارس اراضی ته نشسته (رسوبی) جدیدی در جنوب تشکیل داده و متدرجاً بروسعت آن اراضی افزوده شده و رودها که سابقاً جداگانه بخلیج فارس وارد میشد در اراضی جدید بهم پیوسته شط العرب را تشکیل داده اند.

وضع پستی و بلندی . بخش شمال و شمال شرقی و قسمتی از مشرق عراق کوهستانی و بقیه خاك آن دشت همواری است که برجستگیهای مهمی در سطح آن دیده نمیشود.

قسمت کوهستانی شمال شرقی و شمال که بین حوضه وسطای دو رود دجله و فرات تا محل نزديك شدن آن دو رود بیکدیگر (نزدیکی بغداد) قرار گرفته و بنام **الجزیره** خوانده شده فلات کم ارتفاعی است که از سنگهای گچی و آهکی تشکیل گردیده و در حدود بغداد باراضی پست که بیش از ۴۰ متر ارتفاع ندارد منتهی میشود.

در مشرق عراق دنباله کوههای غربی ایران تا دره رود دجله امتداد یافته و در حوالی بغداد بزمینهای پست منتهی میگردد. قسمت مرکزی و جنوبی عراق جلگه صاف و همواری است که بانشیب ملایم تا خلیج فارس کشیده میشود و رودها در سطح آن جلگه بملایمت جریان دارد، قسمتی از این جلگه که میان دو رود فرات و دجله قرار گرفته از خاکهای ته نشسته تشکیل گردیده و قسمت غربی آنکه ببادیه الشام اتصال دارد از شن پوشیده شده است.

کشورهای مجاور ایران

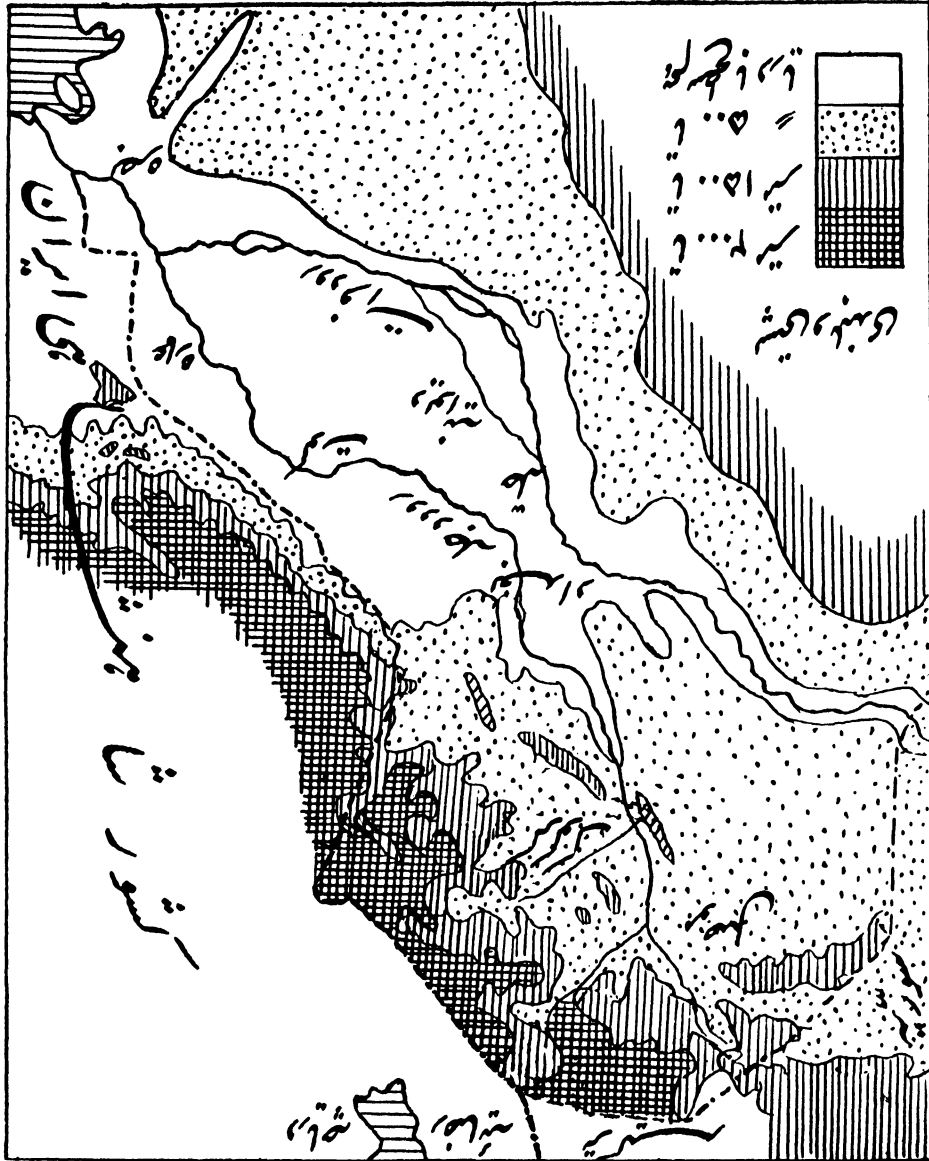
کوهها
کوهستانهای شمال و مشرق عراق را بسه قسمت
میتوان تقسیم نمود :

۱- کوههای شمالی واقع بین درّه رود دجله و کردستان ایران که
اغلب از موادّ آتشفشانی تشکیل شده و ارتفاع بعضی از قله آن مانند قله
برمیشك به ۳ هزار متر میرسد و تمام سال مستور از برف است .

۲- کوههای شرقی واقع بین درّه رود دجله و کوههای لرستان
ایران که خطّ مرزی ایران و عراق از خطّ الرأس آنها میگذرد و ارتفاع
بعضی از آنها مانند کوههای اورامان در خاک عراق به ۲۵۰۰ متر میرسد.
کوههای **حمرین** در امتداد کوهستان شرقی عراق در مرز کشور
شاهنشاهی قرار گرفته و ارتفاع آن از ۵۰۰ متر تجاوز نمیکند .

۳- کوههای شمال شرقی مرتفعترین و جسيم ترین رشته کوههای
عراق را تشکیل میدهد و مابین درّه رود دیاله و رشته های شمالی قرار گرفته
و ارتفاع بعضی از قله آن مانند قله **حصار روست** به ۳۷۰۰ متر میرسد .
عراق با آنکه در منطقه معتدله قرار گرفته دارای
آب و هوا
آب و هوای متغیّر برّی است و بغیر از کوهستانهای

شمالی و شمال شرقی در سایر نقاط همیشه درجه حرارت تابستان از ۴۰
تجاوز میکند و حدّ متوسط باران سالیانه در نقاط مرکزی و جنوبی به ۳۰
سانتیمتر میرسد . در کوههای شمالی زمستانها سرد و شدید و در نقاط
پست جنوبی تابستانها طولانی و بسیار گرم و خشك است و در صحرای
شنزار قسمت غربی عراق بادهای گرم و سوزانی میوزد که بعضی از آنها
مانند باد سموم موجب هلاک انسان و جانوران و مانع رشد و نمو گیاه است
و در تابستان تمام آن منطقه غیر قابل سکونت میگردد .

جغرافیای آسیا

میزان باران بنسبت ارتفاع اراضی متفاوت است، در کوهستانهای شمالی بقدری برف میبارد که رفت و آمد دشوار و گاهی ارتباط دهکده ها قطع میگردد .

در نقاط مرکزی تا ارتفاع ۵۰۰ متر ، ارتفاع باران سالیانه به ۳۰ سانتیمتر میرسد و در جلگه های جنوبی از ۲۵ سانتیمتر تجاوز نمیکند . بطور کلی نواحی شمالی عراق نمونه ای از منطقه سردسیر و دره دو رود دجله و فرات نمونه ای از منطقه معتدل و صحرای غربی آنکشور نمونه ای از بیابانهای خشک سوزان است .

رودها
رودهاییکه امروز در خاک عراق جاریست و موجب تشکیل طبقات ته نشسته حاصلخیز جلگه بین النهرین گردیده یگانه مایه حیات و زندگانی آنکشور است . رودهای بزرگ و پُر آب فرات و دجله که از کوهستان مشرق آناطولی سرچشمه دارد و سراسر دشت عراق را میپیماید ، همه جا موجب آبادی و جلب جمعیت و وسیله آبیاری و رَ کشت و زرع است و هر گاه آن دو رود بزرگ در دشت عراق جاری نبود تمام آن دشت صحرای خشک سوزانی نظیر بادیه الشام میشد .

۱ - دجله - از اجتماع آبهای کوهستان اطراف دریاچه وان در خاک تر کیّه تشکیل میشود و دره های کوهستان شمالی عراق را میپیماید . در منطقه شمال و مشرق قسمتی از آبهای کوهستان غربی ایران بصورت رودهای زاب اعلی و زاب سفلی و دیاله که در خاک ایران بنام های گاو رود یا سیروان خوانده میشود بآن می پیوندد و در امتداد شمال

کشورهای مجاور ایران

بجنوب تا ۱۸۵ کیلومتری خلیج فارس جریان میکند و در آنجا برود فزات ملحق میشود. جریان آب این رود در نواحی کوهستانی سریع و در جلگه بین النهرین ملایم و طول آن از سرچشمه تا مصب ۱۸۵۰ کیلومتر است. رود دجله در زبان قدیم ایران **قیگره** خوانده میشد و در دوره های اشکانی و ساسانی پایتخت ایران در ساحل این رود قرار داشت.

۲ - **فرات** - این رود نیز مانند دجله در کوهستانهای مشرق آناتولی در خاک ترکیه از دو شعبه اصلی بنام قراسو و مرادسو تشکیل میشود و ابتدا در پیچ و خم کوههای ارمنستان ترکیه و سپس در دره های کوهستان توروس بطرف جنوب غربی تا نزدیک خلیج اسکندرون جریان میکند و از آنجا بمناسبت نشیب اراضی که بطرف مشرق و جنوب شرقی است ابتدا بطرف مشرق و سپس در امتداد جنوب شرقی و جنوب در خاک عراق سیر میکند، در نزدیکی بغداد برود دجله بسیار نزدیک میشود بطوریکه بیش از ۳۵ کیلومتر با آن رود فاصله ندارد. از آنجا مجدداً از دجله دور شده در نزدیکی شط العرب بدو شعبه **هندیه** و **حله** تقسیم میشود و آن دو شعبه پس از طی چندین کیلومتر در امتداد جنوب مجدداً بهم اتصال مییابد و در محلی بنام **قرنه** برود دجله می پیوندد.

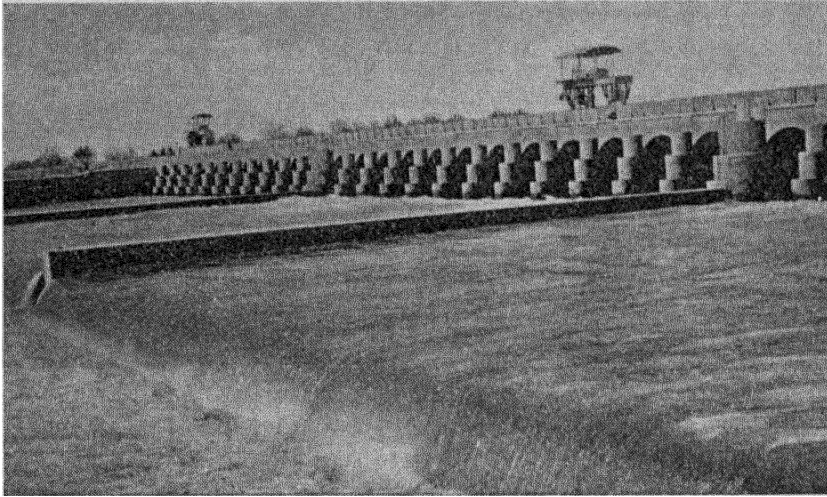
۳ - **شط العرب** - از قرنه که دو رود دجله و فرات بهم اتصال مییابد تا خلیج فارس طول شط العرب ۱۸۵ کیلومتر و عرض آن شط بتفاوت از ۳۰۰ تا ۶۰۰ متر و عمق متوسط آن ۱۰ متر است لیکن در پاره نقاط گودی آن به ۱۵ متر میرسد، در نزدیک خلیج فارس رود کارون که در خاک ایران جاریست بشط العرب میریزد و قسمتی از آبهای رود کرخه نیز از راه مردابهای متعدد باین شط میرسد.

۶ - منظره ای از رود فرات

شط العرب برای سیر کشتی رانی مناسب است و کشتیهای کوچک میتوانند در آبهای آن شط حرکت کنند و هنگامیکه بر اثر جزر و مد آب شط بالا میآید کشتیها میتوانند ببصره برسند لیکن بواسطه مواد ته نشسته زیادی که در مصب این شط جمع میشود کشتیهای بزرگ با بار زیاد نمیتوانند باسانی در طول شط حرکت کنند.

دریاچه ها و مردابها بواسطه پستی سواحل رودهای فرات و دجله در بخش جنوبی عراق و کندی جریان آب و وجود مواد ته نشسته زیاد در بستر رودخانه ها مردابهای متعددی در امتداد رودهای عراق تشکیل میشود و مخصوصاً در مواقع طغیان رودخانه ها آب از بستر خارج شده زمینهای پست اطراف ساحل را فرا میگیرد و مردابها را تشکیل میدهد. سطح این مردابها که در جنوب از محل انشعاب فرات تا کنار شط العرب امتداد دارد همیشه از نی های بلند پوشیده شده است. در حوالی نجف که رود فرات بدو شاخه هندیّه و حله تقسیم میشود آب هندیّه اراضی وسیعی را فرا گرفته مرداب نجف را که بنام دریای نجف

۷ - سد رود هندیه

نیز خوانده میشود تشکیل میدهد .
یکی از معروفترین دریاچه های عراق دریاچه (الحمار) است و
تصور میرود از بقایای دریای قدیمی باشد که سابقاً قسمت دشت عراق را
میپوشانیده است . این دریاچه بوسعت ۵۲۰۰ کیلومتر مربع در مسیر
رود فرات قرار گرفته و رود فرات از آن میگذرد .

جغرافیای انسانی

الف - اوضاع سیاسی

جمعیت عراق را از ۳ تا ۴ میلیون نفر نوشته اند^۱ و
جمعیت و نژاد
قسمت عمده این جمعیت و شاید بتوان گفت تقریباً
تمام آن در امتداد دو رود دجله و فرات ساکن هستند . صحراهای مغرب

۱ - بموجب سرشماری تخمینی سال ۱۹۳۲ در حدود ۲۸۵۷۰۷۷ نفر بوده است .

جغرافیای آسیا

عراق مجاور بادیه الشام غیرمسکون و نی زارها و حوالی مردابهای جنوب کم جمعیت و نواحی مشرق مجاور مرز کشور شاهنشاهی ایران بالنسبه پُر جمعیت است. جمعیت عراق از اقوام ذیل تشکیل گردیده است :

۱ - 'کردها که در ناحیه کوهستانی شمال شرقی تا مرز ایران ساکن هستند از نژاد آریائی ، برخی دارای زندگی ثابت و بعضی دیگر دارای زندگی سیار چادر نشینی هستند و تقریباً ۱۶ درصد جمعیت عراق را تشکیل میدهند و مهمترین طوایف آنها عبارتند از : اورامان ، بلباس ، هماوند ، جاف و پیشدری . علاوه بر 'کردها عده دیگری از ایرانیان که در دوره های اخیر بعراق مهاجرت کرده اند و در شهرهای عمده آنکشور زندگی میکنند از لحاظ تعداد قابل توجه هستند و قریب ۴ درصد از جمعیت عراق را همین دسته از مهاجرین ایرانی تشکیل داده اند .

۲ - اعراب از نژاد سامی که اکثریت جمعیت عراق را تشکیل داده اند و از قبایلی هستند که بعد از ظهور اسلام متدرجاً از جزیره العرب باین ناحیه کوچیده اند . مرکز عمده سکونت آنها قسمت جنوبی و مرکزی عراق است ، قسمت عمده آنها هنوز روش زندگی بدوی و عادت به ییلاق و قشلاق دارند و اغلب امور داخلی هر طایفه را شیخ همان طایفه اداره میکند . طوایف عمده آنها عبارتند از : بنی لام ، السواعد ، ابو محمد منتفک و این طایفه اخیر در مجاورت مرز کشور شاهنشاهی ایران سکونت دارند و جنبایی ها که در قسمت جنوب فرات ساکن هستند .

۳ - تُرکها و ترکمنها که قریب ۳ درصد از جمعیت عراق را تشکیل داده اند و بیشتر در نواحی شمالی و مرکزی سکونت دارند .

زبان و دین
هر چند زبان رسمی کشور عراق زبان عربی است
و اکثریت جمعیت عراق که از نژاد سامی هستند

کشورهای مجاور ایران

باین زبان تکلم میکنند لیکن 'کرد هابزبان' کردی که یکی از لهجه های قدیم فارسی است سخن میگویند . زبان فارسی امروزی نیز در میان شهرنشینان 'کرد و سایر ایرانیان عراق معمول است .

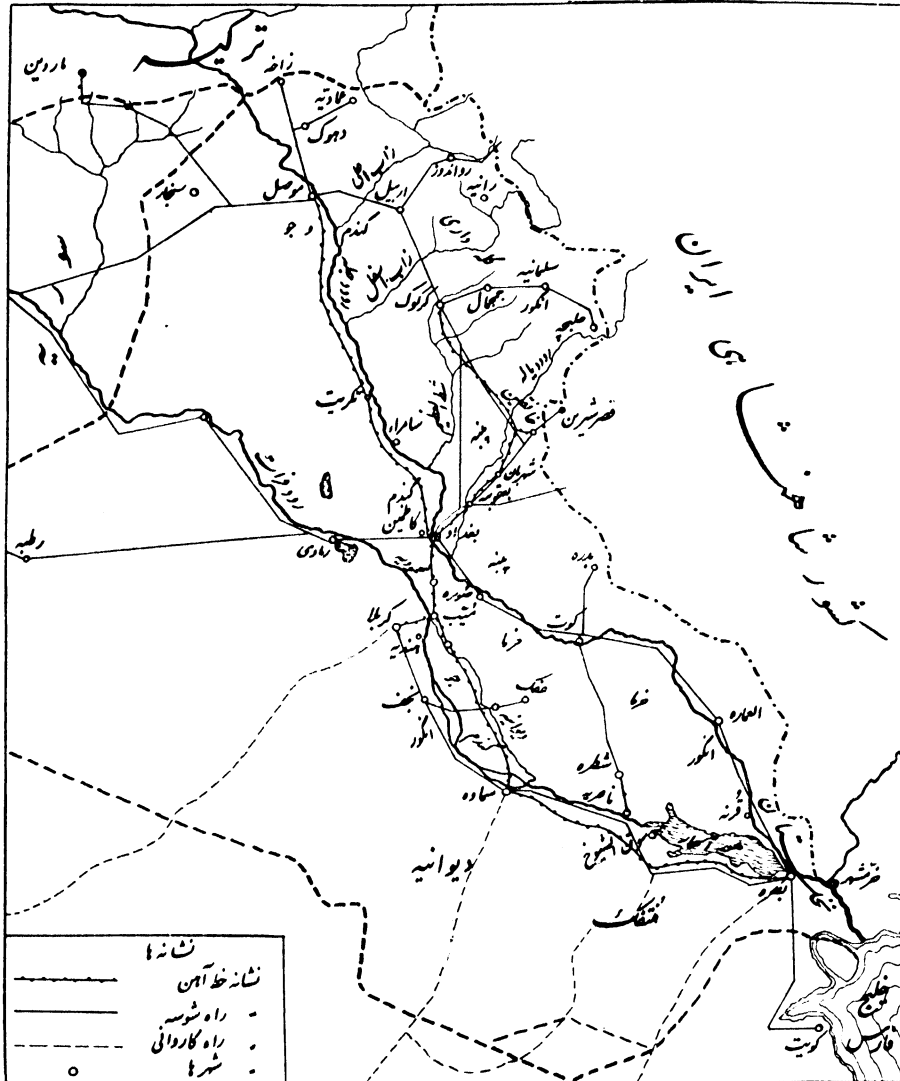
دین رسمی کشور عراق دین اسلام است و قریب ۹۴ درصد از جمعیت عراق پیرو دین اسلام و از پیروان این دین بیش از نصف آنها شیعه و بقیه پیرو طریقه تسنن هستند . ارامنه پیرو دین مسیح و یهود ساکن عراق پیرو دین مخصوص بخود میباشدند .

حکومت خاك عراق يكچندی متنازع فیه بین ایران و عثمانی و گاهی زیر نفوذ ایران و زمانی در تصرف دولت عثمانی بود و پس از جنگ بین المللی بتصرف انگلستان درآمد تا آنکه در سال ۱۹۲۰ نخست شورای دولتی موقتی تشکیل و مدت یکسال بطور موقت آنکشور را اداره نمود و در سال ۱۹۲۱ پس از مراجعه بآراء عمومی امیر فیصل پادشاهی عراق انتخاب و حکومت مشروطه در آنکشور برقرار و سلطنت درخاندان مرحوم ملک فیصل اول موروثی گردید .

قوة قانونگزاری بادو مجلس است : یکی مجلس الاعیان که حد اقل ۲۰ نفر از خدمتگزاران دولت در آن عضویت دارند و برای مدت ۸ سال انتخاب میشوند و در هر ۴ سال یکبار انتخاب نصف ایشان تجدید میگردد . دیگر مجلس النواب که نمایندگان آن با رأی عمومی انتخاب میشوند . قوانین پس از تصویب دو مجلس و تصویب پادشاه اجرا میشود .

قوة اجرائی در دست شخص پادشاه و هیئت وزیران است و هیئت

*

مقابل صفحه ۷۰

نقشه سیاسی و اقتصادی عراق

*

جغرافیای آسیا

وزیران از رئیس الوزراء و هفت نفر وزیر تشکیل میشود^۱. خدمت نظام برای تمام مردان عراق عمومی و دوره آن از ۱۹ سالگی تا ۳۰ سالگی است. سازمان فرهنگی فرهنگ عراق در سالهای اخیر پیشرفت حاصل کرده و متدرجاً بر عده آموزشگاههای دولتی و ملی آن کشور افزوده شده است. تحصیلات در آن کشور از تحصیلات ابتدائی آغاز و بترتیب عالیه ختم میشود و شامل چهار دوره تحصیلی است:

۱ - دوره ابتدائی، ۲ - دوره متوسطه (برابر دوره اول دبیرستان)، ۳ - دوره مدرسه الثانویه (برابر با دوره دوم دبیرستان)، ۴ - دوره عالی. دارالمعلمین و دارالمعلمات (دانشسرا) نیز برای تربیت آموزگار اخیراً در عراق تأسیس شده و بزرگترین بنگاههای فرهنگی عراق جامعه بغداد (دانشگاه بغداد) و مهمترین شعب جامعه بغداد کلیه (دانشکده) حقوق و کلیه طب است.

چندین روضة الاطفال (کودکستان) و چند آموزشگاه صنعتی و فلاحی نیز در عراق وجود دارد.

تمام کشور عراق از لحاظ اداره امور کشوری سازمان اداری به ۱۴ لواء و هر لوائی بچند قضاء و هر قضاء بچند ناحیه تقسیم شده و هر ناحیه شامل چندین قریه است و رویهمرفته تقسیمات کشوری عراق شامل ۴۵ قضاء میباشد. هر لواء زیر نظر یک نفر متصرف و هر قضاء بوسیله یک نفر قائم مقام و هر ناحیه بدست یک نفر مدیر و هر قریه

۱ - وزیر دفاع ملی، وزیر امور خارجه، وزیر دارائی، وزیر اقتصاد و ارتباط، وزیر دادگستری، وزیر کشور، وزیر فرهنگ.

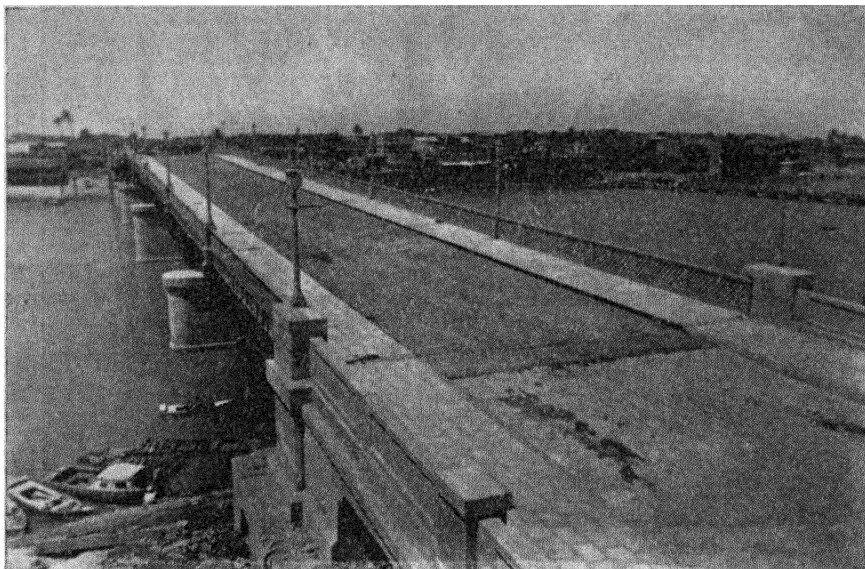
کشورهای مجاور ایران

(دهکده) بوسیلهٔ یکنفر **مختار** (کدخدا) که مستقیماً بامدیر ارتباط دارد اداره میشود .

بزرگترین واحد معاملات عراق دینار عراقی معادل
واحد پول
با يك لیره انگلیسی و برابر با ۸۰ ریال ایران است
و کوچکترین واحد معامله (فلس) و هزار فلس معادل يك دینار است .
درهم سگه نقره پنجاه فلسی و **ریال** نیز مسكوك نقره ۲۰۰
فلسی است .

سواحل رود های عراق و بخصوص رود دجله
شهرها
مهمترین مرکز آبادی و جمعیت آنکشور است و
شهرها در کنار آن دو رود یا شعب آنها قرار دارد :

۱- بغداد پایتخت کشور پادشاهی عراق در ساحل رود دجله قرار
گرفته و در حدود سیصد هزار نفر جمعیت دارد و خرابه های شهر بزرگ
تیسفون پایتخت قدیم اشکانیان و ساسانیان در ۴۵ کیلومتری جنوب این شهر
واقع است . شهر تیسفون که بمناسبت عظمت و وسعت و کاخها و بناهای
ممتاز در دنیای قدیم معروف بوده و باصطلاح عرب **مدائن** (جمع مدینه
بمعنی شهرها) خوانده میشده در حملهٔ عرب بدست ایشان ویران گردید
و با وجود گذشت روزگار و طیّ زمان هنوز قسمتی از طاق کسری از
بناهای دورهٔ ساسانی برجا مانده است . شهر بغداد در قرن سوم هجری
در زمان المنصور خلیفهٔ عرب بنا شد و مدتها مرکز خلافت بود، از آن پس
يك چندی این شهر گاهی بدست شاهنشاهان ایران و زمانی در تصرف دولت
عثمانی بوده است . موقعیت بغداد علاوه بر آنکه این شهر مرکز سیاسی

۸ - پل جدید بغداد بر روی دجله

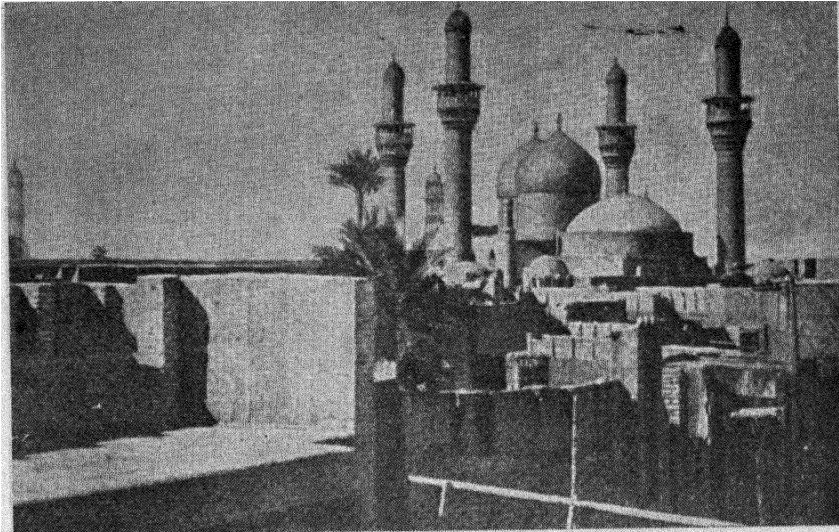
وبزرگترین شهر پر جمعیت عراق است از لحاظ ارتباط نیز اهمیت زیاد دارد و به همین جهت یکی از مراکز مهم داد و ستد و تجارت در آسیای غربی گردیده است.

۲ - خانقین نزدیکترین شهر عراق بمرز کشور شاهنشاهی و بر سر راه بزرگ تجارتي کشور شاهنشاهی بعراق (راه کرمانشاهان بغداد) واقع است و بوسیله یک رشته راه آهن بغداد و بوسیله راه شوسه بمرز ایران اتصال دارد. نفت خانقین یکی از منابع مهم ثروت عراق است.

۳ - شهرهای شمال شرقی که در ناحیه کوهستانی قرار گرفته و بیشتر سکنه آنها را کردها تشکیل داده اند عبارتند از :

موصل واقع در ساحل غربی دجله که شمالی ترین شهر عراق است. در شهرستان موصل آثار خرابه های زیادی از شهرستانهای مختلف قدیمی

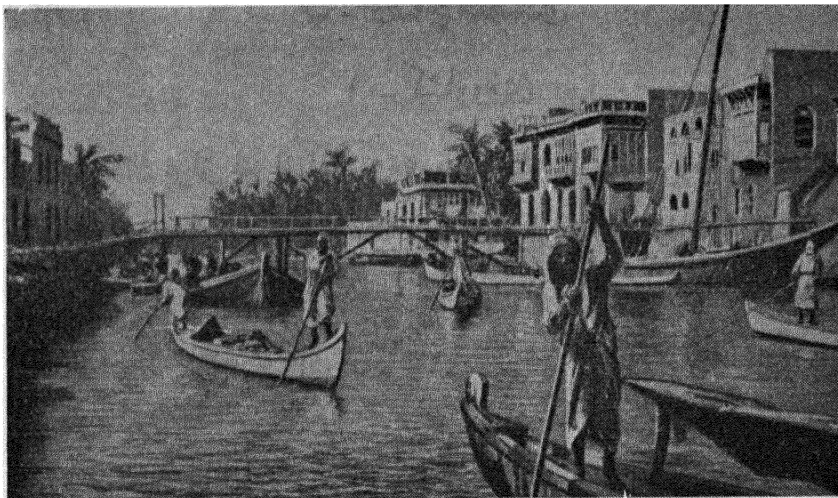
کشورهای مجاور ایران

۹ - منظره قسمتی از بناهای مذهبی در بغداد

دیده میشود و بیشتر آنها متعلق بدوره آشوریهاست .
اربیل بین دو رود زاب اعلی و زاب اسفل بر سر راه مرزی کشور
شاهنشاهی ایران بموصل قرار گرفته و اهمیت ارتباطی دارد . کَرّ کوك
در جوار کانهای نفت بر کناریکی از شعب دجله بنام **شَط الْعَظِيم** واقع است .
سلیمانیه در مشرق کَرّ کوك بفاصله کمی از مرز کشور شاهنشاهی
ایران واقع است .

۴ - شهرهای مقدّس مسلمانان شیعه عبارتند از : کربلا ، نجف که
در مغرب فرات در قسمت جلگه ای عراق قرار گرفته اند و این دو شهر
مدفن جمعی از بزرگان دین اسلام و بناهای قدیمی و مهم آنها نیز منحصر
بیناهائی است که بر روی مقابر بزرگان دین برپا شده است .

۱۰ - منظره ای از بندر بصره

۵ - قسمت جنوبی عراق با آنکه در دوره های قدیم مرکز شهرستانهای مهمی بوده امروزه بر اثر روش وعادت قبایل عرب ساکن آن ناحیه که بزندگی بدوی و ییلاق و قشلاق بسر میبرند شهرهای مهمی ندارد. دوشهر کوت و عماره که در امتداد مرز کشور ایران قرار گرفته اند از بلاد مهم این ناحیه بشمار می آیند .

۶ - شهر بصره در کنار شط العرب تنها بندر مهم عراق است ، این شهر در ساحل غربی شط العرب مقابل بندر خرمشهر (بندر کشور شاهنشاهی در کنار شط العرب) قرار گرفته و در حدود ۲۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد و یکقسمت عمده از مبادلات بازرگانی عراق با کشور های دیگر جهان از راه خلیج فارس از طریق این بندر انجام میگیرد و یکی از بندر های مهم خلیج فارس بشمار می آید .

ب - اوضاع اقتصادی

۱ - کشاورزی

خاك عراق غير از اراضی مغرب فرات یکی از سرزمینهای مستعدّ کشاورزی و دارای خاك حاصلخیز و آب فراوان است و بهمان نسبت که در راه توسعه کشاورزی آنکشور کوشش بعمل آید بر میزان محصول آن افزوده میشود و جمعیت های فراوان میتوانند در آنسرزمین زندگی کنند. در قدیم این جلگه بمناسبت حاصلخیزی مرکز شهرستانهای بزرگ و مورد توجه اقوام مهاجر بوده و امروز نیز در بعضی نواحی جلگه بین النهرین در سال دوبار محصول از زمین برداشته میشود.

نواحی کوهستانی شمال و شمال شرقی عراق محلّ گله داری
پرورش گوسفند و اسب است ولی در نواحی مرکزی و جنوبی بواسطه خشکی هوا شتر تنها حیوان مفیدی است که نگهداری میشود. گوسفند عراق یکی از منابع ثروت آنکشور است بطوریکه در سالهای اخیر چندین میلیون گوسفند بخارج صادر کرده است. از پشم و پوست دامها نیز در داخله کشور استفاده های مهمّ صنعتی میشود.

در زراعت عراق مسئله مهمّ موضوع آبیاری است
که وسائل آن طبیعتاً در دسترس مردم قرار گرفته و فقط با حفر ترعه ها و بستن سدّ باید آب دجله و فرات را باراضی زراعتی برسانند، بهمین جهت در امتداد این دو رود از قدیم سدّ ها و ترعه های متعدّد ایجاد شده و امروز نیز دولت عراق در اینراه کوشش فراوان بکار میبرد. محصولات مهمّ زمستانی عراق عبارتست از: گندم، جو، نخود سیاه،

جغرافیای آسیا

بأقلا و مهمّترین محصولات تابستانی عبارتست از: حبوبات، کنجد، برنج، ارزن، تنباکو و توتون (در شمال) و پنبه که زراعت آن در حال توسعه میباشد. زمینهای زراعتی از جنوب بغداد در امتداد رود دجله و شعبه‌های فرات تا بصره کشیده شده و هر جا آب بارانی برسد محصول برداشته میشود و در بعضی نقاط مانند اطراف بصره حاصلخیزی زمین بحدیست که مقدار زیادی غله بدون مصرف باقی میماند و گاهی آنرا بدامها میخورانند، خرمایکی از موادّ مهمّ غذائی عراق و از صادرات مهمّ آنکشور بخارج است. اراضی وسیعی بطول ۶۰ و بعرض ۱۰ کیلومتر در طرفین شطّ العرب از نخلستان پوشیده شده و تاحوالی بغداد و دیاله و کوت و عماره نیز نخلستان دیده میشود و در آن نخلستانها انواع خرمای بدست میآید. غیر از خرمایوه‌های منطقه معتدله و سردسیری مثل سیب و گلابی و آلو و امثال آنها نیز در مرکز و شمال عراق فراوان است و از محصول آنها استفاده میشود.

۲ - صنعت

کانهای عراق در امتداد ناحیه واقع میان درّه دجله و مرز کشور شاهنشاهی تا حدود کوهستان شمال شرقی قرار گرفته و مهمّترین آنها عبارتست از نفت، گوگرد، زغال سنگ، آهن، سرب، مس، نقره و طلا. بیشتر این کانها که وجود آنها حدس زده میشود هنوز استخراج نشده و فقط از کانهای نفت بهره‌برداری میشود. کانهای مهمّ نفت در اطراف خانقین نزدیک مرز کشور شاهنشاهی ایران واقع شده و اولین چاههای نفت در ۵۸ کیلومتری جنوب خانقین حفرو شروع

باستخراج نفت گردیده است. استخراج نفت خانقین با شرکت نفت ایران و انگلیس است که نفت خوزستان ایران را نیز استخراج میکند. این شرکت نفت را در نزدیکی خانقین تصفیه میکند. منبع دیگر نفت در موصل و کَرکُ کوک است و بوسیله لوله‌هایی که از شام و فلسطین گذشته است از راه دریای مدیترانه صادر میشود. در سالهای اخیر محصول سالیانه نفت عراق به ۳۸۰۰۰۰۰ تن بالغ گردیده است.

از لحاظ وضع طبیعی اراضی خانقین و مقایسه آن با وضع طبیعی اراضی کرمانشاهان ایران چنین بنظر می‌آید که ارتباط کاملی بین کنایه‌های نفت کرمانشاهان و خانقین وجود داشته باشد و چون ارتفاع زمین از کرمانشاهان تا خانقین مرتباً کاسته میشود و اراضی مغرب ایران با شیب ملایمی بخاک عراق منتهی میگردد ممکن است در نتیجه استخراج کنایه‌های نفت خانقین بمیزان محصول چاههای نفت کرمانشاهان (در نفت شاه) سکتہ وارد شود.

صنایع عراق بیشتر بومی و دستی و از نوع بافتن صنایع گلیم و جاجیم و بعضی منسوجات برای رفع احتیاج اهالی است و در بعضی نواحی هنوز بافت پارچه‌های ابریشمی و زربفت که سابقاً در بازارهای دنیا معروف بوده معمول است ولی رویهمرفته محصولات صنعتی عراق تکافوی احتیاج اهالی را نمیکند.

چندین کارخانه اختصاصی از قبیل کارخانه آهنگری برای بنگاههای راه آهن عراق بهمت دولت تأسیس و چندین کارخانه کبریت سازی و بافندگی و چرم‌سازی نیز ایجاد گردیده است.

۳ - بازرگانی

در عراق بمناسبت هموار بودن اراضی و کمی راهها عوارض طبیعی ایجاد راههای شوسه و خطوط آهن باشکالات زیادی مواجه نشده و امروزه تمام شهرهای مهم عراق بوسیله راه شوسه یا خطوط آهن بهم ارتباط دارند.

در عراق علاوه بر راههای مصنوعی (شوسه، خط آهن) دو رود دجله و فرات نیز از راههای مهم ارتباط بشمار میآید و قسمتی از ارتباطات داخلی کشور از راه آن دو رود انجام میگیرد. در رود دجله از دهانه شط العرب تا ۱۰۰۰ کیلومتر کشتیهای کوچک بخاری حرکت میکنند. شط فرات برای کشتی رانی مناسبتر است لیکن چون در اطراف آن رود آبادی و شهر کمتر است امروز از رود دجله برای کشتی رانی و قایق رانی بیشتر استفاده میشود.

طول راه آهن عراق به ۱۱۹۵ کیلومتر بالغ است و مهمترین خطوط آن عبارتست از خط بغداد ببصره که طول آن ۵۷۲ کیلومتر است. راههای شوسه عراق بغداد را بتمام شهرهای مهم آن کشور مربوط میسازد و طول این خطوط به ۵۰۰۰ کیلومتر بالغ میشود. از خطوط ارتباطیه عراق که بمرز کشور شاهنشاهی ایران مربوط میباشد مهمترین همه رشته فرعی خط آهن بغداد بخانقین است.

مهمترین محصولانی که عراق بخارج میفرستد داد و ستد عبارتست از گندم و جو و حبوبات و خرما و پشم و پوست و دامها و آنچه وارد آن کشور میشود عبارتست از پارچه های نخی

کشورهای مجاور ایران

و ابریشمی ، قند و شکر ،
مواد خام فلزی ، چوب ،
مصنوعات فلزی و امثال آن .
در میان مشتریان عراق
انگلستان ، حجاز ، سوریه ،
فلسطین ، ترکیه در درجه
اول قرار دارند .

۱۱ - استفاده از رود دجله با وسائل قدیمی

مجموع داد و ستد سالیانه
عراق از حیث بها در سالهای
اخیر به هشت میلیون دینار
عراقی بالغ گردیده است
و علاوه بر آن چون آن

کشور راه ارتباط ایران و افغانستان با دریای مدیترانه و کشورهای
اطراف آن دریاست سالیانه مقداری کالا نیز بطور ترانزیت از خاک عراق
بکشورهای ایران و افغانستان حمل میشود و در سالهای اخیر در آمد دولت
عراق از راه ترانزیت کالا به دو میلیون دینار رسیده است .

داد و ستد عراق با کشور شاهنشاهی ایران در سال اقتصادی ۱۳۱۶-۱۷
شمسی در میان داد و ستد خارجی ایران با کشورهای دیگر جهان در
ردیف یازدهم بوده و در آن سال کشور عراق معادل ۱۵۳۷۸۹۹۶ ریال کالا
از ایران خریده و معادل ۱۳۸۵۱۱۱ ریال کالا بایران فروخته است و علاوه
بر آن معادل ۱۹۱۱۴۱۶۰ ریال نفت از طرف شرکت نفت ایران و انگلیس
بکشور عراق فرستاده شده و بنا بر این عراق در آن سال یکی از مشتریهای

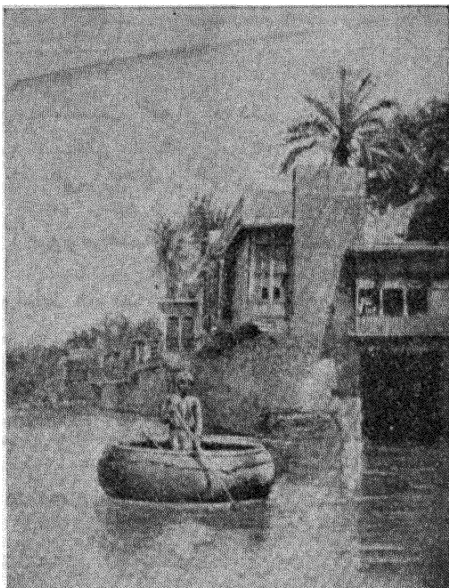
جغرافیای آسیا

مهم کالای کشور شاهنشاهی بوده است .

آنچه از کشور شاهنشاهی بعراق فرستاده شده مهمتر از همه عبارت بوده است از محصولات جانوران (روده و پشم و مو و ابریشم طبیعی و پيله و امثال آن)، کتیرا و صمغ، مواد خام معدنی، گندم و جو، خشکبار، قالی و قالیچه، چوب و امثال آن . آنچه از کشور عراق بایران رسیده مهمتر از همه عبارت بوده است از چارپایان، بعضی روغنهای معدنی، خرما، میشن و تیماج و چرم، پارچه کتانی، آلومینیوم و اشیاء ساخته شده از آلومینیوم، وسایل نقلیه دریائی . بعضی از این کالاها را کشور عراق از کشورهای دیگر جهان خریداری کرده و بایران فروخته است .

کشورهای مجاور ایران

و ابریشمی ، قند و شکر ،
مواد خام فلزی ، چوب ،
مصنوعات فلزی و امثال آن .
در میان مشتریان عراق
انگلستان ، حجاز ، سوریه ،
فلسطین ، ترکیه در درجه
اول قرار دارند .

۱۱ - استفاده از رود دجله با وسایل قدیمی

مجموع داد و ستد سالیانه
عراق از حیث بها در سالهای
اخیر به هشت میلیون دینار
عراقی بالغ گردیده است
و علاوه بر آن چون آن

کشور راه ارتباط ایران و افغانستان با دریای مدیترانه و کشورهای
اطراف آن دریاست سالیانه مقداری کالا نیز بطور ترانزیت از خاک عراق
بکشورهای ایران و افغانستان حمل میشود و در سالهای اخیر در آمد دولت
عراق از راه ترانزیت کالا به دو میلیون دینار رسیده است .

داد و ستد عراق با کشور شاهنشاهی ایران در سال اقتصادی ۱۳۱۶-۱۷
شمسی در میان داد و ستد خارجی ایران با کشورهای دیگر جهان در
ردیف یازدهم بوده و در آن سال کشور عراق معادل ۱۵۳۷۸۹۹۶ ریال کالا
از ایران خریده و معادل ۱۳۸۵۱۱۱ ریال کالا بایران فروخته است و علاوه
بر آن معادل ۱۹۱۱۴۱۶۰ ریال نفت از طرف شرکت نفت ایران و انگلیس
بکشور عراق فرستاده شده و بنا بر این عراق در آن سال یکی از مشتریهای

جغرافیای آسیا

مهمّ کلای کشور شاهنشاهی بوده است .

آنچه از کشور شاهنشاهی بعراق فرستاده شده مهمّتر از همه عبارت بوده است از محصولات جانوران (روده و پشم و مو و ابریشم طبیعی و پيله و امثال آن)، کتیرا و صمغ، موادّ خام معدنی، گندم و جو، خشکبار، قالی و قالیچه، چوب و امثال آن . آنچه از کشور عراق بایران رسیده مهمّتر از همه عبارت بوده است از چارپایان، بعضی روغنهای معدنی، خرما، میشن و تیماج و چرم، پارچه کتانی، آلومینیوم و اشیاء ساخته شده از آلومینیوم، وسایل نقلیه دریائی . بعضی از این کالاها را کشور عراق از کشورهای دیگر جهان خریداری کرده و بایران فروخته است .

فصل چهارم - آسیای روس

آسیای روس شامل منطقه وسیعی است که در شمال ایران و افغانستان و چین و مغولستان و منچوری گسترده شده و از کوههای اورال تا اقیانوس کبیر امتداد دارد و شامل دشت بزرگ سبیری و ترکستان غربی و تمام ناحیه کوهستانی قفقازیه است و از لحاظ حکومت تمام این منطقه وسیع جزء جمہیر شوروی روسیہ میباشد .

۱ - قفقازیه

الف - اوضاع طبیعی

قفقازیه میان دریای خزر و دریای سیاه واقع شده .
 موقع و حدود
 از شمال بروسیہ اروپا ، از جنوب بایران و ترکیہ
 اتصال دارد و در رود آرس قفقازیه را از آذربایجان ایران جدا کرده است .
 قفقازیه سرزمین کوهستانی است و قسمت مرکزی
 پستی و بلندی
 آنرا رشته کوهستان عریض و مرتفعی فرا گرفته
 و این کوهستان از کنار دریای سیاه تا کنار دریای خزر مانند دیواری کشیده شده و ارتفاع بلندترین قله های آن تا ۵۶۳۰ متر میرسد . در جنوب قفقازیه قسمت مجاور خاک ایران و خاک ترکیہ نیز از رشته های کوهستان تشکیل گردیده و مابین این دو بخش کوهستانی جلگہ بالنسبہ

۱۲ - منظره قسمتی از کوههای قفقاز

همواری بنام **گرجستان** قرار دارد . بخش شمالی قفقازیه نیز جلگه ایست بنام **کاباردا** که با دشتهای جنوب روسیه اروپا مجاور است .

آب و هوای نواحی کوهستانی قفقازیه در زمستان
آب و هوا

بسیار سرد و در تابستان ملایم و معتدل است .
بادهای مرطوب از دریای سیاه باین ناحیه میوزد و باران کافی میبارد .
در جلگه گرجستان زمستانها ملایم و تابستانها طولانی و گرم است لیکن
جلگه کاباردا در شمال بواسطه مجاورت با دشت روسیه و وجود کوههای
قفقاز که مانع از رسیدن بخار آب دریای سیاه بهوای آن جلگه میباشد
آب و هوای خشك دارد و زمستانهایش سرد و طولانی و تابستانهایش گرم
و خشك است .

آب و هوای جنوب قفقازیه نیز فقط درسواحل دریای سیاه مرطوب
و معتدل است و بادهای دریائی بداخله این ناحیه نفوذ نمیکند .

کشورهای مجاور ایران

رود ها باد هائیکه از دریای سیاه یا دریای خزر میوزد
در دامنه های کوهستان عریض قفقاز متوقف میشود
و موجب افزایش رطوبت هوا و ریزش باران میگردد و در قله این کوهستان
همیشه یخچال و برف وجود دارد و سرچشمه رود های بزرگ قفقازیه
در دامنه های این کوهستان است. رود قوبان از دامنه های شمالی
کوهستان قفقاز سرچشمه میگردد و از جلگه کاباردا میگذرد و بدریای
سیاه میریزد. رود کورا از دامنه های جنوبی قفقاز سرچشمه دارد و
جلگه های گرجستان و آذربایجان قفقاز را مشروب مینماید و در جلگه
شیروان برود آرس می پیوندد.

رود بزرگ ارس که مرز بین ایران و قفقازیه است وارد دریای
خزر میگردد و سرچشمه آن در خاک ترکیه واقع است.

ب - اوضاع سیاسی

جمعیت و نژاد قفقازیه چون نزدیکترین راه خشکی بین آسیا و
اروپاست از قدیم مورد توجه اقوام آسیائی و اروپائی
بوده و از اقوام و نژاد های مختلف در این ناحیه ساکن شده اند. پس از
آنکه دولت روسیه در دوران سلطنت قاجاریه در ایران پس از جنگهای
طولانی قفقازیه را از ایران گرفت عده زیادی از مردم روسیه بقفقازیه آمدند
و روز بروز بر عده این مهاجرین افزوده شد. عده مردم قفقازیه در حدود
۷۱۱۰۸۰۰ نفر^۱ و از اقوام ذیل مرگب شده است :

۱ - آمار سال ۱۹۳۳.

جغرافیای آسیا

۱ - تاتارها و تُرکها از نژاد زرد که در جلگه کاباردا و قسمتی از کوهستان قفقاز ساکنند و دین آنها اسلام است .

۲ - 'گرچی‌ها'، ارمنی‌ها، 'چرکس‌ها'، 'لزگی‌ها' که عموماً از نژاد سفید هستند . گرچی‌ها و ارمنی‌ها مسیحی و چرکس‌ها و لزگی‌ها مسلمانند .

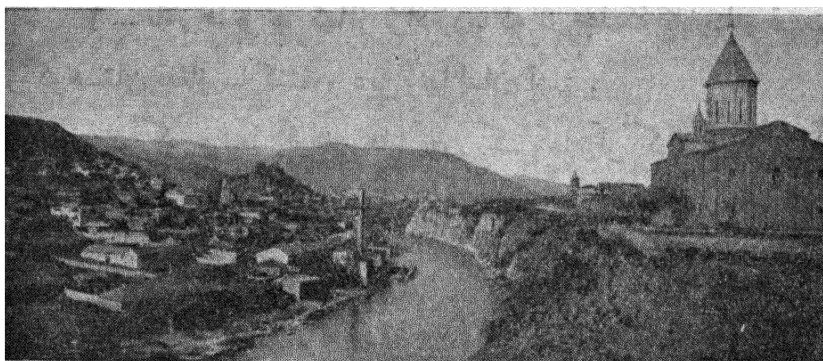
۳ - روسهای مهاجر که روز بروز برعده آنها افزوده میشود و پیرو دین مسیحند .

قفقازیّه از لحاظ حکومت تابع حکومت جماهیر شوروی روسیه و مرگب از چهار جمهوری است
بشرح ذیل :

داغستان ، ارمنستان ، 'گرجستان' ، آذربایجان قفقاز .
جمهوری داغستان جزو جمهوری سوسیالیست اشتراکی سوییتی روسیه است و سه جمهوری دیگر مجموعاً تشکیل دولتی میدهند که بنام **جمهوری ماوراء قفقاز** خوانده میشود .

۱ - **داغستان** - جمهوری داغستان شامل قسمت شرقی کوهستان قفقاز و دارای ۳۴۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت است و قریب به ۸۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد ، پایتخت آن بندر **ماخاج قلعه** (پتروسک) در کنار دریای خزر قرار گرفته و جمعیت آن بالغ بر ۶۰۰۰۰ نفر است .

۲ - **جمهوری ارمنستان** در جنوب قفقازیّه که وسعت آن در حدود ۳۰۰۰۰ کیلومتر مربع است و کمی بیش از یک میلیون نفر جمعیت دارد . پایتخت این جمهوری شهر **ایروان** است که جمعیت آن بصد هزار نفر میرسد و بفاصله کمی از خط مرزی ایران و شوروی قرار گرفته است .

۱۳ - منظره‌ای از رود کورا و شهر تفلیس

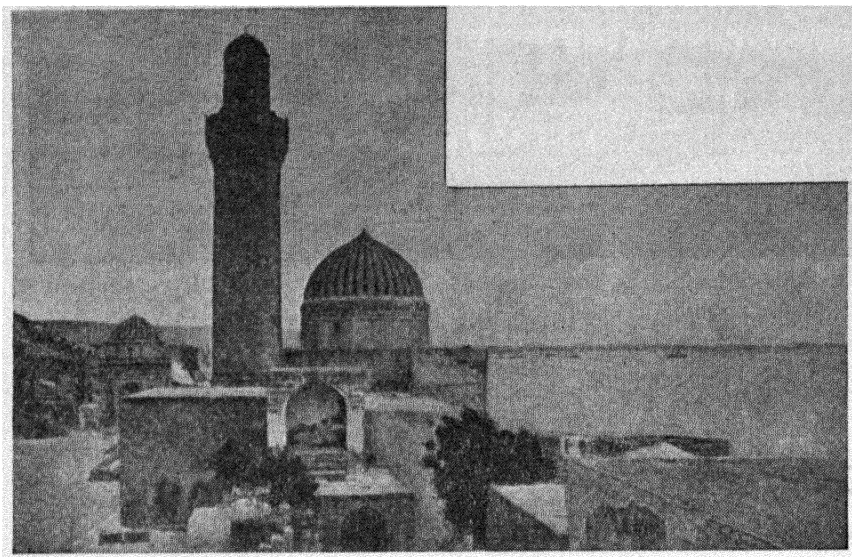
۳ - جمهوری گرجستان که وسعت آن در حدود ۶۹۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن متجاوز از سه میلیون نفر است . پایتخت این جمهوری شهر تفلیس در کنار رود کورا قرار گرفته و اندکی بیش از چهارصد هزار نفر جمعیت دارد .

۴ - جمهوری آذربایجان قفقاز که وسعت آن در حدود ۸۴۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن قریب به سه میلیون نفر است . پایتخت آن بندر بادکوبه (باکو) در کنار دریای خزر واقع است و اندکی بیش از هفتصد هزار نفر جمعیت دارد . شهرستان نخجوان نزدیک رود ارس و ناحیه قراباغ در کنار همان رود نیز از لحاظ حکومت تابع این جمهوری است .

ج - اوضاع اقتصادی

خاک قفقاز به استعداد کافی برای کشاورزی دارد و کانهای مهم نیز در کوههای قفقاز و ارمنستان هست

منابع ثروت

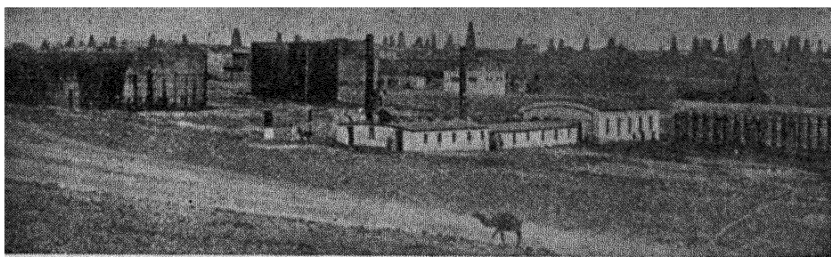

۱۴ - منظره قسمتی از بناهای قدیمی شهر بادکوبه

و قسمتی از دامنه های قفقاز که مشرف بدریای سیاه میباشد پوشیده از جنگل است .

کشاورزی
مردم قفقازیه از قدیم بکشاورزی و گلّه داری اشتغال داشته اند . از محصولات مهم قفقازیه یکی پنبه است که ابتدا در جمهوری آذربایجان قفقاز کاشته میشد و اخیراً در ارمنستان نیز بوسیله کندن ترعه برای آبیاری ، اراضی کشت پنبه توسعه یافته است . چای از جمهوری گرجستان و غلات از بیشتر اراضی قفقازیه و مرکبات و زیتون از درّه رود کورا بدست میآید . گلّه داری در دامنه های کوهستان ارمنستان و بعضی از دامنه های رشته قفقاز و بخصوص در جلگه کباردا معمول است و تربیت کرم ابریشم در سواحل دریای سیاه رواج دارد .

کشورهای مجاور ایران

۱۵ - منظره قسمتی از کارخانه های استخراج نفت در باکو

صنعت
مهمترین رشته‌های صنعت در قفقازیه صنعت استخراج
نفت است. کنه‌های نفت در اطراف بادکوبه در
شبه جزیره کوچکی که بطرف دریای خزر پیشرفته و بنام آبشوران
خوانده میشود فراوان است و نفت زیاد دارد. بادکوبه مرکز استخراج
و تصفیه نفت میباشد و گاهی محصول نفت بادکوبه در دنیا در درجه سوم
یا چهارم قرار میگیرد و دولت روسیه از این کنه‌ها سود بسیار میبرد.
کنه‌های مانگانر در گرجستان فراوان و وسعت این کنه‌ها در حدود ۱۴۰
کیلومتر مربع است و میزان مانگانری را که در کنه‌های مزبور هست به
۲۵۰ میلیون تن تخمین زده‌اند که هر سال مقداری از آن استخراج میشود.
در مسیر رود کورا کارخانه‌های تولید برق ایجاد شده است که بجای
زغال سنگ بوسیله قوه آب رودخانه کار میکنند.

بازرگانی
محصولات قفقازیه همه مورد احتیاج دولت شوروی
روسیه است و بیشتر پنبه و پشم و ابریشم و نفت

جغرافیای آسیا

و پوست و چرم قفقازیّه بروسیّه اروپا برده میشود و بهمین سبب بزرگترین مشتری قفقازیّه خود دولت روسیه است و این داد و ستد هم از راه دریای خزر و دریای سیاه و هم از راه خشکی بوسیله خطوط آهنی که شهرها و بندرهای مهم قفقاز را بهم اتصال داده است انجام میگردد. يك رشته فرعی از خطوط آهن قفقازیّه از شهر تفلیس بجلفا در مرز ایران و قفقاز اتصال دارد و بخط آهن جلفا به تبریز مربوط است و قسمتی از داد و ستد ایران و روسیه از اینراه انجام میگردد.

۲ - ترکستان روس

الف - اوضاع طبیعی

ترکستان روس بین دریای خزر و دریاچه بالخاش
موقع و حدود
و کوههای تیانشان قرار گرفته و از جنوب بخاک
افغانستان و کشور شاهنشاهی ایران و از مشرق بخاک ترکستان شرقی
محدود است و از شمال سرحد مشخص طبیعی با دشت سیبری ندارد.
ترکستان روس از طرف جنوب بدامنه ها و دره های
وضع اراضی
کوهستان شمال شرقی فلات ایران و از طرف
مشرق بکوههای تیانشان و آلتائی محدود است. بقیه ترکستان دشتهای
ریگزار همواری است که بمناسبت رنگ ریگها بنامهای مختلف مانند
آق قوم (سفیدریگ)، قزل قوم (سرخ ریگ)، قراقوم (سیاه ریگ)
خوانده میشود و در این ریگزارها زمینهای قابل زراعت وجود ندارد.

کشورهای مجاور ایران

آب و هوای ترکستان در بخشهای کوهستانی
آب و هوا

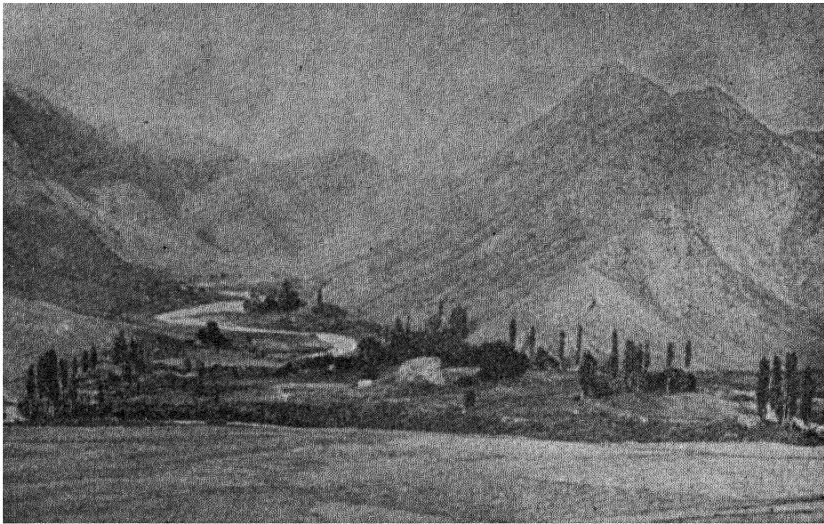
جنوب و مشرق بالنسبه معتدل و ملایم است لیکن

در دشتها بخصوص نواحی ریگزار آب و هوا ناملایم و خشن است. در زمستان بادهای بسیار سرد و خشک از سیبریا باین نواحی میوزد و درجه حرارت تا ۳۴ درجه زیر صفر تنزل میکند. در تابستان هوای دشتها فوق العاده گرم و سوزان است و حرارت تا ۵۵ درجه بالای صفر میرسد. باران در این دشتها بندرت میبارد ولی در نواحی کوهستانی باران بحد کافی در اواخر زمستان و اوایل بهار فرود میآید.

نواحی کوهستانی جنوب و مشرق ترکستان محل
رودها

ریزش باران است که دره ها و اراضی کوهستانی

را مشروب نموده بعضی مانند رود مرغاب و رود زرافشان در ریگزارها فرو میرود و بعضی دیگر مانند دو رود بزرگ سیحون و جیحون از ریگزارها میگذرد و بدریاچه آرال (دریاچه خوارزم) میریزد. وجود این دو رود در دشتهای ترکستان یگانه سبب جلب جمعیت و ایجاد شهرها گردیده و در ناحیه دشتها فقط در جوار این دو رود زراعت میشود ولیکن ناحیه کوهستانی بواسطه نرمی جنس خاک و وجود آب و هوای ملایم و آب کافی برای کشاورزی و زیست انسان مناسب است و قسمتی از دره های کوهستانی مشرق و جنوب ترکستان باعتدال آب و هوا و صفا و طراوت و حاصلخیزی معروف است مثل دره فرغانه که در سرچشمه و قسمت بالای رود سیحون واقع است و دره بخارا که قسمت علیای رود جیحون از آن میگذرد.

۱۶ - منظره قسمتی از دره فرغانه

ب - اوضاع سیاسی و اقتصادی

ترکستان از قدیم مسکن نژاد آریائی بود، سپس جمعیت و نژاد اقوام تُرک بر آن ناحیه مسلط شدند و در پی ایشان مغولهای زرد پوست نیز بترکستان آمدند و سکنه ترکستان از اختلاط این مردم بایکدیگر بوجود آمد و چون در دوره سلطنت قاجاریه در ایران دولت روسیه ترکستان را از ایران گرفت کم کم عده زیادی از روسها نیز بترکستان مهاجرت کردند.

جمعیت ترکستان را در حدود هفت میلیون و نیم نوشته اند. طوایف زرد پوست ترکستان عبارتند از: قرقیزها، ترکمانان و اوزبکها که بیشتر آنها در دشتهای آنها ساکنند و بگلّه داری و تربیت اسب اشتغال دارند. سفیدپوستان ترکستان از اقوام آریائی نژادند و بیشتر در شهرهای نواحی

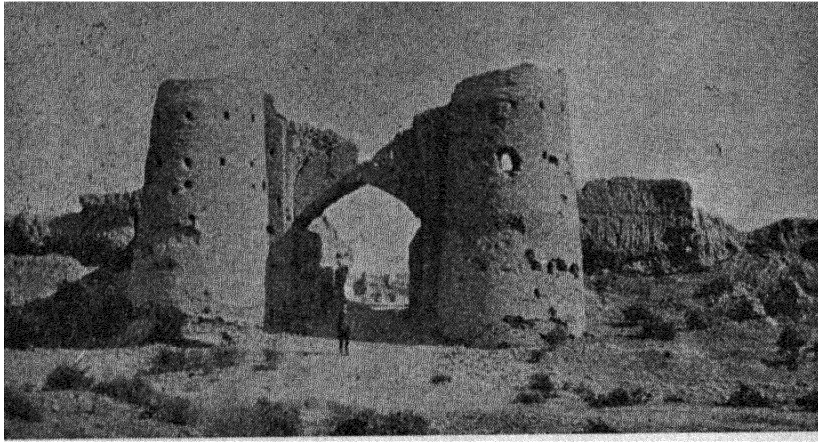
۱۷ - منظره یکی از دهکده های طوایف قرقیز

کوهستانی جنوب و مشرق سکونت دارند و زراعت و صنعت در دست ایشانست.
دین عمومی مردم بومی تر کستان دین اسلام و زبان ایشان تُرکی
و فارسی است .

حکومت و شهرها تر کستان بسه جمهوری تقسیم شده و حکومت این
جمهوریها نظیر حکومت شوروی است . این سه
جمهوری که سه دولت از دول هفتگانه اتحاد جماهیر شوروی روسیه را
تشکیل داده اند عبارتند از :

۱ - جمهوری شوروی ترکمنستان - این جمهوری قسمت تر کستان
را شامل است و حدود جنوبی آن بخاک ایران و حدود غربیش بدریای خزر
اتصال دارد . وسعت این جمهوری ۴۴۴ هزار کیلومتر مربع و جمعیت آن
کمی بیش از یک میلیون نفر و پایتخت آن عشق آباد است که از سرحد
ایران چندان دور نیست و یکی از شهرهای مهم آن شهر مرو است که

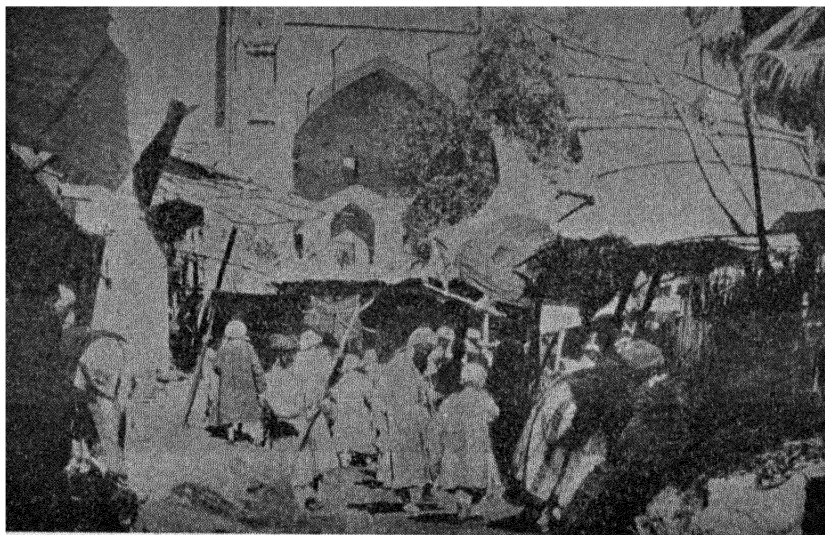
جغرافیای آسیا

۱۸ - یکی از دروازه های قدیم شهر مرو که اکنون خراب است

سابقاً از شهرهای بزرگ ایران بوده و بیشتر جمعیت آنرا اقوام آریائی نژاد تشکیل داده اند . بندر مهم این جمهوری در دریای خزر بندر **کراسنووُدسک** است .

۲ - **جمهوری شوروی اوزبکستان** که از جنوب مجاور خاک افغانستان و وسعت آن قریب ۳۷۸ هزار کیلومتر مربع و جمعیت آن در حدود ۵ میلیون نفر و پایتخت آن شهر **تاشکند** است که قریب به ۴۹۰ هزار نفر جمعیت دارد . **بخارا** و **سمرقند** که از شهرهای بزرگ قدیم ایران بوده اند در این جمهوری واقعند . این جمهوری پر جمعیت ترین نواحی ترکستان است ولی از تمام جمعیت آن فقط یک میلیون نفر در شهرها زندگی میکنند و بقیه صحرائشین و بدوی هستند .

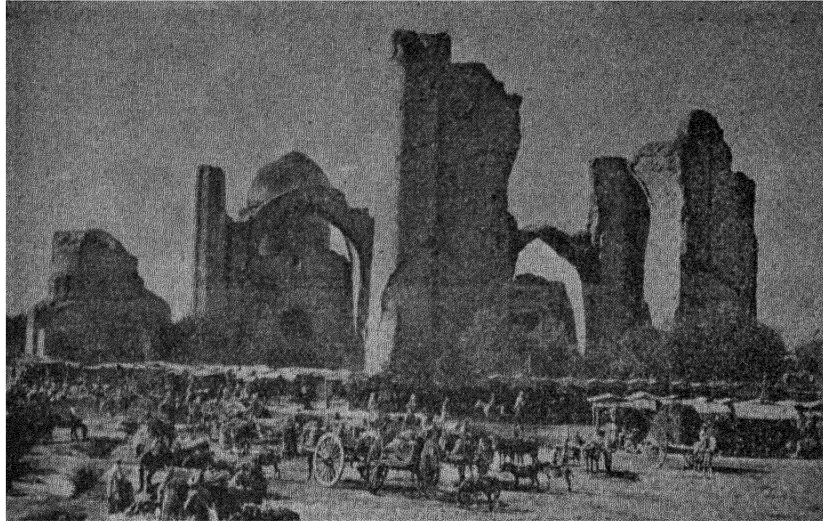

۱۹ - منظره گوشه‌ای از بازار بخارا

۳ - جمهوری شوروی تاجیکستان که شامل قسمت شرقی و شمال شرقی ترکستان است و قریب به ۸۰ درصد مردم آن از نژاد آریائی و زبان ایشان فارسی است. وسعت این جمهوری ۱۴۳ هزار کیلومتر مربع و جمعیت آن بالغ بر یک میلیون و نیم نفر و پایتخت آن شهر استالین آباد است که قریب ۶۰ هزار نفر جمعیت دارد و سابقاً بنام خُجَند خوانده میشد.

دردشتهای ترکستان زمینهای قابل زراعت زیاد نیست
منابع ثروت
و صرف نظر از نواحی ریگزار که غیر مسکون است
در جوار رودها و بعضی اراضی مرتفع گله داری و تربیت اسب رواج دارد.
نواحی جنوبی و شرقی ترکستان محل کشت پنبه و غلات و مرکز تربیت
کرم ابریشم است و از این نواحی پنبه، گندم، جو و میوه های گوناگون
مدست می آید و مهمترین محصول زراعتی ترکستان که دولت روسیه نیز

جغرافیای آسیا

۲۰ - منظره یکی از بازارهای بزرگ سمرقند

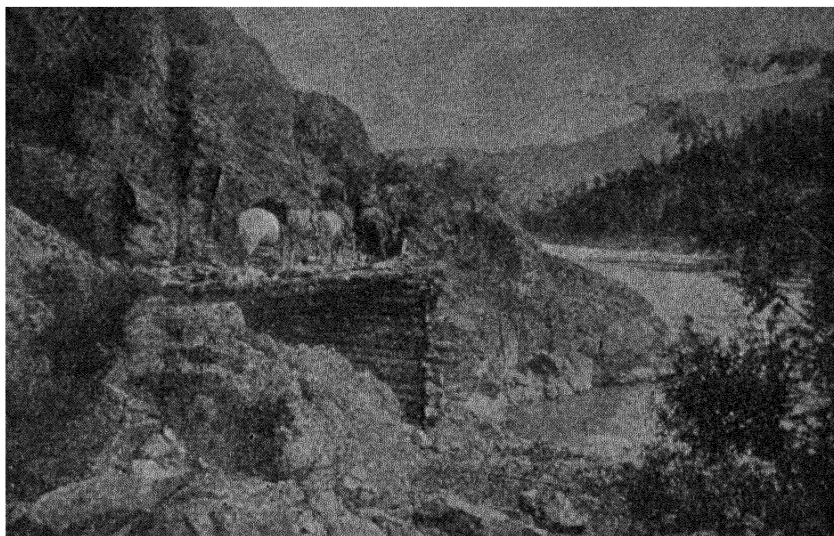
در توسعه کشت آن کوشش زیاد مینماید پنبه است و محصولات جانوران ترکستان: پشم، چرم، پوستهای قیمتی و ابریشم است. کانهای زغال سنگ و روی و سرب و سولفاتها و رادیوم و آرسنیک و بیسموت و نفت در ترکستان هست و در سمرقند و بخارا و تاشکند چند کارخانه استخراج زغال سنگ و کارخانه نساجی دایر شده است ولی بطور کلی بیشتر محصولات ترکستان بکشور روسیه اروپا برده میشود. یک رشته خط آهن شهرهای مهم ترکستان را به بندر کراسنودسک در کنار دریای خزر مربوط نموده و راه عمده بازرگانی ترکستان است.

۳ - سیبری

الف - اوضاع طبیعی

دشت پهناور سیبری تمام بخش شمالی آسیا را فرا گرفته و از کوههای اورال تا اقیانوس کبیر

موقع و حدود
و وسعت

۲۱ - منظره‌ای از کوهستان و دره‌های آلتائی

کشیده شده و از جنوب بکوههای آلتائی و سایان و از شمال باقیانوس
منجمد شمالی محدود است .

وسعت این دشت پهناور ۱۲۳۸۰۰۰۰ کیلومتر مربع است .
تمام سطح این دشت تقریباً یکنواخت و هموار است
پستی و بلندی
و فقط در مشرق رشته کوههای یابلونوئی^۱ و
استانوئی^۲ و در جنوب رشته‌هائی از کوهستان آلتائی و سایان در خاک
سیبری وجود دارد .

بطور کلی زمینهای مرتفع سیبری در جنوب و مشرق و زمینهای
پست آن در شمال در امتداد اقیانوس منجمد شمالی واقع است .

۱ - Iablonovyi. ۲ - Stanovoi.

۲۲ - منظره دشت سبیری در زمستان

آب و هوا
آب و هوای سبیری سرد و خشک است، زمستانهای بسیار سرد و تابستانهای معتدل دارد. مدت ۶ الی ۷ ماه از سال سراسر آن دشت پهناور را برف میپوشاند و مدت ۳ الی ۴ ماه آب رودها یخ می بندد. باران در نواحی جنوبی بطور منظم میبارد و مقدار باران در اراضی مرتفع بیشتر است.

رودها
بواسطه ریزش باران کافی و وجود برفهای دائمی و یخچال در زمینهای مرتفع رودهای سبیری پر آب و دارای جریان منظم است و چون فاصله نواحی بارانی از اقیانوس منجمد زیاد و دشت سبیری تقریباً هموار و جنس خاک آن یکنواخت است رودها طویل و مستقیم و دارای جریان ملایم هستند. سرچشمه تمام رودها در کوههای آلئائی و سایان و یابلونوئی و استانوئی است. بلندترین رودهای سبیری رود ینی سئی^۱ است که شاخه های متعدد دارد و از

۱ - Ieniseï.

کشورهای مجاور ایران

کوههای سایان سرچشمه میگیرد و باقیانوس منجمد میریزد. رود آب^۱ در مغرب ینی سئی و بموازات آن رود بطرف شمال جاریست، سرچشمه این رود در کوهستان آلتائی و مصب آن در خلیج تنگک و باریکی است که بنام آب خوانده میشود.

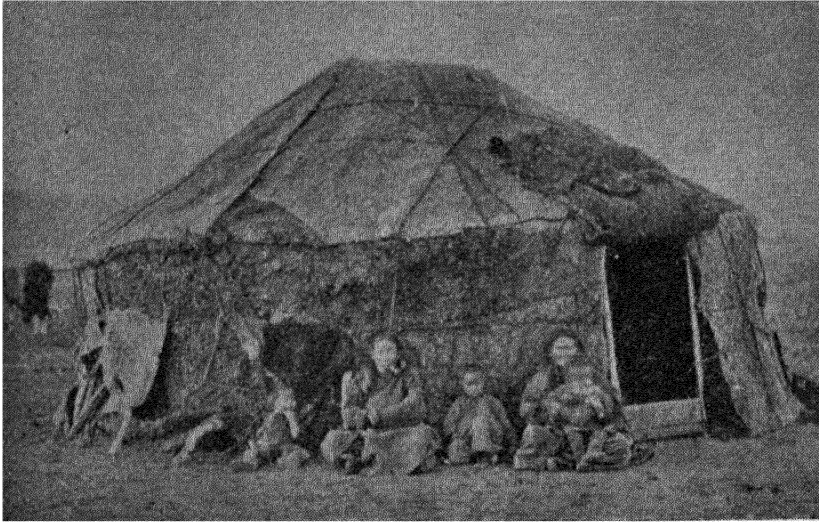
سیبری در اقیانوس منجمد شمالی سواحل زیاد دارد
سواحل
ایکن چون اقیانوس منجمد شمالی در تمام سال قابل کشتی رانی نیست در طول ساحل فقط در چند نقطه از بریدگیهای آن استفاده میشود و این استفاده بیشتر از راه ماهیگیری است.

ب - اوضاع سیاسی

سیبری بواسطه سرمای شدید و یخبندان چندان
جمعیت و نژاد
قابل سکونت نیست و در آن دشت پهناور فقط ۱۰ میلیون نفر سکونت دارند و این جمعیت نیز پس از تسلط روسیه بر آن سرزمین بتدریج از خاک روسیه اروپا بدانجا کوشیده اند و تقریباً تمام آنها در سیبری جنوبی یعنی در دره های کوهستان و قسمت علیای رودها ساکن شده اند. اجتماع نفوس در این ناحیه بواسطه وجود گیاهها و زمینهای قابل زراعت و نیز بمناسبت عبور یک رشته خط آهن سراسری روسیه باقیانوس کبیر بوده است.

جمعیت بومی سیبری همان اقوام ساموایید و تونگوزها هستند که رویهمرفته عدّه ایشان ششصد هزار نفر است و بقیه نفوس سیبری را مهاجرین

۱ - Ob.

۲۳ - منظره يك خانواده تونگوز ومسكن آنها

سفید پوست تشکیل کرده اند .

سیبری خود کشور مستقلی نیست و قسمتی از حکومت و شهرها
متصرفات دولت روسیه را تشکیل داده ولی از حیث
اداره سیاسی بدو قسمت شرقی و غربی تقسیم شده است .
تمام شهرهای سیبری در بخش جنوب مجاور خط آهن یا کنار رودها
ایجاد شده است . شهر های اُمسک و ایرکوتسک و بندر ولادیوستک
(کنار اقیانوس کبیر) از شهر های مهم سیبری است که هر يك بیش از
صد هزار نفر جمعیت دارد .

سیبری شمالی سر زمین کشاورزی نیست و گیاه
زراعت و کله داری
آن منحصر بخزه و بیشتر سال پوشیده از یخ و برف
است و فقط در بعضی از برید گیهای ساحلی آن ناحیه صید ماهی میشود .

۲۴ - منظره چادر نشینان منطقه ساوان

ناحیه مرکزی را جنگلهای وسیع سردسیری بنام **ساوان** پوشانیده و از منابع مهم ثروت سیبری بشمار میآید و چوبهای جنگلی بخارج آنکشور فرستاده میشود. در جنوب غربی قریب ۹ میلیون هکتار از زمینهای سیبری که از خاک سیاه پوشیده شده مخصوص کشت غلات (گندم و جو و چاودار) است و در دره های کوهستانی آلتائی و سایان بواسطه وجود چراگاههای وسیع پرورش و نگهداری دامها مانند: گوسفند و بز و گاو رواج دارد و مقداری از محصولات دامها از قبیل لبنیات و پشم و پوست بخارج فرستاده میشود.

کانهای سیبری نیز خالی از اهمیت نیست زیرا
کانهای سیبری نیز خالی از اهمیت نیست زیرا
حوضه های وسیع زغال سنگ و کانهای متعدد مس
و آهن و طلا و طلای سفید دارد. زغال سنگ سیبری حوضه وسیعی را

جغرافیای آسیا

تشکیل داده و بطوریکه تخمین زده اند تنها در قسمتی از حوضه زغال سنگ سیبری قریب به چهارصد هزار میلیون تن زغال وجود دارد ولی از این کانها بواسطه خشونت طبیعت و لزوم هزینه هنگفت هنوز بهره برداری کامل نمیشود و مردم آنجا بیشتر از راه گله داری و کشاورزی و استفاده از جنگل زندگی میکنند .

خط آهنی که از شهرهای روسیه و جنوب سیبری
بازرگانی
گذشته بندر ولادیوستک منتهی میشود مهمترین
سبب آبادی سیبری و راه تجارتی بزرگ آن کشور است و علاوه بر آنکه
حمل و نقل محصولات داخلی و خارجی کشور بوسیله آن خط انجام میگردد
از لحاظ لشکر کشی و نظامی نیز اهمیت بسیار دارد و دولت شوروی همواره
برای نگهداری آن خط آهن کوشش و هزینه زیاد بکار میبرد .

فصل پنجم - هندوستان و بلوچستان انگلیس

انگلستان در آسیا دارای متصرفاتی است که شامل
تعریف
چندین قسمت است :

- ۱- هندوستان خاص مساحت در حدود ۳۸۸۵۰۰۰ کیلومتر مربع .
 - ۲- سرندیب یا سیلان مساحت در حدود ۶۵۰۰۰ کیلومتر مربع .
 - ۳- هندوچین انگلیس که دارای دو قسمت است : اولاً برمه یا
بیرمانی . ثانیاً متصرفات بغاز و کشورهای متحدۀ ماله که شامل شبه جزیرۀ
مالاکا و جزیرۀ سنگاپور است و موقعیت نظامی و تجارتی آن بی اندازه
مهم است . مجموع مساحت آن در حدود ۵۹۵۰۰۰ کیلومتر مربع .
 - ۴- بلوچستان انگلیس در حدود ۲۰۷۰۰۰ کیلومتر مربع .
- جمعیت این متصرفات بر حسب آخرین آمار (سالنامۀ نظامی مجمع
اتفاق ملل) به ۳۷۴۷۸۰۰۰۰ نفر میرسد .

دولت انگلیس از قرن هفدهم میلادی شروع بتصرف و مداخله در
هندوستان نموده و بعد از خاتمه دادن بنفوذ فرانسه در آن سرزمین در ۱۸۵۸
مستقیماً هند را تصرف کرد و در ۱۸۷۶ آنرا بامپراطوری انگلیس ضمیمه
نمود و از آنوقت ببعد پادشاه انگلیس ملقب بامپراطور هندوستان شد .

۱ - جغرافیای هندوستان

الف - اوضاع طبیعی

هندوستان یا جزیره سیلان در آسیای جنوبی مابین
موقع و حدود ۵ درجه و ۳۵ درجه عرض شمالی واقع شده . از شمال
بترکستان شرقی و فلات تبت ، از مشرق به بیرمانی (هندوچین انگلیس) ،
از مغرب ببلوچستان انگلیس و از شمال غربی بافغانستان و از جنوب همه جا
باقیانوس هند محدود است .

در تشکیل خاک هندوستان سه عامل مهم زمین شناسی
ساختمان زمین شناسی تأثیر داشته است :

۱ - در دوران نخست در محلّ فعلی اقیانوس هند قاره بزرگی بوده
که تا سواحل فعلی افریقا امتداد داشته و بر اثر شکست قسمتی از آن قاره
فرو رفته و قسمت شبه جزیره هند که امروز بنام دکن خوانده میشود
و جزیره سیلان از آن قاره باقیمانده است ولی در آن دوره هنوز بخش
شمالی هندوستان در زیر آب دریا مستور بوده است .

۲ - در دوران دوم و اوایل دوران سوم متدرّجاً قسمتی از دریای
شمالی از ته نشست آب انباشته شده و آب دریا شروع به تبخیر کرده است .

۳ - در دوران سوم چین خورد گیهای پی در پی در شمال هندوستان
حادث شده و مرتفعترین و جسیم ترین رشته کوههای عالم را که امروز بنام
هیمالایا^۱ خوانده میشود در سر تا سر شمال هندوستان بوجود آورده است ،

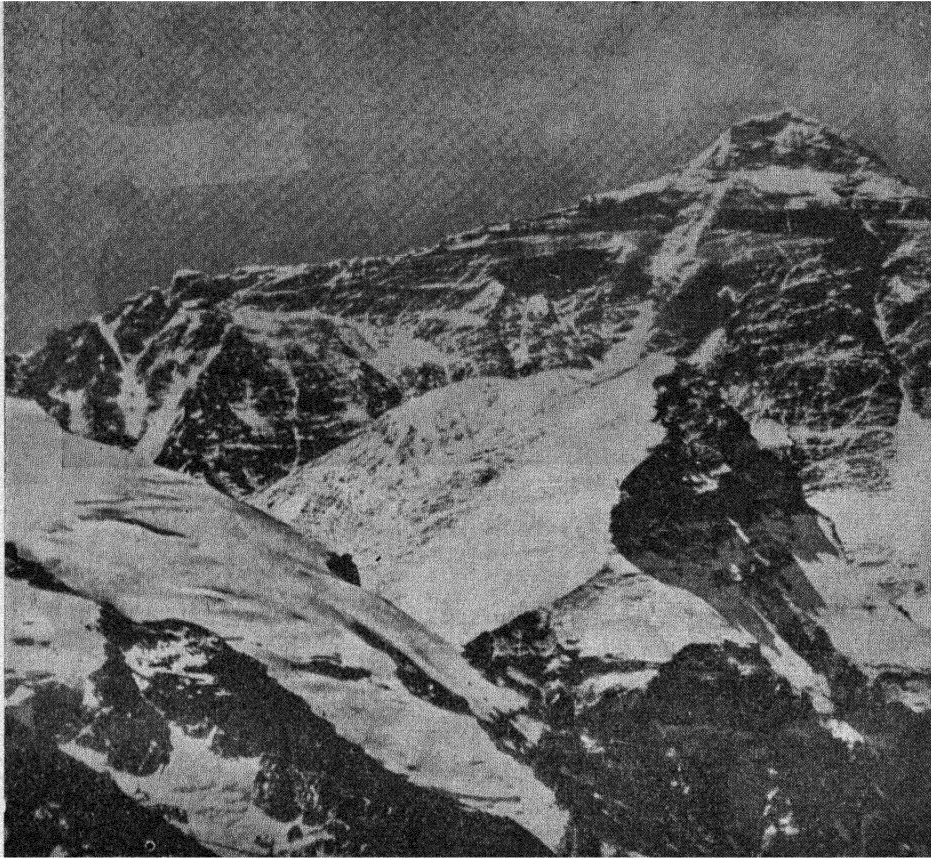

۲۵ - منظره قسمتی از کوهستان هیمالایا

سپس سیلابهای آن کوهستان ته نشست زیاد با خود بطرف جنوب برده
فاصله بین فلات دکن و ناحیه کوهستانی را انباشته و بصورت جلگه
حاصلخیزی درآورده است.

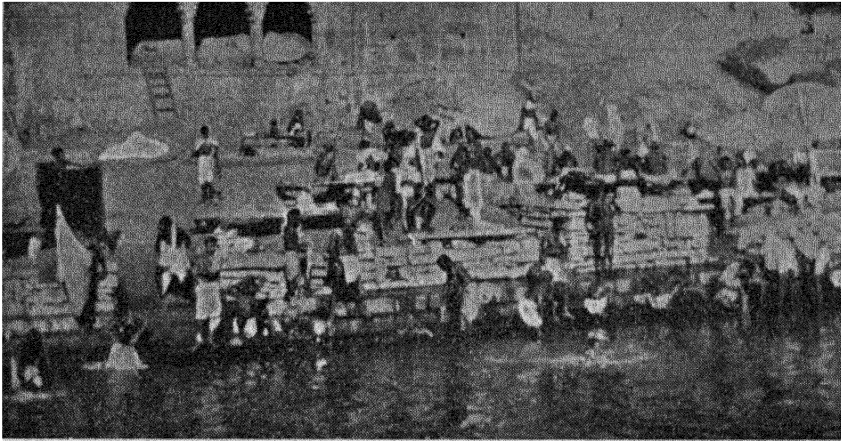
هندوستان را از لحاظ پستی و بلندی میتوان
پستی و بلندی
بسه منطقه تقسیم نمود :

۱- منطقه هیمالایا - هیمالایا بشکل قوس سرتاسر شمال هندوستان
و جنوب بت کشیده شده و طول آن بالغ بر سه هزار کیلومتر و عرض آن
قدری از هشتصد کیلومتر بیشتر است. این کوهستان جسیم و مرتفع
از رشته های موازی با یکدیگر تشکیل یافته و سرزمینی را بوسعت
دومیلیون و پانصد هزار کیلومتر مربع پوشانیده و مابین بت و هندوستان
مشترك است.

۲۶ - منظرهٔ قلّهٔ اورِ رست در کوه‌های هیمالایا

تمام این رشته‌ها در امتداد یکدیگر از مشرق بمغرب امتداد دارد و مرتفعترین قسمت این کوهستان در مرکز قرار گرفته و ارتفاع اکثر قله‌های آن متجاوز از هفت هزار متر و ارتفاع بلندترین قله‌های آن که بنام **اورِ رست** خوانده میشود بالغ بر ۸۸۴۰ متر است. تمام سال دره‌ها و قله‌های این کوهستان از برف پوشیده شده و یخچال‌های وسیعی در سرتاسر آن وجود دارد. کوهستان هیمالایا را از لحاظ وضع طبیعی و امتداد قله‌ها به ۵ رشته تقسیم کرده‌اند که مهمترین آنها رشتهٔ مرکزی و نام مخصوص آن هیمالایا

۲۷ - منظره‌ای از رود گنگ در حالیکه مورد تقدیس هندوان است

(کوه بر فی) است ولی این نام بطور کلی بتمام کوهستان مزبور داده شده است .

۲ - جلگه ای که در جنوب کوهستان هیمالایا در امتداد همان کوهستان از مغرب بمشرق کشیده شده و بنام جلگه گنگ خوانده میشود از آب رفت رودهای پُر آب شمال هندوستان بوجود آمده است . این جلگه در مشرق تا ساحل خلیج بنگاله (از انشعابات اقیانوس هند) امتداد دارد و تمام خاک آن از مواد حاصلخیز تشکیل گردیده است لیکن در مغرب جنس خاک آن ناگهان تغییر نموده ابتدا بریگزار خشکی بنام صحرای تهر (تار) و سپس بدرّه رود سند منتهی میشود .

۳ - فلات دکن - قسمت شبه جزیره دکن که باقیمانده قاره بزرگ دوران نخست زمین شناسی است بشکل مثلثی در جنوب هندوستان در اقیانوس اطلس پیدشرفته و از دو جانب مشرق و مغرب بدو رشته کوهستان محدود گردیده است و از شمال نیز رشته کوهستان کم ارتفاعی بنام

آراوالی^۱ آنرا از جلگه گنگ جدا ساخته است .

کوهستان غربی دکن بنام غانهای غربی و کوههای مشرق آن بنام غانهای شرقی خوانده میشود و هر دو کوهستان قدیمی و کم ارتفاع میباشد ولی بطور کلی ارتفاع کوههای غربی بیش از کوههای شرقی است و در فاصله بین کوهها و دریا جلگه های باریکی در امتداد ساحل کشیده شده که عرض آنها تا ۵۰ کیلومتر میرسد و سیلابهای کوهستان در آنها جاریست . داخله فلات دکن را تپه و ماهورهای زیادی از جنس سنگهای آتشفشانی پوشانیده و ارتفاع متوسط آن میان ۶۰۰ تا ۷۰۰ متر است .

جزیره سیلان که در جنوب شبه جزیره دکن قرار گرفته از لحاظ ساختمان طبیعی دنباله آن شبه جزیره و دارای همان کیفیات طبیعی است و فقط تنگه باریک کم عمقی بنام پالک^۲ آنرا از شبه جزیره دکن جدا ساخته است .

آب و هوا هندوستان در نظر اول جزو منطقه گرمسیر محسوب میشود زیرا در حقیقت قسمت بزرگی از سرزمین هند در منطقه حاره قرار گرفته لیکن مجاورت با دریا و چگونگی وزش بادها و وضع پستی و بلندی در نقاط مختلف موجب اختلاف کیفیات آب و هوا گردیده است . تمام دامنه های جنوبی کوهستان هایمالایا که مشرف بجلگه گنگ میباشد تا ارتفاع سه هزار متر آب و هوای معتدل و مرطوب دارد و مدت ۶ ماه از سال بادهای موسمی اقیانوس هند در جهت شمال شرقی

۱ - Aravalli. ۲ - Palk.

کشورهای مجاور ایران

تا دامنه های هیمالایا میوزد و تمام رطوبت آنها در این کوهستان متوقف میشود و جلگه گنگ نیز بر اثر رطوبت این بادهای دارای آب و هوای گرم و مرطوب است. در شبه جزیره دکن هوای نقاط مرتفع غربی مرطوب و گرم و در داخله فلات خشک و بَرّی و در مشرق معتدل است.

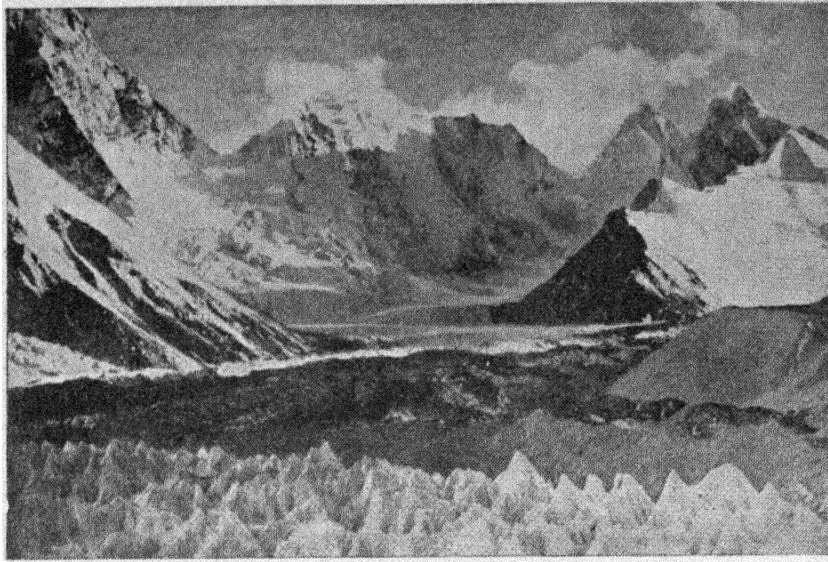
میزان باران در دامنه های هیمالایا تا ۱۲ متر میرسد و این ناحیه یکی از پرباران ترین نواحی دنیاست. از شمال بجنوب متدرّجاً از میزان باران کاسته شده در داخله فلات دکن بیک متر در سال میرسد.

رودها فراوانی رطوبت و باران در منطقه هیمالایا سبب عمده وجود رودهای بزرگ پُر آب در هندوستان میباشد. آبهای این کوهستان بهم پیوسته دورود بزرگ وجود آورده است ولی فلات دکن چنانکه دیدیم در معرض وزش بادهای موسمی نیست و داخله آن خشک و کم رطوبت است و حوضه های وسیعی برای تشکیل رودهای بزرگ ندارد.

دو رود بزرگ شمالی هندوستان عبارتست از گنگ و سند.

۱ - رود سند - از پیوستن آبهای هیمالایای غربی در منطقه کوهستانی تشکیل میشود و همینکه وارد جلگه سند گردید پنج رود دیگر که مجموعاً بنام پنجاب (پنج آب) خوانده میشود بآن رود ملحق میگردد و در امتداد شمال بجنوب از کنار صحرای تهر گذشته در زمینهای ریگراری با چند شاخه بدریای عمان میریزد. طول این رود بالغ بر ۲۹۰۰ کیلومتر است.

۲ - رود گنگ - رود گنگ کوتاه تر از رود سند است لیکن چون از منطقه پرباران هیمالایا شاخه های متعدد بآن میریزد حوضه

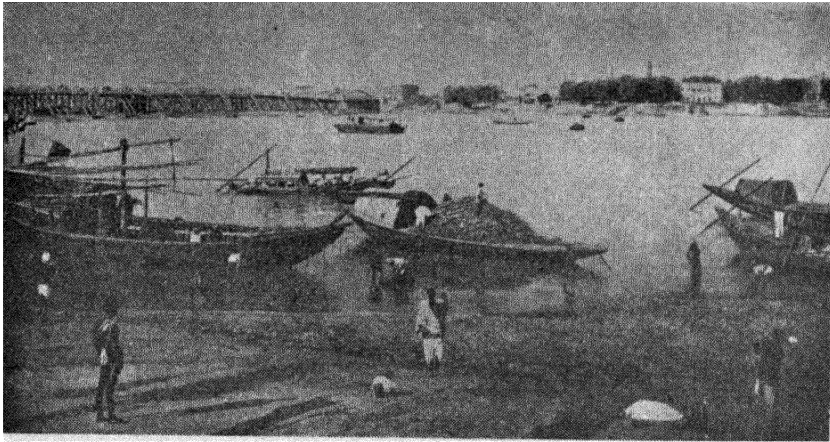

۲۸ - منظره یخچالهای هیمالایا

وسیعی را چهار برابر حوضه رود سند فرا گرفته است. تمام آبهای هیمالایای مرکزی و دامنه‌های جنوبی آن کوهستان در این رود بزرگ جمع میشود و از مشرق بمغرب در امتداد همان کوهستان سیر میکند. در ناحیه جلگه ای آبهای کوهستان آراوالی نیز باین رود می پیوندد و در زمینهای نرم ته نشسته شمال خلیج بنگاله دلتای وسیعی تشکیل میدهد. این رود که همواره بوسیله آوردن ته نشست موجب حاصلخیزی اراضی مجاور خود میباشد مورد پرستش و تقدیس هندوهاست.

۳ - در فلات دکن چنانکه دیدیم رطوبت و باران فراوان نیست و رودهای این فلات از کوهستان غربی که بالتسبه مرطوب تر است سرچشمه میگیرد و در ساحل شرقی بدریا میریزد، مهمترین آنها گداوری^۱

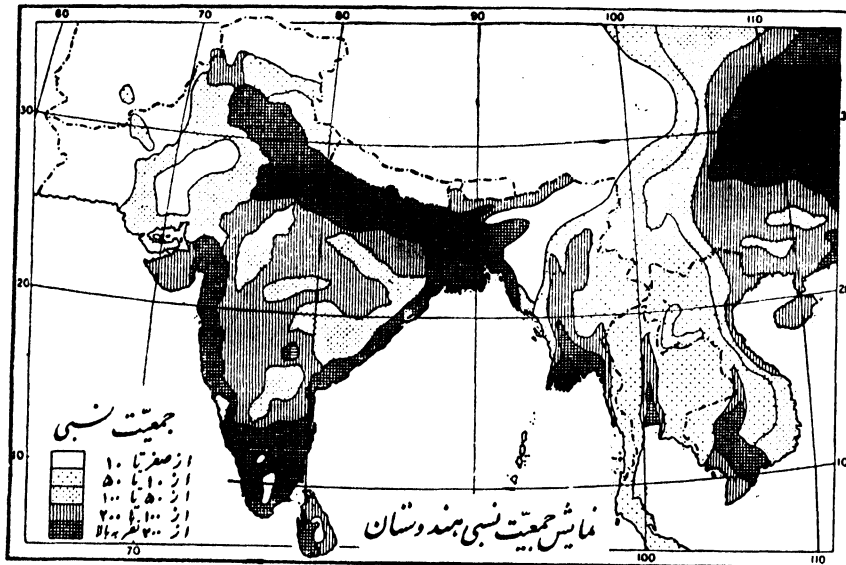
۱ - Godaveri.

۲۹ - منظره‌ای از شاخه رود گنگک

و کریشنا^۱ است که طول آنها از ۱۲۰۰ کیلومتر بیشتر است .
هندوستان از جنوب متّکی باقیانوس هند است .
سواحل شبه جزیره دکن در شمال غربی دارای
برید گیهای است که مهمّترین آنها را شبه جزیره گجرات و خلیج باریک
کاج^۲ تشکیل داده و از آن پس در امتداد شمال بجنوب ساحل مستقیم
و بدون برید گیهای مهمّ است . از دماغه کومورن (در منتهی الیه
شبه جزیره دکن) تا دلتای گنگک نیز برید گیهای مهمّی در سواحل
شبه جزیره دکن دیده نمیشود ولی در پاره نقاط که امروز بعضی بنادر
مهمّ هندوستان قرار دارد وضع ساحل برای کشتی رانی مناسب است .

جغرافیای آسیا

نمایش جمعیت نسبی هندوستان

ب - اوضاع سیاسی

جمعیت هندوستان را در حدود ۳۳۸ میلیون نفر
نوشته اند. این جمعیت از دو نژاد مرگب
گردیده است :

۱ - اقوام هند و اروپائی یا آریائی از نژاد سفید که اکثریت
ساکنین هند را تشکیل کرده اند شامل هندوها و مسلمین هند. هر چند
که هندوها بواسطه تأثیر آب و هوای گرم هندوستان تغییر رنگ داده اند
لیکن سایر مشخصات نژاد سفید را از لحاظ ساختمان جمجمه و امثال آن
حفظ کرده اند.

۲ - دراویدیها که بنظر میرسد از نژاد سیاه هستند و عده آنها به
۵۰ الی ۶۰ میلیون میرسد و در شبه جزیره دکن ساکنند و دارای قد کوتاه
و رنگ سیاه و موهای مجعد هستند.

۳۰ - دسته نوازندگان هندو در بنگاله

زبان و دین
زبان عمومی هندوستان زبان 'اَر' دوست که میان
هندوها رواج دارد و کلمات فارسی و عربی در آن
زیاد است؛ علاوه بر آن لهجه های مختلفی مانند 'گجراتی' و زبانهای دیگر
مانند فارسی در آن کشور رواج دارد و تا مدتی بعد از تسلط انگلستان
بر سرزمین هند هنوز زبان فارسی زبان رسمی دربار هندوستان بود.
در هندوستان مذاهب و ادیان مختلف رواج دارد لیکن مهمّترین
آنها دین برهمنی و آئین اسلام است.
دین برهمنی دین عمومی هندوهاست و در آن کشور بیش از
۲۰۰ میلیون نفر پیرو این دین هستند. دین اسلام نیز در حدود

جغرافیای آسیا

۶۰ میلیون نفر پیرو دارد و مسلمان هند بیشتر در نواحی غربی و قسمتی ازمرکز شبه جزیره دکن و شهرهای بزرگ هندوستان ساکنند و قسمتی از مسلمان هند را مهاجرین قدیم ایرانی تشکیل داده اند و علاوه بر آنها عده ای از ایرانیان در هندوستان هستند که هنوز آئین زردشت را حفظ کرده اند و در آن کشور بنام پارسیان معروف میباشند.

حکومت در هندوستان بواسطه اختلاف نژاد و مذهب و اخلاق و تنوع کیفیات طبیعی هیچگاه حکومت واحدی تشکیل نگردیده و از قدیم همیشه فاتحین بزرگ آسیا باین سرزمین که بحاصلخیزی معروف بوده چشم طمع داشته اند.

نخستین بار سلطان محمود غزنوی پادشاه ایران بهند غربی لشکر کشید و دین اسلام را در آن ناحیه رواج داد (اوائل قرن پنجم هجری). از آن پس حکومتهایی بدست مسلمان هند در بعضی از نواحی شمالی و مرکزی آن کشور تشکیل گردید و در سایر نقاط نیز حکومتهای محلی هندوها باقی بود. در قرن ۱۲ هجری (مقارن قرن ۱۷ میلادی) در دوره شاهنشاهی نادر شاه بار دیگر قسمت اعظم هندوستان بدست سربازان ایرانی فتح شد ولی شاهنشاه ایران حکومت مسلمان هند را در دهلی باقی گذاشت و فقط بتصرف نواحی مغرب رود سند که امروز بلوچستان انگلیس را تشکیل میدهد و حقاً متعلق بایران بود اکتفا کرد. از آغاز قرن هفدهم انگلیسها هم بر هند دست یافتند. نخست بیهانیه بازار گانی شرکتی تأسیس کردند و بخیریدن اراضی پرداختند و متدرجاً نیروی دریائی و زمینی در آن سرزمین تشکیل داده بایک یک حکام محلی هند قرارداد هائی بستند، عاقبت بعد از کشمکش های سخت با فرانسویها که در آلمان بر قسمتی از هند تسلط داشتند دست آنها را از هند کوتاه نموده در پایان قرن ۱۹

کشورهای مجاور ایران

میلادی امپراتوری وسیع هندوستان را تشکیل دادند . هندوستان خود دارای حکومت مستقلی نیست بلکه چنانکه گفته شد جزو امپراتوری انگلستان است و غیر از دونا حیه کوچک نیپال و بوتان در دامنه هیمالایا که نیمه استقلال دارند بقیه خاک هند بدست عمال انگلیس اداره میشود .

یک نفر انگلیسی بعنوان فرمانفرمای کل و بنام نایب السلطنه از طرف پادشاه انگلیس بر تمام هندوستان و مستعمرات ضمیمه آن مانند بلوچستان و بیرمانی و جزیره سیلان و چند مجمع الجزایر دیگر که در اقیانوس هند قرار گرفته و متعلق بانگلستان است حکومت دارد و او بکمک چند نفر رایزن (مشاور) انگلیسی امور کشور را اداره میکند . در لندن پایتخت انگلستان نیز هیئتی هست که بکارهای هندوستان رسیدگی مینماید . سازمان حکومت مرکزی هندوستان در شهر دهلی که نایب السلطنه در رأس آن قرار دارد بقرار ذیل است :

یک مجلس دولتی مرکب از ۵۸ نفر عضو که ۲۶ تن آنها را شخص نایب السلطنه مستقیماً انتخاب میکند و بقیه از طرف مردم انتخاب میشوند . یک مجلس قانونگذاری مرکب از ۱۴۱ عضو که ۳۹ نفر آنرا نایب السلطنه انتخاب میکند . هیئت وزیران از ۷ نفر تشکیل میشود که همیشه ۳ نفر آن از مردم هندوستان انتخاب میشوند .

از نظر اداری تمام هندوستان و بلوچستان انگلیس

تقسیمات سیاسی

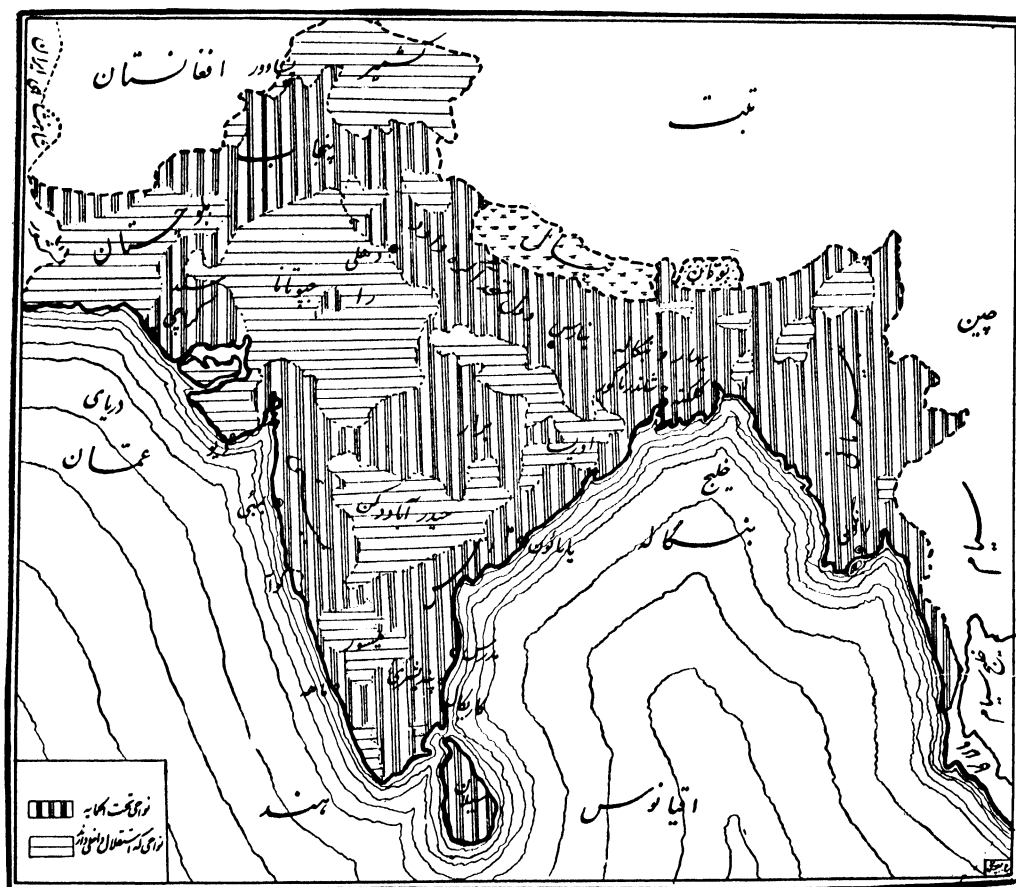
به ۱۸ قسمت بزرگ و ۵۶۰ حکومت نشین محلی

و اداری

تقسیم شده است و دولت انگلیس سعی میکند

حتی المقدور در میان تمام حکومت نشینها که استقلال داخلی دارند وحدت اداری برقرار کند .

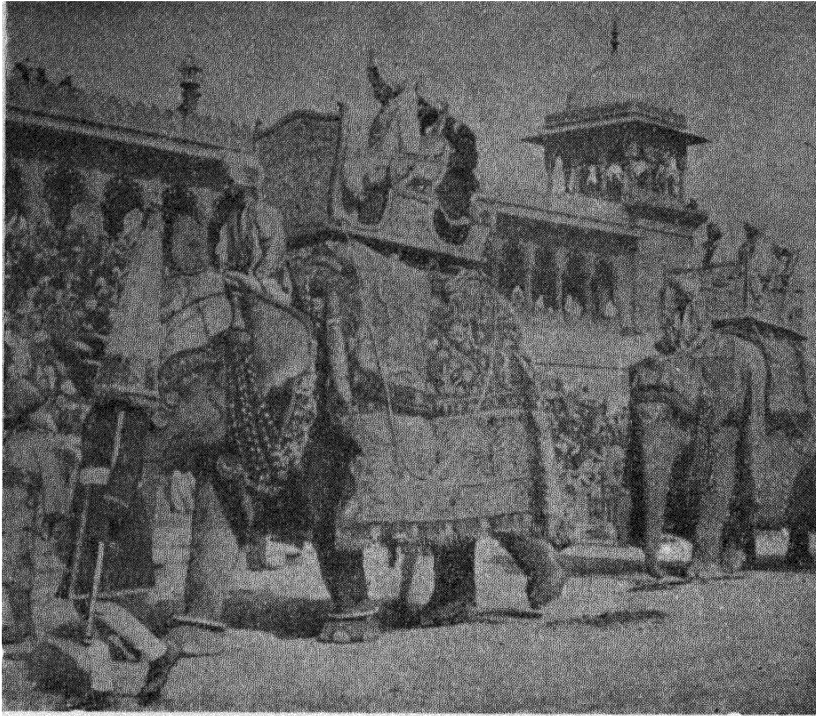
*

مقابل صفحه ۱۱۴

نقشه سیاسی هندوستان

*

۳۱ - منظره‌ای از شهر دهلی

از ۱۸ قسمت بزرگ که مستعمره رسمی دولت انگلستان را درهند تشکیل داده اند بعضی مانند قسمت **دهلی** مستقیماً بدست نایب‌السلطنه و بعضی دیگر مثل نواحی **پنجاب و سند و بنگاله** بوسیله فرماندارانیکه ازطرف نایب‌السلطنه انتخاب و منصوب میگردند اداره میشود. درهریک ازحکومت نشینهای محلی که استقلال داخلی دارند همیشه یکنفر نماینده انگلیسی ازطرف نایب‌السلطنه در کارها نظارت دارد.

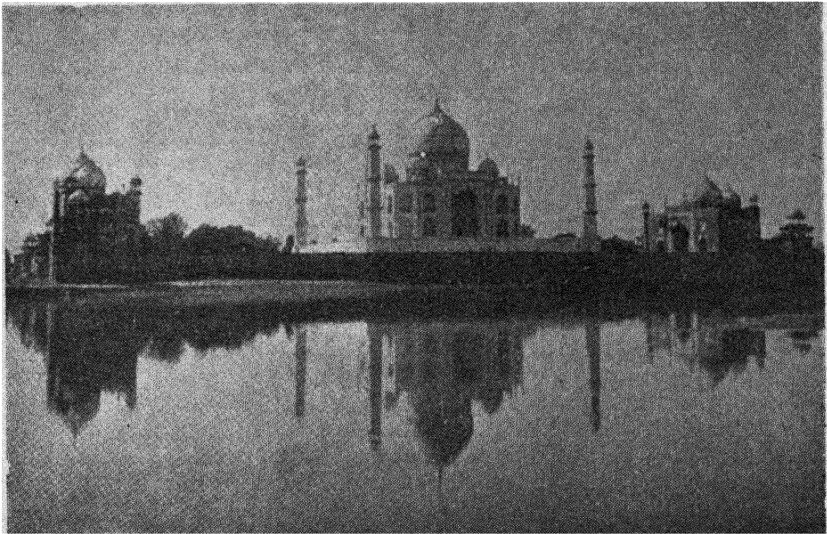
* نواحی که رسماً مستعمره انگلیس هستند و استقلال داخلی ندارند عبارتند از :

۱ - آسام مرکز آن شیلونگ ،

۲ - بنگاله مرکز آن کلکته در مصب رود گنگ ،

۳ - بهار مرکز آن پته در کنار رود گنگ ،

کشورهای مجاور ایران

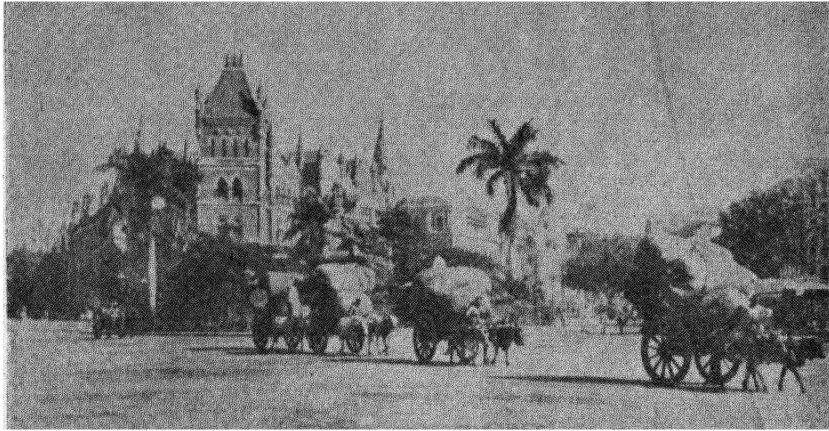
۳۲ - منظره تاج محل از بناهای اسلامی آگره

- ۴ و ۵ - آگره و اوڈ مرکز آن الله آباد در کنار رود گنگ،
- ۶ - پنجاب مرکز آن لاهور در کنار یکی از شعب سند،
- ۷ - سند مرکز آن کراچی نزدیک مصب رود سند،
- ۸ - ناحیه سرحدی شمال غربی مرکز آن پشاور نزدیک مرز افغانستان،
- ۹ - مدرّس مرکز آن بندر مدرس در ساحل شرقی دکن،
- ۱۰ - بمبئی و پونه مرکز آن بندر بمبئی در ساحل غربی دکن،
- ۱۱ - ولایات مرکزی برار مرکز آن ناگیور در مرکز شبه جزیره دکن،
- ۱۲ - اوریسّا مرکز آن کوتاگت کنار رود مهانادی.

دوم - نقاطیکه مستقیماً بدست نایب السلطنه اداره میشود :

- ۱ - دهلی مرکز آن دهلی مرکز کل حکومت هندوستان است،
- ۲ - آجیر هرّوارا مرکز آن اجر،
- ۳ - قسمت شمالی بلوچستان یعنی ناحیه کتّه مرکز آن کتّه،
- ۴ - کورگت مرکز آن هرکارا در شبه جزیره دکن،

جغرافیای آسیا

۳۳ - منظره‌ای از شهر بمبئی

۵ و ۶ - جزایر آندامان و نیکوبار در جنوب برمانی .
 بقیهٔ خاک هندوستان ۵۶۰ حکومت نشین محلی با استقلال داخلی تشکیل داده اند
 که مهم‌ترین آنها بلوچستان مرکزی و جنوبی و راجپوتانا و حیدرآباد دکن است و
 این حکومت نشین اخیر بدست یک نفر فرماندار مسلمان اداره میشود و لقب عمومی
 فرمانداران حیدرآباد نظام الملك والدوله یا نظام الملك است .

غیر از متصرفات انگلستان و کشورهای تحت الحمايه
 آن کشور در هندوستان دو کشور اروپائی فرانسه
 و پرتغال نیز دارای متصرفاتی هستند .

متصرفات سایر
 دول در هند

الف - کشور فرانسه هنگامیکه بعد از شکست از انگلستان متصرفات
 خود را در هند از دست داد بموجب پیمانی که با آندولت بست ۵ بندر

۳۴ - منظره ای از گیاههای منطقه حاره در هندوستان

(پندیشری^۱، کاریکال^۲، یانائون^۳ در ساحل شرقی دکن و بندر ماهه^۴ در ساحل غربی دکن و بندر شاندرناگور^۵ در ناحیه دلتای گنگ (را در تصرف خویش نگاهداشت. وسعت این متصرفات رویهمرفته در حدود ۵۰۰ کیلومتر مربع و تمام جمعیت آنها در حدود سیصد هزار نفر است و یکنفر فرماندار فرانسوی از طرف دولت فرانسه با پنج نفر کارمند و یک مجلس ۲۸ نفری آنها را اداره میکند و محل اقامت او بندر پندیشری است.

ب - کشور پرتقال نیز ناحیه گوا^۶ و دو بندر دامان^۷ و دیو^۸ را در ساحل غربی دکن و شبه جزیره کاج در تصرف دارد.

ج - اوضاع اقتصادی

هندوستان یکی از نواحی حاصلخیز آسیاست
کشاورزی
و هر چند که همه نقاط آن کشور قابل کشت و

۱ - Pondichéry. ۲ - Karikal. ۳ - Yanaon. ۴ - Mahé.
۵ - Chandernagor. ۶ - Goa. ۷ - Daman. ۸ - Diu.

۳۵ - منظره ای از جنگلهای هندوستان

زرع است لیکن جلگه گنگ و بطور کلی ناحیه واقع میان کوهستان هیمالایا و کوههای آراوالی که شاخه های رود گنگ سراسر آنرا مشروب میسازد و حرارت و رطوبت کافی دارد مهمترین منطقه کشت و زرع هندوستان بشمار می آید.

در خاک هندوستان جنگلهای وسیعی سراسر دامنه های جنوبی هیمالایا و غانه های غربی و قسمتی از شبه جزیره دکن را پوشانیده و از آن جنگلها استفاده های هنگفت میشود.

محصولات مهم هندوستان که از کشاورزی بدست میآید بدو دسته

تقسیم میشود :

۱ - محصولات غذائی - مهمترین محصولات غذائی هندوستان

برنج است که در تمام نقاط آن سرزمین و بخصوص ناحیه بنگاله و دلتای رود گنگ و غاتهای شرقی کاشته میشود و از این حیث هندوستان در دنیا در ردیف دوم است (پس از کشور چین). گندم بیشتر از برنج کاشته میشود و مهمترین منطقه گندم خیز هندوستان نواحی غربی مخصوصاً ناحیه پنجاب است .

نیشکر و ادویه و خردل ، چای ، قهوه ، جو ، ذرت نیز از محصولات مهم غذائی هندوستان است و بنسبت تنوع آب و هوا در نقاط مختلفه کاشته میشود .

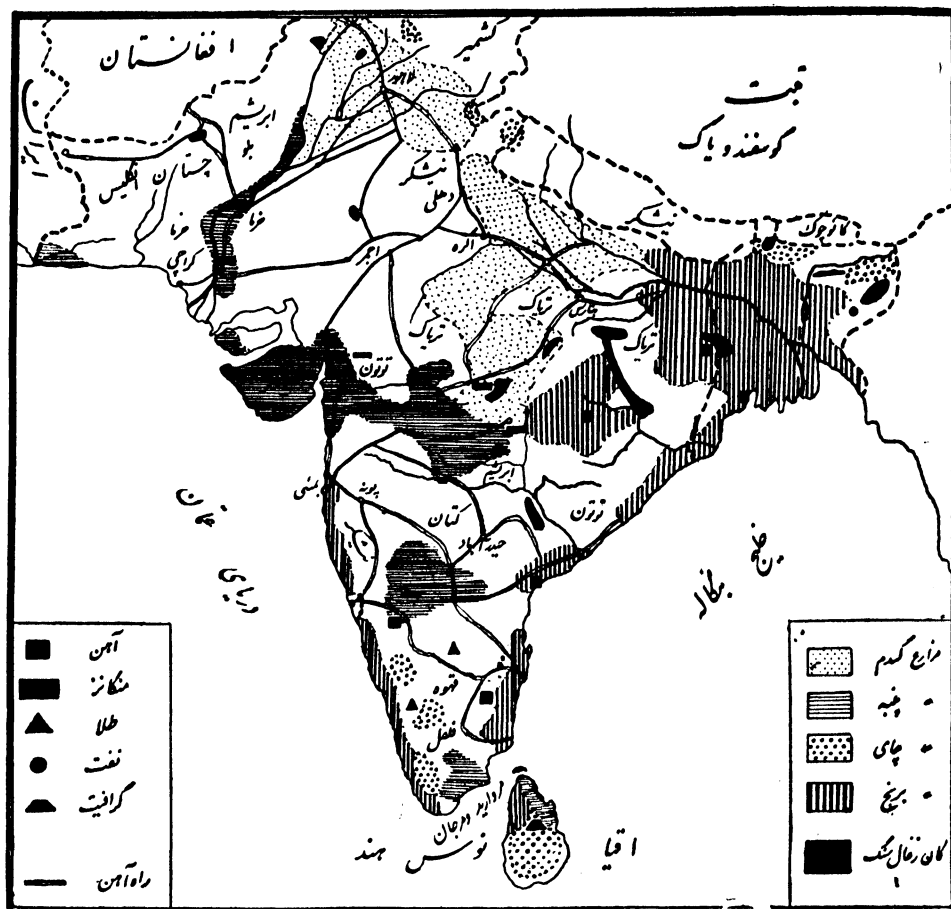
۲ - محصولات صنعتی - مهمترین آنها پنبه است که در ناحیه

بمبئی و مغرب دکن کاشته میشود و میزان محصول آن در میان کشورهای حاصل کننده پنبه در ردیف دوم قرار دارد (پس از انازونی). کنف و کائوچو و نیل نیز از محصولات مهم صنعتی هندوستان است و مخصوصاً کنف که بمصرف تهیه طناب و توری و امثال آن میرسد بمقدار زیاد بدست میآید . در هندوستان کانهای متعدد و فراوان وجود دارد

صنعت

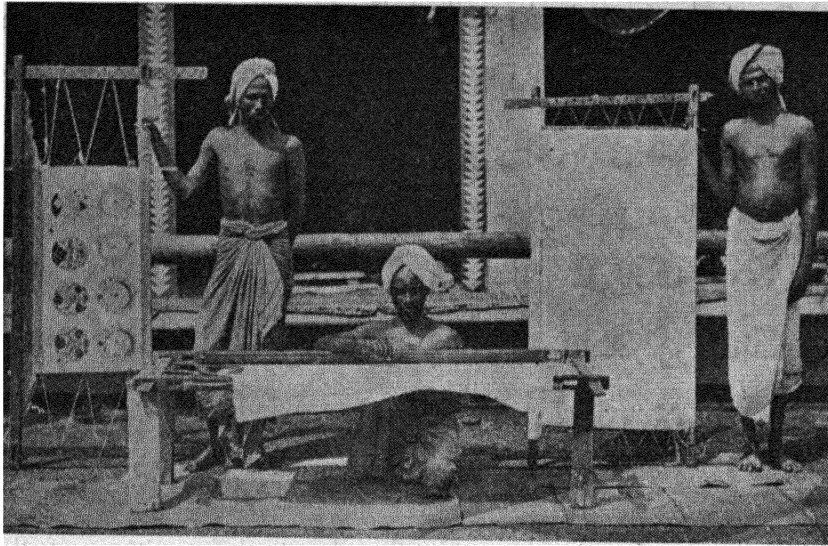
که مهمترین آنها عبارتست از : طلا ، نقره ، مس ،

مانگاز ، آهن ، سرب ، قلع ، روی ، نفت (در بیرمانی) و از سنگهای گرانبها یا قوت نیز در هندوستان یافت میشود . هر چند که در هندوستان مواد صنعتی زیاد از هر قبیل فراوان بدست میآید لیکن چون این مواد در درجه اول

مقابل صفحه ۱۲۰

نقشه اقتصادی هندوستان

۳۶ - بافندگان شبه جزیره دکن

مورد احتیاج دولت انگلستان است بدون تصرف در آنها بانگلستان حمل میشود و استفاده هائیکه میبایستی بوسیله توسعه صنعت در داخل کشور نصیب مردم هندوستان گردد نصیب سرمایه داران و صنعتگران و صاحبان کارخانه جات در انگلستان میشود و در حقیقت تسلط انگلستان بر هند و کوشش آندولت برای حفظ چنان مستعمره ای بیشتر برای استفاده از منابع ثروت و محصولات فراوان آن سرزمین است و بدیهی است که توسعه صنایع در داخل هند برای صنعتگران انگلیسی که مصنوعات خود را از مواد هندوستان تهیه میکنند و بمردم همان کشور میفروشند چندان صرفه ندارد .

با اینحال در هندوستان صنایع دستی قدیمی مثل کلدوزی و قلابدوزی و بعضی رشته های صنعت جدید مثل بافت پارچه های علفی

کشورهای مجاور ایران

و کتانی رواج دارد و استخراج کانهای آن سرزمین نیز بوسیلهٔ شرکت‌های انگلیسی انجام می‌گیرد و بیشتر سود آن عاید انگلستان می‌شود.

دولت انگلستان برای حمل کالای هند بکشور خود
بازرگانی
و سایر کشور های جهان نیروی دریائی مهمّی در
اقیانوس هند دارد و بندرهای بزرگ هندوستان مثل کلکته (۱۱۹۶۰۰۰
نفر)، بمبئی (۱۱۶۰۰۰۰ نفر)، مدرس (۶۵۰۰۰۰ نفر) بانبندر بزرگ انگلیس
و سایر کشور های جهان از راه دریا مربوط می‌باشند و علاوه بر آن دول
فرانسه و پرتغال و سایر دول اروپا و آمریکا که بمحصولات هندوستان
نیازمند هستند روابط بازرگانی از راه دریا با هند دارند. در داخل
کشور خطوط آهن متعدّد بوسیلهٔ انگلستان دایر شده و هندوستان در آسیا
از حیث طول نسبی خط آهن (نسبت بین طول خطوط آهن و مجموع وسعت
یک کشور) در درجهٔ اوّل است. رود گنگ نیز تامسافت زیادی از مصب
قابل کشتی رانی است و بطور کلی حمل و نقل کالا و ارتباط بازرگانی در
داخله نیز توسعه دارد.

مجموع داد و ستد خارجی هندوستان در سال از حیث بها بالغ بر
۳ میلیارد روپیه^۱ و مهمّترین صادرات مهمّ آن کشور عبارتست از: پنبهٔ خام
و نخ و منسوجات پنبه ای، غلات و سبزیجات خشک، کنف، حبوبات،
چای، پوست، پشم، فلزات، موم پارافین و امثال آنها و همیشه صادرات
آن کشور از حیث بها بیش از واردات آن میباشد.

۱ - هر روپیه تقریباً برابر با ۶ ریال ایرانست.

جغرافیای آسیا

در سال اقتصادی ۱۳۱۶-۱۳۱۷ مجموع داد و ستد کشور شاهنشاهی ایران با هند انگلیس از حیث بها بالغ بر ۱۰۵۶۴۹۰۰۰ ریال بوده و از این مبلغ ۷۴۲۱۵۰۰۰ ریال بهای کالای رسیده از هند بایران و ۳۱۴۳۴۰۰۰ ریال بهای کالای فرستاده از ایران بآنگشور است ولی علاوه بر این مبلغ معادل ۱۳۲ میلیون ریال نفت ایران بوسیله شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران به هندوستان فرستاده شده است و بطور کلی داد و ستد هند با ایران در تجارت خارجی ایران در ردیف پنجم قرار گرفته است . ارقام مهم فرستاده های کالای ایران به هند را علوفه و تخم گیاهها ، انقوزه ، کتیرا ، خرما ، بادام و پسته و انواع دیگر خشکبار و ماهی و خاویار ، قالی و قالیچه و ارقام مهم رسیده های کالای هند بایران را چای ، ادویه ، قهوه ، کنف ، میشن و تیماج و چرم و پارچه های پنبه ای و پارچه های کتان تشکیل داده است .

۲- بلوچستان انگلیس

وضع طبیعی و اقتصادی
بلوچستان انگلیس در جنوب شرقی کشور شاهنشاهی ایران قرار گرفته از مغرب بخاک ایران ، از شمال بخاک افغانستان ، از جنوب بدریای عمان و از مشرق به هندوستان متّکی است . هر چند که این ناحیه از جنوب بدریای عمان تکیه دارد لیکن چون قسمت اعظم سطح آنرا صحاری ریگزار خشک و بیابانهای برهنه و عریان پوشانیده ، جز در شمال شرقی که متّکی بکوهستان میباشد ، در سایر نقاط آب و هوای آن بسیار گرم و ناسازگار است . در شمال شرقی بلوچستان انگلیس کوهستان **براهوئی** و در جنوب

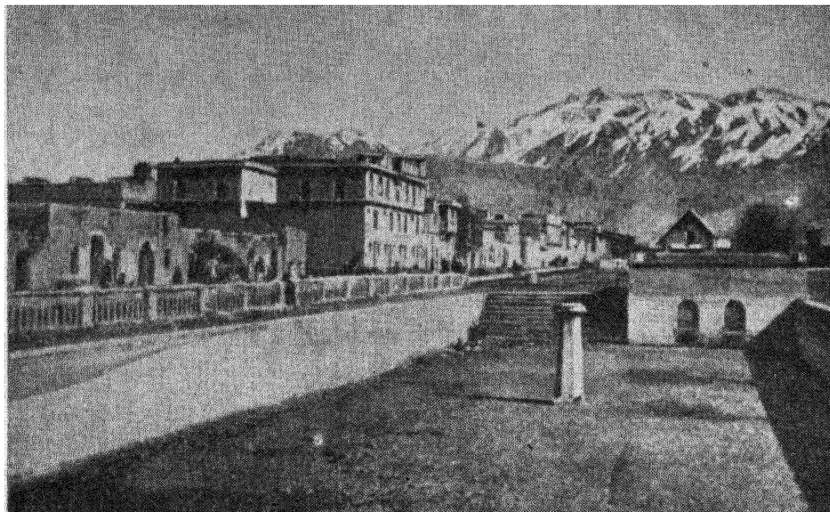
آن مجاور دریای عمان کوهستان دیگری در امتداد دریا کشیده شده و مابین این دو منطقه فلات خشک سوزانی با ارتفاع متوسط ۸۰۰ الی ۹۰۰ متر قرار گرفته که هیچ رود مهمی پرآبی آنرا قطع نمیکند. رطوبت فقط در بعضی دره‌های کوهستانی یافت میشود و چون وسایل آبیاری و کشت و زرع فراهم نیست و جز در جوار کوهها زندگانی میسر نمیشود. نقاط آباد بلوچستان انگلیس منحصر بدامنه کوههایی است که چراگاه دارد و کوه‌نشینان با گله‌های خود در آنجا زندگی میکنند بهمین جهت از آن سرزمین جز محصولات جانوران و دامها محصول مهم دیگری بدست نمی‌آید. بلوچستان در حدود ۸۰۰ هزار نفر جمعیت دارد

وضع سیاسی

که اکثر آنها را طوایف ایرانی نژاد بلوچ تشکیل داده‌اند و بلهجه بلوچی که یکی از لهجه‌های قدیم زبان فارسی است سخن میگویند و عموماً پیرو دین اسلام هستند. در شمال شرقی و شمال نیز بعضی طوایف مانند **مهرات** و **سیخ** سکونت دارند و شغل عمده آنها گله‌داری است.

بلوچستان در دوره سلطنت قاجاریه در ایران از ایران منتزع گردید و در ردیف متصرفات انگلستان قرار گرفت، فعلاً نیز يك قسمت آن در شمال و شمال شرقی جزء متصرفات رسمی دولت انگلیس و مرکز آن رَکته (واقع در زاویه شمال شرقی مجاور مرز افغانستان) است و قسمت دیگر که حکومت مخصوص بخود با استقلال داخلی دارد تحت الحمايه انگلستان میباشد و آنرا همیشه یکنفر (امیر) که با موافقت نایب السلطنه

جغرافیای آسیا

۳۷ - منظره شهر کته در بلوچستان انگلیس

هندوستان از میان رؤسای قبایل بلوچ انتخاب میشود اداره میکند و پایتخت او شهر کلات است که در جنوب کته روی تپه بلندی بصورت يك قلعه نظامی بنا شده و در حدود ۱۵ تا ۲۰ هزار نفر جمعیت دارد.

باب سوم - آسیای شرقی

فصل اول - جغرافیای ژاپن

۱ - جغرافیای طبیعی

ژاپن یا دای نپپون^۱ از جزیره های بزرگ
موقع و وسعت
و کوچکی که عدّه آنها بالغ بر چهار هزار جزیره
است تشکیل گردیده و این جزایر دراقیانوس کبیر بشکل قوسی بموازات
ساحل شرقی آسیا از ۲۲ تا ۵۲ درجه عرض شمالی قرار گرفته است .
چهار جزیره بزرگ بنام هُکایدو^۲، هُن شِیو^۳، شِی کُکو^۴، کِیو شُو^۵
در مرکز و مجمع الجزایری مرگب از جزیره های کوچک بنام کوریل
در شمال و مجمع الجزایر دیگری بنام لُوشو^۶ در جنوب واقع شده و ژاپن
اصلی یا ژاپن خاص را تشکیل داده است . علاوه بر آن در دنبال مجمع الجزایر

۱ - معنی آن در زبان ژاپونی « سرزمین خورشید طالع » است .

۲ - Hokkaido (yesso). ۳ - Hon-Shiu (Hondo). (Nippon). یا

۴ - Shikoku (Sikok). ۵ - Kyushu (Kiusyu).

۶ - Lu - shu (Riu - kiu)

جغرافیای آسیا

لوشو در جنوب نزدیک بساحل آسیا جزیره بزرگ تائی وان^۱ و در شمال نیمی از جزیره ساخالین بنام کارافوتو^۲ جزء امپراتوری ژاپن است. طول تمام این جزایر از شمال بجنوب قریب سه هزار کیلومتر و وسعت مجموع آنها ۳۸۵۰۰۰ کیلومتر مربع است.

میان جزایر ژاپن و ساحل آسیا سه دریای بزرگ ازاقیانوس کبیر جدا شده که در شمال بنام دریای اُختسک^۳ و در مرکز دریای ژاپن و در جنوب دریای چین شرقی خوانده میشود.

زمین شناسی ژاپن
تشکیل جزایر ژاپن بصورت کنونی نتیجه چین خوردگیهای دوران سوم زمین شناسی است

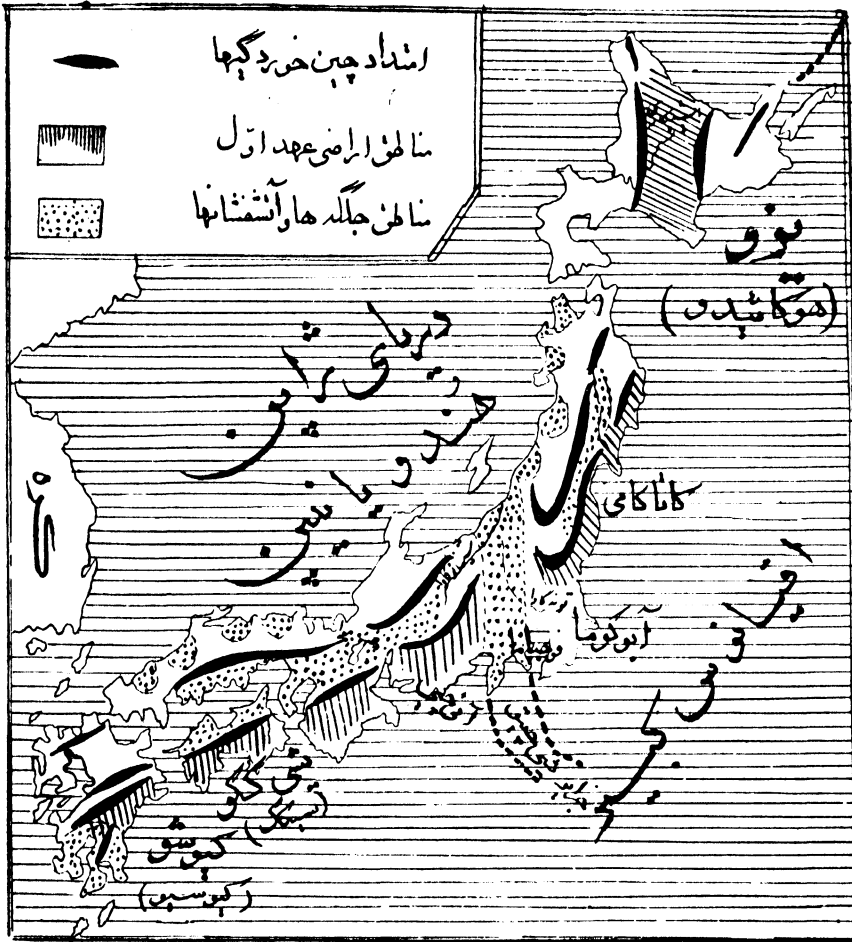
بشرح زیر :

۱ - در دوران نخست و دوران دوم قطعه خشکی در جای کنونی دریا های مجاور ژاپن وجود داشته است و در دوران سوم بر اثر چین خوردگیهای آسیا که کوههای این قطعه را بوجود آورده قسمتی از قطعه خشکی مشرق فرو رفته و دریا های اُختسک و ژاپن و چین شرقی تشکیل گردیده است. این چین خوردگیها و کوهها و برجستگیهای اصلی جزایر را ایجاد نموده است.

۲ - در دوران سوم و چهارم آتشفشانی های پی در پی در جزایر ژاپن بوقوع پیوسته و قسمتی از زمینهای دوران دوم و نخست را مواد آتشفشانی

۱ - Taiwan (Formose). ۲ - Karafuto.

۳ - Okhotsk. (تمام جزیره رویهمرفته بنام ساخالین خوانده میشود).

نقشه وضع طبیعی مجمع الجزایر ژاپون

دوران سوم پوشانیده و علاوه بر آن در وضع و شکل و امتداد کوههای اصلی تغییراتی حاصل گردیده است.

۳ - در فرو رفتگیهای داخلی جزایر که از آتشفشانی بوجود آمده مقدار زیادی مواد ته نشسته متراکم شده است.

ساختمان اصلی جزایر ژاپن نتیجه وجود دو رشته کوهستان است که بموازات یکدیگر در امتداد

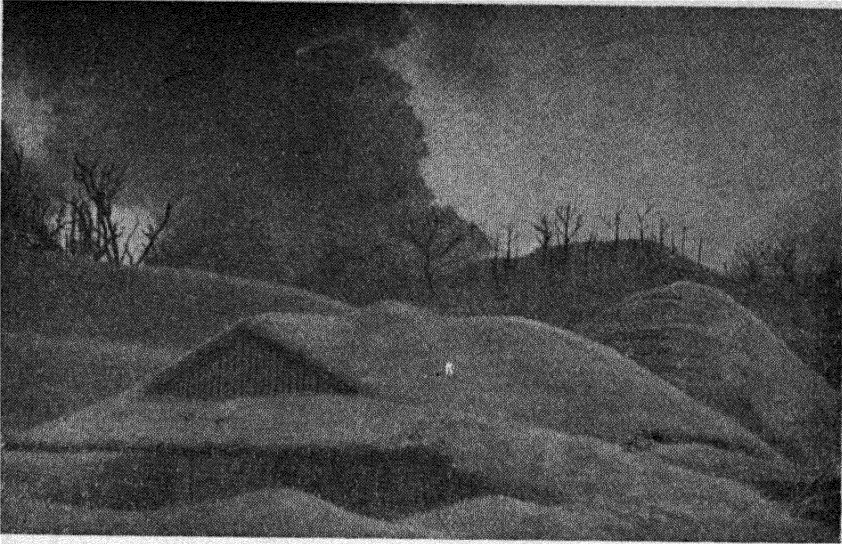
پستی و بلندی

۳۸ - منظره قله آتشفشانی فوجی یاما

شمال بجنوب و جنوب غربی در جزایر مر کزی کشیده شده و مهمتترین آنها در جزیره هُن شیو واقع است . این کوهها از دو جانب مشرق و مغرب باقیانوس کبیر و دریای ژاپن منتهی گردیده و در ساحل دماغه ها و خلیجهای فراوان تشکیل داده است .

در مر کز جزیره هُن شیو زمینهای پستی است که در امتداد شمال بجنوب از ساحل دریای ژاپن تا ساحل اقیانوس کبیر مانند درّه پهنآوری کشیده شده و دو منطقه کوهستانی جزیره را از هم جدا کرده است . خاک این درّه را بیشتر مواد آتشفشانی تشکیل داده و هنوز قله های متعدّد آتشفشانی در این درّه باقیست که مهمتترین آنها قله فوجی یاما با ارتفاع ۳۷۵۰ متر است . در فاصله رشته کوههای موازی بایکدیگر درّه باریکی است که از مواد آتشفشانی انباشته شده و بصورت جلگه در آمده است . در سطح این درّه نیز قله های آتشفشانی متعدّد وجود دارد که بعضی از آنها هنوز روشن است .

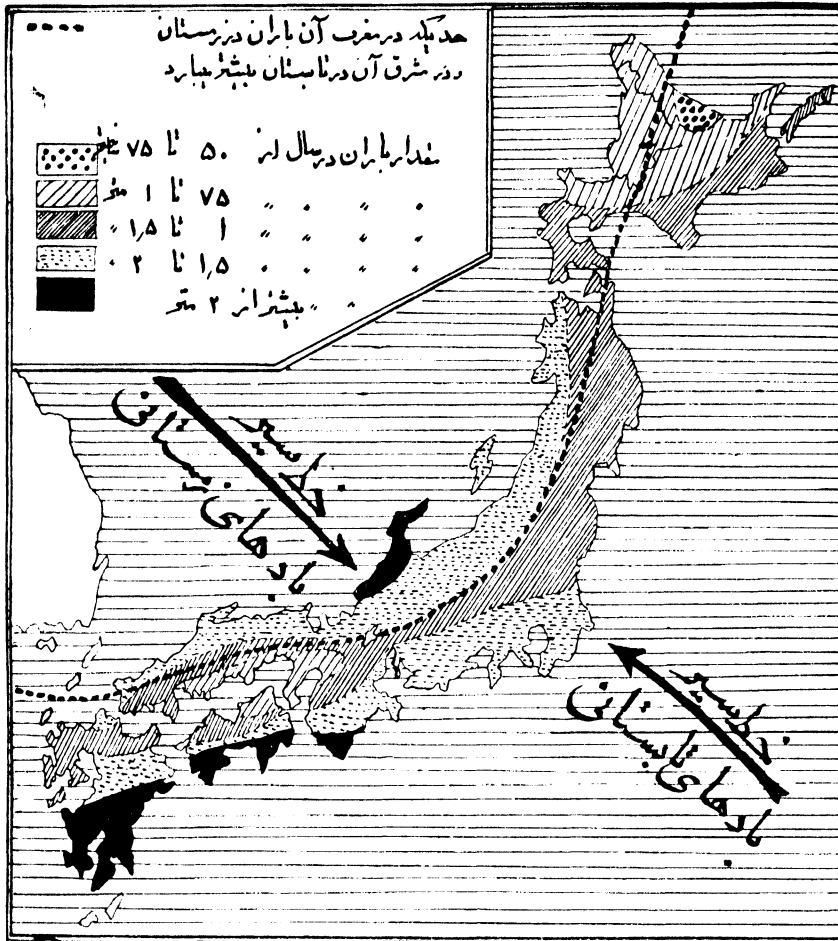

۳۹ - منظره دهکده ای در زیر مواد آشفشانی

آب و هوا
ژاپن در منطقه معتدل قرار گرفته و از همه طرف
باقیانوس و دریا محدود است. بادهائی که از دریا
بجزایر ژاپن میوزد مرطوب میباشد و جریان آب گرمی^۱ بنام کوروشیو^۲
از نزدیکی سواحل جزایر مرکزی میگذرد. رطوبت دریا بوسیله باد
بهوای جزایر منتقل میشود و چون میزان حرارت در هوای مرطوب
چندان تغییر پذیر نیست هوای جزایر ژاپن حرارت معتدل و رطوبت کافی
دارد و بهمین سبب همیشه ملایم است.
باد های دریائی از اقیانوس کبیر در مدت تابستان بسواحل شرقی

۱ - دبیر باید چگونگی جریانهای دریائی و تأثیر آنها را در آب و هوای سواحل مجاور
بطور مختصر برای دانش آموزان بیان کند.
Kouro - chivo - ۲

جغرافیای آسیا

نقشه آب و هوای ژاپن

و از دریای ژاپن در مدت زمستان بسواحل غربی میوزد و بنوبت در تمام جزایر بارندگی کافی میشود ولی مقدار باران همیشه در سواحل زیادتر از داخله جزایر است. هوای جزایر ژاپن همیشه در زمستان ملایم و آرام و در تابستان خنک است، لیکن هنگام تغییر جهت وزش بادها در سواحل تولید طوفانهای شدید میشود و گاهی بملاّحان و صیّادان خسارات زیاد وارد میآورد.

ژاپن

رودهای ژاپن بمناسبت کمی عرض جزایر کوتاه‌ولی رودها
بواسطهٔ فراوانی باران پُر آب است. بیشتر رودها
از کوهستانهای مرکزی سرچشمه میگیرد و از میان آنها دو رود
شینانوگاوا^۱ و تونهگاوا^۲ که هر دو در جزیرهٔ هن‌شیو جاریست قابل
کشتی رانی میباشد و در سایر رودخانه‌ها بواسطهٔ جریان تند آب و علل
دیگر طبیعی کشتی رانی دشوار است لیکن از تمام رودهای ژاپن برای
آبیاری زمینهای زراعتی بعد کافی بهره برداری میشود.

سواحل ژاپن خلیجها و دماغه‌های فراوان دارد
و عمق خلیجها بعدی است که کشتی‌های بزرگ
بآسانی بلندگر گاههای ساحل نزدیک میشوند و بهمین سبب ارتباط میان
جزایر از راه دریا بسیار آسان است. طول تمام سواحل ژاپن قریب
به ۱۱ هزار کیلومتر و مهم‌ترین خلیج آن در ساحل شرقی جزیرهٔ هن‌شیو
واقعست و بنام خلیج توکیو^۳ خوانده میشود.

۲ - جغرافیای سیاسی

ژاپن از کشورهای پُر جمعیت است و تعداد جمعیت
آن در اواخر سال ۱۳۱۶ (سال ۱۹۳۸ میلادی)
در ژاپن خاص^۴ بنتهائی بالغ بر ۷۲۲۲۲۷۰۰ نفر و در تمام امپراتوری ژاپن
یعنی ژاپن خاص^۵ و متصرفات آندولت^۴ قریب به ۹۸ میلیون نفر بوده است^۵

۱ - Shinano-gava. ۲ - Tone-gava. ۳ - Tokio.

۴ - متصرفات دولت ژاپن عبارتست از: شبه جزیرهٔ کره و جزایر پسکادور (بوکو تو)
(Peskadores). ۵ - تعداد حقیقی این جمعیت ۹۷۶۹۷۰۰۰ نفر در اکتبر

سال ۱۹۳۸ بوده است.

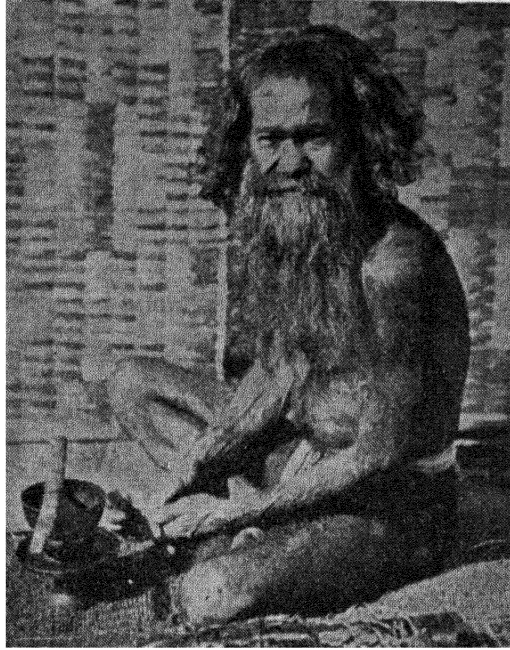
جغرافیای آسیا

و چون جزیرهٔ هُن شیو بواسطهٔ ملایمت آب و هوا و حاصلخیزی زمین برای زندگی مناسب تر است بخش عمدهٔ جمعیت ژاپن در این جزیره سکونت دارند .

جمعیت ژاپن روز بروز در حال افزایش است بطوریکه بر طبق آمار دقیق هر سال بطور تقریب یک میلیون نفر بر این جمعیت افزوده میشود و چون وسعت جزایر ژاپن با وضع کوهستانی که دارد برای زندگی چنین جمعیتی که هر سال بطور محسوس افزوده میشود کافی نیست مردم ژاپن ناگزیر هستند که بسایر نواحی دنیا مهاجرت کنند و یا بوسیلهٔ تصرف سرزمینهای تازه وسایل زندگی و آسایش خود را فراهم نمایند . بوسیلهٔ همین مهاجرت قوم ژاپنی بر بسیاری از سرزمینهای چین و جزایر اقیانوس کبیر دست یافته اند .

ملت ژاپن از مردمی زحمت کش وقانع ومیهن پرست
ملت ژاپن
تشکیل گردیده است . این ملت تا اواسط قرن ۱۹
چنان پای بند آداب و رسوم وعقاید ملی خویش بودند که حتی از ورود بیگانگان بکشور خود جلو گیری میکردند و از تجارت با آنها احتراز داشتند ، لیکن بواسطهٔ مداخلهٔ ممالك متحدۀ امریکای شمالی (اتازونی) روابط آن دولت و دول اروپا با ژاپن برقرار گردید و بر اثر این ارتباط شورش در آنکشور بروز کرد و یکی از امپراطوران ژاپن بنام **موتسو هیتو** برای پیشرفت ژاپن در تمدن جدید دنیا کوشید و از همان زمان ترقی ژاپن در تمدن آغاز شد ، لیکن هنوز در جزیرهٔ تائی وان و بعضی از زمینهای بایر جزیرهٔ هکایدو اقوامی هستند که از تمدن جدید ژاپن بهره مند نشده اند .

ژاين

۴۰ - يکي از افراد اقوام آئي نو در جزيره هکايڊو

ژاينها از نژاد زرد، دارای قد کوتاه، صورت کشيده
 نژاد و زبان و دين
 و ييني باريك و گونه های برجسته و چشمهای
 كوچك ميباشند. زبان مردم ژاين از زبانهای يك سيلابی است و فقط
 در جزاير ژاين و در خارج ميان ژاينی ها رواج دارد. برای فرا گرفتن
 آن زبان بايد صدها حروف و علامات مخصوص را فرا بگیرند.

موتسو هيتو که در سال ۱۸۶۸ ميلادی بامپراتوری
 حکومت
 ژاين برقرار شد برای پيشرفت و ترقي ژاين بايجاد
 آموزشگاههای متعدد و کشيدن خطوط آهن و تلگراف و ساختن کشتیهای
 تجارتي و ناوهای جنگی همت گماشت و خدمت نظام وظيفه را در آن کشور

جغرافیای آسیا

برقرار نمود. از آتزمان سلطنت مشروطه در ژاپن برقرار شد و امروز ژاپن دارای امپراتور و هیئت وزیران و دو مجلس است.

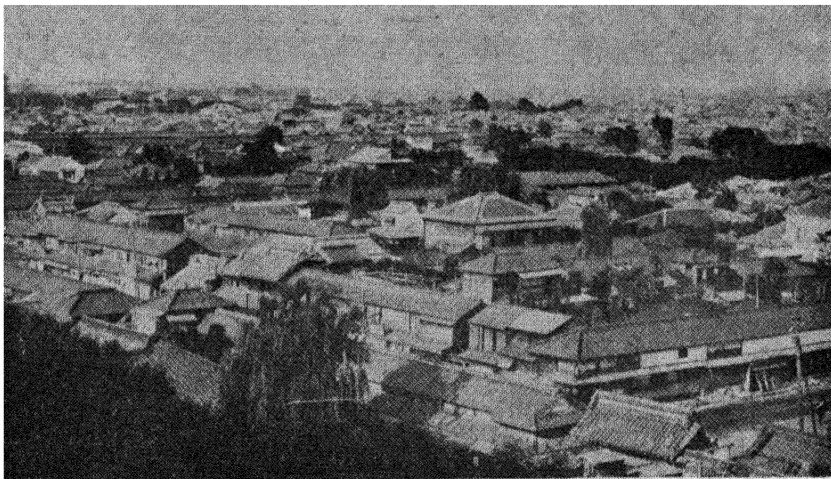
قانونگذاری با دو مجلس است یکی مجلس اعیان که از شاهزادگان و بزرگان خانواده سلطنتی و عده‌ای از اعیان و مردان سیاسی کشور تشکیل میشود و عده‌ای از کارمندان آن مجلس را شخص امپراتور انتخاب میکند، دیگر مجلس مبعوثان که نمایندگان آن از طرف عامه مردم انتخاب میشوند و مدت هر يك از دوره‌های آن مجلس چهار سال و عده نمایندگان هر دو مجلس رویهمرفته در حدود ۸۶۰ نفر است.

هر قانونی که دو مجلس تصویب کنند پس از آنکه مورد قبول امپراطور واقع شد بوسیله هیئت وزیران که از طرف شخص امپراتور انتخاب و منصوب میگردند اجرا میشود و امپراتور در موقع لزوم میتواند مجلس مبعوثان را ببندد.

تمام کشور ژاپن از لحاظ حکومت به ۴۷ قسمت و هر يك از آن قسمتها نیز بچند بخش کوچکتر تقسیم شده است.

چون سرزمینهای ژاپن و آب و هوای آن برای
شهرها

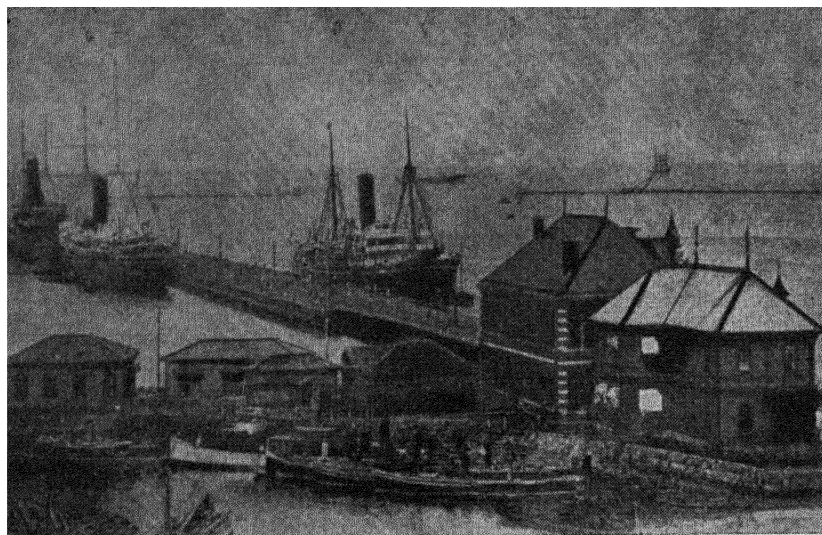
کشاورزی مساعد است قسمت عمده جمعیت ژاپن روستائی و برزگر هستند و در دهکده‌ها و مزارع و شهرهای کوچک زندگی میکنند و تا زمانیکه پیشرفت و ترقی ژاپن در صنعت و تمدن جدید آغاز نشده بود در آن کشور شهرهای بزرگ پر جمعیت وجود نداشت لیکن از پنجاه سال پیش باینطرف ژاپن با سرعت در صنعت و بازرگانی ترقی کرد و در سرزمینهاییکه مجاور آنها یا کنار دریا واقع شده شهرهای کوچک و دهکده‌ها بتدریج بصورت شهرهای بزرگ درآمد و جمعی از برزگران

۴۱ - منظره ای از شهر توکیو

۴۲ - منظره ای از کانال دریایی توکیو

۴۳ - منظره ای از بندر یوکوهاما

و روستائیان ژاپن بمراکز صنعتی روی آوردند و کارگری پیشه کردند .
امروز از تمام جمعیت ژاپن قریب ۳۶ درصد آن در شهرها سکونت دارند
و جمعیت ۱۴۸ شهر ژاپن بالغ بر ۲۶ میلیون نفر است .
نخستین شهر بزرگ ژاپن توکیو است که موسسهیتو آنرا پایتختی
اختیار کرد . این شهر در جزیره هُن شیو کنار خلیج توکیو واقع شده و با
حومه بیش از ۶ میلیون^۱ نفر جمعیت دارد .
یوکوهاما^۲ بندر بزرگی است در کنار خلیج توکیو که نخست
دهکده کوچکی بود و امروز یکی از بندرهای معتبر دنیا است و بیش از
۲,۵ میلیون جمعیت دارد .

۲ - Yokohama .

۱ - بر طبق آمار سال ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸

۴۴ - منظره یکی از خیابانهای اوزاکا

اوزاکا^۱ در جزیره هُن شیو که شهر است صنعتی و بیش از ۳ میلیون نفر جمعیت دارد .

بندر ناگازاکی^۲ در جزیره کیوشو و بندر هاکوداته^۳ در جنوب جزیره هکایدو نیز از جمله شهرهای مهم ژاپن بشمار می آید .
رویهم رفته در ژاپن قریب به ۱۶ شهر وجود دارد که جمعیت هریک از آنها از ۱۵۰ هزار نفر بیشتر است .

۳ - جغرافیای اقتصادی

کشاورزی

چگونگی کشاورزی پایه زندگی مردم ژاپن از دیرزمان بر کشاورزی استوار گردیده و شاید در دنیا هیچ ملتی باندازه

۱ - Ohosaka. ۲ - Nagasaki. ۳ - Hakodate.

۴۵ - منظره‌ای از کشت برنج در ژاپون

مردم ژاپن برای تأمین معاش خود در راه کشاورزی کوشش نمیکنند زیرا با وجود مساعد بودن آب و هوا و فراوانی آب هنوز بیش از یک و سعت جزایر ژاپن برای کشت مناسب نیست و جمعیت فراوان آنکشور باید از همان مقدار زمین قابل کشت زندگانی خود را تأمین کنند.

در ژاپن هر خانواده روستائی دارای قطعه زمین زراعتی مخصوص بخود میباشد و با نهایت کوشش سعی میکنند از همان زمین محدود باندازه نیازمندی خویش محصول بردارند و از راه قناعت مقداری از محصول را برای فروش بدیگران ذخیره نمایند و با آنکه هنوز کشاورزی با اصول علمی در ژاپن معمول نشده بعلت دقت و مواظبتی که خانواده‌های روستائی در تمام مراحل زراعت بعمل میآورند از زمین کوچک خود محصول کافی بر میدارند و نیز سعی کرده اند که قسمتی از دامنه کوهها را برای زراعت

ژاپن

مستعد سازند و از تمام گیاهها و جانوران کشور تا حد امکان بهره بردارند و در اینراه از تحمل هیچگونه زحمتی خود داری نمیکند بهمین جهات با آنکه ژاپن در سالهای اخیر در صنعت ترقی زیاد کرده باز زراعت خود را قوی نگهداشته است .

مصول کشاورزی ۱/ سطح جزایر ژاپن را جنگل پوشانیده و درختهای سرو و کاج و بلوط و آزاد در شمال و چوبهای قیمتی مانند کافور و خیزران در جنوب جزایر مرکزی فراوان است و قسمتی از ثروت مردم بوسیله بهره برداری از جنگلها تأمین میشود .

با وجود کوشش زیادی که مردم ژاپن برای بهره برداری از زمینهای حاصلخیز بکار میبرند باز بمناسبت فراوانی جمعیت از همه محصولات خود نمیتوانند استفاده بازرگانی کنند و از این حیث محصولات عمده کشاورزی ژاپن را میتوان بدو دسته تقسیم نمود :

۱- محصولاتیکه فقط در داخل کشور مصرف میشود و قسمتی از آنها غذای اصلی و عمده مردم ژاپن است و قسمت دیگر در کارخانه های آنکشور بمصرف میرسد، از ایندسته محصولات مهمتر از همه برنج است که بمناسبت فراوانی آب و مرطوب بودن زمینها و وجود حرارت کافی در بیشتر نقاط ژاپن کشت و زرع آن عمومی است و تمام محصول آن در داخله کشور مصرف میشود . جو و گندم و ارزن و حبوبات در اراضی که رطوبت زیاد ندارد کاشته میشود و همه محصول آن صرف خوراک مردم میگردد . نیشکر در قسمتی از جنوب جزیره هُن شیو و جزایر کیوشو و شی ککو بعمل میآید ، پنبه در نواحی مرکزی جزیره هُن شیو کاشته میشود و مقدار آن زیاد نیست ولی چون ژاپن برای کارخانه های بافندگی خود احتیاج

جغرافیای آسیا

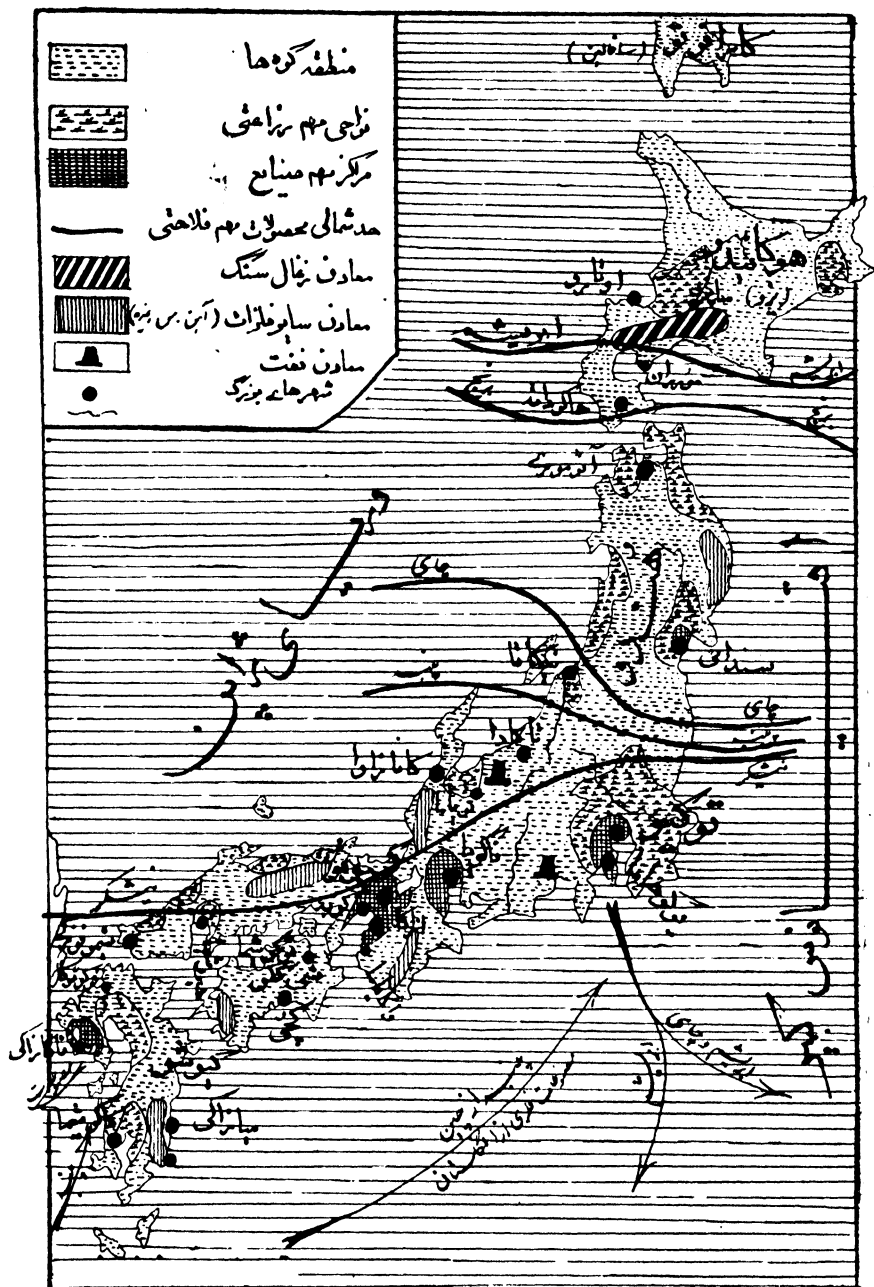
شدید به پنبه دارد در توسعهٔ زراعت آن کوشش زیاد بکار میبرند .

۲ - از محصولاتیکه بیش از احتیاج مردم بدست میآید و مقداری از آنها بخارج کشور صادر میشود مهمتر از همه چای است که از محصولات بومی و قدیمی ژاپن میباشد و ژاپنی‌ها مانند چینی‌ها در پرورش نهالهای چای و برداشت محصول آن تخصص دارند . دیگر ابریشم که پرورش کرم آن نیز از مدتها پیش در ژاپن معمول بوده است . مزارع چای و توستانهای وسیعی که محل پرورش کرم ابریشم میباشد در جزیرهٔ هُن‌شیو واقع است و محصول ابریشم ژاپن بحدی است که پس از رفع احتیاج داخلهٔ کشور قریب بنصف آن بخارج صادر میشود و صادرات آن در هر سال از حیث بها بطور متوسط به ۳۰۰ میلیون ین^۱ بالغ میگردد .

گلّه داری و صید ماهی چون ژاپنی‌ها بنا بعقاید دینی خویش فقط خوردن گوشت پرندگان و جانوران دریائی را جایز میدانند و از خوردن گوشت سایر جانوران احتراز دارند گلّه داری و پرورش دامها بمنظور استفادهٔ خوراکی در ژاپن چندان رواج ندارد و فقط پرورش خوک در جزایر شمالی و اسب از لحاظ استفادهٔ باربری و گاو برای شخم کردن زمین در بعضی نقاط ژاپن معمول است .

صید ماهی در تمام طول سواحل ژاپن بغیر از سواحل شمالی جزیرهٔ هکایدو رواج دارد و بخش عمده ای از خوراک مردم ژاپن را ماهی و برنج تشکیل میدهد .

۱ - ین واحد پول ژاپن و معادل با ۲۰۸۳ و ۲ فرانک طلا .

نقشه اقتصادی ژاين

جغرافیای آسیا

بزرگترین مراکز صید ماهی یکی سواحل جزیره کارافوتو و دیگری دریائی است که میان جزایر هُنْشیو و شیو ککو و کیوشو واقع شده و آنرا مدیترانه ژاپن مینامند .

درآمد ژاپن از محصولات دریائی در سال بطور متوسط از حیث بها به ۲۳۰ میلیون ین بالغ میشود^۱ .

میزان بعضی از محصولات مهم کشاورزی ژاپن در سال اقتصادی ۱۹۳۶-۱۹۳۷

یقرار ذیل بوده است :

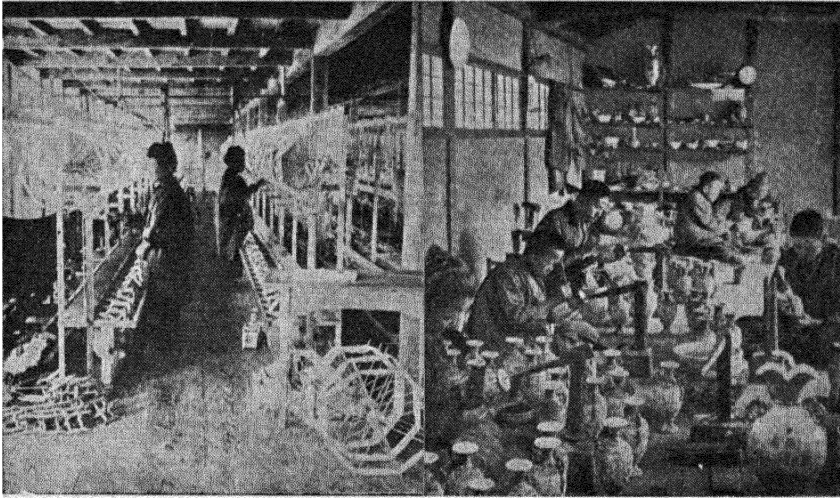
۱۲۱۴۷۴۵۴ تن	۱ - برنج
۱۷۴۱۸۲۰	۲ - کندم
۱۱۴۶۴۱۱	۳ - جو
۱۱۹۳۵۳۸	۴ - چاودار
۴۶۱۵۴	۵ - چای

مجموع زمینهای زراعتی ژاپن در این سال بالغ بر ۴۲۲۶۵۶۱۵ آگر (هر آگر برابر با ۴۸۴۰ گز مربع) بوده است .

صنعت

با آنکه ژاپن يك کشور کشاورزی است و در این چگونگی صنایع رشته پیشرفت زیاد حاصل کرده لیکن برای آنکه خود را تا حد امکان از خریداری کالای صنعتی دیگران بی نیاز کند

۱ - در سال ۱۹۳۸ معادل ۲۳۲۰۰۰۰۰۰ ین بوده است .

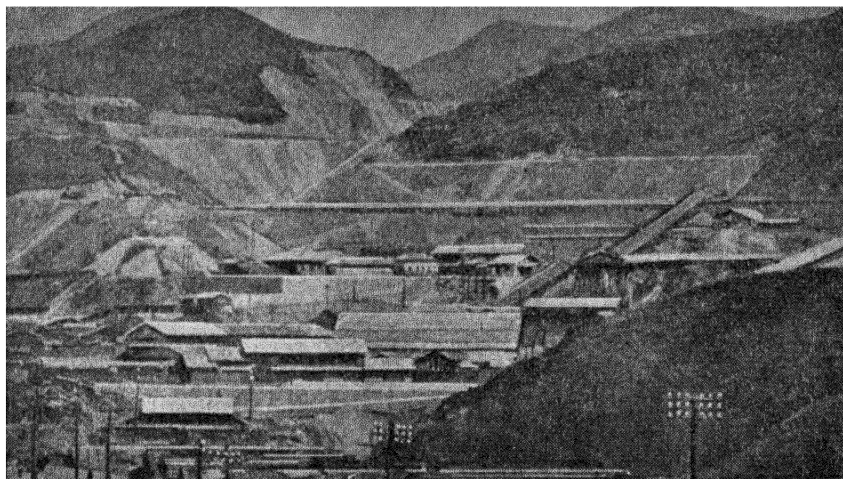

۴۶ - دو منظره از صنایع بومی ژاپن : چینی سازی و ابریشم تاب

در چند سال اخیر برای پیشرفت و توسعه صنعت خویش کوشش زیادی بکار برده و در اینراه با سرعت ترقی کرده است .
در ژاپن دوتنوع صنعت رواج دارد :

۱ - صنایع ملی قدیمی که از دیر باز در ژاپن رواج داشت و پس از آنکه این کشور بتمدن جدید اروپا آشنا شد آن دسته از صنایع قدیمی را نیز حفظ کرد مانند بافتن پارچه های لطیف ابریشمی وقالی وحصیرهای زیبا وساختن ظروف چینی و بدل چینی وبادبزین و پرده بانقش ونگارهای دلپسند و این صنایع هنوز در زندگانی اقتصادی ژاپن اهمیت زیاد دارد ومقداری از درآمد سالیانه ژاپن از فروش اینگونه مصنوعات است .

۲ - صنایع جدید که اساس آن بر استفاده ازمماشینهای بخار وبرق وایجاد کارخانه های بزرگ وبهره برداری از کانهای زغال سنگ وفلزات میباشد و ژاپن از پنجاه سال پیش باین مرحله از صنایع وارد شده وچنان

۴۷ - منظره یکی از کانهای ژاپن در حال استخراج

بسرعت ترقی کرده است که امروز از جمله کشورهای صنعتی بزرگ
بشمار می‌آید .

کانهای مهمی که ژاپن دارد و پس از ورود بمرحله
کانها

صنعت جدید از آنها بهره‌برداری میکند عبارتست از:

زغال سنگ و نفت که مقدار آنها چندان زیاد نیست ، طلا و نقره و
مس که بیش از احتیاج ژاپن از کانها بدست می‌آید ، گوگرد که بسبب
وجود کوههای آتشفشان فراوان است ، آهن که در صنایع جدید ماده
بسیار مهمی است و کانهای آن در ژاپن زیاد نیست و ژاپن چون در صنایع
جدید خود با آهن و فلزات دیگر نیازمند است هر سال برای مصرف
کارخانه‌ها مقداری از این مواد خام از دیگران می‌خرد .

ژاپن

میزان سالیانه بعضی از محصولات مهم کانه‌های ژاپن در سالهای اخیر بقرار ذیل

بوده است :	
۱ - زغال سنگ	۳۵۹۲۴۹۸۹ تُن
۲ - نفت	۲۸۳۸۶۲۵ هکتولیتتر
۳ - آهن	۳۵۲۱۵۰ تُن
۴ - مس	۶۷۰۰۲۲۷۰ کیلوگرم
۵ - روی	» » ۳۲۱۴۵۴۵۸
۶ - نقره	۲۱۷۲۵۴۳۹۳ گرام
۷ - طلا	» ۱۵۰۹۴۰۹۴
۸ - گوگرد	۱۳۵۴۱۲ تُن

مهمترین رشته‌های صنعت جدید ژاپن صنعت رشته‌های صنعت
 بافت است و مقدار پارچه‌های ابریشمی و پشمی
 و پنبه‌ای ژاپن بمناسبت توجه دولت بتوسعه این صنعت همواره روبافزایش
 است، از جمله صنایع فلزکاری ژاپن که کارخانه‌های آن در جزیره هُن شیو
 واقع است، کشتی‌سازی و تهیه پولاد اهمیت دارد.

بزرگترین شهر صنعتی ژاپن شهر **اوزاکا** است که کارخانه‌های
 بافندگی و زرّادخانه و کارخانه‌های شیشه‌سازی و کبریت‌سازی متعدّد
 دارد. از اوایل سال ۱۹۳۸ در ژاپن ۱۴ شرکت بزرگ سرمایه دار
 زیر نظر مستقیم دولت برای ساختمان و تهیه هواپیما تأسیس گردیده و
 بعضی از آنها شروع بکار کرده اند. بطور کلی در ژاپن متجاوز از هشتاد و
 پنج هزار کارخانه بزرگ و کوچک وجود دارد و در این کارخانه‌ها
 بیش از ۲ میلیون نفر کارگر بکارهای صنعتی اشتغال دارند.

بازرگانی

چون کشور ژاپن از جزایری چند تشکیل گردیده
راهها است مردم آن کشور برای راه یافتن بسایر کشورها
ناچار باید از راههای دریائی استفاده کنند و نیز چون سواحل ژاپن بریدگی
زیاد دارد و برای کشتی رانی مناسب است و تمام داد و ستد کالا بین ژاپن
و سایر کشورها از راه دریا انجام میگردد در میان طرق ارتباط آن کشور
راههای دریائی در درجهٔ اول اهمیت قرار دارد. ژاپن باموقعیت دریائی
که دارد از قدیم جزو کشورهای دریا نورد بشمار میآمده و در ۵۰ سال
اخیر بوسیلهٔ تأسیس شرکت های بزرگ سرمایه دار مخصوص حمل و نقل
دریائی روز بروز بر تعداد کشتی ها و میزان بارگیری آنها افزوده و امروزه
ژاپن در آسیا بزرگترین کشور دریا نورد است. در ۱۹۳۸ تعداد
کشتی های تجارتی ژاپن متجاوز از ۳ هزار و گنجایش بارگیری آنها بالغ
بر ۳ میلیون تن و از آن جمله قریب به ۷۰۰ کشتی بوده که گنجایش
هریک بیش از ۲ هزار تن بوده است.

در داخل جزایر خطوط آهن و راههای شوسه متعدد کشیده شده
و تمام شهرهای صنعتی و فلاحتی بهم پیوستگی دارند و طول خطوط آهن
ژاپن بالغ بر ۲۷ هزار کیلومتر است.

سابقاً ژاپن بیشتر محصولات کشاورزی خود را
داد و ستد می فروخت و در عوض محصولات صنعتی می خرید لیکن
از زمانی که جمعیت ژاپن با سرعت رو با افزایش گذاشته و صنعت آن کشور
نیز ترقی کرده است از میزان محصولات کشاورزی که بخارج فرستاده میشد

ژاین

کاست و در عوض بر میزان فروش محصولات صنعتی خویش افزود و امروزه ژاین بعضی از محصولات کشاورزی مخصوصاً موادّ خوراکی و پنبه احتیاج کاملی دارد.

نوع واردات مهمّ ژاین عبارتست از: پنبه و پشم، برنج و غلات و قند و بعضی دیگر از محصولات غذائی، زغال سنگ و آهن و کائوچو و ماشینهای مختلف.

نوع صادرات مهمّ آنکشور عبارتست از: ابریشم خام، پارچه های ابریشمی و پنبه ای، چینی و کاغذ و کبریت و امثال آنها.

مجموع بهای داد و ستد خارجی ژاین در سال ۱۹۳۷ قریب به ۷ میلیارد ین بوده است^۱.

داد و ستد ژاین با کشور شاهنشاهی ایران در سال اقتصادی ۱۳۱۶ - ۱۳۱۷ نسبت بتمام داد و ستد خارجی ایران با کشورهای جهان در ردیف ششم قرار گرفته و مجموع بهای داد و ستد دو کشور ۵۸۴۲۸۰۰۰ ریال و از این مبلغ ۳۲۱۵۸۰۰۰ ریال بهای کالای رسیده از ژاین بایران و ۲۶۲۷۰۰۰۰ ریال بهای کالای فرستاده از ایران بآنکشور بوده است و علاوه بر این مبلغ معادل یک میلیون ریال نفت ایران بوسیله شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران بژاین فرستاده شده است.

ارقام مهمّ کالای فرستاده از ایران بژاین را کتیرا و تریاک، خرما و بادام، آهن و چدن، پشم و قالی و ارقام مهمّ کالای رسیده از ژاین بایران

۱ - واردات ۳۷۸۳۱۷۷۰۰۰ ین، صادرات ۳۱۷۰۴۲۴۰۰۰ ین.

جغرافیای آسیا

را سیمان، چای، پارچه های پنبه ای و پشمی، کاغذ و چینی و شیشه و بطری و بعضی آلات نقلیه از قبیل دو چرخه و موتوسیكلت تشكیل داده است.

متصرفات ژاپن

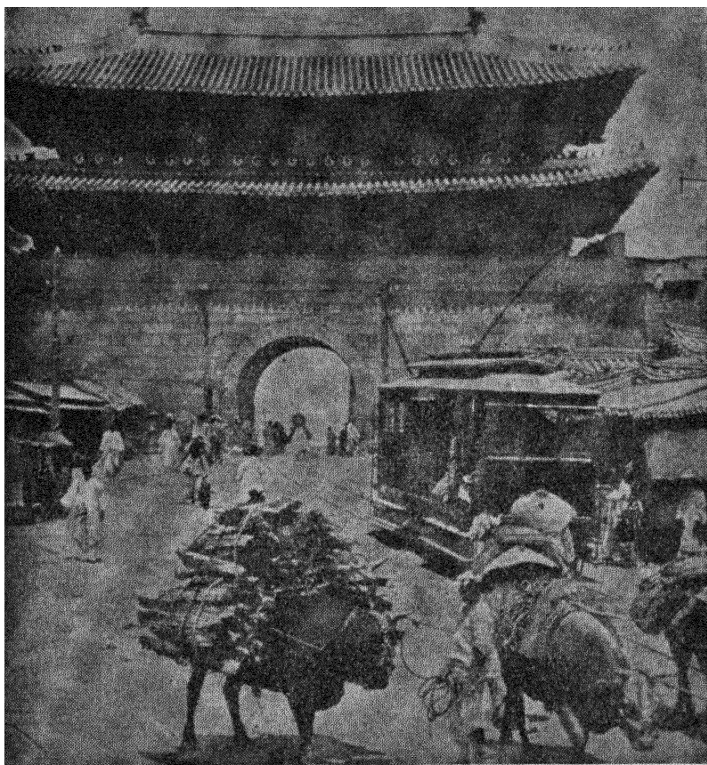
ژاپن علاوه بر جزیره بزرگ تائیوان و نیمی از جزیره ساخالین (کارافوتو) که در مقدمه جغرافیای طبیعی گفته شد متصرفات دیگری نیز در آسیا و اقیانوسیه دارد که از لحاظ محصول کشاورزی و کانها و موقعیت بازرگانی برای آنکشور اهمیت زیاد دارد و آنها عبارتند از:

شبه جزیره چزن (کره)^۱ در مشرق چین که بزور جنگ از چین گرفت و ناحیه کوان تونگ^۲ در کنار خلیج پچیلی^۳ در مغرب شبه جزیره چزن که آنرا نیز بزور جنگ از دولت روسیه گرفته است و چند مجمع الجزایر در اقیانوسیه.

۱ - شبه جزیره چزن یکی از مراکز مهم مهاجرنشین ژاپنی است، خاک آن حاصلخیز و مناسب زراعت و گلّه داری و سواحل آن از مراکز عمده ماهیگیری است. محصولات مهم کشاورزی آن برنج و جو و گندم و باقلا و توتون و پنبه و ابریشم و محصولات عمده کانهای آن زغال سنگ و گرافیک و طلاست، بطوریکه در سال ۱۹۳۵ از کانهای این ناحیه متجاوز از ۱۲ میلیون گرام طلا و قریب به ۲ میلیون تن زغال سنگ استخراج شده است. مرکز چزن شهر (کی جو) است.

۲ - مرکز ناحیه کوان تونگ شهر دائی رن و یکی از بنادر آن لوشون است که سابقاً پرت آرتور خوانده میشد.

۱ - Chasen(Corée). ۲ - Kwantung. ۳ - Pétchili.

۴۸ - یکی از دروازه های شهرستول در چزن

۳ - در اقیانوسیّه مجمع الجزایر **ماریان** (بغیر از یک جزیره) و مجمع الجزایر **کارولین** شرقی و غربی و مجمع الجزایر **مارشال** و جزایر **پالائوس** که تا خاتمۀ جنگ بین المللی متعلّق بآلمان بود امروز در تصرف ژاپن است و از این جزایر که همه در شمال خطّ استوا واقعست بیشتر نیشکر و فسفات بدست میآید .

فصل دوم - چین

۱ - اوضاع طبیعی

تعریف اسم چین که تحریف هندی نام سر سلسلهٔ چینی تسین^۱ است نام واقعی چین نیست و خود اهالی چین کشور خود را چونك كو^۲ مینامند که معنی آن امپراطوری مرکزی است. از بعضی از نواحی چین هنوز آشنائی کامل نیست فقط قسمت دشتهای ودرهٔ یانك تسه کیانك برما واضح و مكشوف است ولی از کوههای غربی و قسمتهای جنوبی آن سرزمین اطلاعات صحیحی در دست نیست. بواسطهٔ موقعیت بسیار مهم و اراضی حاصلخیز و جمعیت فراوان اغلب کشورهای بزرگ در این سرزمین کهن سال نفوذ پیدا کرده و هر يك برای بسط نفوذ خود قسمتهائی از این کشور را متصرف شدند تا در این اواخر ژاپن دست رقیبهای خود را کوتاه کرده اغلب نقاط مهم و اراضی حاصلخیز را متصرف شده است.

موقع و حدود چین سرزمین پهناوری است که در مرکز و مشرق آسیا مابین ۲۰ درجه و ۵۴ درجه عرض شمالی و ۷۱ درجه و ۱۳۳ درجه طول شرقی از نصف النهار پاریس قرار گرفته.

۱ - Tsin. ۲ - Tchoung-Kouo.

چین

از شمال بسپیری، از مغرب بترکستان روس و هندوستان، از جنوب بهندوستان و هندوچین و از مشرق بشاخه های اقیانوس کبیر یعنی دریای ژاپن و دریای چین شرقی و دریای چین جنوبی محدود است.

مجموع وسعت آن در حدود ۱۱ میلیون کیلومتر مربع یعنی تقریباً هفت برابر وسعت کشور ماست.

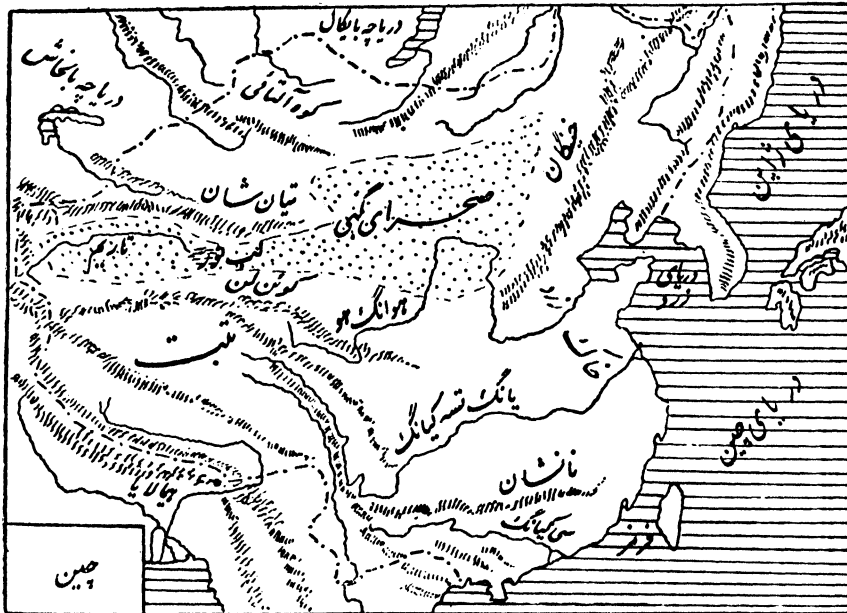
ساختمان زمین شناسی
عوامل و آثار ذیل سبب عمده تشکیل سرزمین فعلی چین گردیده است:

۱- در دوران نخست قاره ای در چین وجود داشته که در طی زمان بواسطه بارانهای متوالی شست و شو شده و قسمتهای مرتفع حواشی آن قاره باقیمانده که امروز نواحی مرتفع غربی و شمال غربی را تشکیل داده است.

۲- در دوران سوم هنگامیکه چین خورد گیهای بزرگ و متوالی در آسیا حادث و موجب ایجاد کوههای مهم این قطعه گردیده است در چین نیز چندین رشته کوه، یکدسته در امتداد شمال شرقی و دسته دیگر در امتداد جنوب شرقی بوجود آمده و مابین این رشته ها فلاتهایی ایجاد گردیده است که امروزه نیز در اطراف سرزمین چین باقیست.

۳- بر اثر حرکت مواد ته نشسته از مغرب به مشرق بوسیله سیلابها و نیز بواسطه جزر و مد دریا در قسمت مشرق گودالهایی که در اثر چین خوردگی و شکست ایجاد شده بود از مواد ته نشسته انباشته شده اراضی و جلگه های وسیع و حاصلخیزی تشکیل داده است که بلامانع تا ساحل اقیانوس کبیر امتداد دارد.

جغرافیای آسیا

نقشه طبیعی چین

چین را از لحاظ پستی و بلندی و وضع اراضی
پستی و بلندی
میتوان به ناحیه تقسیم نمود :

اول - مرتفعات شمالی و شمال غربی که ابتدا از فلات پامیر جدا شده
و سپس بصورت رشته های موازی و دور از یکدیگر در سراسر شمال چین
و جنوب سیبری از جهت شمال غربی به جنوب شرقی کشیده شده است .
مهمترین رشته های این قسمت از مغرب به مشرق عبارتست از :
تیانشان^۱، آلتائی^۲، سایان^۳ که ارتفاع بعضی از قله آنها به پنج هزار متر
میرسد و مابین هر دو رشته فلات وسیعی محصور بکوهستان قرار گرفته است .

۱ - Thian-chan . ۲ - Altai . ۳ - Saian .

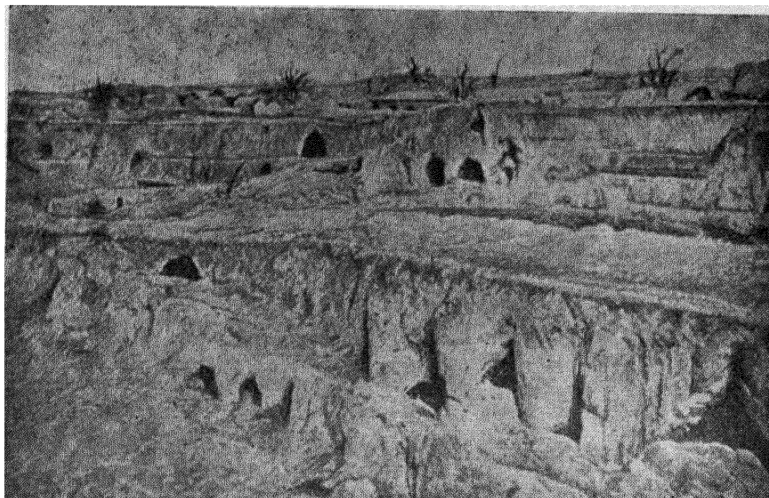
مهمترین فلاتهای آن، فلات وسیع مغولستان است که بخش جنوبی آنرا صحرای خشك سوزانی بنام 'گبی' تشکیل داده است.

دوم - مرتفعات جنوبی و جنوب غربی که از فلات پامیر آغاز شده نخست بموازات کوههای هیمالایا از مغرب بمشرق کشیده شده سپس در امتداد شمال بجنوب تا شبه جزیره هند و چین امتداد مییابد. فواصل این رشته ها از رشته های شمالی کمتر و مهمترین آنها که فقط در خاک چین واقع میباشد عبارتست از رشته کوئن لن^۱ و آستین طاغ (اوستون داغ)^۲ که با رشته تیان شان فلات مرتفع ترکستان شرقی را محصور کرده است. مرتفعات دیگر این ناحیه را قسمتی از کوهستان هیمالایا تشکیل میدهد که در مشرق تا مرکز چین امتداد یافته و ارتفاع بعضی از قلل آنها مانند قلّه جارا^۳ به ۷۸۰۰ متر میرسد. ما بین کوههای هیمالایا و رشته کوئن لن فلات مرتفع کوهستانی قبت قرار گرفته است که ارتفاع متوسط آن بیش از ۳۰۰۰ متر و از همه طرف محصور بکوههاست.

سوم - ناحیه وسیعی که از مغرب و شمال برشته های کوئن لن و هیمالایا و فلاتهای تبّت و مغولستان محدود است و از مشرق تا اقیانوس کبیر امتداد دارد و بنام چین خاص خوانده میشود و خود این ناحیه از لحاظ پستی و بلندی و وضع اراضی بدو قسمت تقسیم میگردد:

۱ - قسمت شمالی چین خاص یا چین شمالی هامون وسیعی است که از خاک زرد رنگی بنام لوس^۳ پوشیده شده که جنس آن مرگب از مواد آهکی و رسی است و یکرشته کوهستان بنام خینگان^۴ که در امتداد

۱ - Kauen-lun. ۲ - Astyn-tagh. ۳ - Lœus. ۴ - Khingan.

۴۹ - منظره ای از خاک لوس در چین شمالی

جنوب بشمال تا منچوری ممتد است آنرا از فلات مغولستان جدا ساخته است و از مشرق با چندین خلیج و بریدگیهای دیگر ساحلی باقیانوس کبیر محدود میباشد. قطر خاک زرد لوس در چین شمالی به ۵ الی ۱۰ متر میرسد و آثار بستر عمیق سیلابها و رودهای قدیمی در آن باقی و سطح آن ناهموار است.

۲ - قسمت جنوبی چین خاص یا چین جنوبی از دو هامون وسیع در شمال و جنوب و یک رشته کوهستان در مرکز تشکیل گردیده است. رشته ای که دو هامون را از هم جدا ساخته و بنام نانشان^۱ خوانده میشود در جهت مغرب بمشرق امتداد دارد.

۱ - Nan-chan.

آب و هوا
سرزمین چین با اختلاف زیادی که از لحاظ ساختمان
و وضع پستی و بلندی و سایر کیفیات اراضی میان
قسمتهای مختلفه آن موجود است آب و هوای گوناگون دارد :

۱ - فلاتهای محصور بکوهستان مغرب و شمال چین مانند تبت و
ترکستان شرقی و مغولستان بسبب دوری از دریا و محدود بودن بکوهستان
دارای آب و هوای شدید بسیار متغیر، زمستانهای سرد و پربرف و تابستانهای
گرم و خشک است و تمام خصایص آب و هوای مناطق صحرائی در این فلاتها
دیده میشود. رطوبت در هوا کم و بارندگی نامنظم و تغییر درجه حرارت
در فصول و در شبانه روز ناگهانی و شدید است.

۲ - ناحیه منچوری در شمال شرقی هر چند که با اقیانوس کبیر
مجاور است لیکن بسبب آنکه در معرض وزش بادهای موسمی دریائی نیست
از آب و هوای دریائی بی نصیب میباشد ولی با اینهمه سواحل آن تا دامنه
کوههای خینگان بالنسبه مرطوب و آب و هوای آن ملایم است.

۳ - چین شمالی که از مشرق مجاور اقیانوس و از مغرب مجاور دشت
مغولستان و صحرای سوزان گبی است تحت تأثیر دو آب و هوای متضاد
قرار گرفته و رویهمرفته دارای خصایص آب و هوای مناطق معتدله است.
تابستانهای بسیار گرم و زمستانهای سرد و حد متوسط باران سالیانه آن
در سواحل به ۱۴۰ و در سایر نقاط به ۱۰۰ سانتیمتر میرسد.

۴ - چین جنوبی دارای آب و هوای گرم و مرطوب است، حرارت
همیشه زیاد و باران آن بسبب وزش بادهای موسمی اقیانوس کبیر در بهار
و تابستان فراوان و منظم است ولی در زمستان هوای آن بر اثر وزش
بادهای خشک موسمی که از ناحیه فلاتها و کوهستان غربی بر میخیزد
خشک و متغیر است.

جغرافیای آسیا

رود ها در چین کوهستان مر کزی یعنی دنباله کوههای هیمالایا و کوئن لُن سرچشمه بزر گترین رودهای آن سرزمین است و نواحی چین شمالی و چین جنوبی از رود های پُر آبی که از این منبع سرچشمه دارد مشروب میشود ولی در سایر نقاط رود های پُر آب وجود ندارد .

حوضه های محصور بکوهستان یعنی فلاتهای تبت و تر کستان شرقی و مغولستان از وجود رود های بزر گ بے نصیب است . آب کوهستانهای مجاور در رود های کوتاه و سیلابی بداخل فلاتها که سطح آنها اغلب ریگزار است جاری شده در مجاورت گرمای شدید هوا در ریگهای سوزان یا دریاچه های کوچک فرو میرود . رود تاریم^۱ در تر کستان شرقی که بدریاچه کوچک لب نور^۲ میریزد از این قبیل است .

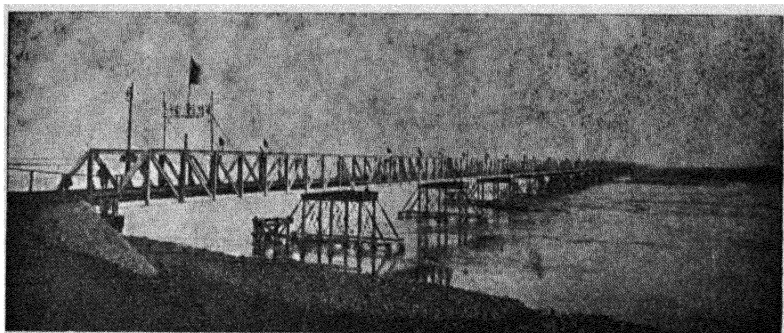
رود های بزر گی که در چین شمالی و جنوبی جاریست از شمال بجنوب عبارتست از :

پئی هو^۳، هوانگک هو^۴، یانگک تسه کیانگک^۵، سی کیانگک^۶ .

۱ - پئی هو (رود سفید) بطول ۵۰۰ کیلومتر از دامنه های شرقی رشته خینگان سرچشمه گرفته بطرف مشرق جاریست و مواد ته نشسته زیادی با خود بسواحل خلیج پچیلی برده و وارد همان خلیج میشود . قسمتی از مسیر این رود در حوضه سفلی قابل کشتی رانی است .

۲ - هوانگک هو (رود زرد) بطول ۴۰۰۰ کیلومتر از دامنه های

۱ - Tarim. ۲ - Lob-nor. ۳ - Pěi-ho. ۴ - Hovang-ho.
۵ - Yang-tsé-kiang. ۶ - Si-kiang.

۵۰ - منظره‌ای از رود هوانگ هوویل جدیدی که بر روی آن بسته است

کوئن‌لن سرچشمه گرفته بشکل قوسی از جنوب صحرای گبی وحاشیه کوههای خینگان گذشته وارد زمینهای لوس میشود. در قسمت علیا در دره‌های کوهستان جاریست و آبشارهای متعدد تشکیل میدهد و در سرزمین خاک زرد در دره پهنای عرض ۴ کیلومتر جریان دارد. ته نشست این رود بقدریست که همیشه موجب تغییر مسیر و حتی تغییر مصب آن میگردد و بهمین سبب برای کشتی رانی چندان مناسب نیست ولی از لحاظ استفاده آبیاری و حاصلخیز کردن اراضی اطراف بوسیله ته نشست اهمیت فوق العاده دارد.

۳ - یانگ تسه کیانگ (رود آبی) بلندترین رودهای چین و طول آن بالغ بر ۵۰۰۰ کیلومتر است؛ از کوهستان مشرق تبت سرچشمه گرفته نخست مثل هوانگ هو در دره کوهستانی جاریست و سپس وارد هامون شمالی چین جنوبی گردیده در جهت شمال شرقی جریان نموده وارد دریای چین میگردد. حوضه یانگ تسه کیانگ وسیع و بسبب ریزش بارانهای منظم تغییر مقدار آب آن همیشه منظم است. ته نشست این رود نیز موجب حاصلخیزی اراضی مجاور آن میباشد.

جغرافیای آسیا

۴ - سی کیانگ بطول ۱۸۰۰ کیلومتر از کوههای نا‌شان سرچشمه میگردد و در جهت مغرب بمشرق جاریست . جریان این رود چندان منظم نیست .

چین نسبت بوسعت کشور سواحل زیاد ندارد و فقط
سواحل
از جانب مشرق با شاخه های اقیانوس کبیر مجاور است . سواحل چین شمالی دارای بریدگیهای زیادی است که مهمترین آنها را خلیج وسیع پچیلی تشکیل داده و این خلیج بدریای زرد که از شاخه های اقیانوس کبیر است اتصال دارد .

اراضی ساحل از خاکهای ته نشسته تشکیل گردیده و سطح آن هموار و یکنواخت است . سواحل چین جنوبی بعد کافی بریدگی دارد لیکن بریدگیهای آن خلیجهای وسیع و عمیق یا شبه جزیره های بزرگ تشکیل نمیدهد . دریای چین از شاخه های اقیانوس کبیر سواحل چین جنوبی را فرا گرفته و چون تا مسافت زیادی از دریا سطح خاك هموار و یکنواخت است مانعی برای نفوذ آب و هوای دریائی بخشگی و وزش باد های موسمی دریائی وجود ندارد . از مهمترین بریدگیهای این ساحل خلیج مصبی رود یانگ تسه کیانگ است که بنام خلیج کانتن^۱ خوانده میشود .

تمام سرزمین چین غیر از ناحیه كوچك
تقسیمات چین
هنگ کنگ^۲ در ساحل شرقی چین جنوبی که بانگلستان تعلق دارد و ناحیه كوچك کوانگ چو^۳ که در تصرف فرانسه میباشد به پنج قسمت تقسیم شده است و همچنان که از حیث اوضاع طبیعی

۱ - Canton. ۲ - Hong-kong. ۳ - Kouang-tchéau.

چین

میان قطعات مختلفه آن سرزمین اختلاف بسیار هست از لحاظ احوال اجتماعی نیز تفاوت زیاد مابین این پنج قسمت وجود دارد :

۱ - جمهوری چین شامل تمام چین خاص و قسمتی از کوهستان مرکزی که وسعت آن در حدود ۴ میلیون کیلومتر مربع یعنی کمی بیش از ۲ تمام وسعت سرزمین چین و شامل حاصلخیزترین و پُر نعمت ترین نواحی چین میباشد .

۲ - امپراطوری منچو کئو (منچوری) در شمال شرقی واقع بین رشته خینگان و اقیانوس کبیر و مرز سیبری و چین شمالی ، میان ۳۸ و ۵۳ درجه عرض شمالی با وسعتی برابر ۱۳۰۳۰۰۰ کیلومتر مربع .

۳ - مغولستان در شمال شامل دشت وسیع و ریگزار مغولستان و قسمتی از صحرای خشک و سوزان گبی با وسعت ۱۸۷۵۰۰۰ کیلومتر مربع .

۴ - ترکستان چین یا ترکستان شرقی در شمال غربی مرگب از مرتفعات تیان شان و آستین طاغ یا (اوستون داغ) و فلاتهای محصور بکوهستان و بعضی نواحی کوچک حاصلخیز در شمال غربی . وسعت آن کمی بیش از یک میلیون کیلومتر مربع است .

۵ - تبت در مغرب چین مرگب از یک فلات وسیع مرتفع محصور بکوهستان و مرتفعات کوئن لُن و رشته های شمالی هیمالایا و وسعت آن بالغ بر ۹۰۴۰۰۰ کیلومتر مربع است .

۲ - اوضاع سیاسی و اقتصادی

چین خاص

جمعیت چین خاص بموجب آمارهای مربوط بآن
مردم چین
کشور در سال ۱۹۳۶ بالغ بر ۴۲۲ میلیون نفر یعنی

۱- تمام جمعیت کره زمین بوده است. مردم چین از نژاد زرد و دارای قد کوتاه و گونه های برجسته و چشموهای کمی مورب هستند و بدو دسته تقسیم میشوند :

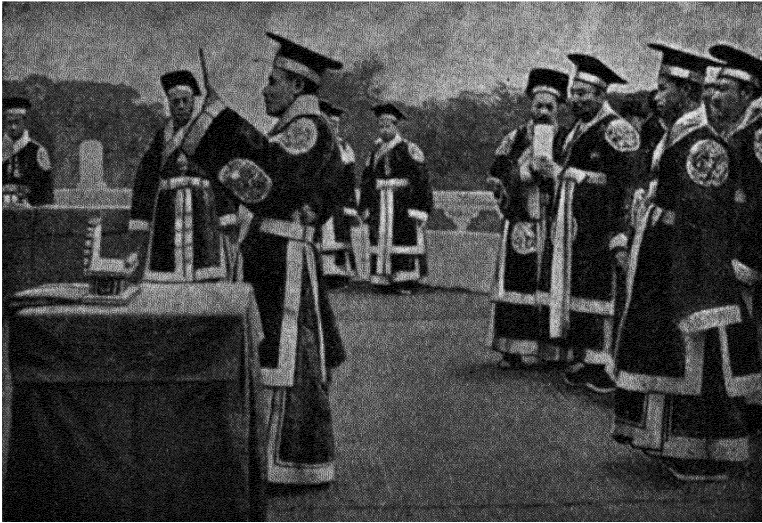
۱ - اقوام معروف به میائو-تسه^۱ که آنها را قدیمترین اقوام بومی چین میدانند و از کوهستان مرکزی بسایرنواحی کشور آمده اند.

۲ - چینی ها که آنها نیز بدو دسته شمالی و جنوبی تقسیم میشوند. چینی های شمالی دارای رنگ زرد تیره و قد متوسط و چینی های جنوبی دارای رنگ زرد روشن و قد کوتاه میباشند.

انتشار جمعیت در تمام چین خاص تقریباً یکسان و یکنواخت است لیکن پاره نقاط مثل دره رود یانگ تسه کیانگ و سواحل دریا نسبت بسایر نقاط پر جمعیت تر است و در بعضی سواحل مانند ناحیه هنگ کنگ جمعیت نسبی به ۹۹۵ نفر در هر کیلومتر مربع میرسد.

زبان چینی بواسطه اشکالی که در فرا گرفتن آن برای بیگانگان هست فقط در چین رواج دارد. الفبای این زبان از چندین صد حروف و علامات مرکب شده و برای آموختن آن باید مدت زیادی وقت صرف شود.

دین عمومی مردم چین دین بودائی است و قسمتی از مردم آن سرزمین نیز پیرو آئین کنفوسیوسی و عده زیادی نیز متدین بدین اسلام هستند و این دین اخیراً در آن کشور رواج یافته و متدرجاً بر عده پیروان آن افزوده میشود.

۵۱ - منظره روحانیون بودائی در حال اجرای مراسم دینی

حکومت چین خاص جمهوری است که از سال ۱۹۱۲
حکومت
در آن کشور برقرار گردیده . يك كنگره ملی
در پایتخت آن کشور هر سال یکبار تشکیل میشود و از طرف آن كنگره
يك کمیته اجرائی مأمور نظارت در اجرای قوانین میباشد . رئیس جمهور
هر سال یکبار از طرف کمیته اجرائی انتخاب میشود ، يك شورای حکومت
ملی هست که ریاست آن همیشه با رئیس جمهور است . کارهای داخلی
کشوری و لشکری در دست پنج اداره بزرگ است .

نظر باختلافاتی که از چندی پیش میان چین و ژاپن حاصل گردیده
مدتی است آتش جنگ در سرزمین چین خاص بین آندو دولت شعله ور
است و بهمین مناسبت در وضع داخلی حکومت چین نیز تغییراتی پدید آمده

۵۲ - منظره قسمتی از بناهای شانگهای

و فعلاً يك حكومت موقتی در پكينك^۱ و يك حكومت موقتی دیگر در نانكين^۲ تشكيل گردیده و تا خاتمه جنگ آندو دولت بطور قطع در باب طرز حكومت و ساير احوال سياسی چين نمیتوان اظهار عقیده نمود .
شهرها در چين نظر بوفور آب و وسعت زمينهای زراعتی

قسمت عمده جمعيت روستائی و ده نشين هستند و شهرهای بزرگ آنکشور بيشتر در سواحل يا کنار رودها و مجاور كانهائي كه استخراج ميشود قرار گرفته و هريك از آنها از جنبه صنعتی يا بازرگانی اهميت خاص دارد .

پُر جمعيت ترين شهرهای چين بندر شانگهای^۳ واقع در جنوب مصب يانگ تسه كيانگ است كه جمعيت آن در سال ۱۹۳۶ از ۳۸۰۰۰۰۰ نفر

۱ - Peking (Pekin). ۲ - Nankin. ۳ - Chang-hai.

متجاوز بوده و یکی از بزرگترین بندرهای آسیا و از مهم‌ترین مراکز بازرگانی اقیانوس کبیر و کانون بنگاهها و شرکت‌های متعدد صنعتی و دریانوردی و بازرگانی دول بزرگ اروپائی و امریکائی است .

پکینگ پایتخت قدیم امپراطوری چین و مرکز فعلی حکومت موقتى چین شمالی در ناحیه پچیلی مجاور خلیجی بهمین نام دریاك منطقه مرتفع کوهستانی قرار گرفته و بیش از ۱۵۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد .

نانکین پایتخت جمهوری بزرگ چین از سال ۱۹۱۲ بعد و مرکز
فعلی حکومت موقت چین جنوبی بندر بزرگی است که در کنار قسمت
سفلی رود یانگ تسه کیانگ نزدیک بمصب آن رود قرار گرفته و بیش
از یک میلیون نفر جمعیت دارد.

تسینگ تائو^۱ بزرگترین شهر ناحیه کوهستان مرکزی چین و دریک دره کوهستانی واقع است و بیش از پانصد هزار نفر جمعیت دارد. **کانتون** بندر مهم و معتبر است در کنار خلیجی به همین نام در سواحل جنوبی چین جنوبی و یکی از مراکز بزرگ بازرگانی آن کشور و جمعیت آن بالغ بر ۱۳۵۰۰۰۰ نفر است.

کشاورزی وسعت سرزمینهای زراعتی چین شمالی و جنوبی و آب فراوان و جمعیت بیشمار از عوامل مهمی است که کشور چین را یکی از بزرگترین کشورهای کشاورزی دنیا قرار داده و با آنکه روستائیان و دهقانان چینی بمناسبت قناعت در زندگی ازمدهتها بیش هیچگونه تغییر و توسعه ای در زراعت خود وارد نکرده اند و بروسعت زمینهای مزروع خویش نیفزوده اند باز مقدار محصول کشاورزی آن کشور ارقام بزرگی را نشان میدهد که نظیر آنها را در سایر کشورهای جهان کمتر میتوان یافت.

در چین زراعت بهمان سبک دیرین و با آلات و وسائل بسیار ساده و بکمک دست و پای انسان و چارپایان انجام میگردد و هر خانواده روستائی مالک قطعه زمینی است و تمام افراد آن خانواده بسهم خود در کشت و زرع محصول شرکت دارند و بدین ترتیب $\frac{1}{3}$ جمعیت چین را زارعین و کشاورزان تشکیل میدهند. از رودها نیز برای آبیاری در اراضی هموار با وسائل ساده بهره برداری میشود و میزان کار و کوشش چینیها برای کشت و زرع تا حدیست که معاش خودشان تأمین شود و مختصری نیز از محصول خود را

چین

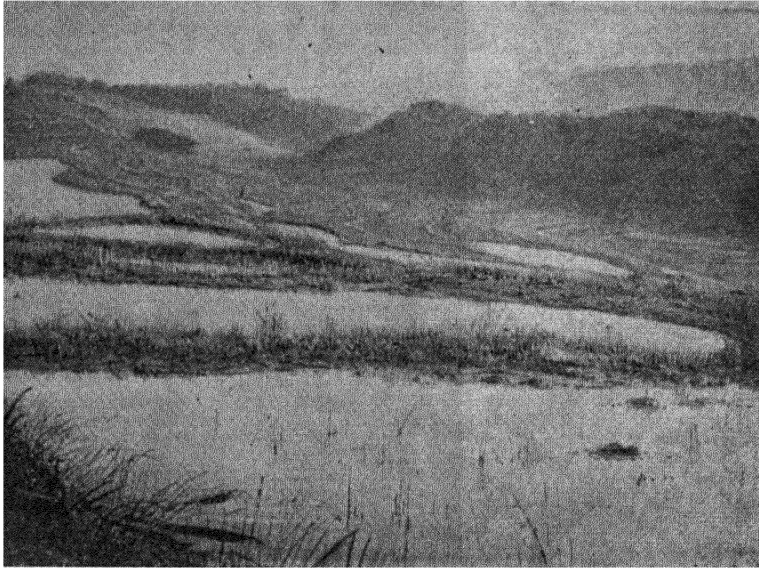
ذخیره کنند. بهمین جهت میتوان گفت آنچه در حال فعلی از سرزمینهای چین محصول بدست میآید مطابق با استعداد حقیقی آنکشور برای کشاورزی نیست بلکه در صورت بکار افتادن تمام منابع کشاورزی و با صرف کوشش بیشتر محصول کشاورزی چین پیاپی میسر شود که میتواند احتیاجات نصف جمعیت کره زمین را مرتفع سازد.

صید ماهی در رودخانه ها و بریدگیهای ساحلی و استفاده از پرندگان بنوبه خود از منابع مهم ثروت مردم چین است. گله داری در چین خاص رواج کامل ندارد و مخصوصاً نگهداری دامها از لحاظ استفاده غذایی معمول نیست و فقط چارپایان بارکش را برای شخم و باربری پرورش میدهند.

از جنگلهای وسیع چین که در تمام مناطق کوهستان مرکزی و غربی گسترده شده بهره برداری صحیحی نمیکند و چنانکه بالاتر گفته شد منابع ثروت هنوز بعد کمال در آنکشور مورد استفاده قرار نگرفته است. محصولات کشاورزی چین را از لحاظ مصرف میتوان بدو دسته تقسیم نمود:

۱ - محصولاتی که فقط در داخل کشور صرف میشود و مهمترین آنها عبارتست از گندم و جو و ارزن که در چین شمالی کاشته میشود، برنج که مرکز کشت آن چین جنوبی و از این حیث کشور چین اول تهیه کننده برنج در تمام دنیا است، نیشکر در سواحل گرم چین جنوبی بدست میآید.

۲ - محصولاتی که بیش از احتیاج داخلی تهیه و مقداری از آنها

۵۳ - منظره مزارع مخصوص برنج

بخارج فرستاده میشود عبارتست از چای و پنبه که در چین جنوبی مخصوصاً حوضه سفلی رود یانگ تسه کیانگ بدست میآید و ابریشم که مهمترین مرکز تهیه آن قسمتی از کوهستان مرکزی و حوضه علیای رود یانگ تسه کیانگ است .

سایر محصولات چین عبارت از توتون ، تریاک و بعضی محصولات پرندگان است .

در چین شمالی کانهای زغال سنگ و فلزات فراوان است لیکن کانهای آنکشور کاملاً مورد استفاده

صنعت

نیست و بطور کلی بعضی مشکلات از قبیل ساختمان طبقاتی کانها و دوری کانها از دریا که مستلزم صرف هزینه های هنگفت برای حمل و نقل مواد

چین

آن میباشد در راه استخراج
کانه‌ها وجود دارد که مردم
را از استفاده باز داشته است.
فعلاً در چین بعضی از
کانه‌های زغال سنگ شمال
و کانه‌های آهن و مس
استخراج میشود.

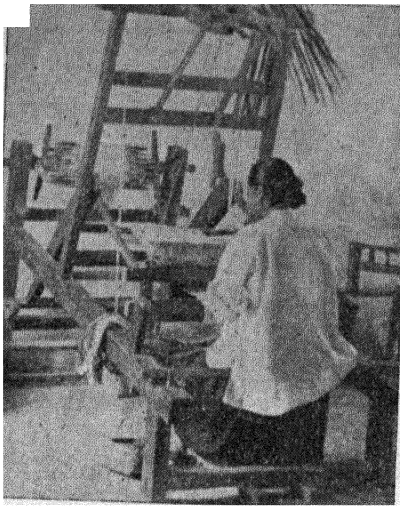
۵۴ - منظره‌ای از برداشت محصول چای

مردم چین از قدیم
بصنایع دستی مثل گلدوزی
و قلابدوزی و مليله کاری
و بافت حریرهای لطیف
و ساختن ظروف آشنائی

داشته و امروز نیز اینگونه صنایع در چین رواج گلی دارد لیکن صنعت
جدید در آن کشور چندان معمول نگردیده و از حدود چند کارخانه
بافندگی و یکی دو کارخانه آهن گدازی تجاوز نکرده است. مراکز
مهم صنایع جدید آن کشور شانگهای و کانتون و شهر هانگ‌کونگ واقع در کنار
رود یانگ تسه کیانگ است و محصول این صنایع بهیچوجه برای رفع
احتیاج داخلی چین کافی نیست.

جمعیت فراوان چین باینکه زندگی ساده و بدون
بازرگانی

تجمل دارند باز بسیاری از محصولات صنعتی
نیازمند هستند و همین جمعیت مقدار زیادی چای و پنبه و ابریشم و محصولات
دیگری برای فروش به بیگانگان آماده میکنند و از این راه داد و ستد چین

از نظر بازرگانی بین‌المللی اهمیت زیاد دارد و این دادوستد در داخل بوسیله رودهای پُر آب و راه آهن و خطوط شوسه و با بیگانگان از راه اقیانوس کبیر انجام میگیرد. نیروی دریائی بازرگانی چین در سال ۱۹۳۷ مرگب از ۲۸۹ کشتی و میزان بارگیری آنها متجاوز از ۶۰۰ هزار تُن و مجموع

طول خطوط آهن آنکشور تا ۵۵ - زن چینی در حال بافت پارچه ابریشمی آنسال بالغ بر ۱۳۰۸۵ کیلومتر بوده است و این خطوط مراکز مهم کشاورزی داخلی را بیند رهای بزرگ آنکشور اتصال داده است.

مهمترین فرستاده های کالای چین بخارج عبارتست از : چای ، پنبه خام ، ابریشم خام ، فلزات و سایر مواد کانهها ، محصولات جانوران ، روغن گیاهی و موم ، پوست و چرم . مهمترین رسیده های کالا بکشور چین عبارتست از : منسوجات ، مواد کانهها و فلزات ، توتون ، پشم ، مواد شیمیائی و رنگی ، زغال سنگ و کک و ماشین آلات .

بهای مجموع داد و ستد چین در سال ۱۹۳۷ قریب به ۱۷۹۰ میلیون دلار^۱ و بزرگترین مشتریان چین بترتیب اهمیت داد و ستد کشور های

۱ - از این مبلغ قریب ۸۵۰ میلیون دلار بهای فرستاده ها و قریب ۹۴۰ میلیون دلار بهای رسیده ها بوده است .

۵۶ - منظره‌ای از بندر شانگهای

اتازونی، ژاپن، آلمان، انگلستان بوده اند.
داد و ستد چین (بانضمام مغولستان و تبت) در سال اقتصادی
۱۳۱۶-۱۷ با کشور شاهنشاهی ایران نسبت بمجموع داد و ستد خارجی
ایران در ردیف ۲۸ و بهای کالای فرستاده از ایران بچین و رسیده از چین
بایران رویهمرفته ۱۲۶۱۰۰۰ ریال بوده است.

بهای کالای رسیده از چین بایران معادل ۱۱۵۸۰۰۰ ریال

» بهای کالای فرستاده از ایران بچین معادل ۱۰۳۰۰۰

» مجموع ۱۲۶۱۰۰۰

مهمترین کالای رسیده از چین بایران چای و ادویه و مواد فلزی
و مهمترین کالای فرستاده از ایران بآنگلستان مواد حاصله ازدامها، کتیرا،
ماهی و خاویار بوده و علاوه بر آن بیش از ۳ میلیون ریال نفت ایران
بوسیله شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران بکشور چین فرستاده شده است.

منچوری (منچو کئو)

اوضاع سیاسی
امپراطوری منچو کئو در سرزمین منچوری که
زیر نفوذ دولت ژاپن قرار گرفته در سال ۱۹۳۴
تشکیل گردید. امپراطور تمام زمام کارها را در دست دارد و وزیران را
شخص او انتخاب میکند و يك هیئت قانونگذاری نیز هست که قوانین
مربوط بامور مالی و بودجه کشور را وضع میکند.
جمعیت منچوری بالغ بر ۳۶۹۳۳۰۰۰ نفر و مرگب از اقوام منچو
و چینی و ژاپنی و مغول است که عموماً از نژاد زرد هستند ولی از لحاظ
وضع زندگی و بعضی صفات اخلاقی میان ایشان تفاوتهایی موجود است.
پایتخت منچوری شهر **هسینگ کینگ**^۱ قریب بسیصد هزار نفر
جمعیت دارد و دوشهر هاربین^۲ یا (خاربین) و کیرین^۳ نیز از شهرهای مهم
آن کشور میباشند.

وضع اقتصادی
منچوری سرزمینهای حاصلخیز و رودهای متعدد
و آب و هوای مناسب کشت و زرع دارد و قسمت
مهمی از سطح خاک آن کشور یعنی قریب به ۳۶ درصد از مجموع وسعت آنرا
جنگل فرا گرفته و در دامنه کوههای آن مراتع و چراگاههای وسیعی
وجود دارد و چون قبایل منچو و مغول از قدیم بگله داری و پرورش
دامها آشنا بوده اند هنوز در آن کشور منبع عمده ثروت مردم گله داری است.
در سالهای اخیر تعداد گاو^۱ و گوسفند و اسب و قاطر منچوری بالغ

۱ - Hsing-king. ۲ - Harbin. ۳ - Kirin.

منچوری

بر ۶,۵ میلیون بوده و محصول فراوانی از گله داری بدست آمده است .
از محصولات زراعتی منچوری مهمتر از همه برنج و گندم و لوبیا
و ارزن و ذرت است .

در منچوری با آنکه کانه‌های آهن و طلا و زغال سنگ فراوان است
لیکن هنوز صنایع جدید پیشرفتی نکرده و صنعت مردم از نوع صنایع
بومی دستی است .

داد و ستد منچوری در داخل بوسیله چند رشته خط آهن و در خارج
بوسیله کشتیهای ژاپنی و چینی انجام میگردد و بزرگترین مشتریان
آنکشور ژاپن و چین هستند .

مغولستان

مغولستان با وجود وسعت زیاد یکی از کم
جمعیت ترین کشورهای دنیاست و تمام جمعیت آن
کشور پهناور از ۷۵۰ هزار نفر تجاوز نمیکند
در صورتیکه بیش از ۱۸۷۵۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت دارد و این جمعیت
فقط در بعضی دره ها و کنار رودها و در پناه کوهستانهای شمالی مغولستان
سکونت دارند . صحرای گبی بکلی غیر مسکون و در داخله فلات
مغولستان نیز آبادی خیلی کم و جمعیت بسیار معدود است .

اوضاع سیاسی
و اقتصادی

مردم مغولستان را اقوام مغول که گاهی نیز بنام تاتار خوانده
شده اند و قبایل قلمه و ق تشکیل میدهند و هر دودسته از نژاد زرد، دارای
قد کوتاه، چشمهای مورب و رنگ زرد تیره و صورتهای پُر از چین و بی مو
هستند و با آنکه تمدن عالی دنیای جدید در تمام نقاط جهان پراکنده شده
هنوز مغولها و قلموق ها بچادر نشینی و صحراگردی زندگی میکنند

جغرافیای آسیا

وتمدن قابل ملاحظه ای ندارند. آبادیها و کشت و زرع وسایر مظاهر تمدن در آنکشور همه در دست مهاجرین چینی است.

شهر مهم مغولستان **اورگا**^۱ است که خود مغولها آنرا **اولان باتور هوتو** مینامند و در حدود یکصد هزار نفر جمعیت دارد و در ناحیه کوهستانی شمال نزدیک بمرز سیبری واقع شده است.

مردم مغولستان وسائل کافی برای کشت و زرع ندارند و علاوه بر آنکه از قدیم بزندگی چادر نشینی خو گرفته و در اینگونه زندگی جز استفاده از منابع جانوران چاره ای نداشته اند زمین حاصلخیز و آب و باران کافی در آنکشور نایاب است. امروزه نیز فقط مناطق محدودی را مهاجرین چینی بوسیله کشت و زرع آباد کرده اند و بقیه مردم مغولستان از راه گله داری و شکار امرار معاش میکنند. پشم گوسفند و از دامها، گوسفند و بز و خوک که عده آنها به ۳ میلیون میرسد مهمترین منبع ثروت مغولستان است.

ترکستان شرقی

ترکستان شرقی یا **سین کیانگ**^۲ مانند مغولستان

تحت نفوذ دولت چین اداره میشود. تعداد جمعیت

آن به ۱۲۰۰۰۰۰ نفر میرسد ولی چون آمار جامعی

از این جمعیت در دست نیست تعداد آنرا بطور تخمین تا ۴ میلیون نفر نیز نوشته اند.

این جمعیت از قبایل و اقوام ترك مانند تركهای کاشغری، قلموق،

اوضاع سیاسی
و اقتصادی

۱ - Ourga. ۲ - Sin-kiang.

ترکستان شرقی

قرقیز، تارانیچی تشکیل گردیده و عموماً از نژاد زرد میباشند. مهاجرین چینی نیز در این کشور هستند.

ترکستان شرقی مخصوصاً قسمتی از نواحی غربی و شمال غربی آن از قدیم مرکز تمدن و محل رفت و آمد بازرگانان چینی و ایرانی و هندی بوده و بهمین جهت آثار شهرستانهای قدیمی در آن سرزمین باقی است و نام بسیاری از شهرهای آن مانند کاشغر، یارقند، ختن بمناسبت آنکه مرکز بازرگانی بوده نزد ما مشهور است.

حکومت نیمه مستقل ترکستان شرقی در دست مأمورین چینی و مرکز آن حکومت شهر **اورومچی** است که در دامنه های شمالی تیان شان واقع شده و شهر کوچک **تورفان** در چند کیلومتری جنوب آن قرار دارد. تورفان همان شهر است که مورد کاوشهای تاریخی قرار گرفت و بسیاری از آثار نقاشیهای مانی همدانی و شاگردان او از خرابه های آن شهر بدست آمد. بعضی از دره های ترکستان شرقی مانند دره کاشغر و دره رود ایللی برای زراعت و گله داری مناسب است و از آنجا میوه فراوان بدست میآید. پنبه و غلات و ابریشم و پشم مهمترین محصول ترکستان شرقی است.

تبت

جمعیت تبت را نیز بعلمت آنکه آمار صحیحی در دست

نیست از ۱،۵ میلیون تا ۶ میلیون نفر نوشته اند.

این جمعیت از نژاد زرد و بیشتر آنها روحانیون

بودائی هستند که آنها را **الاما** میگویند. حکومت آنها نیز یک حکومت مذهبی است و انگلستان بر آن حکومت نفوذ زیاد دارد. رئیس حکومت

وضع سیاسی
و اقتصادی

تبت که ضمناً ریاست مذهب را نیز دارد بالقب **دالائی لاما** از طرف روحانیون بودائی انتخاب میشود و او کارها را بکمک پنج تن وزیر اداره میکند. قانونگزاری در دست مجلس ملی است که بیشتر نمایندگان آنرا روحانیون بودائی تشکیل میدهند.

۵۷ - منظره ای از مردم تبت

مرکز حکومت تبت شهر

لها سا است که از جنبه مذهبی نیز

برای مردم تبت اهمیت دارد و محل بزرگترین معابد بودائی تبت و جمعیت آن بالغ بر ۵۰ هزار نفر است. این شهر در روی کوهی بشکل يك قلعه بزرگ نظامی بنا شده و برای ورود بآن شهر از هر جانب باید مسافتی را در دامنه کوه بطرف بالا طی کنند.

شهر دیگر تبت شهر کوچک **شامدو**^۱ است که فقط ۲ هزار نفر در آن ساکنند.

از منابع مهم ثروت تبت گله داری است و پرورش دامها بخصوص گوسفند و ياك (گاوهای مخصوص پشم دار) و گاو میش و درنواحي صحرائی پرورش شتر رواج دارد.

۱ - Chamdo.

۵۸ - منظره شهر لاسا

محصول مهمّ زراعتی آن جو و میوه و سبزیجات و بعضی غلات دیگر است .

کانهای طلا و نمک و بوراکس در کوههای تبت هست لیکن صنعت مهمّی در آنکشور رواج ندارد و هنر عمده مردم قلابدوزی و مليله کاریست که آنهم برای تزئینات معابد و انجام مراسم مذهبی تهیه میشود .

باب چهارم - کشورهای دیگر آسیا

فصل اول = هند و چین و مالاکا^۱

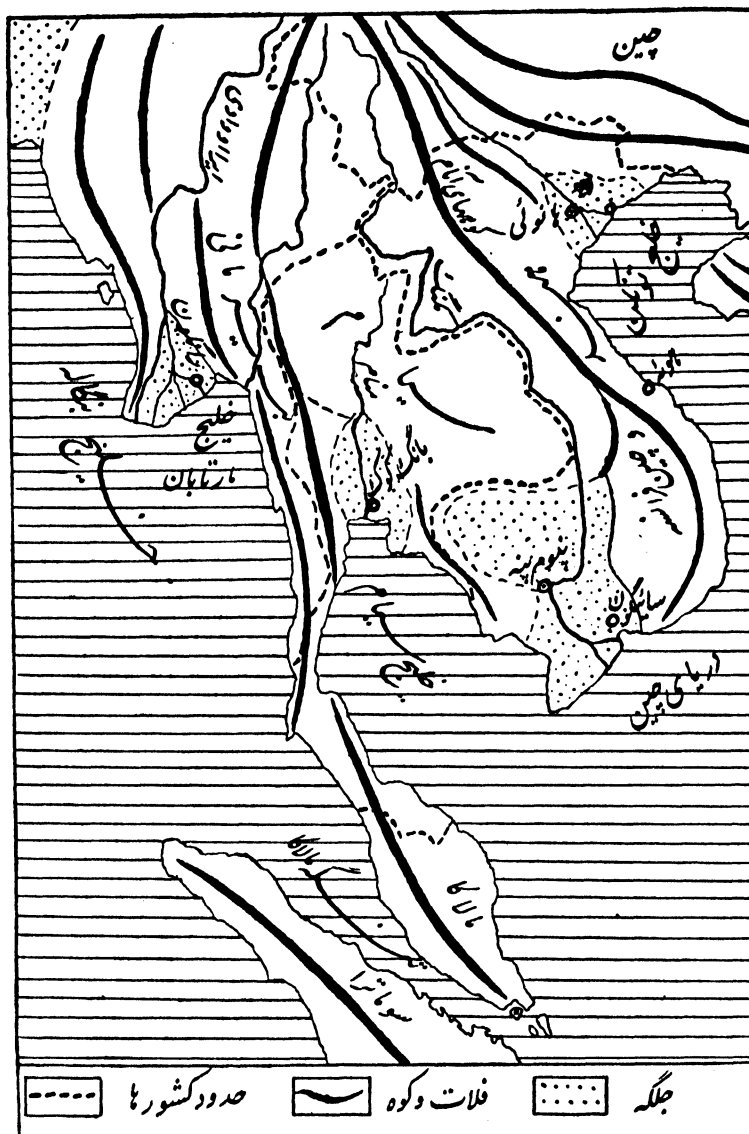
۱ - اوضاع طبیعی

موقع و شکل هند و چین شبه جزیره بزرگی است واقع در جنوب شرقی آسیا که وسعت آن از شمال بجنوب متدرجاً کاسته شده و بشبه جزیره باریک دیگری بنام مالاکا منتهی میگردد. این دو قسمت رو به هم رفته شبه جزیره ای تشکیل داده اند که از ۲ درجه بالای خط استوا تا ۲۸ درجه عرض شمالی گسترده شده است. شبه جزیره باریک مالاکا و جزایر بزرگ مجاور آن حد فاصل بین اقیانوس کبیر و اقیانوس هند میباشد و بزرگترین راههای دریائی که این دو اقیانوس را بهم مربوط میسازد از تنگه مالاکا واقع بین این شبه جزیره و جزیره سوماترا^۲ میگذرد.

حدود و وسعت هند و چین از مغرب به هندوستان، از شمال به چین جنوبی و تبت، از مشرق و جنوب شرقی باقیانوس کبیر محدود است و شبه جزیره مالاکا از شمال به هند و چین اتصال دارد و از مشرق

۱ - Malacca. ۲ - Sumatra.

جغرافیای آسیا

نقشه طبیعی هندوچین

شبه جزیره هندو چین نیز مانند هندوستان
 در معرض وزش بادهای موسمی اقیانوس هند
 آب و هوا *

هند و چین

باقیانوس کبیر و از مغرب باقیانوس هند متکی است. تمام وسعت شبه جزیره بالغ بر دو میلیون کیلومتر مربع است.

شبه جزیره هند و چین را دو رشته کوهستان از پستی و بلندی دو جانب مغرب و مشرق احاطه کرده فلاتها و جلگه های متعددی را در میان گرفته است. کوههای غربی که ساختمان اصلی ناحیه بیرمانی را تشکیل داده دنباله رشته های شمالی هندوستان است که در امتداد شمال بجنوب کشیده شده و مابین آنها دره های طولانی ایجاد گردیده و از لحاظ ساختمان و سایر کیفیات طبیعی نظیر کوههای شمالی هندوستان میباشد و دنباله آن کوهستان تا آخرین حد جنوبی شبه جزیره مالاکا امتداد یافته ساختمان اصلی آن شبه جزیره را بوجود آورده است.

کوهستان شرقی که بنام کوههای آنام^۱ خوانده میشود بموازات ساحل و با عرض زیادی از شمال بجنوب امتداد دارد و رشته های فرعی آن بداخل فلات مرکزی نیز کشیده شده مرتفعات مهم آن فلات را تشکیل داده است.

میان دو رشته کوههای شرقی و غربی از شمال بجنوب ابتدا فلاتی است بارتفاع متوسط ۸۰۰ متر که خاک حاصلخیز دارد و از جنوب بجلگه های ساحلی منتهی میشود. این جلگه ها از ته نشست رودهای پُر آب و متعدد هند و چین تشکیل گردیده و ارتفاع متوسط آنها ۵۰ الی ۱۰۰ متر و مهم ترین آنها جلگه کامبُج^۲ و تونکن^۳ و جلگه های جنوبی سیام^۴ است.

۱ - Annam. ۲ - Cambodge. ۳ - Tonkin. ۴ - Siam.

قرار گرفته و جز در بعضی از نقاط محصور بکوهستان و داخله فلاتهای شمالی در بقیه نقاط آن آب و هوا مرطوب و گرم و دارای باران منظم و فراوان است. موقع ریزش باران در مشرق پائیز و در مغرب بهار است و در جلگه های ساحلی بیشتر ایام سال بارندگی میشود و در این نقاط ارتفاع باران سالیانه به چهار متر میرسد.

رودها بر اثر ریزش باران فراوان در هند و چین و وفور یخچال در کوهستان جنوبی تبت رودهای پر آب در هند و چین جاریست، سرچشمه اصلی این رودها بطور کلی کوهستانهای جنوب چین و تبت و سیر آنها عموماً از شمال بجنوب است. مهمترین آنها عبارتست از رود ایرا اوادی^۱ که از هیمالایای شرقی سرچشمه دارد و قسمتی از خاک بیرمانی را مشروب میسازد و بخلیج مارتابان^۲ در اقیانوس هند میریزد. رود سالوئن^۳ که از کوههای تبت سرچشمه دارد و در خاک بیرمانی جاریست و بهمان خلیج میریزد.

رود مکنگک^۴ پر آب ترین رودهای هند و چین است که از کوهستان تبت سرچشمه گرفته وارد دریای چین جنوبی میشود و در قسمت جنوبی بواسطه اینکه در جلگه جریان دارد برای کشتی رانی مناسب است. رود منام^۵ از مرتفعات فلات مر کزی سرچشمه دارد و کوتاه تر از رودهای دیگر هند و چین است و در فلات مر کزی و جلگه های سیام جاریست و وارد خلیج سیام میشود.

۱ - Irraovaddi. ۲ - Martaban. ۳ - Salouen.

۴ - Mékong. ۵ - Ménam.

۵۹ - منظره‌ای از رود منام

شبه جزیره هندوچین را در ساحل بریدگیهای
 سواحل
 زیادی احاطه کرده که از لحاظ شکل جغرافیائی
 میتوان هر قسمت از آنرا شبه جزیره جداگانه‌ای دانست . در شمال شرقی
 خلیج تونکن و در جنوب خلیج سیام بریدگیهای مهم قسمت شرقی
 و مرکزی شبه جزیره را تشکیل داده است و در مغرب بریدگی مهم
 همان خلیج مارتابان است . بطور کلی عمق این خلیجها از ۲۰۰ متر
 تجاوز نمیکند .

۲ - وضع سیاسی و اقتصادی

شبه جزیره هندوچین و مالاکا هر چند که از لحاظ
 تقسیمات
 طبیعی تشکیل يك ناحیه میدهد ولی از نظر وضع
 سیاسی بچهار قسمت تقسیم شده است :

۱ - کشور سیام که تنها کشور مستقل هندوچین و شامل قسمت

سیام

مرکزی شبه جزیره و قسمتی از شبه جزیره مالاکا و وسعت آن بالغ بر ۵۱۵۰۰۰ کیلومتر مربع است.

۲ - قسمت مهم و عمده هند و چین در مشرق از متصرفات دولت فرانسه و وسعت آن بالغ بر ۷۴۰۰۰۰ کیلومتر مربع است.

۳ - قسمت غربی یا بیرمانی متعلق بدولت انگلیس و جزئی متصرفات هند انگلیس و وسعت آن قریب به ۶۰۵۰۰۰ کیلومتر مربع میباشد.

۴ - مالیزی انگلیس و دول مؤتلفه و غیر مؤتلفه مالزی شامل قسمت جنوبی شبه جزیره مالاکا که عموماً بدولت انگلیس تعلق دارد.

سیام

الف - وضع سیاسی

تعداد جمعیت سیام را در سال ۱۹۳۷ تا حدود ۱۴
مردم سیام

میلیون نفر نوشته اند. این جمعیت را اقوام مختلفی از نژاد زرد تشکیل داده اند که از لحاظ مشخصات نژادی بمردم چین شمالی شباهت دارند و بعضی از آنها مانند موئی ها هنوز در درجات پست زندگی هستند.

دین عمومی مردم دین بودائی است ولی قریب ۵۰۰ هزار نفر پیرو آئین اسلام و ۵۰ هزار نفر عیسوی مذهب هستند.

سیام کشور مستقلی است که میان متصرفات فرانسه حکومت و شهرها و انگلستان در هند و چین واقع شده و آندو دولت

استقلال آنرا ضمانت کرده اند. سیام دارای حکومت مشروطه سلطنتی است. قوه اجرائی در دست شاه و شورای دولتی میباشد و شورای دولتی

جغرافیای آسیا

از ۱۴ تا ۲۴ تن نماینده تشکیل میشود. نمایندگان شورای دولتی را مجلس نمایندگان عامه انتخاب میکند و مجلس نمایندگان عامه که قانونگذاری را در دست دارد از چندین نماینده تشکیل میگردد که نصف آنها از طرف شخص شاه و نصف دیگر از طرف عموم مردان کشور انتخاب میشوند. وزراء در کارهای خود مسئول شاه و شورای دولتی هستند.

از لحاظ تقسیمات اداری تمام کشور سیام بده قسمت و تمام آنده قسمت بزرگ به ۷۰ قسمت کوچکتر تقسیم گردیده است.

پایتخت و شهر مهم سیام بندر بانگ کول^۱ واقع در مصب رود منام است که بیش از ۶۰۰ هزار نفر جمعیت دارد و بزرگترین بندر و مرکز بازرگانی کشور سیام میباشد.

ب- وضع اقتصادی

کشاورزی وجود جلگه های سیام که از خاکهای حاصلخیز تشکیل گردیده و آب کافی و باران منظم و حرارت زیاد از عوامل عمده توسعه کشاورزی در آن کشور بشمار میآید.

کشاورزی در سیام منبع مهم ثروت و شغل عمومی مردم است و بطور کلی $\frac{2}{3}$ جمعیت سیام از کشت و زرع امرار معاش میکنند. برنج مهمترین محصولی است که از کشت و زرع بدست میآید و خوراک عمده مردم است، توتون و فلفل و پنبه تقریباً در تمام نواحی جلگه های سیام کشت و زرع میشود.

۱ - Bangkok.

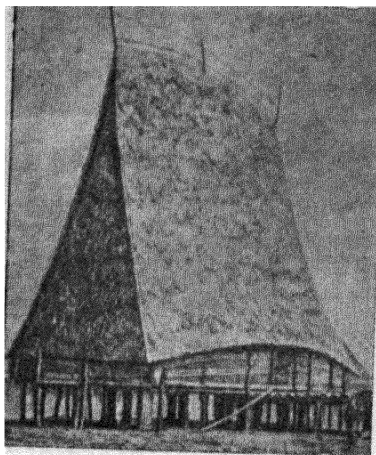
سیام

از جنگلهای وسیعی که سرتاسر نواحی کوهستانی را پوشانیده است کائوچو و نارگیل و سایر میوه های جنگلی و مقدار زیادی چوبهای قیمتی بدست میآید، کائوچو و چوب درخت ساج که بواسطه استحکام زیاد در ساختن کشتی بکار میرود ارقام مهم صادرات سیام را تشکیل میدهد. صید ماهی در سواحل سیام رواج دارد و قریب به ۱۴۰ هزار نفر از ساکنین نواحی ساحلی از راه صید ماهی امرار معاش میکنند.

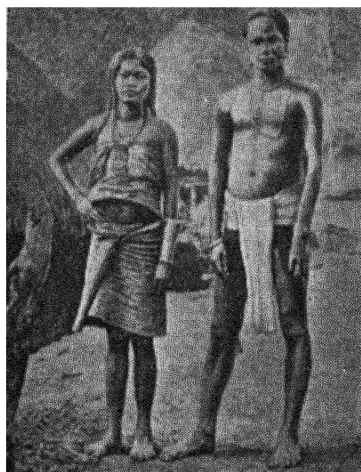
صنعت از کانههای متعدد و متنوع سیام فقط طلا و روی و قلع و یاقوت استخراج میشود و بقیه کانههای آنکشور مانند زغال سنگ، آهن، مس، نقره، منگاز و آنتیموان هنوز مورد استفاده قرار نگرفته است. صنایع آنکشور نیز مختصر و منحصر بصنایع دستی بومی نظیر صنایع دستی چین و هندوستان و از قبیل قلابدوزی و حصیر بافی و امثال آنست.

بازرگانی در کشور سیام قسمتی از طول رود منام قابل کشتی رانی است و قریب به ۳۰۰۰ کیلومتر راه آهن ساخته شده وجود دارد و ارتباط داخلی کشور بوسیله خطوط آهن و راههای شوسه و رودها انجام میگردد لیکن در ارتباط خارجی هنوز سیام دارای نیروی دریائی کاملی نیست و داد و ستد خارجی آنکشور بیشتر بوسیله نیروی دریائی دیگران انجام میگردد.

مهمترین کالائی که بخارج میفرستند کائوچو و چوب ساج و سایر محصولات جنگلی است که بهای آنها در سال ۱۹۳۷ بالغ بر ۱۱۲۸۰۰۰۰ لیره انگلیسی بوده و در همان سال کشور سیام فقط معادل ۸۸۷۰۰۰۰ لیره کالا از دیگران خریداری کرده است.

۶۱ - منظرهٔ مسکن مخصوص موئی ها

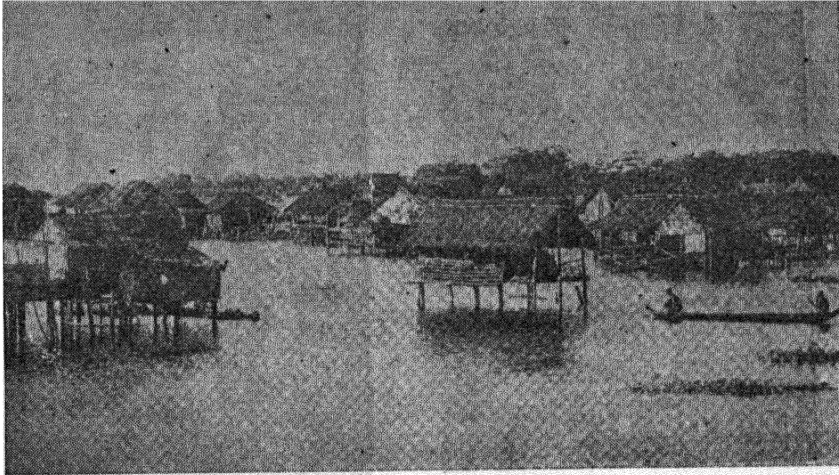
۶۰ - منظرهٔ دو نفر از موئی ها

هند و چین فرانسه

جمعیت هند و چین فرانسه را در سال ۱۹۳۶ در حدود ۲۳ میلیون نفر نوشته اند و این جمعیت مانند مردم سیام از نژادهای مختلف مرگب شده اند که مهمترین آنها آتامی ها و تائی ها^۱ از نژاد زرد مغولی و موئی ها از بومیان قدیمی هند و چین هستند و ایندسته اخیر هنوز بحالت نیمه وحشی در داخلهٔ جنگلهای انبوه بسر میبرند، علاوه بر آن عدهٔ زیادی مهاجرین چینی در هند و چین سکونت دارند. هند و چین از لحاظ تقسیمات داخلی شامل پنج قسمت است : ناحیهٔ تونکن در شمال مجاور خلیج تونکن، آتام در مشرق در امتداد ساحل دریا،

اوضاع سیاسی

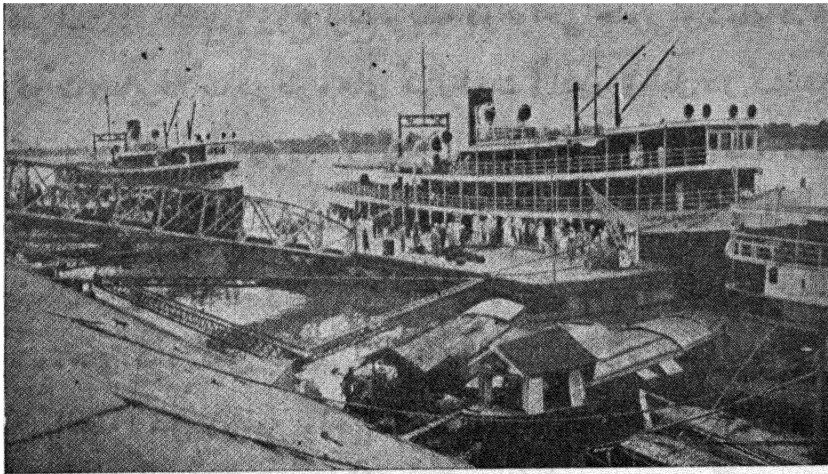
۱ - Las thaïs.

۶۲ - منظره‌ای از مساکن روستائی بر روی رودخانه در کامبُج^۱

کامبُج و کشنشین^۱ در جنوب، لائوس^۲ در مرکز و شمال غربی .
مجموع این پنج ناحیه را یکنفر فرماندار کلّ که از طرف دولت فرانسه انتخاب
میشود اداره میکند . این فرماندار که صاحب اختیارات تامّ و رئیس
حکومت هند و چین فرانسه میباشد در زیر نظر خود دو مجلس تشکیل میدهد:
یکی مجلس شورای حکومتی و دیگر مجلس شورای اقتصادی و مالی .
در هر يك از نواحی پنجگانه هند و چین نیز برای اداره امور داخلی
سازمانهای مخصوصی وجود دارد و علاوه بر آن حکومت ناحیه كوچك
كوانك - چئو در جنوب چین جنوبی که فعلاً بدولت فرانسه تعلق دارد

۱ - Cochinchine. ۲ - Laos.

۶۳ - منظره رود مکنگک و بندر پنوم پنه

جزء حکومت هندوچین است^۱ .
 پایتخت کل هندوچین و مرکز فرماندار فرانسوی شهر هانوی^۲
 است که قریب ۱۵۰ هزار نفر جمعیت دارد و سایر شهرهای معتبر هندوچین
 عبارتست از : هوئه^۳ در تونکن ، پنوم پنه^۴ در کامبوج ، سائی گون^۵
 در کشنشین ، وین تیان^۶ در لائوس که مرکز سازمان داخلی هر یک
 از نواحی چهار گانه نیز میباشند .
 هندوچین فرانسه نیز مانند سیام مرکز کشاورزی
 وضع اقتصادی و دارای اراضی وسیع حاصلخیز و آب و حرارت

۱ - اداره امور ناحیه کوانک - چئو در شبه جزیره کوچک لی - چئو مقابل جزیره هائی نان
 در ساحل چین جنوبی بموجب قرارداد سال ۱۸۹۸ برای مدت ۹۹ سال از طرف چین
 بدولت فرانسه واگذار شده است .

۲ - Hanoi. ۳ - Hué. ۴ - Pnom-Penh. ۵ - Saïgon.
 ۶ - Vien-tiane.

کافی است. کشت و زرع برنج و پنبه در نواحی جنوبی و شمال شرقی و ذرت و سایر غلات در درّه های کم رطوبت و ادویه و فلفل در کشنشین و کامبدج رواج کلی دارد. در تمام سواحل آنام و کشنشین صید ماهی معمول است و علاوه بر آن قسمت وسیعی از سرزمین هند و چین فرانسه را جنگل انبوه پوشانیده و از این جنگلها کائوچوک و صمغهای مختلف و میوه های گوناگون جنگلی و چوبهای قیمتی بدست میآید و از جانوران عظیم الجثّه، فیل در این نواحی فراوان است. پرورش کرم ابریشم در تونکن و پرورش دامها مخصوصاً گاو و گاو میش در نواحی جنگلی رواج کامل دارد.

در هند و چین فرانسه کانهای گوناگون وجود دارد و مرکز عمده آنها کوهستان تونکن و شامل کانهای قلعی و زغال سنگ و روی میباشد. در کوهستان آنام کانهای طلا هست و بسیاری از این کانها مخصوصاً زغال سنگ و قلع بوسیله شرکت های بزرگ فرانسوی استخراج میشود بعضی از رشته های صنایع جدید مثل کبریت سازی و تهیه گوشت نمک سود و توربافی و نخ تابی در هند و چین فرانسه دایر است.

خطوط آهن هند و چین فرانسه بیشتر در تونکن که مرکز استخراج کانهاست و قسمتی از سواحل آنام کشیده شده و از رودها نیز برای باربری در داخل استفاده میشود، سواحل نیز برای کشتی رانی مناسب و دادوستد خارجی هند و چین بطور کلی در دست فرانسویهاست.

مجموع بهای داد و ستد هند و چین در سال ۱۹۳۷ میلادی بالغ بر ۴ میلیارد فرانک فرانسه و مهمّترین فرستاده های آنکشور بخارج برنج

جغرافیای آسیا

و شلتوك، كائوچوك، زغال سنگك، ذرّت، ماهی خشك، قلع و فلزات دیگر و پوست و چرم و ابریشم بوده است.

بزرگترین مشتریان هندوچین فرانسه خود کشور فرانسه است که بیشتر موادّ خام هندوچین را میخرد و مصنوعات خود را بمردم آن کشور میفروشد. پس از فرانسه چین و ژاپن و هندوستان از مشتریان مهمّ هندوچین بشمار میآیند.

بیرمانی

بیرمانی از متصرّفات انگلستان قسمت غربی هندوچین را تشکیل داده و جمعیت آن بالغ بر ۱۴ میلیون نفر است. این مستعمره با قسمتی از مغرب شبه جزیرهٔ مالاکا تشکیل حکومتی را میدهد که زیر نظر ادارهٔ مخصوصی که مرکز آن در لندن پایتخت انگلستان است و بدست یک نفر فرماندار انگلیسی که در بندر رانگون^۱ پایتخت بیرمانی اقامت دارد اداره میشود وزیر دست فرماندار چند نفر کارمند انگلیسی نیز در ادارهٔ امور داخلی آن ناحیه شرکت دارند.

وضع سیاسی
و اقتصادی

بندر رانگون واقع در ساحل خلیج مارتابان نزدیک مصب رود ایرا اوادی مرکز حکومت بیرمانی و دارای ۴۰۰ هزار نفر جمعیت و مهمّترین بندر بازرگانی آن کشور است.

در بیرمانی محصولات جنگلی و محصولاتی که از پرورش دامها بدست میآید منبع عمدهٔ ثروت مردم است و از همه مهمّتر کانهای نفت بیرمانی

۱ - Rangaun.

مالزی انگلیس

است که بوسیله یکی از شرکت‌های تابع شرکت سهامی نفت انگلیس و ایران استخراج میشود .
مهمترین کالائیکه از بیرمانی بخارج فرستاده میشود برنج و سنگهای قیمتی است .

متصرفات شبه جزیره مالاکا (مالزی انگلیس)

شبه جزیره مالاکا باستثنای قسمتی که جزء کشور
سیام میباشد با جزیره سنگاپور واقع در منتهی الیه
شبه جزیره از متصرفات دولت انگلیس است .
جمعیت مالاکا بالغ بر چهار میلیون نفر و از اقوام مالیه و هندی و چینی
مرکب گردیده است .

وضع سیاسی
و اقتصادی

هر چند که از لحاظ اداره امور داخلی در مالاکا حکومت‌های متعدد
بنام دول مؤتلفه مالزی و دول غیر مؤتلفه مالزی وجود دارد و در طرز
اداره امور داخلی آنها تفاوت‌هایی هست لیکن بطور کلی تمام این حکومتها
زیر نظر فرماندار و کارمندان انگلیسی اداره میشود .

مرکز فرمانداری انگلستان در مالزی بندر بزرگ سنگاپور^۱
است که بزرگترین و مهمترین بندر بازرگانی آسیای شرقی بشمار می‌آید
و چون در مدخل اقیانوس کبیر بتنگه مالاکا و اقیانوس هند قرار گرفته
از لحاظ موقعیت محلی اهمیت زیاد دارد . جمعیت آن بالغ بر ۴۹۰ هزار
نفر است .

۱ - Singapour.

جغرافیای آسیا

مهمترین محصولات کشاورزی مالزی ادویه و کائوچوك است و میزان محصول کائوچوك آن در سال به ۲۰۰ هزار تُن بالغ می‌گردد. از کانهای مالزی کانهای قلعی اهمیت کافی دارد و این شبه جزیره دارای بزرگترین و مهمترین کانهای قلعی دنیاست و از حیث تهیّه این فلز در دنیا مقام اوّل را دارد. کالای مهمی که از مالزی بخارج فرستاده میشود عبارتست از: کائوچوك، قلع، روغن گیاههای جنگلی، ماهی خشك و برنج و بزرگترین مشتریان مالزی انگلستان است.

فصل دوم - عربستان

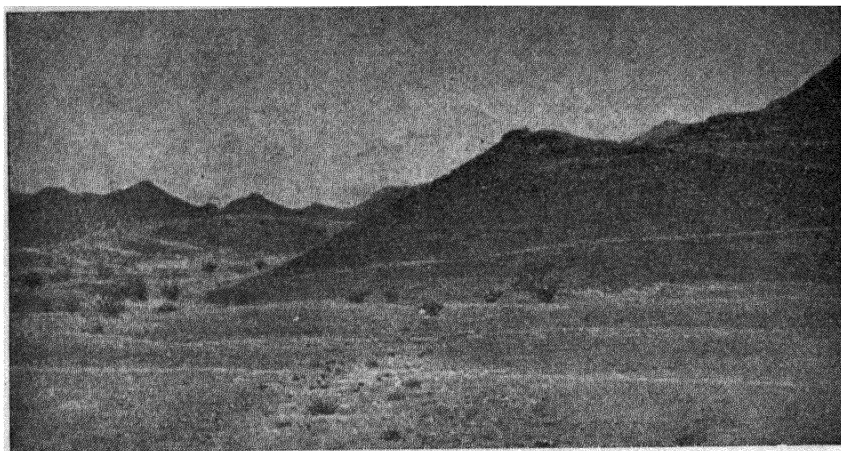
۱ - اوضاع طبیعی

عربستان شبه جزیره ایست که در جنوب غربی آسیا میان ۱۴ و ۳۳ درجه عرض شمالی و ۳۲ درجه و ۵۸ درجه طول شرقی از نصف النهار پاریس قرار گرفته . از مشرق بخلیج فارس و دریای عمان ، از جنوب بدریای عمان و خلیج عدن ، از مغرب بدریای احمر و از شمال بـخاک عراق و فلسطین و ماوراء اُردن محدود و وسعت سطح آن بالغ بر ۳۲۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع است .

موقع و حدود
و وسعت

شبه جزیره وسیع عربستان بقایای قاره بزرگ از دوران اول زمین شناسی است که از مغرب تا ساختمان زمین شناسی صحرای کبیر افریقا امتداد داشته و بر اثر فرونشستن دریای احمر از افریقا جدا شده است و از آن پس تغییرات زیادی در سطح خاک این شبه جزیره داده نشده و فقط بر اثر چین خوردگیهای جدید دوران سوم اراضی قدیمی آن شبه جزیره در مغرب و جنوب و جنوب شرقی ارتفاع حاصل کرده و سطح فلات نیز بیک نسبت بالا آمده است و روی اراضی قدیمی را طبقات افقی از مواد گچی پوشانیده است .

ساختمان زمین شناسی

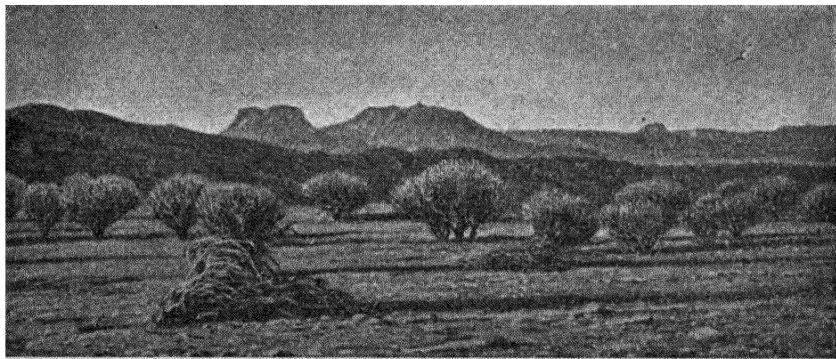

۶۴ - منظره کوههای اطراف مدینه در مغرب شبه جزیره

پستی و بلندی حاشیه شبه جزیره عربستان را رشته کوههای کم ارتفاعی که همه جا بموازات دریاهاى مجاور امتداد دارد محصور نموده و میان این رشته ها فلات وسیعی که از اراضی شن زار و بیابانهای خشك سوزان تشکیل گردیده قرار گرفته است .

کوههای غربی عربستان در ساحل دریای احمر که از گرانیت مرگب شده رشته های کوتاه و کم ارتفاعی است که برائرتوفان قلد آنها از میان رفته و ارتفاع آنها درشمال تا ۲۵۰۰ میرسد ومهمترین آنها رشته جبل الشفاست که ازشمال بکوههای لبنان درسوریه اتصال دارد . دنباله این کوهها بموازات دریای احمر تا جنوب شبه جزیره امتداد یافته رشته های عسیر و کوههای یمن را که ارتفاع آنها تا ۲۰۰۰ متر میرسد تشکیل داده است .

کوههای جنوبی شبه جزیره ارتفاع چندانی ندارد لیکن مابین

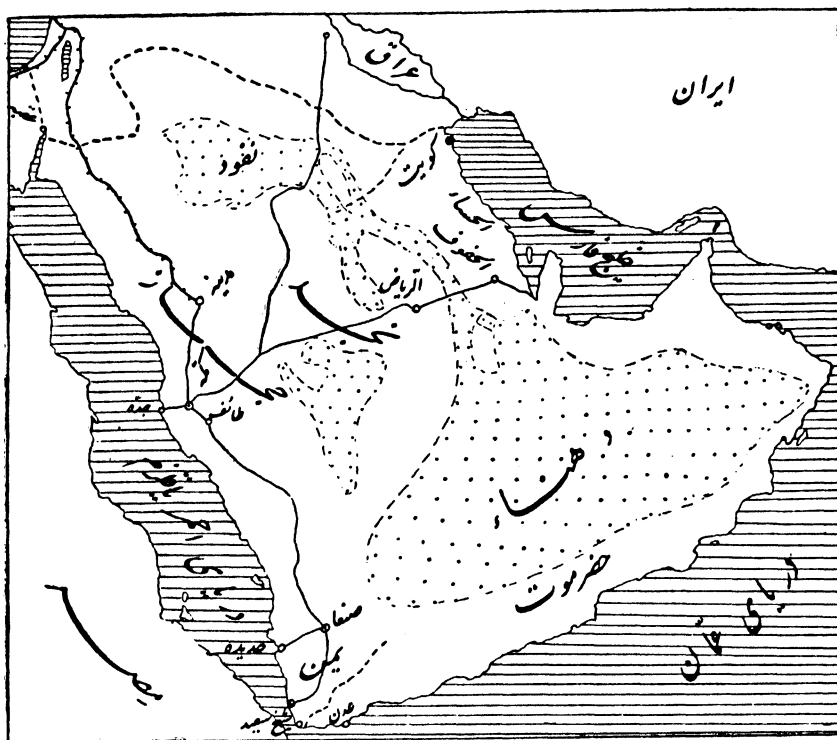
۶۵ - منظره فلات عربستان

رأس البحر و دماغه مسندام در تنگه هرمز (خلیج فارس) متد رجاً ارتفاع کوهها افزایش یافته و در کنار خلیج عمان بلندی قلل جبل الاخضر تا ۳۰۰۰ متر میرسد .

حاشیه کوهستانی عربستان فلات وسیع مر کزی را در میان گرفته و آنرا از دریا های مجاور بکلی جدا ساخته است . در فلات مر کزی که بنام نجد (یعنی زمین مرتفع) خوانده میشود جز بعضی کوههای منفرد و تپه های شنی ارتفاعات مهمی وجود ندارد ولی در شمال ارتفاع متوسط فلات به ۹۰۰ متر میرسد . قسمت عمده این فلات را بیابان خشک سوزانی که در شمال بنام کویر نفود و در جنوب بنام کویر دهننا خوانده میشود تشکیل داده است .

کویر نفود در حقیقت دریائی است از ریگ سرخ که در سطح آن تپه ها و تلهای شنی دائماً در جنبش است و در برابر تابش خورشید مانند کوره های آتشین میدرخشد .

کویر دهننا که تقریباً $\frac{1}{3}$ فلات مر کزی را فرا گرفته بیابانی است

نقشہ عربستان

که ریگ سفید و طبقات گچ بیشتر سطح آنرا پوشانیده است .

آب و هوا

شبه جزیره عربستان بهیچوجه در معرض وزش
بادهای دریائی نیست و بمناسبت کمی عرض
جغرافیائی و محصور بودن بکوهستان در داخله فلات همیشه هوا گرم و
خشک و سوزان است و اثری از ریزش باران در این نواحی یافت نمیشود
و اگر احیاناً طوفانهای دریای احمر یا دریای عمان از کوهستان حاشیه

فلات گذشته و در هوای داخلی شبه جزیره نفوذ کند ممکن است طوفان مختصری ایجاد نموده چند قطره باران درشت ببارد لیکن این باران بلافاصله در میان دریای ریگهای سوزان نابود میگردد. در حاشیه شبه جزیره یعنی در پناه کوهستان و دریا اندکی از گرما و سوزندگی هوا کاسته میشود و در نواحی جنوب غربی شبه جزیره یعنی یمن و عدن هوا بالنسبه ملایم و برای زندگانی مناسب تر است.

آب در عربستان در عربستان هیچ رود دائمی وجود ندارد، اگر چند قطره باران ببارد فوراً در دریای ریگ بزمین فرو میرود. گیاه در دشت مرکزی نایاب و اجتماع مردم منحصر بنقاطی است که در پناه بعضی مرتفعات بر اثر وجود چشمه یا چاه آب از بیابان نشین ها تشکیل میشود و بطور کلی میتوان گفت در چنان فلات خشک سوزان تنها عامل حیات انسان و گیاه و جانوران چاه یا چشمه آب است که بیابان نشینان در پی آن همیشه در جنبش هستند و بر سر چاه آب گاهی زد و خورد های طولانی میان قبایل صحرانشین اتفاق می افتد.

سواحل عربستان در مغرب بریدگیهای مهمی ندارد
سواحل و عمق دریای احمر در مجاورت ساحل از ۱۰۰ تا

۱۵۰ متر متجاوز نیست. خلیج باریک عقبه در شمال دریای احمر مهمترین بریدگی ساحلی را تشکیل میدهد و در قدیم بندر غزه در کنار این خلیج از نظر بازرگانی اهمیت زیاد داشت. دریای احمر بوسیله باب المندب بخلیج عدن که عمق آن از ۳۰۰۰ متر متجاوز است اتصال دارد و این خلیج مهمترین بریدگی ساحلی شبه جزیره در جنوب میباشد. سواحل عربستان در دریای عمان نیز مستقیم و در خلیج عمان و خلیج فارس

جغرافیای آسیا

شبه جزیره الحساء والقطر بریدگیهای مهم ساحل را تشکیل داده است و در این ناحیه بمناسبت عمق زیاد خلیج عمان نقاط مناسب کشتی رانی یافت میشود.

۲- اوضاع سیاسی و اقتصادی

عربستان یکی از نواحی کم جمعیت دنیا است و جمعیت آنرا تا ۱۰ میلیون نفر بطور تخمین نوشته اند. جمعیت و نژاد قسمت بزرگی از فلات مرکزی بکلی غیر مسکون و در پاره نقاط آن که چشمه یا چاه آبی یافت شود قبایل معدودی سکونت دارند. بیشتر جمعیت در سواحل مخصوصاً در یمن و سواحل خلیج عمان ساکنند و از قدیم نیز این نقاط مرکز تمدن های گوناگون بوده است. جمعیت عربستان را اعراب تشکیل میدهند که از شاخه سامی از نژاد سفید هستند و بزبان عربی تکلم میکنند و دین عمومی آنها دین اسلام است ولی از لحاظ زندگی بدو دسته تقسیم میشوند:

۱- اعراب شهرنشین یا **حضری** که در شهرها سکونت و بیازرگانی اشتغال دارند.

۲- اعراب بیابان نشین یا **بدوی** که بصورت قبایل متعدد در نواحی قابل سکونت فلات مرکزی زیست و از پرورش دامها امرار معاش میکنند و هر قبیله تابع شیخ یا رئیس مخصوص بخود هستند.

شبه جزیره عربستان میان دو کشور مستقل عربی تقسیمات سیاسی و دول انگلیس و فرانسه و شیوخ و امرای محلی و تقسیم گردیده و امیرنشین های محلی نیز تحت الحمايه دول اروپائی هستند:

۱ - دو کشور مستقل عبارتند از: **المملكة العربية السعودية** شامل نواحی حجاز و نجد و طائف که از حیث وسعت بزرگترین کشورهای عربستان و وسعت خاک آن بالغ بر ۱۵۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع یعنی تقریباً برابر نصف تمام وسعت شبه جزیره است.

دیگر کشور **یمن** در جنوب غربی عربستان که وسعت آن بالغ بر ۶۲ هزار کیلومتر مربع است.

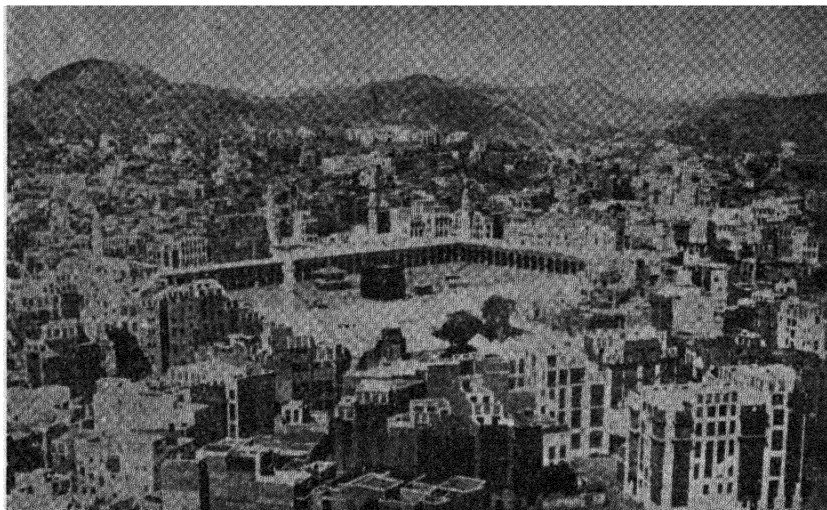
۲ - امیرنشین های **کُوَیْت و الْقَطَرْ** در ساحل خلیج فارس زیر نظر حکومت هند انگلیس اداره میشود و نواحی **عَمّان و حَضْرْمَوْت** تحت الحمايه انگلیس و ناحیه **عدن** از متصرفات آندولت و ناحیه **کوچک بندر شیخ سعید** در کنار باب المندب مستعمره دولت فرانسه است.

المملكة العربية السعودية

جمعیّت و حکومت کشور عربی سعودی کشور مستقلّی است که حکومت فعلی آن در سال ۱۹۲۶ میلادی بوسیله امیر عبدالعزیز ابن سعود تأسیس گردیده و مرکّب است از ناحیه حجاز واقع در امتداد دریای احمر و تمام دشت مرکزی عربستان (نجد) و جمعیّت آن بالغ بر ۴۵۰۰۰۰۰ نفر است که فقط ۱/۵ آنها شهرنشین و بقیّه بادیه نشین هستند.

تمام اختیارات کشور در دست شخص سلطان است که او را امام میخوانند و فرزند امام بعنوان نایب امام بر شورائی که از چند تن از خدمتگزاران دولت و وزرا تشکیل میشود ریاست دارد.

در هر يك از شهرستانها يك انجمن شهرداری هست که کارمندان

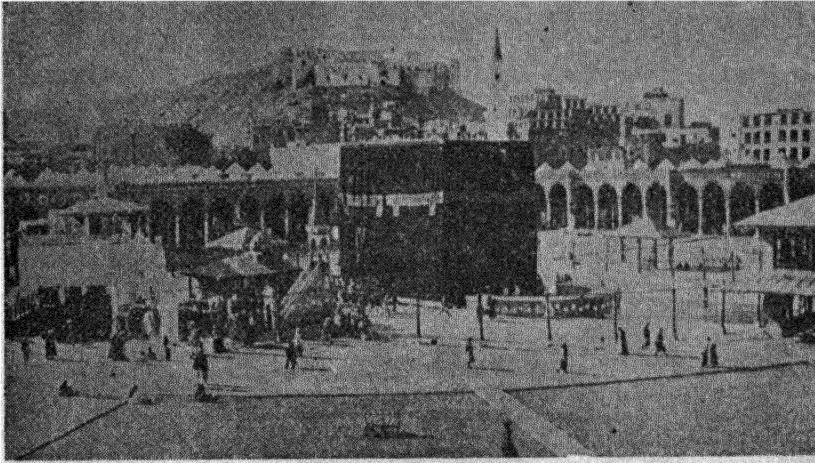
۶۶ - منظره شهر مکه

آن از میان خدمتگزاران دولت و اعیان درجهٔ اوّل بوسیلهٔ شخص امام انتخاب میشوند .

خدمت نظام در آن کشور اختیاری است لیکن هنگام جنگ تمام مردان از سن ۱۴ تا ۶۵ ساله بخدمت احضار میشوند ولی از سال ۱۹۳۷ يك وزارت جنگ و يك دبیرستان نظام دایر گردیده است .

پایتخت کشور عربی سعودی شهر مکه واقع در ناحیه شهرها
کوهستانی مجاور دریای احمر و یکی از مهمّترین

شهرهای مقدّس مسلمین است . جمعیت این شهر بواسطهٔ آمد و رفت زائرین که زیارت خانهٔ کعبه میروند همیشه در تغییر است، علاوه بر آن این شهر مرکز بازرگانی حجاز است و قبایل بادیه نشین در مواقع معیّنی در آن شهر

۶۷ - منظره خانه کعبه

اجتماع میکنند و بهمین سبب گاهی جمعیت شهر به ۱۴۰ هزار نفر بالغ میگردد و گاهی به ۸۰ هزار نفر تنزل میکند.

مدینه (مدینه النبی) در شمال مکه در کنار خط آهنی که از شمال به بیت المقدس اتصال دارد واقع شده و جمعیت آن به ۳۰ هزار نفر میرسد. بندر جدّه در دریای احمر مقابل مکه قرار گرفته و بوسیله راه

شوسه بآن شهر اتصال دارد و جمعیت آن به ۴۰ هزار نفر بالغ است.

طائف در چند کیلومتری جنوب مکه مقر تابستانی امام است ولی بیش از ۱۰ هزار نفر جمعیت ندارد.

مهمترین شهر ناحیه وسیع نجد شهر کوچک الریاض است که در کویر نفود در پناه جبل الشمر قرار گرفته و قریب به ۳۰ هزار نفر جمعیت دارد.

جغرافیای آسیا

وضع اقتصادی در حجاز و نجد مناطق مهم گیاه و سرزمینهای قابل کشت و زرع بسیار کم و منبع عمده ثروت مردم در درجه اول گله داری و در درجه دوم بازرگانی و استفاده از موقعیت سواحل برای حمل و نقل کالاست و وجود شهر مقدس مکه را نیز میتوان یکی از منابع ثروت آن کشور بشمار آورد.

محصول عمده کشور سعودی خرماست و در بعضی دره ها جو و میوه بعمل میآید. از گله داری، چرم و پوست و پشم فراهم میشود و شترنرها وسیله بارکشی در بیابانها و دشتهای مرکزی است و این جانور بردبار که مسافتهای طولانی را بدون احتیاج بآب طی میکند از لحاظ شیر و پشم و پوست نیز مورد استفاده ساکنین عربستان است. اسب و خر نیز در نقاط کوهستانی غربی نگهداری میشود. برای استخراج بعضی از کانهای معدود کشور سعودی اقدام بعمل آمده و امتیاز استخراج کانهای نفت و فلزات آن کشور بسه شرکت خارجی واگذار گردیده است.

یمن

کشور یمن در سال ۱۹۳۴ میلادی بموجب پیمانی که با انگلستان بست دارای استقلال گردید.

وضع سیاسی و اقتصادی این ناحیه پرجمعیت ترین نواحی عربستان و دارای ۳,۵ میلیون جمعیت است. پایتخت یمن شهر صنعاً قریب ۲۰ هزار نفر جمعیت دارد و مقر امام یمن است که تمام اختیارات کشور را در دست دارد. بندرهای مکه (حما) و حدیده در کنار دریای احمر از بندرهای مهم یمن بشمار میآید. مهمترین محصول یمن قهوه و جو و گندم و ارزن است و از این محصولات فقط قهوه بخارج فرستاده میشود.

متصرفات و تحت‌الحمايه های انگلیس

۱ - عدن
عدن از متصرفات انگلیس در کنار باب‌المندب و خلیج عدن میان یمن و حضرموت و کشور عربی سعودی واقع شده و دارای صد هزار نفر جمعیت است و بندر عدن از ایستگاههای مهم نیروی دریائی انگلستان بشمار میآید.

۲ - حضرموت
در جنوب شبه جزیره میان عدن و عمان و نجد در امتداد دریای عمان قرار گرفته و دارای ۱۲۰ هزار نفر جمعیت است. این ناحیه بدست شیوخ وامرای محلی و زیر نظر انگلستان اداره میشود.

۳ - عمان
ناحیه عمان در کنار دریای عمان واقع شده و دارای ۵۰۰ هزار نفر جمعیت است. از این جمعیت عدد زیادی از اقوام بلوچ و قریب ۱۵ هزار نفر اقوام دیگر ایرانی و بقیه عرب هستند و دین عمومی آنها دین اسلام است. عمان دارای سلطنت نیمه مستقلی است که زیر نظر انگلستان اداره میشود. پایتخت سلطان عمان بندر کوچک مسقط است و با بندر کوچک دیگری بنام مطرح که در جوار آن واقع شده در حدود ۱۴ هزار نفر جمعیت دارد. قسمتی از اراضی شمال غربی عمان حاصلخیز و دارای نخلستانهای وسیعی است که مساحت آن به ۳۰۰ کیلومتر مربع بالغ میگردد. محصول عمده آن خرما و فرستاده های آن کشور بخارج خرما و ماهی است.

۴ - القطر
شبه جزیره ایست بوسعت ۲۲۰۰۰ کیلومتر مربع در خلیج فارس و رویه مرز آن ۲۵ هزار نفر جمعیت دارد

جغرافیای آسیا

که از اقوام عرب و سیاه پوستان مرگب شده و زیر حمایت دولت انگلیس بوسیله شیوخ عرب اداره میشود. شهر عمده آن البیداست که ۵ هزار نفر جمعیت دارد.

۵ - الكويت در زاویه شمال غربی خلیج فارس قرار گرفته، از شمال با خاک عراق و از مغرب با خاک کشور عربی سعودی مجاور است. وسعت آن ۵۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن قریب ۸۰ هزار نفر میباشد.

در کویت امیرنشین نیمه مستقلی تشکیل گردیده و زیر نفوذ انگلستان اداره میشود. مهمترین شهر آن بندر کویت است که ۴۰ هزار نفر جمعیت دارد.

منبع عمده ثروت مردم کویت صید مروارید در خلیج فارس است و قریب به ۵ هزار نفر از مردم آن ناحیه با ۴۰۰ قایق در فصول مناسب سال بصید ماهی اشتغال دارند.

فصل سوم = سوریه و فلسطین

۱ - اوضاع طبیعی

موقع و حدود و وسعت

سرزمین سوریه و فلسطین هر چند که از لحاظ سیاسی شامل حکومت‌های متعدد است لیکن از نظر طبیعی ناحیه مستقلی است که در حاشیه مدیترانه شرقی بین ۲۹ و ۳۶ درجه عرض شمالی و ۳۲ و ۴۰ درجه طول شرقی از نصف النهار پاریس قرار گرفته . از مغرب بدریای مدیترانه ، از شمال بـخاک ترکیه ، از مشرق بـخاک عراق ، از جنوب بـخاک کشور عربی سعودی و از جنوب غربی بـخاک آسیائی مصر محدود است .

این سرزمین در طول هزار کیلومتر از کنار خلیج اسکندرون در دریای مدیترانه تا خلیج عقبه در دریای احمر کشیده شده ولی عرض آن از ۲۰۰ کیلومتر تجاوز نمیکند و تمام وسعت سطح آن برابر با ۱۸۲۰۰۰ کیلومتر مربع است .

پستی و بلندی

ساختمان اصلی سوریه و فلسطین را دو رشته کوهستان موازی بایکدیگر که در امتداد شمال بمغرب از خلیج اسکندرون تا خلیج عقبه کشیده شده تشکیل داده است

جغرافیای آسیا

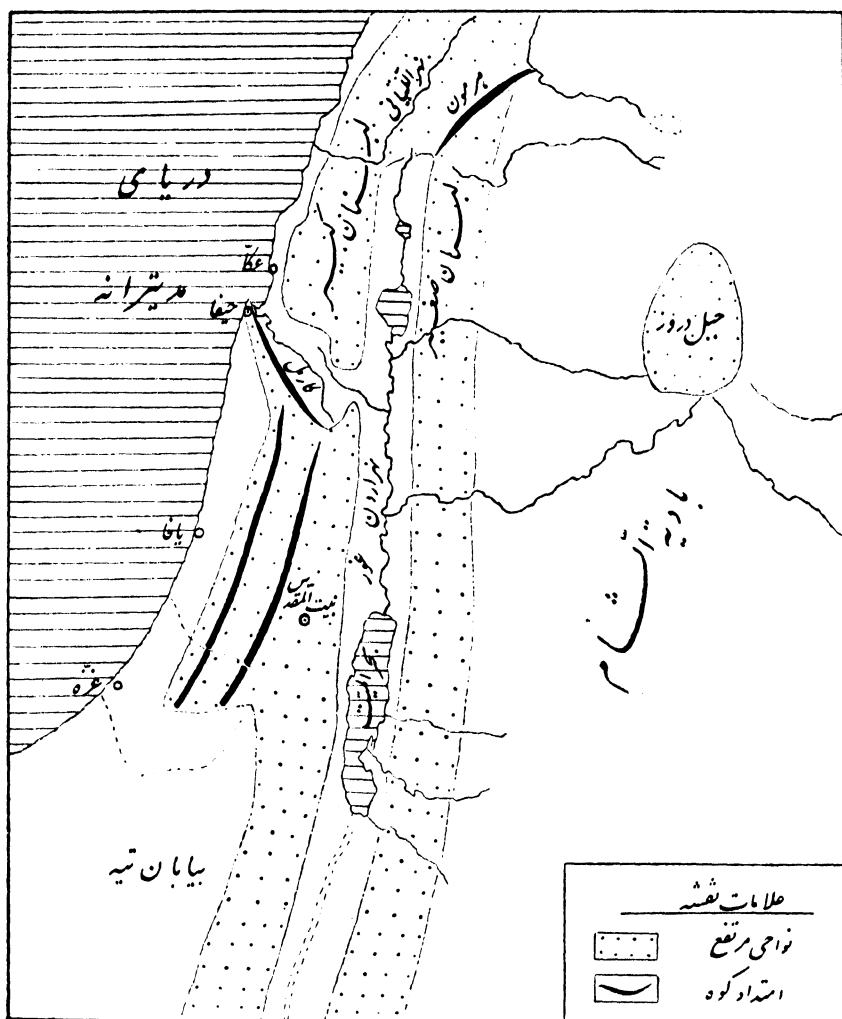
و میان این دو رشته موازی درّه عمیقی قرار گرفته که بنسبت دوری و نزدیکی کوهها در پاره نقاط وسیع و عریض و در نقاط دیگر تنگ و کم عرض میباشد.

قسمت شمالی مرتفعات غربی را که بموازات دریای مدیترانه قرار گرفته کوههای **آکمه داغ** با ارتفاع ۱۶۷۰ متر و قسمت مرکزی را رشته طویل **لبنان کبیر**^۱ با ارتفاع متوسط ۲۰۰۰ متر و بخش جنوبی آنرا کوههای **بوده** در فلات فلسطین تشکیل داده و دامنه غربی این کوهها تا دریا کشیده شده است.

در مشرق لبنان کبیر رشته کوتاهتری بنام لبنان صغیر بموازات آن رشته قرار گرفته و ارتفاع قلل آن از لبنان کبیر کمتر است و از مشرق دامنه های این رشته به بیابانهای **بادیه الشام** منتهی میگردد. لبنان صغیر در جنوب در خاک فلسطین بکوههای **هرمون** و کوهستان آتشفشانی **حوران** متصل میشود.

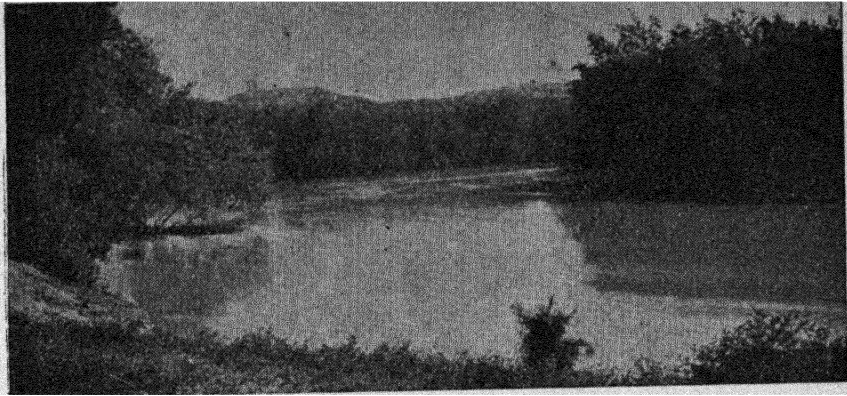
درّه درازی که میان کوههای شرقی و غربی از شمال بجنوب گسترده شده بوسیله بعضی مرتفعات و تپه ها بچندین قسمت تقسیم گردیده است. در شمال بین دورشته لبنان کبیر و صغیر بنام **کله سمیری** و در مرکز بنام **بکا** و در جنوب بنام **غور خوانده** میشود. بروسعت و عمق این درّه از شمال بجنوب متدرّجاً افزوده شده بالاخره در ناحیه غور بگودالهای عمیق که شامل دریاچه های چند میباشد خاتمه مییابد.

۱- اروپائیان این رشته را **Liban** و رشته لبنان صغیر را **آنتی لیبان Anti-liban** میخوانند.

نقشه طبیعی فلسطین و سوریه جنوبی

سوریه و فلسطین تحت تأثیر دو عامل مهم یعنی آب و هوا دریا و بیابان قرار گرفته و از تأثیر آب و هوای مدیترانه و آب و هوای صحرایی باده‌زار الشام و بنسبت ارتفاع و امتداد کوه‌ها آب و هواهای گوناگونی در آن سرزمین وجود دارد. در ناحیه لبنان کبیر و سواحل تأثیر آب و هوای مدیترانه کاملاً محسوس، تابستانها

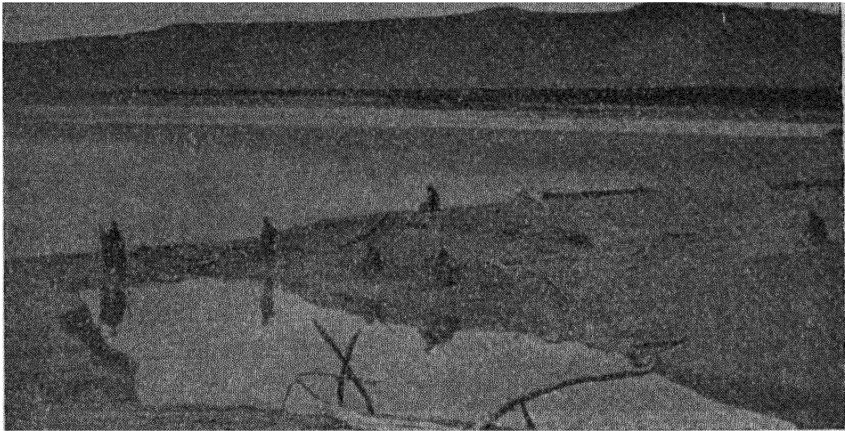

۶۸ - منظره‌ای از رود اُردن

گرم و خشک و زمستانها ملایم و رطوبت کافی است. ارتفاع باران سالیانه در پارهٔ نقاط (بیروت) به ۱۰۰ سانتیمتر بالغ میگردد ولی میزان باران از شمال بجنوب کاسته میشود بطوریکه در جنوب فلسطین از ۴۲ سانتیمتر تجاوزنمیکند. ریزش باران در زمستان و اوایل بهار نتیجهٔ وزش بادهای غربی است که از دریای مدیترانه بر میخیزد.

دره‌های کله سیری و غور دارای آب و هوای صحرائی است و همیشه از اصطکاک هوای بادیهٔ الشام و هوای مرطوب لبنان کبیر در این دره‌ها طوفانهای سخت ایجاد میشود و گاهی شدت وزش باد بحدی است که ارتباط و رفت و آمد را قطع میکند.

باد هائیکه از دریای مدیترانه بکوهستان لبنان رودها و دریاچه‌ها و سایر مرتفعات غربی ساحل میوزد چنانکه گفتیم در هوای دره‌ها تأثیر میکند. آبهای قسمت شمالی کوهستان لبنان کبیر و لبنان صغیر در رود کوچکی بنام **نهر العاصی** در درهٔ کله سیری جاریست و آبهای قسمت جنوبی لبنان در رود دیگری بنام **اُردن** بطرف جنوب

۶۹ - منظره ای از سواحل بحر المیت

جریان کرده وارد دریاچه طویلی میشود که بواسطه زیادی املاح نمکی فاقد جانوران میباشد و بهمین مناسبت بنام **بحر المیت** (دریای مرده) خوانده شده است. این دریاچه در گودال بسیار عمیقی که در حقیقت منتهی الیه درّه مرکزی است قرار گرفته و سطح آب آن قریب ۳۹۰ متر از سطح آب دریا پائین تر است.

کوهستان لبنان کبیر که بدریای مدیترانه منتهی
سواحل
میگردد بریدگیهای زیاد در ساحل ایجاد نموده
لیکن سیلابهای کوهستان متدرجاً خلیجهای عمیق ساحلی را پُر کرده
و از اهمیت ساحل کاسته است و امروزه نیز ته نشست سیلابها متدرجاً از عمق
خلیجها میکاهد و ساحل را بصورت ساحل مستقیم درمیآورد، با وصف این
سواحل این ناحیه برای کشتی رانی مناسب است و از قدیم نیز بندرهای
معتبری مثل صور و صیدا در این ناحیه وجود داشته و مرکز بازرگانی
بوده است.

۲ - اوضاع سیاسی و اقتصادی

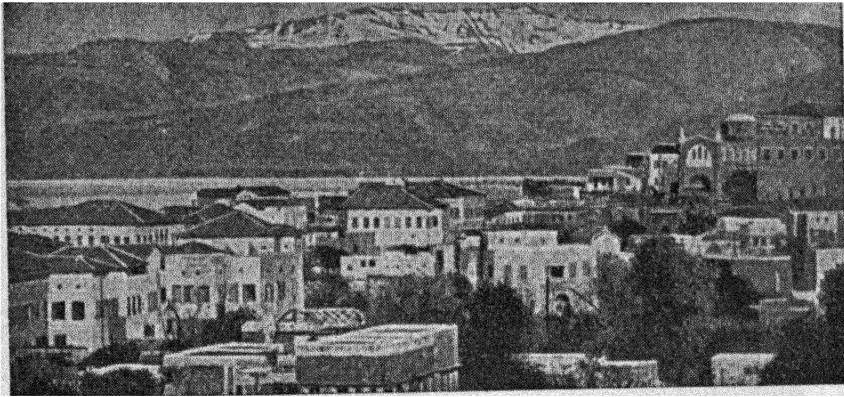
تمام ناحیه سوریه و فلسطین از لحاظ وضع سیاسی
تقسیمات شامل چهار کشور است بشرح ذیل :

- ۱ - کشورهای سوریه و لبنان تحت الحمايه دولت فرانسه و شامل ناحیه دمشق و حلب و جبل دروز و لبنان کبیر و درّه کله سیری و قسمتی از بادیة الشام و مجموع وسعت آنها بالغ بر ۱۱۲۰۰۰ کیلومتر مربع است .
- ۲ - کشورهای فلسطین و ماوراء اردن تحت الحمايه دولت انگلیس شامل ناحیه بیت المقدس و کوههای یوده و درّه غور و وسعت آن بالغ بر ۷۰۰۰۰ کیلومتر مربع است .

الف - سوریه و لبنان

جمعیت سوریه و لبنان رویهمرفته بالغ بر ۲۸۰۰۰۰۰ جمعیت و نژاد
نفر است و از این عده بیش از ۲۳۰۰۰۰۰ نفر اعراب
مسلمان و بقیه را یهود و ارمنی و اقوام متعدّد دیگر تشکیل داده اند .
دین عموم اعراب آئین اسلام و از آنجمله اعراب ساکن بیابانهای
مشرق و بعضی شهرها سنی و اعراب ساحلی و طایفه انصاریه شیعی مذهب
هستند . یهود پیرو دین مخصوص بخود و ارمنه و اروپائیان ساکن سوریه
و لبنان پیرو آئین مسیح میباشند و بطور کلی موضوع مذهب در آن دو
کشور یکی از مهمّترین عوامل امتیاز اقوام از یکدیگر است .
تحت الحمايه کی فرانسه مرگب از دو کشور
حکومت جدا گانه است :

- ۱ - کشور سوریه شامل بخش عمده متصرفه فرانسه در مشرق و

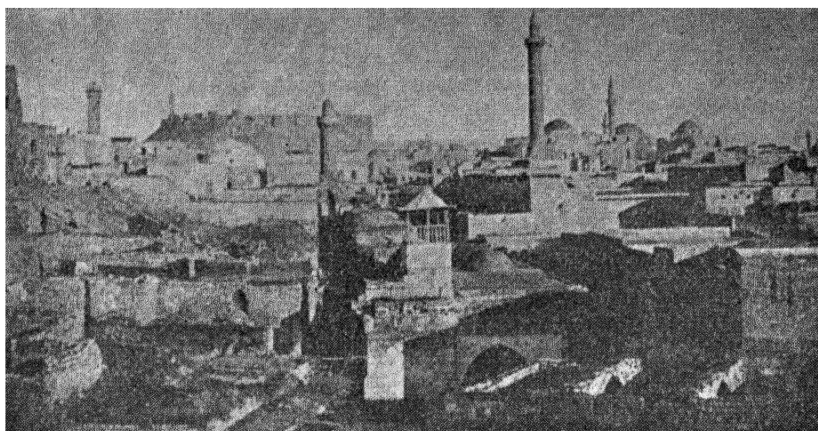
۷۰ - منظره بیروت و قسمتی از کوههای لبنان کبیر

حکومت آن در دست مسلمانان میباشد، رئیس دولت از میان مسلمین برای پنج سال بوسیله مجلس و کلا انتخاب میشود و قوه اجرائی در دست اوست و میتواند مجلس و کلا را در موقع لزوم برچیند.

مجلس و کلا ازو کلائیکه بوسیله مردم برای چهار سال انتخاب میشوند تشکیل میشود و همیشه یکنفر نماینده از طرف دولت فرانسه بنام کمیسر در دمشق، مرکز دولت سوریه، سکونت دارد و در کارهای آنکشور نظارت میکند.

۲ - جمهوری لبنان (الجمهورية اللبنانية) که شامل شهرستان

بیروت و لبنان کبیر است و حکومت آن در دست یکنفر رئیس جمهوری است که برای شش سال از طرف مجلس و کلا انتخاب میشود، قوه مجریه در دست رئیس جمهوری و وزرائی است که بوسیله او انتخاب میشوند. مجلس و کلا ۶۳ تن و کیل دارد و دوره تصدی آنها چهار سال است. یکنفر نماینده از طرف کمیسر فرانسه در دمشق در کارهای جمهوری لبنان نظارت دارد.

۷۱ - منظره ای از شهر حلب

شهر بیروت مرکز حکومت لبنان و دارای ۱۶۰ هزار جمعیت است .
 شهرها پر جمعیت ترین شهرهای سوریه و لبنان شهر حلب
 واقع در مرز ترکیه و سوریه و یکی از قدیمی ترین
 شهرهای دنیاست و در حدود ۲۶۰ هزار نفر از اقوام تُرك و عرب و ارمنی
 جمعیت دارد .

دمشق^۱ پایتخت سوریه در حدود ۲۵۰ هزار نفر و حمص ۵۰ هزار نفر
 و سایر شهرها مثل انطاکیه و بعلبک و بندرهای صیدا و قیس هریک از
 ۱۰ تا ۱۵ هزار نفر جمعیت دارند .

در سوریه و لبنان بمناسبت تنوع آب و هوا محصولات
 منابع ثروت گوناگون بدست می آید . مرغبات و اقسام میوه

۱ - اروپائیان این شهر را داما یا داماس Damas میخوانند .

۷۲ - دو منظره از شهر دمشق

و انگور و زیتون فراوان از ناحیه لبنان کبیر و غلات همه جا در اراضی کم ارتفاع فراهم میشود .

از گله داری نیز محصولات کافی بدست میآید و روبهرفته محصولات کشاورزی و استفاده هائیکه مردم سوریه و لبنان از دریا و کشتی رانی و بازرگانی در دریای مدیترانه میکنند منابع مهم ثروت آنها را تشکیل میدهد .

طول خطوط آهن سوریه و لبنان بالغ بر ۱۰۰۰ کیلومتر و این خط در امتداد لبنان کبیر و دریا کشیده شده و بندرها را از داخل بهم مربوط ساخته و دنباله آن در خاک فلسطین امتداد یافته است .

بهای مجموع داد و ستد خارجی سوریه و لبنان در سال ۱۹۳۷ بالغ بر ۱۱۱۰۰۰۰۰ فرانک و مهمترین کالای فرستاده آن دو کشور بخارج عبارت از : منسوجات ، میوه و گندم ، محصولات جانوران ، فلزات ، پوست و چرم و محصولات گانها بوده است .

ب - فلسطین و ماوراء اردن

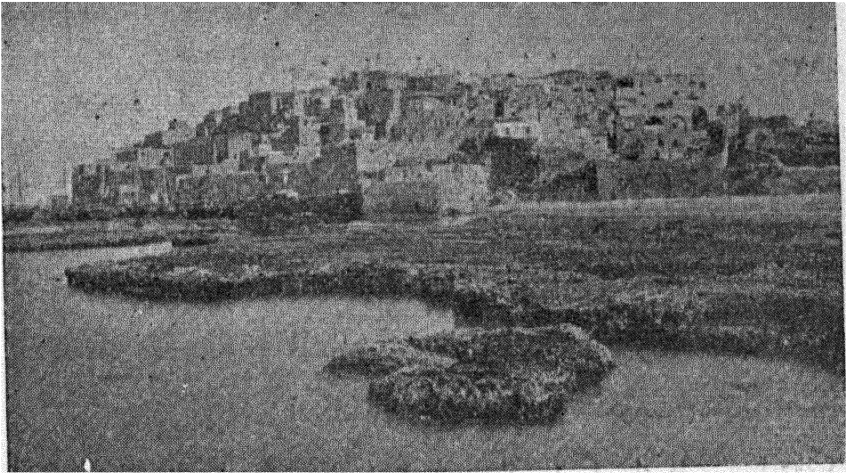
جمعیت و نژاد
جمعیت فلسطین و ماوراء اردن بالغ بر ۱۳۳۰۰۰۰ نفر است. ۶۳ درصد این جمعیت را عربهای مسلمان و ۲۸ درصد را یهود و بقیه را مسیحیان تشکیل داده اند و در آندو کشور زبانهای عربی و انگلیسی و عبری رواج دارد.

حکومت
فلسطین و ماوراء اردن هر دو تحت الحمايه انگلستان و هر يك دارای حکومت جدا گانه هستند:

۱ - فلسطین^۱ قسمت اعظم تحت الحمايگی انگلیس را تشکیل داده و بدست یکنفر انگلیسی بنام کمیسر که مقام نخست وزیری فلسطین را نیز دارد اداره میشود. مجلس قانونگزاری مرگب از ۲۲ نماینده و مدت تصدی آنها سه سال است. در این مجلس باید دو نماینده از یهود و دو نماینده از مسیحیان و بقیه از مسلمین باشد لیکن بعلت آنکه مسلمانان فلسطین در این اواخر در انتخابات و کلای مجلس شرکت نکرده اند هنوز مجلس قانونگزاری بطور کامل تشکیل نگردیده است.

تمام فلسطین از لحاظ اداری بچهار قسمت تقسیم شده و پایتخت آن شهر بیت المقدس (اورشلیم)^۲ شهر مقدس مذهبی یهود است که در حدود یکصد و بیست هزار نفر جمعیت دارد. بندر حیفا در کنار دریای مدیترانه بزرگترین بندر فلسطین و دارای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت است.

۱ - Palestine باصطلاح اروپائیان . ۲ - Jerusalem باصطلاح اروپائی .

۷۳ - منظره‌ای از بندر حیفا

۲ - امیرنشین ماوراء اردن^۱ بوسیلهٔ یکنفر امیر از اهالی همان کشور وزیر نظر کمیسر انگلیس اداره میشود. مجلس قانونگزاری را ۱۴ نماینده که ۱۱ نفر آنها مسلمان هستند تشکیل میدهند و دورهٔ نمایندگی آنها سه سال است. از طرف قبایل صحرائین عرب که در این کشور سکونت دارند همیشه با موافقت امیر دو نفر نماینده در مجلس شرکت میکنند.

پایتخت امیر اردن شهر کوچک رباط عمان است که در حدود ۱۲ هزار نفر جمعیت دارد.

فلسطین و ماوراء اردن مانند سوریه و لبنان چندان منابع ثروت حاصلخیز نیست. در سواحل فلسطین بمناسبت

۱ - Transjordanie باصطلاح اروپائی.

جغرافیای آسیا

وجود رطوبت و آب و هوای ملایم مرگبات و زیتون و میوه بدست میآید.
فرستاده های کشور بخارج نارنج و زیتون و پتاس و صابون است .
از موقعیت فلسطین برای بازرگانی نیز استفاده میشود و خط آهن آن
کشور که از شمال بسوریه و از جنوب بکشور عربی سعودی اتصال دارد
یکی از مهمترین راههای بازرگانی و رفت و آمد مسافرین میباشد .

جغرافیای افریقا

فصل اول - کلیات جغرافیائی

۱ - کلیات طبیعی

موقع
 افریقا مانند شبه جزیره بزرگی در جنوب غربی
 برّ قدیم قرار گرفته و پیش از کندن ترعه سویس
 برزخ سویس آنرا با آسیا می پیوست ولی پس از آنکه ترعه سویس کنده شد
 و دریای مدیترانه را با دریای احمر مربوط ساخت افریقا بصورت جزیره ای
 درآمد که از هر سو آب آنرا فرا گرفته است .

از طرف مشرق ترعه سویس و دریای احمر و خلیج عدن و اقیانوس
 هند و از سمت شمال دریای مدیترانه تا تنگه جبل الطارق آنرا محدود
 میسازد و اقیانوس اطلس جانب غربی آنرا از تنگه جبل الطارق تا دماغه
 اگوئی^۱ سراسر فرا گرفته است .

خط استوا تقریباً از میان افریقا میگذرد منتهی حد شمالی آن در
 ۳۷ درجه عرض شمالی و منتهی حد جنوبی آن در ۳۵ درجه عرض
 جنوبی است و بنابراین قسمت بیشتر افریقا در منطقه حاره واقع شده
 و بهمین مناسبت است که آنرا بر استوایی نیز نام داده اند .

^۱ - Eguilles.

در صورتیکه امریکای شمالی و جنوبی را از یکدیگر
 جدا بحساب آوریم افریقا پس از آسیا وسیعترین
 قطعه های خشکی زمین است. وسعت آن تقریباً ۲ آسیا و سه برابر
 اروپا است. مساحت آن به بیست و نه میلیون و نهصد و چهل و شش هزار
 کیلومتر مربع بالغ میشود.

افریقای جنوبی مانند فلات دکرن و استرالیا
 ساختمان طبیعی
 و قسمت شرقی امریکای جنوبی باز مانده يك قاره
 وسیع جنوبی است که در اثر فرو نشستن اقیانوس اطلس و اقیانوس هند
 از هم جدا شده و بصورت کنونی درآمده است.

اکنون جنس خاک افریقا در ناحیه ناتال^۱ و کاپ از خاکهای دوران
 اول زمین شناسی است و ارتفاعات این قسمت متدرجاً در اثر عوامل طبیعی
 سائیده شده چنانکه ارتفاع کوههای قدیمی از ۲۵۰۰ متر تجاوز نمیکند.
 بعدها در اثر شکست خورد گیها و آتشفشانیهای دوران سوم در قسمت شرقی
 و شمالی افریقا کوهها و فلانهای جدیدی بوجود آمده و بواسطه ته نشستگی
 فراوانی که ریزش بارانها و آبهای افریقا از قسمت استوائی بسواحل دریا
 و نقاط پست درونی نقل میکند در قسمتهای مرکزی مجاور رود کنگو
 و در کناره رودهای بزرگ دیگر جلگه هائی از خاک ته نشسته رودخانه ها
 تشکیل یافته است، بنا بر این پستی و بلندیهای مهمی که در سایر قاره ها
 سبب اختلاف و تنوع سطح زمین گردیده در افریقا کمتر دیده میشود

و از اینجهت ساختمان این قاره ساده بنظر میآید .

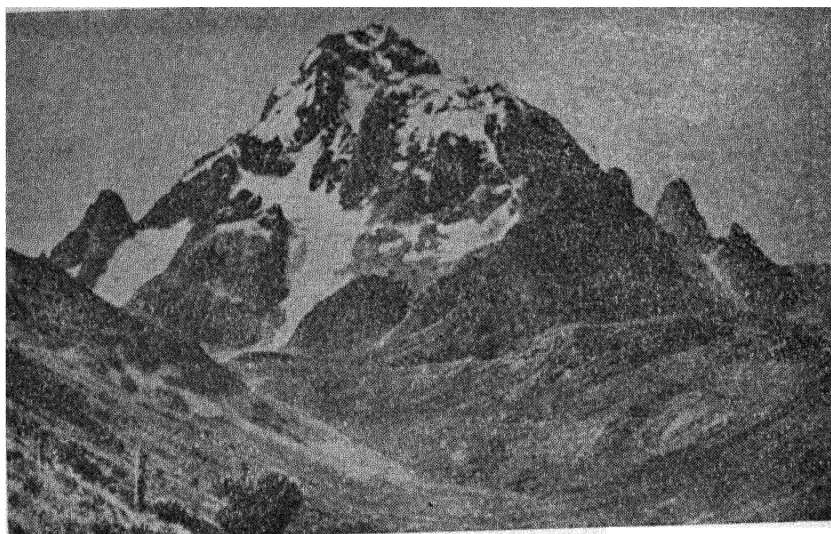
پستی و بلندی
سطح افریقا فلانی است که پیرامون آن نسبت
بقسمتهای درونی بلندتر و کوهستانها غالباً در
کناره های قاره قرار دارد، قسمتهای داخلی را صحراهای بی آب و علف
و جلگه های مرطوب استوائی فرا گرفته است .

رودخانه هائیکه در قسمت پُر آب استوائی سرچشمه میگیرد برای
آنکه از حاشیه مرتفع کوهستانی راهی بدریاها یابد ناگزیر قوسها
و پیچ و خمهایی باید بدیماید و عاقبت از معبر کوهستانی گذشته و پس از
تشکیل آبشارهای متعدد بیکى از دریاهاى ساحلى میریزد .

۱ - فلات شرقی - در قسمت شرقی افریقا يك رشته مرتفعاتی
بموازات یکدیگر از شمال بجنوب کشیده شده و در قسمت مرکزی تشکیل
فلاتها و دریاچه هائی داده که از جانب شمال بفلات حبشه اتصال دارد
و از طرف جنوب بکوهستان افریقای جنوبی مربوط میشود . دامنه این
مرتفعات در شمال حبشه متدرجاً شیب پیدا کرده و در جهت شرقی مصر
کوهستان عربی را تشکیل داده و عاقبت در کنار خلیج سویس بشنهای
صحرای سینا منتهی میگردد .

۲ - کوهستان اطلس - در شمال غربی افریقا چند رشته موازی
قرار گرفته که دامنه شمالی آنها بساحل دریای مدیترانه می پیوندد و
دامنه جنوبی متدرجاً پست شده و بصحرای کبیر منتهی میشود .

این کوهستان دنباله کوههای شبه جزیره ایتالیا است که در شمال
افریقا امتداد یافته و شعبه آن از راه جبل الطارق بکوهستان اسپانیا
می پیوندد

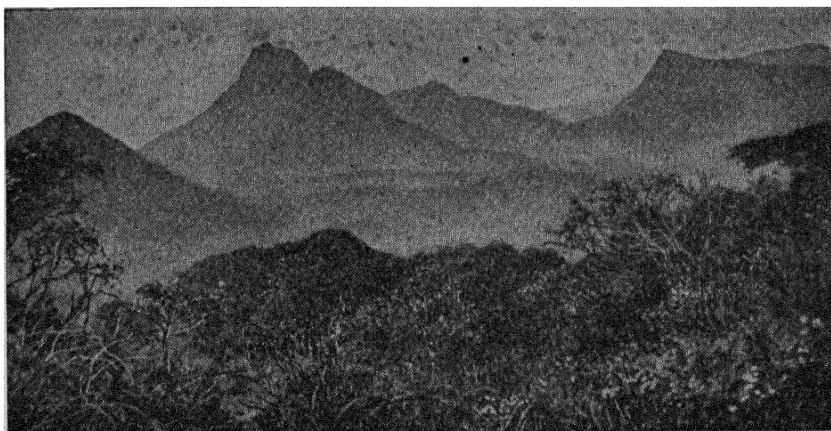
۷۴ - منظره کوههای کینیا از مرتفعات شرقی

۳ - مرتفعات غربی - در شمال خلیج کینه بموازات ساحل اقیانوس اطلس مرتفعاتی وجود دارد که بلندترین نقطه آن در سمت مغرب کوه فوتاجالون^۱ است.

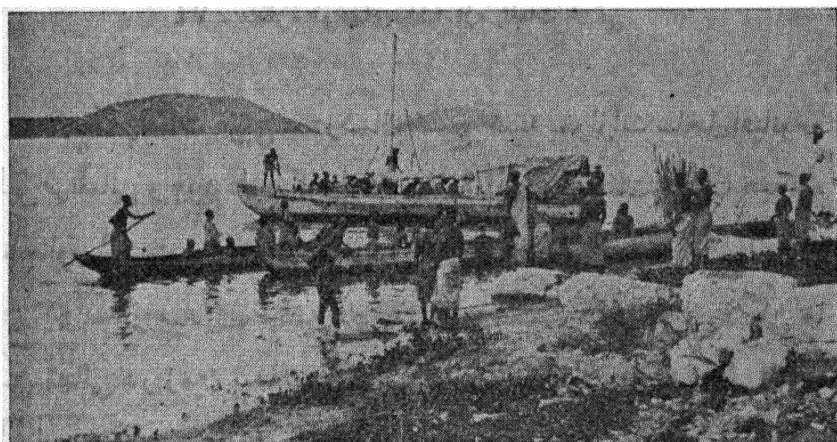
۴ - در میان رشته های متوازی قسمت شرقی فرو رفتگی ها و شکستهای در زمین پیدا شده که اکنون غالب رود های استوایی آفریقا از آنها عبور کرده چند دریاچه آب شیرین و شور تشکیل داده اند مانند دریاچه ویکتوریا^۲ و تانگانیکا^۳ و آلبرت^۴ و آلبرت ادوارد^۵ و ردولف^۶.

۵ - صحراها - در قسمت شمال و جنوب خط استوا پس از نواحی

۱ - Fouta Djallon. ۲ - Victoria. ۳ - Tanganika.
۴ - Albert. ۵ - A. Edvard. ۶ - Rodolph.

۷۵- منظره کوههای سیرالئون از مرتفعات غربی

۷۶- منظره دریاچه تانگانیکا

ساوان^۱ یا علفزار صحرای وسیع بی آب و علفی وجود دارد که روابط

۱ - Savane.

۷۷ - تپه های شن صحرای کبیر

بین قسمتهای شمال و مرکز و جنوب افریقا را از راههای داخلی بسیار دشوار ساخته است. وسیعترین صحراهای عالم یا صحرای کبیر در شمال و صحرای کالاهاری در جنوب افریقا است.

آب و هوا
افریقا نظر بموقع طبیعی آن که در میان ۳۷ درجه عرض شمالی و ۳۵ درجه عرض جنوبی واقع شده دارای چهار قسم آب و هوای مختلف است که هر يك از مناطق آب و هوای شمال و جنوب آن قرینه یکدیگرند.

۱- آب و هوای استوائی - در قسمت کینه و کنگو همیشه گرم و مرطوب است، مقدار متوسط حرارت در این ناحیه ۲۵ تا ۲۴ درجه میباشد و تقریباً درمعدت سال بیش از ۲ متر باران دائمی میبارد.

۲- آب و هوای مداری - در ناحیه سودان و ناحیه زامبیز دارای

بارانهای فراوان موسمی و يك فصل خشك است كه كاملاً محسوس میباشد.

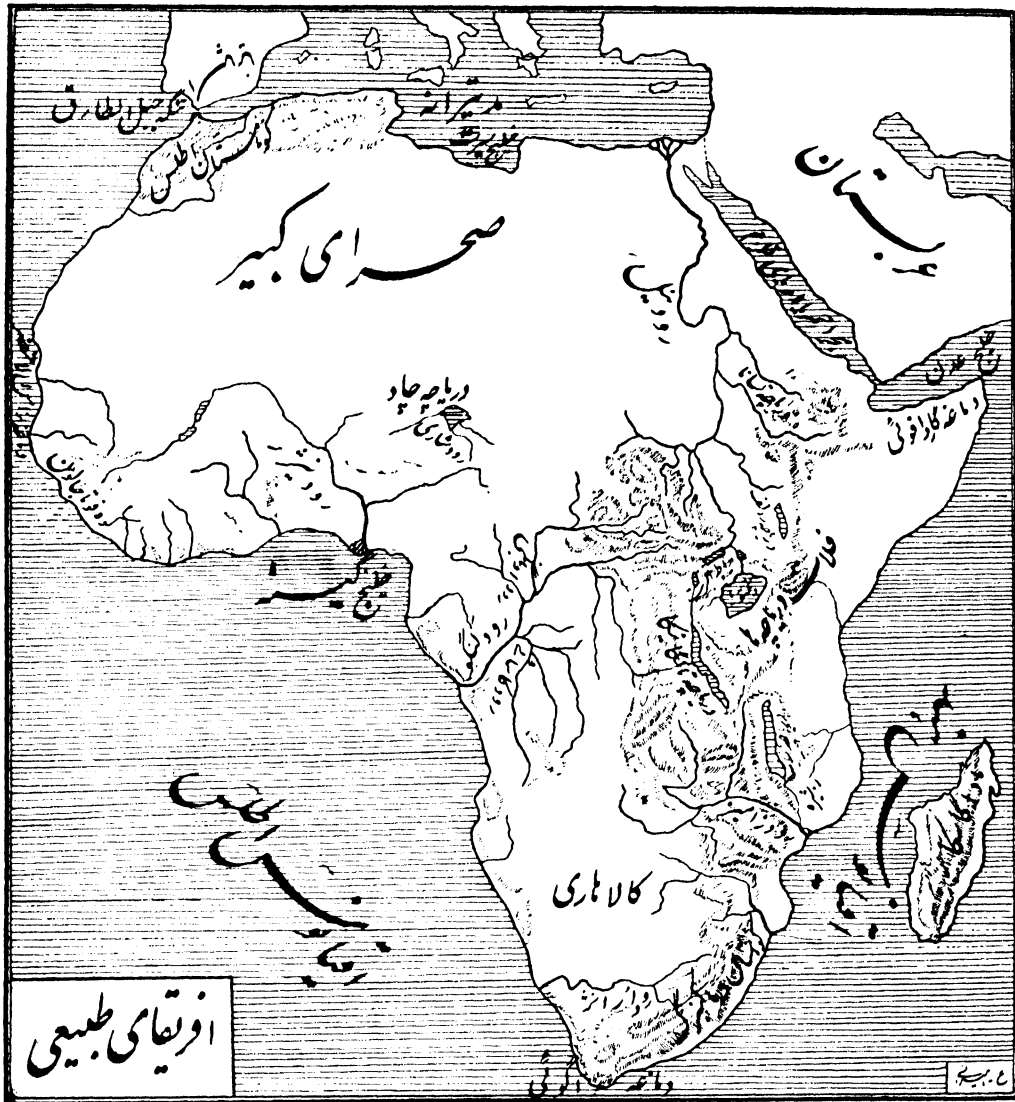
۳- آب و هوای صحرایی كه در شمال شامل صحرای كیرو در جنوب شامل صحرای كالا هاری است و كاملاً خشك و بدون باران است.

۴- آب و هوای معتدل گرم یا مدیترانه ای - در شمال شامل کشورهای ساحلی مدیترانه و در جنوب شامل ناحیه كاپ است، این منطقه دارای زمستانهای گرم و مرطوب و تابستانهای گرم و خشك است.

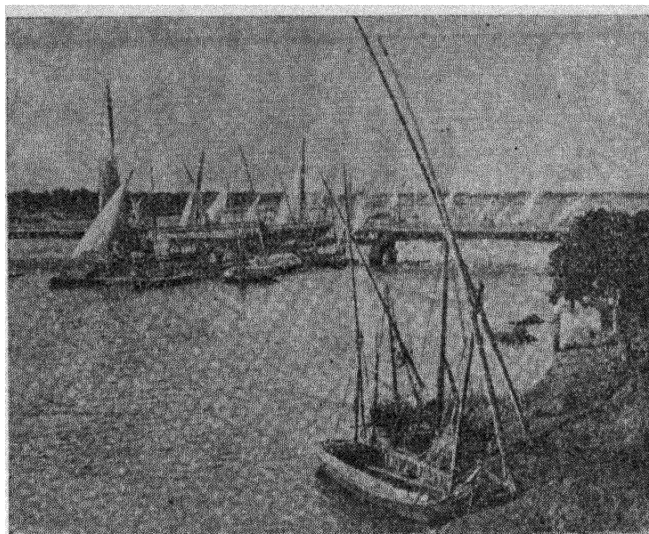
رود ها رود های بزرگ افریقا عموماً از منطقه استوایی و منطقه مداری سرچشمه میگیرند ولی نظر بوضع قرار گرفتن كوهها مجرای آنها از يكديگر دور شده و پس از طی بیچ و خمهای زیادیك مصب مخصوصی پیدا میکند، مثلاً رود های نیل و كنگو و زامبز هر سه در قسمت فلات دریاچه ها سرچشمه میگیرد و زامبز پس از طی قوس كوچكی باقیانوس هند میریزد و رود نیل هزار كيلومتر راه پیموده بدریای مدیترانه جاری میشود و كنگو پس از پیمودن قوسهای متعدد باقیانوس اطلس میریزد. رود های مهم افریقا عبارتند از :

۱- رود نیل - یکی از طولانی ترین رود های عالم نیل است كه در جنوب خط استوا سرچشمه گرفته داخل دریاچه ویکتوریا میشود، پس از آنكه دریاچه ویکتوریا را پیمود و از دریاچه های آلبرت و آلبرت - ادوارد گذشت از منطقه دریاچه ها خارج شده و شعبه های متعدد از مشرق و مغرب بدان داخل میگردد و همواره رو بشمال پیش میرود تا آنكه از نوبه و مصر گذشته در دلتای وسیعی بدریای مدیترانه میریزد. این رودخانه در طی معبر خود حالت های مختلف رود های استوایی و صحرایی

جغرافیای افریقا

نقشه طبیعی افریقا

۷۸ - کشتی های شراعی روی رود نیل کنار قاهره

را پیدا میکند و شعبه شرقی آن که از دریاچه تسانای^۱ حبشه سرچشمه میگیرد بنام نیل آبی در سودان شرقی بدان ملحق میشود.

۲- رود زامبز - از قسمت جنوبی فلات دریاچه ها سرچشمه گرفته و شعبه شمالی آن که شیره^۲ نام دارد از دریاچه نیاسا^۳ میگذرد و با شعبه غربی ملحق شده داخل اقیانوس هند میگردد. آبشار بزرگ ویکتوریا در معبر این رود میباشد.

۳- رود کنگو - رود کنگو از مغرب فلات دریاچه ها در نزدیکی سرچشمه نیل سرچشمه میگیرد و بدریاچه تانگانیکا میریزد؛ پس از آنکه دریاچه مزبور را طی کرد و شعبه های چندی بدان پیوست باطی کردن

۱ - Tsana. ۲ - Chiré. ۳ - Nyassa.

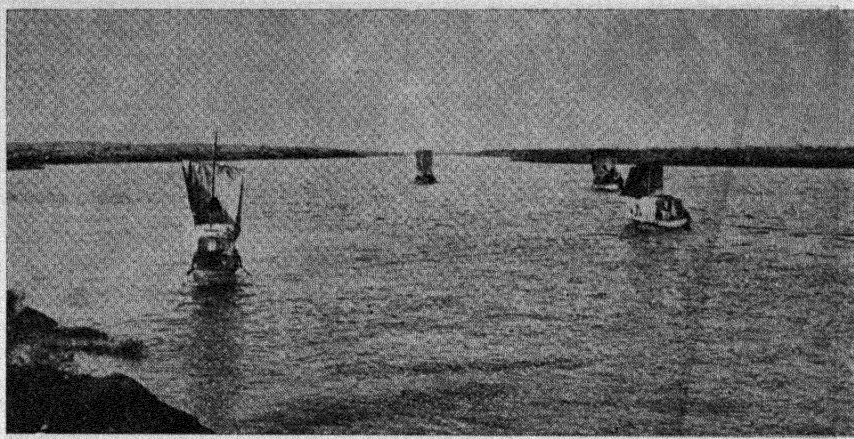

۷۹ - رود کنگو در حال سرعت جریان

قوس عظیمی بطرف مغرب متوجه شده و از آبشارهای متعدد گذشته باقیانوس اطلس میریزد. این رودخانه پس از آمازون پُر آب ترین رودهای جهان است، از ته نشست آن در جلگه کنگو سرزمینی حاصلخیز ایجاد شده و بدین ناحیه که مستعمره دولت بلژیک میباشد ارزش فوق العاده ای داده است. ۴ - رود نیژر - این رود در دامنه شرقی کوه فوتا جالون نزدیک بساحل اقیانوس اطلس سرچشمه میگیرد و در این نقطه با دریا چندان فاصله ندارد ولی پس از آنکه بجانب شمال و مشرق مسافتی طولانی پیمود بطرف جنوب متوجه شده بخلیج گینه میریزد.

۵ - رودهای کمپوپو^۱ و اُراثر^۲ در جنوب افریقا، اولی باقیانوس هند

۱ - Limpopo. ۲ - Orange.

۸۰ - منظره‌ای از رود نیژر

و دومی باقیانوس اطلس میریزد .

۶ - از دامنه‌های کوهستان شمالی و مرتفعات مرکزی برخی رودهای کوچک بطرف صحراهای داخلی جاریست که غالب آنها بواسطه خشکی هوا و کمی آب در ریگزارها خشک شده بدریا نمیرسد و فقط در آن میانه رود شاری^۱ است که از شمال کنگو سرچشمه گرفته بدریاچه چاد^۲ میرسد .

افریقا نسبت بوسعت خود از همه قطعه‌های دیگر
سواحل
جهان کمتر ساحل دارد زیرا در اطراف آن
بریدگیهای مهمی نیست که تشکیل خلیج و دریا بدهد و خط ساحلی تقریباً
بدون بریدگی است . در شمال و مغرب گاهی خط ساحل بصورت قوسی

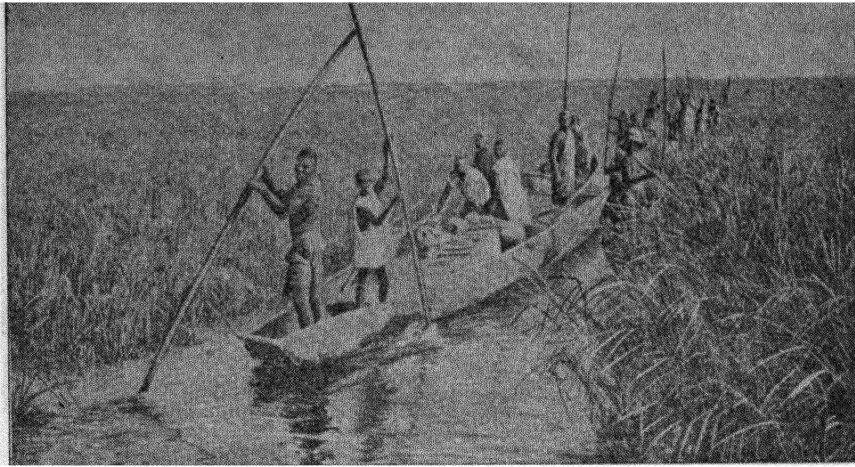
۱ - Chari. ۲ - Tchad .

۸۱ - منظره دریاچه چاد

در آمده و خلیجهای کم عمق و باز ایجاد کرده است مانند خلیج سدره (سیرت^۱) در دریای مدیترانه و خلیج کنگو در اقیانوس اطلس .
در افریقا سواحل مناسبی که مستعد برای لنگر انداختن کشتیها باشد بسیار کم است، بعضی از اراضی کنار دریا بسیار پست و باتلاقی و بنابراین برای ورود کشتیها سخت و خطرناک است، برخی دیگر که انتهای بیابانها و صحرای افریقا است یکنواخت و از ریگ روان پوشیده است و از سواحل آن بخوبی استفاده نمیتوان کرد و کنار دریا های گرم خاره های مرجانی ورود کشتیها را بطرف ساحل خطرناک میسازد . از وضع طبیعی سواحل افریقا و قرار گرفتن مرتفعات در کناره آن قطعه دو نتیجه حاصل شده است :

نخست آنکه غالب نقاط داخلی افریقا از دریا فاصله زیاد دارد و برای رسیدن بکنار دریا باید از کوههای صعب العبور گذشت و دیگر آنکه مردم بومی افریقا چندان استعداد دریانوردی ندارند و بجز در کنار

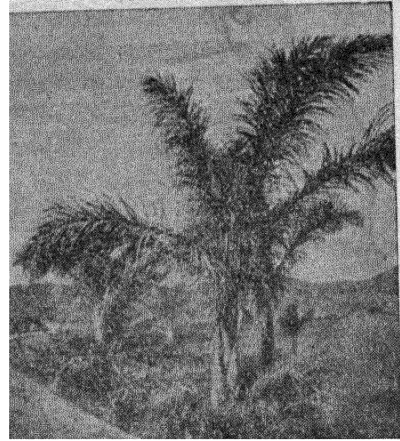
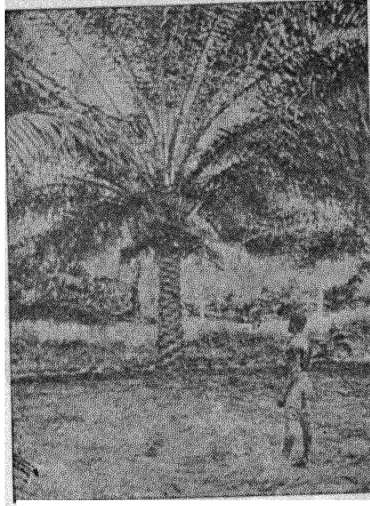
۸۲ - منظره ای از باتلاقهای کنار رود نیژر

خلیج گینه و سواحل زنگبار و برخی از سواحل دریای مدیترانه در سایر نقاط روح دریانوردی و قابلیت کشتی رانی دیده نمیشود، بدیهی است همین مشکلات و نظایر آن قرنهای مانع از آن بود که دریانوردان سراسر سواحل افریقا را بیمایند و از ساحل بداخل آن سرزمین راه یابند.

اختلاف مناطق آب و هوای افریقا سبب تولید گیاهها
اختلاف درجنس گیاههای آن قطعه شده و مناطق

ذیل را تشکیل داده است :

۱ - منطقه جنگلها - قسمت مهمی از اراضی منطقه استوایی را که دارای حرارت و رطوبت فوق العاده است جنگلهای انبوه مستور ساخته است، شاخ و برگ درختهای تنومند و بلند این منطقه طوری درهم پیچیده است که هم مانع رسیدن نور آفتاب بقسمتهای مجاور زمین میشود و هم راه را بر رهگذر مسدود میسازد، درختهای معروف این منطقه

۸۴ - نخل روغن

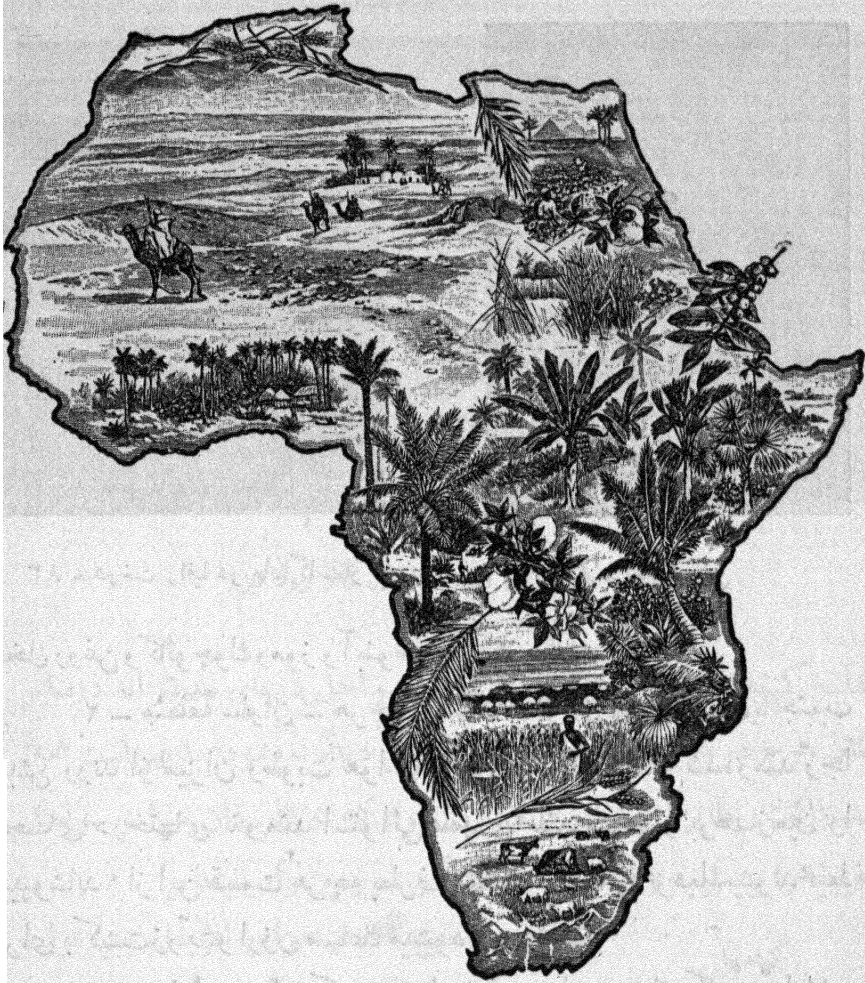
۸۳ - درخت رافیا در ماداگاسکار

نخل روغن و کائوچوک و موز و آبنوس و آکازو است.

۲ - منطقه ساوان - هرچه از منطقه استوایی بطرف شمال یا جنوب پیش روند از میزان رطوبت هوا و انبوهی جنگلها کاسته شده و متدرجاً بجای درختهای تنومند استوایی علفهای بلند درهم و برهم زمین را میپوشاند، از این قسمت هرچه بطرف منطقه صحرائی نزدیک شوند محیط برای کشت زرت و ارزن مساعد میشود.

۳ - منطقه صحرا - کمی مقدار باران در این منطقه که حدّ اعلاّی آن در سال از ۲۵ تا ۳۰ سانتیمتر تجاوز نمیکند زندگی نباتی را چندان دشوار ساخته که قسمت اعظم منطقه صحرائی بدون گیاهست، فقط در برخی نقاط واحه‌های سبز و خرم وجود دارد. درخت معروف این منطقه نخل خرماست که در برابر خشکی هوا مقاومت میکند.

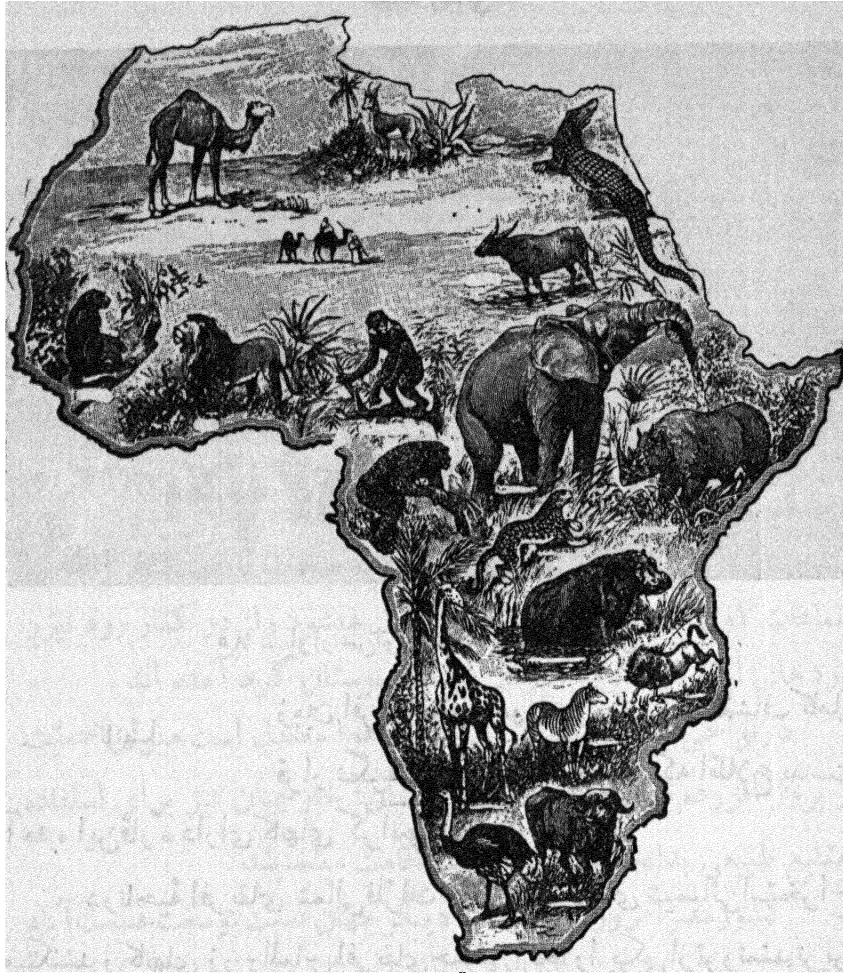
۴ - منطقه مدیترانه‌ای - در قسمت شمال و جنوب آفریقا از عرض ۳۰ درجه ببعد منطقه‌ای است که تابستانهای آن گرم و خشک و زمستانهایش گرم و مرطوب است. زیتون و مرکبات و غلات از گیاههای این منطقه است.

نقشه گیاههای افریقا

- ۱ - در منطقه جنگلها که زمین در زیر درختان
جانوران
انبوه پوشیده شده جانوران غالباً در بین درختان
زندگی میکنند . مرغان رنگارنگ و طوطیان خاکستری بال (کاسکو)
و نوع میمون شمشیر و یوزپلنگ از جانوران معروف این منطقه است
اسب آبی و نهنگ جانور رودها و مردابهای این ناحیه است .
- ۲ - فیل از قسمت استوایی تا ناحیه مجاور صحرا همه جا وجود دارد

جغرافیای آفریقا

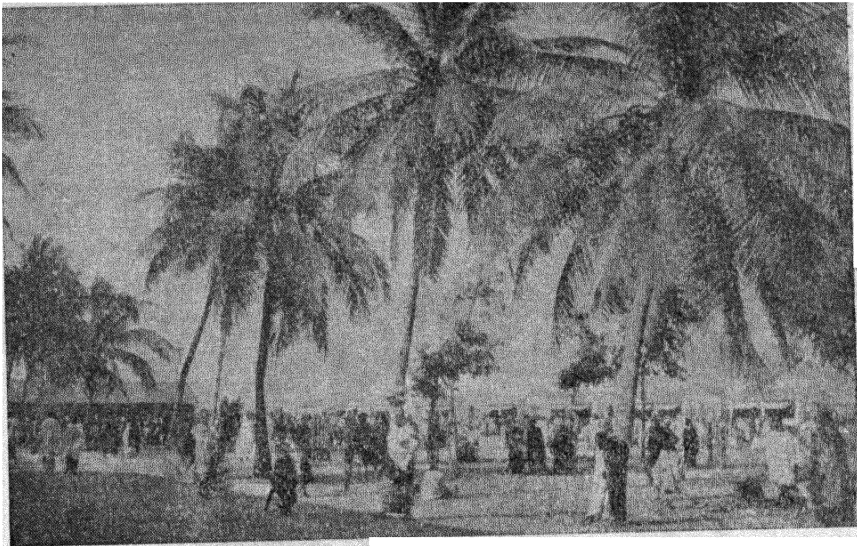

نقشه جانوران آفریقا

شیر و یوز پلنگ و کفتار و روباه و شغال از گوشتخواران این منطقه و زرافه و گورخر علفخواران ناحیه ساوان و مکس تسه تسه که نیش کشنده آن بیماری خواب میآورد حشره مخصوص منطقه ساوان است .

۳- شتر که تاب تحمل تشنگی او از همه جانوران بیش است در منطقه صحرائی وجود دارد .

۴- گوسفند و گاو و خر و اسب و استر از جانوران سودمند منطقه مدیترانه است .

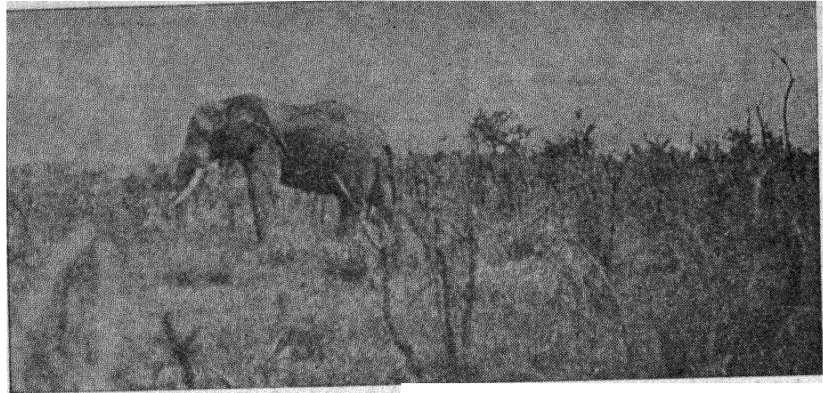
۸۵ - بازار سن اوئی در سایه درختان نخل

زمین افریقا هنوز مورد بررسی و اکتشاف کامل
 کانه‌ها قرار نگرفته لیکن تا اندازه ای که اطلاع بدست
 آمده این قاره دارای کانه‌های گرانها است .

در ناحیه افریقای شمالی فلزات مفید و کودهای شیمیائی استخراج
 میکنند و کانه‌های زر و الماس افریقای جنوبی آنجا را یکی از ثروتمندترین
 نواحی عالم ساخته است . دور نیست که در ناحیه کنگو وفلات دریاچه‌ها
 وفلات حبشه کانه‌های مختلف وجود داشته باشد و همین امر مایه رقابت کشورهای
 اروپا بر سر تصرف این قطعه گردیده است .

۲ - کلیات انسانی

با وجودیکه هنوز آمارهای دقیق و کامل از جمعیت
 جمعیت افریقا بدست نیامده است شماره مردم آنجا را
 در حدود یکصد و پنجاه و پنج میلیون تخمین زده اند . این جمعیت در همه

۸۶ - فیل در ناحیه ساوان

نقاط بیک نسبت پراکنده نیست. در منطقه صحرایی فقط کنار واحه‌ها اجتماعات کوچکی از صحرانشینان تشکیل میشود ولی در کنار رود نیژر و رودهای استوایی گروه انبوهی از سیاه‌پوستان گرد آمده‌اند. در نواحی شمالی و جنوبی که آب و هوا معتدل است میزان جمعیت روز بروز افزوده میشود چه علاوه بر بومیان، خارجیانی نیز برای استفاده از منابع طبیعی بدانجا مهاجرت کرده اقامت مینمایند. کشور مصر امروز از همه نقاط دیگر جهان نسبت بوسعت قسمت آباد خود بیشتر سکنه دارد زیرا شانزده میلیون جمعیت را در وسعتی که تقریباً بچهل هزار کیلومتر مربع میرسد مسکن داده است.

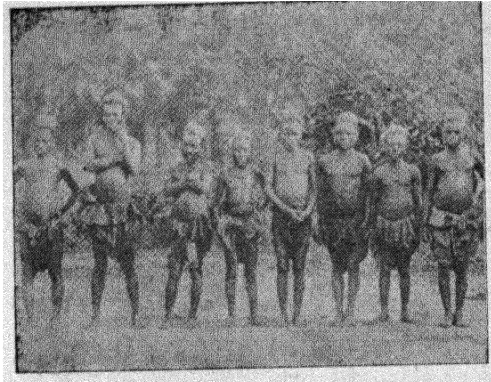
نژاد بومی افریقا همان نژاد سیاهی است که امروز هم نژاد
با وجود مهاجرت و غلبه نژاد سفید در آنجا کثرت کامل دارد. دسته‌های مختلف از نژاد سفید متدرجاً در طی قرنهای گذشته تا کنون بدانجا هجرت کرده و در اراضی قابل سکونت اقامت گزیده‌اند، بطور کلی جمعیت افریقا را سیاه‌پوستان و سفیدپوستان و دو رگه‌ها تشکیل میدهند.

الف - سفیدپوستان: عبارتند از مهاجرین قدیم که حامیها و بربرها و اعراب هستند، ایندسته در شمال و مشرق افریقا سکونت دارند. اعراب و بربرها در افریقای شمالی و حامیها در افریقای شرقی ساکنند، مصریان و حبشیان از اصل حامی هستند که بعدها در اثر اختلاط با نژاد سامی کیفیات این نژاد را پیدا کرده اند.

ب - سفیدپوستان خارجی: مهاجرین اروپائی هستند که در افریقای جنوبی اکثریت سکنه را تشکیل داده اند و در افریقای شمالی نیز شمارهٔ ایشان روز افزون است، فرانسویان و ایتالیائیها و یونانیها در مراکش و الجزائر و تونس و طرابلس و مصر کوچ نشین فراوان دارند. در سایر مستعمرات اروپائی کم و بیش از مهاجرین اقامت گزیده اند، بوئرهای^۱ که در ترانسوال و اثر بیشتر سکونت دارند از نسل مهاجرین هلندی هستند که در قرن هفدهم و هیجدهم با افریقای جنوبی رفتند و شهرکاپ را در روی دماغه ای بهمین نام پی افکندند.

ج - یهود: در مشرق و شمال افریقا بطور پراکنده زندگی میکنند، در حبشه کم کم با بومیان در آمیخته و رنگ بومی بخود گرفته اند. در کشورهای افریقای شمالی و مصر بخصوص در شهرهای بازرگانی رشته کار و پیشه در دست یهودیان است.

د - سیاهان: در پیرامون خط استوا و منطقهٔ مداری تا حدود منطقهٔ صحرائی فقط نژاد سیاه سکونت دارد، سیاهها بدو دسته بلند و کوتاه تقسیم میشوند (بانتوهای^۲ - سودانیها).

۸۷ - سیاهان کوتاه قد

ه - هورتنتوت ها^۱ :
هورتنتوت ها و بوچمن ها^۲
در ظاهر از سیاهان محسوب
میشوند ولی در کیفیات قیافه
وزبان بایشان اختلافهایی دارند.
و - سواحلی : از روزگاری

بس قدیم تا کنون متدرجاً
دسته های متعدد مهاجر از

سواحل عربستان و خلیج فارس و بحر عمان بساحل شرقی افریقا آمده اند
و در وضع زندگانی و اخلاق و کیفیات نژادی مردم ساحلی آنجا تغییراتی
داده در نتیجه عنصر دو رگه ای بوجود آمده که میتوان آنها را باعتبار نام
زبان ایشان سواحلی نامید مانند صومالیها، زنگباریها.

امروز چهار دسته زبان در افریقا اهمیت دارد :
زبان

الف - زبانهای سامی - مانند عربی، بربری، حبشی
و قبطی و این زبان اخیر مهجور است و امروز کسی بدان سخن نمیراند.
ب - زبانهای سیاهان - شماره آنها بسیار است و لهجه های
بیشمار دارد.

ج - زبان ساحلی - که از اختلاط زبان عربی و بائتو بوجود آمده
و الفاظ هندی و مالائی نیز در آن وارد شده است و اکنون زبان
کشتی رانان و بازرگانان بومی اقیانوس هند بشمار میرود.

۱ - Houttentot. ۲ - Buchmen.

د - از زبانهای بومی افریقا زبان هوتنتوت ها نسبتاً اهمیتی دارد و در مرکز و جنوب افریقا همان حکم زبان عربی را در شمال و زبان ساحلی را در مشرق دارد.

ه - زبانهای اروپائی - در مستعمرات اروپائی زبان فرانسه و انگلیسی و پرتغالی و هلندی و اسپانیائی و ایتالیائی میان مهاجرین و برخی از بومیان رواج دارد.

چهار دین بزرگ در افریقا پیرو دارد :

دین

الف - اسلام : دین اسلام از زمان حیات پیغمبر اسلام بحبشه در آمد و بعدها مهاجرین عرب آنرا در سرتاسر شمال افریقا ترویج کردند، متدرجاً کیش بت پرستی را از پیش رانده و از شمال بجنوب پیشرفت کرده است و امروز تا ساحل گینه و فلات دریاچه ها و حوضه کنگو و ساحل موزامبیک پیروان بیشمار دارد، شماره مسلمانان افریقا را تا شصت میلیون تخمین میزنند، در این زمان نیز پیوسته در داخله افریقا پیش رفته و بر عده پیروان آن افزوده میشود.

ب - مسیحی : سابقاً در مصر و حبشه و شمال افریقا پیروان آئین عیسوی بسیار بودند، بعدها در اثر پیشرفت اسلام از شماره پیروان آن کاسته شد ولی در قرون جدید بواسطه مهاجرت عیسویان اروپا و تبلیغ روز افزون هیئت های اعزامی مذهبی در میان بومیان بر شماره پیروان آن افزوده شده است.

ج - یهودی : یهودیانی که در افریقا پراکنده اند دارای آئین و کیش مخصوص بنژاد خود هستند.

۸۸ - سیاهان سودان

افریقا بیش از قسمتهای دیگر جهان از کاروان
درجات زندگانی
مدنیّت عقب مانده و هنوز نمونه های مختلف زندگانی
وحشی و نیمه مدنی را در آنجا بخوبی میتوان مشاهده کرد. بجز در
قسمت شمال و جنوب غالب مردم از نعمت خواندن و نوشتن محروم هستند.
پست ترین درجه زندگانی انسانی را بوچمن ها دارند که تنها
از راه شکار زندگانی میکنند و در پناه درختان بسر میبرند. با آنها
در قسمتهای جنگلی بشکار میپردازند و در کنار رودخانه ها از راه
ماهگیری وسیله زندگانی را فراهم میکنند.

ایندو دسته هنوز غالباً حربه دفاع و شکارشان طبیعی است و فلز را
نمیشناسند و بکار نمیبرند. هرچه از پیرامون خط استوا بطرف شمال و
جنوب پیش روند یا از داخل بسوی ساحل نزدیک شوند در اسلوب
زندگانی سیاهان اختلاف پیدا میشود و بزندگانی نیمه مدنی نزدیک میگردند.

عربها و بربرها و حامیهای شرقی (صومالیها - حبشیها) بکار گله داری و کشاورزی ساده مشغول هستند و طوایفی غیور و جنگجو تشکیل میدهند که با وجود نداشتن اسلحه کافی در غالب نقاط پیشرفت اروپائیان را متوقف نگاهداشته و از تأثیر استعمار اروپائی کسته اند.

مسلمانان تمدن اسلامی را با خود بشمال افریقا بردند و دولتهای مهمی تشکیل دادند ولی تأثیر محیط و آب و هوا پیشرفت تمدن ایشانرا متوقف ساخت. اروپائیان از قرن ۱۶ تا کنون آئین و روش زندگانی خود را بافریقا برده و در صد ترویج آن هستند ولی نا مساعد بودن محیط و اوضاع طبیعی مانع از پیشرفت منظور ایشان گشته و نتیجه ای را که تمدن اروپائی در امریکای شمالی و جنوبی بخشیده است در افریقا هنوز بدست نیامده باوجود این امروز عالیترین درجات تمدن و نازلترین مراحل توسعه را در مردم افریقا میتوان مشاهده کرد. مردم اسکندریه و دارالبیضا (کازابلانکا)^۱ و کیپتون^۲ از حیث روش زندگانی مانند مردم شهرهای اروپای جنوبی زندگی میکنند در صورتیکه بومیانها هنوز جز سایه شاخ و برگ درختان و شکار جانوران وسیله زندگانی بهتری را نمیشناسند.

منابع ثروت افریقا سه دسته تقسیم میشود: گیاهها،
جانوران، کانهها.

الف - گیاههای افریقا عبارت از گیاههای طبیعی و محصولات زراعتی است. جنگلهای افریقا يك منبع سرشاری برای استخراج کائوچوك

و روغنهای گیاهی و چوبهای قیمتی است و بهر نسبت که تمدن در آنجا پیش میرود این جنگلها بمزارع قهوه و کائوچوک و سایر محصولات سودمند گرمسیری مبدل خواهد شد.

در شمال افریقا غلات کاشته میشود ولی جلگه های فوق العاده حاصلخیزی در این قسمت جز جلگه نیل نیست که چندان وسعت ندارد. کشت پنبه در مصر و سودان رواج کامل دارد.

۸۹ - دندان فیل یا عاج

ب- پرورش گوسفند در شمال

و مشرق در روزگار قدیم معمول بوده ولی در قسمت جنوبی گله داری باسلوب جدید و علمی معمول شده و اکنون کشورهای افریقای جنوبی از نواحی گله دار جهان بشمار می آیند. شتر واسب عربی برای ارتباط قسمتهای داخلی که هنوز از راه آهن و جاده شوسه اثری در آنجا نیست بسیار مفید است و حقیقه در آن دریا های شن باید شتر را کشتی بیابانی نامید. پتر شتر مرغ و عاج فیل دو محصول تجملی افریقا است که در اروپا پسندیده خاص و عام است.

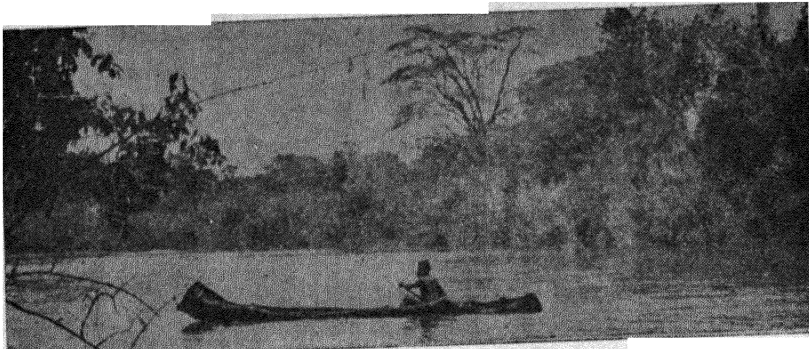
ج - کانها - با وجودیکه هنوز کانهای افریقا درست کشف و استخراج نشده در قسمت شمال استخراج زغال سنگ و سنگ آهن و کودهای شیمیائی سود بسیار میدهد و کانهای الماس و طلای افریقای جنوبی

ثروت سرشاری بمردم آنکشور میدهد .

استفاده از کانهای افریقا هنوز قابل مقایسه با قطعه های دیگر عالم نیست و اروپائیان در قسمتهای استوائی و پُرجعیت از محصول گیاهها بیشتر استفاده میبرند .

راههای داخلی افریقا بواسطه وجود صحرا های
 راهها بی آب و علف و طوفانهای شن روان و بستر پُر
 پیچ و خم رود خانه ها برای عبور کاروانها بسیار دشوار بوده و هست . کثرت
 قبایل وحشی و جنگجو در نقاط آباد همیشه مانع بزرگی برای ارتباط
 کاروانها و قوافل با نقاط ثروتمند بوده است . رودخانه های طولانی
 این قطعه بواسطه وضع طبیعی جریان و بستر پُر نشیب و فراز در هیچ
 قسمتی قابل استفاده برای کشتی رانی یکسره نیست مثلاً رود های نیل
 و کنگو را در چندین قسمت آبشارهای متعدد قطع کرده و خط ارتباط
 کشتی رانی را بُریده است .

بعد مسافت مابین جهات شرقی و غربی و شمالی و جنوبی و وجود
 صحرا های خالی از سکنه و جنگلهای بسیار انبوه استوائی و کوههای
 مرتفع ساحلی مانع آن شده است که راه آهن چنانکه باید در افریقا
 پیشرفت کند و سواحل را از راه داخل قاره بیکدیگر مربوط سازد .
 تنها راه آهن سرتاسری که در دست ساختمان است و هنوز قسمتهای
 مختلف آن درست بیکدیگر اتصال نیافته راه آهن قاهره و کاپ است .
 در شمال افریقا نیز يك رشته راه آهنهایی از مراکش تا تونس امتداد یافته
 ولی بیشتر شهرهای ساحلی را بیکدیگر مربوط میسازد .

۹۰ - وسیله ارتباط در روی رودخانه انگلا

در سایر قسمت‌ها نیز قطعه‌های کوتاه راه آهن برخی از شهرهای ساحلی را با نقاط مهم داخله مربوط می‌سازد مانند راه آهن‌های کنگو و کشورهای سواحل خلیج گینه .

بازرگانی و اقتصاد بطور کلی اوضاع اقتصادی افریقا هنوز جز در یکی دو کشور استقلالی ندارد و تابع اوضاع اقتصادی کشورهای اروپائی است که بر آنجا مستولی شده اند .

دو قسم عقیده راجع بآینده اقتصادی آنجا وجود دارد: یکی آنکه در اثر کاوشها و جستجوها کانهای سودمند و گرانهای بیشمار در سراسر آنجا بدست خواهد آمد و مایه استفاده زیاد از افریقا خواهد شد ، عقیده دیگر آنکه احتمال قوی می‌رود که کانهای آن چندان مهم و قابل استفاده نباشد و تنها منابع گیاهی آن قابل استفاده خواهد ماند .

از نظر ساختمان طبیعی افریقا را پنج قسمت تقسیم
تقسیمات سیاسی کرده اند: افریقای شمالی ، افریقای شرقی ، افریقای

جنوبی ، افریقای غربی ، صحرای کبیر .

کلیات انسانی

این تقسیم مسلماً برای مطالعه جغرافیای طبیعی سود دارد ولی سرنوشت سیاسی آن قطعه بر این قسمت بندی چندان تطبیق نمیکند، بدین نظر افریقا را نسبت بوضع سیاسی آن چنین تقسیم میکنند:

اول - کشورهای مستقل: مصر و لیبیا،

دوم - کشورهای تحت الحمایه: مراکش، تونس، زنگبار و برخی از قسمتهای داخلی سودان و نیثریه،

سوم - کشورهاییکه استقلال داخلی دارند مانند: کشورهای متحد افریقای جنوبی،

چهارم - مستعمرات: چند کشور بزرگ و کوچک اروپائی در افریقا مستعمراتی دارند بقرار ذیل:

الف - دولت فرانسه: الجزائر و افریقای استوائی فرانسه و افریقای غربی فرانسه (صحرا، سودان فرانسه) و جزیره ماداگاسکار و جزیره رئونیون و ساحل جیبوتی را متصرف است (مراکش و تونس هم تحت الحمایه آند دولت هستند).

ب - دولت انگلیس: گامبی و سیرالئون و ساحل طلا و نیجریه و افریقای شرقی انگلیس و صومالی و برخی جزایر اقیانوس هند و اطلس را متصرف است، دولت انگلیس بنام مصر و بادستاری آند دولت سودان شرقی را نیز اداره میکند (سلطان زنگبار تحت الحمایه دولت انگلیس است و کشور های افریقای جنوبی استقلال داخلی دارند).

ج - بلژیک دولت مهم کنگو را متصرف است که از زرخیزترین نواحی افریقا است.

۹۱ - سیاهان آنگلا

د - دولت پرتغال:
موزامبیک و آنگلا و جزائر
رأس الاخضر و گینه پرتغال
و جزائر پرنس^۱ و سن-
توماس^۲ را در تصرف دارد.
ه - دولت ایتالیا:

طرابلس و ریتره و صومالی
و حبشه را متصرف است

و از اتحاد این سه قسمت اخیر افریقای شرقی ایتالیا را تشکیل کرده است.

و - دولت اسپانیا: قسمتی از ساحل شمالی مراکش موسوم به
ریف را با ریو دو آرو^۳ و فرناندوپو^۴ متصرف است.

ز - شهر طنجه در کنار اقیانوس اطلس از شهرهای مراکش یک
شهر آزاد بین المللی شناخته شده که اداره آن در دست کنسولهای چند
دولت بزرگ اروپائی است.

ح - دولت آلمان پیش از جنگ بین المللی: توگو^۵ و کامرون
و افریقای جنوب غربی و افریقای شرقی را متصرف بود، پس از جنگ
مستعمره افریقای شرقی آندولت میان انگلیس و بلژیک و کامرون
و توگو^۵ بین فرانسه و انگلیس تقسیم شد و افریقای جنوب غربی آلمان
را تحت الحمايه کشورهای افریقای جنوبی قرار دادند.

۱ - Prince. ۲ - Saint-Tomas ۳ - Rio de ore.

۴ - Fernandopo ۵ - Togoland.

کلیات انسانی

کشورهای مهم، کشورهای افریقای شمالی که شامل مراکش و الجزایر و تونس و طرابلس است نظر بسابقه مهم تاریخی و استفاده اقتصادی کنونی و اشتراك فرهنگ دینی با کشور ما اهمیت خاصی دارد. مصر که علاوه بر تمدن تاریخی قدیم امروز تنها کشور مهم و مستقل قطعه افریقا است در درجه اول از اهمیت سیاسی است زیرا سطح زندگانی و درجه تمدن مردم آن کشور از تمام قسمتهای دیگر افریقا برتر است.

کشورهای متحد افریقای جنوبی را نیز بواسطه اهمیت اقتصادی که پیدا کرده اند میتوان در ردیف کشورهای درجه اول افریقا بشمار آورد، حبشه و کنگو نیز آینده امیدبخش اقتصادی دارند.

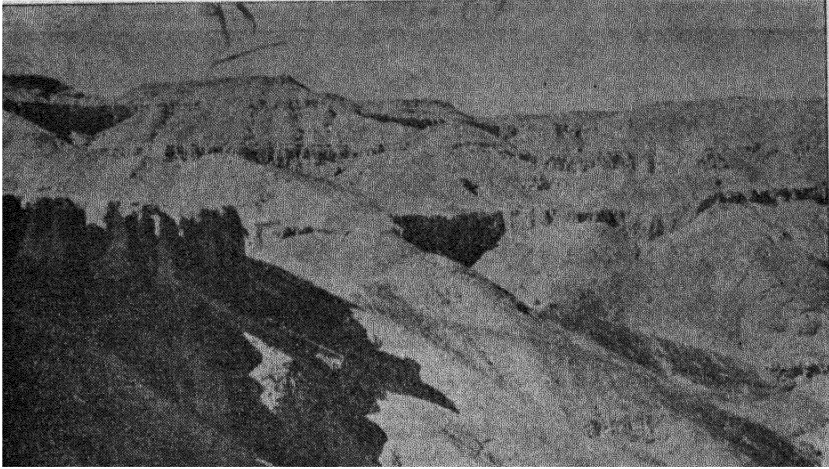
فصل دوم - کشورهای مستثل

مصر

۱ - اوضاع طبیعی

مصر از شمال بدریای مدیترانه و از طرف مشرق
 حدود و وسعت با رابطه ترعه سویس بفلسطین و دریای قلزم یا
 احمر و از طرف جنوب بسودان شرقی و از طرف مغرب بطرابلس و
 صحرای کبیر محدود است. وسعت آن تقریباً به ۹۹۴ هزار کیلومتر مربع
 میرسد که سی و پنج هزار کیلومتر از آن آباد و مزروع و بقیه آن صحرای
 خشک بی آب و علف است.

زمین مصر از طرف جنوب بشمال متدرجاً شیب
 پستی و بلندی پیدا کرده و مشتمل بر سه قسمت متوازی است.
 در وسط دره کم عرضی است که هرچه رو بشمال پیش رود بر وسعت آن
 افزوده میشود و در دو طرف این دره از مشرق و مغرب رشته کوههای
 کم ارتفاعی بموازات رود نیل قرار گرفته است، در سمت مشرق کوهستان
 عربی یا جبال العرب که از طرف مشرق آن صحرای عربی واقع شده و
 در جانب مغرب جبال لوبیا یا کوهستان لیبی که بصحرای لیبی
 منتهی میشود.

۹۲ - منظره کوهستان مصر در وادی الملوك

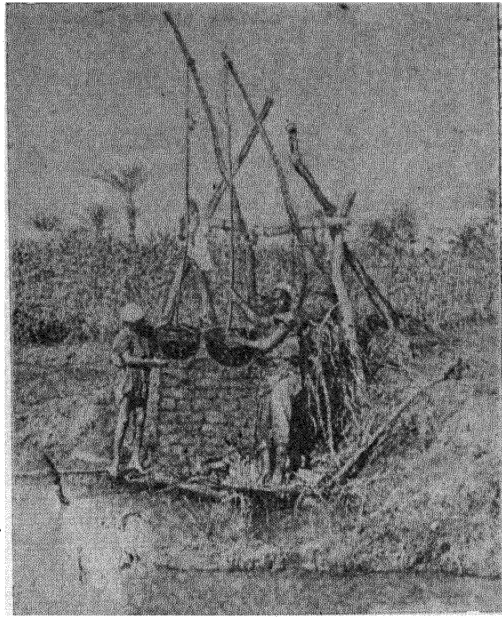
ایندو رشته مرتفعات تا نزدیک قاهره باهم متوازی است و از آنجا از یکدیگر دور میشود، رشته شرقی بطرف شمال شرقی متوجه میگردد و تا نزدیک ترعه سویس پیش میرود و بصرای سینا منتهی میشود. رشته غربی که از سلسله شرقی کوتاه تر است بطرف شمال غربی متوجه میگردد و متدرجاً شیب آن میافزاید تا آنکه با سطح شنهای صحرای لیبی یکنواخت شده نزدیک دریای مدیترانه از نظر ناپدید میشود. در جنوب شبه جزیره سینا نیز کوهستانی است که از طرف مشرق بخلیج عقبه و از طرف مغرب بخلیج سویس محدود است و دامنه جنوبی آن بدریای احمر می پیوندد. طور سینا که در نظر مسلمانان و ترسایان و یهودان احترام دارد در این قسمت قرار گرفته است. کوه **مُقَطَّم** هم که از طرف مشرق بر شهر قاهره مشرف است در جزو سلسله شرقی است.

دره نیل در شمال قاهره وسعت یافته و قسمت رسوبی و حاصلخیز کشور مصر را تشکیل میدهد که شعبه های رود نیل از داخل آن گذشته و هنگام فراوانی و طغیان رودخانه سطح آنرا ته نشست حاصلخیزی میپوشاند و هنگام فرونشستن آب نیل بوسیله ترعه ها آنرا آبیاری میکند. آب و هوا مصر در منطقه دون استوائی یا صحرائی واقع شده و بدین مناسبت آب و هوای آنجا مانند صحرای کبیر و صحرای عربستان خشک و سوزان است. رطوبت هوا فوق العاده کم و در قاهره سالیانه بیش از ۲۷ میلیمتر باران نمیبارد. در شهر اُسوان تقریباً هیچ باران نمیبارد.

بادی که از طرف جنوب غربی بنام باد خمسین میوزد گرم و سوزان است و سبب خشکی و گرد آلودگی فوق العاده هوای مصر میشود اما بادی که در تابستان از طرف دریای مدیترانه بسوی خشکی میوزد تا اندازه ای هوا را معتدل میسازد و در قسمت دلتا گرمی را تخفیف میدهد. صافی آسمان و خشکی هوای این کشور است که در مدت چند هزار سال هنوز آثار تاریخی دوره فراعنه را نگاهداشته و از آسیب باران و یخبندان حفظ نموده است. نقاطی که مجاور رود نیل است بواسطه تبخیر آب رودخانه و کشاورزی و آبیاری نسبت بنقاط دور دست از حیث آب و هوا معتدل تر میباشد.

تنها رودخانه ای که از کشور مصر میگذرد رود نیل است که سرچشمه آن در خارج کشور مصر و مصب آن در دریای مدیترانه است. رود نیل طولانی ترین رودهای جهان است که از جنوب خط استوا سرچشمه میگیرد و پس از آنکه

دریاچه های متعدد
استوایی را پیمود و از
منطقه استوایی و مداری
گذشت به نوبه یاسودان
میرسد. در اینجا شعبه
هائیکه از فلات حبشه
سرچشمه میگیرد بنام
سوبات و نیل آبی و
عظیره بدان میریزد
و وارد خاک مصر میشود.

۹۳ - آبیاری بوسیله سدوف در روی رود نیل

در مصر دیگر شعبه ای
بدان وارد نمیشود و

هرچه بسوی شمال پیش میرود بواسطه تبخیر و مصرف آبیاری از مقدار آب
آن میکاهد و اندکی در شمال شهر قاهره بدو شعبه مهم تقسیم میشود،
شعبه دمياط در مشرق و شعبه رشید در مغرب. برای اینکه از آب رود نیل
جهت آبیاری زمین دلتا بهتر استفاده شود در شانزده کیلومتری شمال قاهره
بندی استوار بر آب نیل بنام قنایطر خیریه بسته اند و از آنجا ترعه ها کنده
و شاخه ها جدا کرده اند که آنها را «ریاح» میگویند. این ترعه ها
بسوی مشرق و مغرب متوجه شده و زمینهای را که دسترسی برودخانه هم
ندارد در تمام فصول سال آبیاری میکند. در فصولی که بارانهای فراوان
موسمی و گرمای هوا بر فهای حبشه را آب میکند بر آب رودخانه افزوده
میشود و در آغاز تابستان سطح آب رود نیل در مصر بالا میآید و متدرجاً

۹۴ - منظره جاذبی از نیل و درختان نخل و اهرام

زمینهای مجاور خود را زیر آب میپوشاند. در ماه شهریور گاهی سطح رودخانه تا هشت متر بالا میآید و پس از آن متدرجاً از مقدار آب کاسته میشود و در پائیز بحالت طبیعی بر میگردد. از این طغیان دو نتیجه مهم بکشور مصر میرسد: نخست آنکه گل و لائی که از جلگه های سودان و کوههای حبشه وفلات استوائی با آب برود نیل میرسد در سال روی زمین را از يك طبقه خاک حاصلخیز مستور میسازد که برای برداشت محصول فوق العاده سودمند است. دیگر آنکه بوسیله ساختن سد ها مانند سد بزرگ اُسوان و بند قناطر خیریّه و قناطر اُسنا و اُسیوط آب نیل را ذخیره نموده و در هنگام زمستان و بهار که سطح آب نیل پائین میرود از آب ذخیره شده برای آبیاری کشتزارها استفاده میکنند و نیز بوسیله کندن ترعه ها آبیاری کشتزارها را آسان ساخته اند.

دریاچه ها و خلیج ها در کنار دریای مدیترانه خلیجهای کوچکی از آب دریا در قسمت دلتا موجود است که هنوز

ارتباط آنها با دریا بُریده نشده و با دهانه های تنگی بدان ارتباط دارد، این خلیجها را مصریان **بُحیره** میگویند، در مشرق بحیره مُنزله و در وسط بحیره بُرُلُس از آنجمله است. در پیرامون اسکندریّه دریاچه هائی است که ارتباط آنها با دریا بُریده شده بنام **آتکو و مرّیوط** که در تابستان خشك میشوند، در ناحیه ترعه (کانال) نیز دریاچه هائی بوده است بنام **بُحیره التماساح و بُحیره المرّ** (دریاچه تلخ) که فعلاً کانال آنها را قطع میکند.

ساحل شمالی مصر که در کنار دریای مدیترانه
سواحل
است شنی و مسطح و دارای بُریدگیهائی است بنام
بُحیره که ذکر شد و بهیچوجه دارای لنگرگاههای طبیعی خوب نیست
فقط در قسمت اسکندریّه ساحل سنگستانی مرتفعی وجود دارد که
بدین مناسبت بکار ایجاد بندر میخورد. سواحل دریای احمر عبارت از
جلگه شنزاری است که در میان دریا و کوه قرار گرفته و گاهی رشته
کوه بدریا نزدیک میشود. این قسمت بواسطه موانع سنگهای مرجانی
و پیش آمدگیهای ساحل سنگستانی در آب بکار کشتی رانی نمیآید.

در قسمت غربی درّه نیل میان شنزارهای صحرای
واحه ها
لوبیا (لیبی) چند واحه آباد و سبز و خرّم موجود
است که مهمّترین آنها واحه سیوه در مغرب اسکندریّه میباشد.
این واحه چون در نزدیکی مرز طرابلس ایتالیا واقع شده اهمیّت بازرگانی
و لشکرکشی دارد. واحه جَنُوب در همین قسمت چند سال پیش بایتالیا
واگذار شد که مرکز شیوخ سُنوسی بود. در بین واحه های دیگر

واحه های بَحری و واحه های قِبلی در طرف جنوب غربی معروفست .

۲ - اوضاع سیاسی

حکومت کشور مصر یکی از قدیمترین کشورهای جهانست که از پنجهزار سال پیش تا کنون همواره آباد و یکی از کانونهای تمدن انسانی محسوب میشده است . این سرزمین پس از آنکه قرنهای استقلال کامل داشت متوالیاً بدست : ایرانیان ، یونانیان ، رومیان ، اعراب افتاده در خلال اینمدت گاهی از مزیت استقلال نیز بهره مند بود تا آنکه در قرن دهم هجری از دست ممالیک خارج شده و بتصرف پادشاهان عثمانی درآمد . تا آغاز قرن سیزدهم هجری یا پایان قرن هیجدهم میلادی از متصرفات دولت عثمانی بود تا آنکه ناپلئون بناپارت بنام دولت جمهوری فرانسه آنرا از دست ممالیک تابع دولت عثمانی بیرون آورد ولی نتوانست آنرا نگاهدارد و بار دیگر بدست دولت عثمانی افتاد . محمد علی پاشا نامی از مردم کشور آلبانی که بسر کردگی سپاه عثمانی بمصر آمد کم کم در آنجا نفوذ کاملی حاصل و دست ممالیک و پادشاهان عثمانی را از آنجا کوتاه کرد و اساس حکومت مستقلی را برقرار نمود که متدرجاً در طریق استقلال پیش میرفت . در زمان جنگ بین المللی مصر رسماً از دولت عثمانی جدا شده و تحت الحمايه دولت انگلیس گردید . این امر چون مخالف آرزوی مردم آنکشور بود پس از يك رشته کشمکش های محلی و گفتگوهای سیاسی آندولت در سال ۱۹۲۲ استقلال مشروطی یافت و سرانجام سال ۱۹۳۵ باستقلال کامل نایل گردید .

جغرافیای افریقا

اسماعیل پاشا و مرحوم ملک فؤاد پدر بزرگوار والا حضرت همایون فوزیه پهلوی اولین پادشاه مستقل آنکشور از دودمان محمد علی پاشا بود. حکومت مصر مشروطه و دارای مجلس شورای ملی (مجلس التّوّاب) و مجلس سنا (مجلس الشّیوخ) است. پادشاهی آن درخاندان محمد علی پاشا موروثی است.

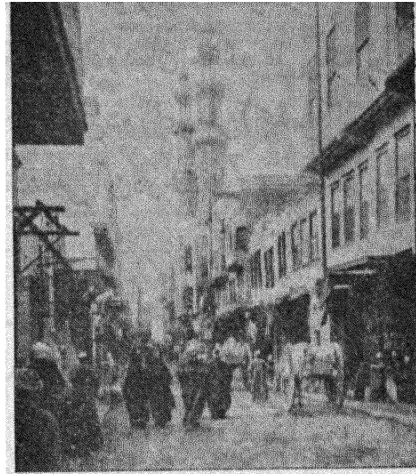
جمعیت مصر از یکصد و چهل سال پیش افزایش
جمعیت
فوق العاده یافته است. در سال ۱۸۰۰ میلادی جمعیت
این کشور در حدود دو میلیون بود و در حدود ۱۹۰۰ به ۹ میلیون رسید
و امروز بیش از شانزده میلیون است.

بموجب سرشماری سال ۱۹۳۷ جمعیت مصر ۱۵,۹۰۴,۵۲۵ بوده است
و هر ساله دویست هزار نفر بر آن افزوده میشود. تقریباً تمام این جمعیت
در قسمت آباد و حاصلخیز مصر زندگی میکنند که بیش از ۳۵ هزار
کیلومتر مساحت ندارد، در این صورت جمعیت نسبی مصر حتی از بلژیک هم
افزونتر است (۴۷۰ نفر در هر کیلومتر مربع). این جمعیت مخلوطی است
از نژاد سامی و حامی و مهاجرین مختلف که در زمانهای گذشته بدین کشور
آمده اند ولی در آن میان عنصر عرب غلبه دارد بطوریکه زبان و آداب
و رسوم کشور را کاملاً بصورت عربی در آورده است.

زبان
زبان مردم مصر در روزگار قدیم زبان مصری بود
و بعدها زبان یونانی در آنجا رواج یافت و چون
اعراب بدانجا آمدند استعمال زبان عربی متدرّجاً توسعه یافت. امروز زبان
رسمی تمام مردم آنکشور زبان عربی است، توجّهی که دودمان محمد علی پاشا
بدین زبان داشتند سبب شد که مصر در میان کشورهای عربی زبان بر همه

برتری یابد و امروز قاهره مرکز
مهمی برای ادبیات زبان عرب
شده است .

دین رسمی کشور مصر اسلام
است که تقریباً پانزده میلیون پیرو
دارد و پس از آن عیسویان قبطی هستند
که خود دارای کلیسای مخصوصی
میباشند و با سایر مذاهب عیسوی
چندان ارتباط ندارند . مهاجرین
یونانی و ایتالیائی و فرانسوی و انگلیسی

۹۵ - يك كوچه از شهر قاهره

که عدّه ایشان بدویست هزار نفر بالغ میشود پیرو سایر مذاهب عیسوی
هستند . تقریباً شصت و پنج هزار نفر یهودی هم در شهرها و مراکز مهم
بازرگانی اقامت دارند .

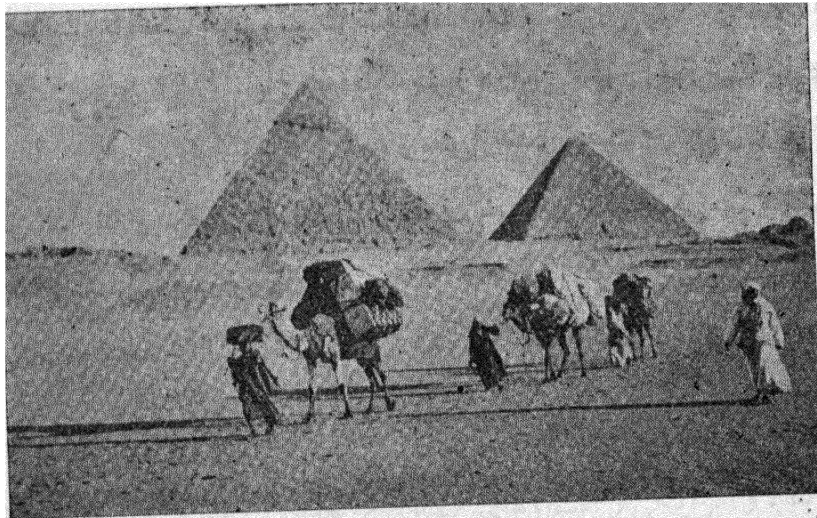
مصر بواسطه وجود جامع الازهر که از آثار خلفای فاطمی مصر
میباشد و قرنهایست مرکز تدریس علوم اسلامی بوده در عالم اسلام يك
مرکزیتی پیدا کرده و طلاب علوم دینی از چین و جاوه و برمه و هند
و افغانستان و ترکستان و قفقاز و ترکیه و بالکان و عربستان و افریقا
در آنجا بکسب علم و معرفت مشغولند .

قاهره پایتخت مصر دارای ۱۳۱۰۰۰۰ تن جمعیت
شهرهای مهم
و بزرگترین شهرهای افریقا است . قاهره
در نزدیکی خرابه های ممفیس پایتخت قدیم مصر بنا شده و دارای آثار

جغرافیای افریقا

۹۶ - دورنمای قاهره

۹۷ - اهرام جیزه

تاریخی مربوط بدوره های مختلف است. اسکندریه بندر بزرگ مصر

تقریباً هفتصد هزار نفر جمعیت دارد و از حیث جمعیت و اهمیت بزرگترین بندر افریقا است. اسکندریه نیز از شهرهای تاریخی مصر است. پُرت-سعید، دُمیاط، منصوره، زقاریق، اُسیوط (سیوط)، دمنهور از شهرهای درجه دوم مصر محسوب میشوند. **الْأَقْصَر** در مصر علیا نزدیک خرابه‌های شهر تب قدیم واقع شده و بندر رشید در روی شعبه غربی رود نیل نزدیک

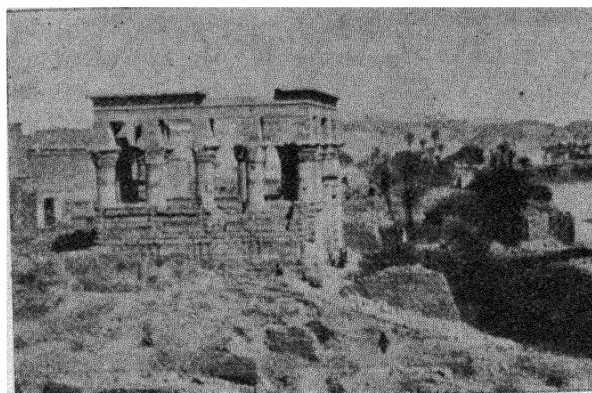

۹۸ - ابوالهول در جیزه نزدیک قاهره

به سائیس پایتخت قدیم مصر ساخته شده است.

فرهنگ با وجودیکه هنوز در این کشور آموزش اجباری برقرار نشده و بیش از صدی بیست مردم آن از سواد بهره ندارند از یکصد سال پیش بدینطرف بنگاههای فرهنگی مهم تأسیس یافته و از نظر آموزش عالی، مصر اهمیتی خاص پیدا کرده است. اکنون از تاریخ تأسیس دانشگاه فؤاد اول که آنرا جامعة المصریه نیز میگویند بیش از بیست سال نمیگذرد و با وجود این یکی از مراکز مهم آموزش و پرورش در کشورهای اسلامی بشمار میرود. جامع آزه‌ر هنوز شهرت دیرینه خود را حفظ کرده بلکه روش کار آن با پیشرفتهای عصر حاضر تطبیق یافته است.

وضع اقلیمی مصر و آثار تاریخی فراوانی که در سرتاسر این کشور

۹۹ - خرابه های معبد فیله در مصر علیا

پراکنده و هنوز از دستبرد عوامل طبیعی محفوظ مانده است همواره جهانگردان و مسافران بیشمار را در موسم زمستان بدانجا جلب میکند و همین توجه و تماس موقتی ایشان با مردم مصر در روحیه و افکار مصریان نفوذ و تأثیر مخصوصی داشته و دارد.

۳ - اوضاع اقتصادی

کشاورزی رود نیل که زمینهای خشك منطقه صحرائی مصر را آب میدهد و هنگام طغیان سالیانه دشت و صحرا را از يك طبقه خاك ته نشسته حاصلخیز میپوشاند سبب حاصلخیزی سرزمین مصر شده و آنرا یکی از کشورهای کشاورزی جهان ساخته است. جمعیت روزافزون مصر که از آغاز قرن هیجدهم تا کنون سه بار مضاعف شده و از دو میلیون بشانزده میلیون رسیده مؤثرترین وسیله پیشرفت کارهای کشاورزی بوده است. زمینهای حاصلخیز کشورهای دیگر در نتیجه رَکشت

۱۰۰ - منظره دهکده فلاحان در کنار نیل

و کار و برداشت محصول متدرجاً بی قوّت میشود و حاصلخیزی خود را از دست میدهد در صورتیکه مصر بسبب رسیدن ته نشست سالیانه نیل هیچگاه ارزش کشاورزی خود را از دست نمیدهد و خاک آن همیشه بیک نسبت محصول میآورد. گندمی که سالیانه برداشت میشود بده میلیون هکتولتر میرسد که برای میزان مصرف جمعیت روز افزون و فرستادن بخارج کافی نیست و هر ساله هم مقداری از خارج وارد میکنند.

جوی که در روزگار فراغنه از آن آب جو میگرفتند هنوز غله پرمصرف مصر بشمار میرود و ذرت که در تغذیه فلاحان مصری فوق العاده تأثیر دارد بمقدار زیاد کاشته میشود. برنج را فقط در ناحیه دلتا میکارند و مقداری از محصول آنرا بخارج میفرستند، اهمیت اقتصادی و کشاورزی مصر معاصر مانند مصر باستانی مربوط ببرداشت غله گندم و جو نیست بلکه پنبه کاری در پیشرفت اوضاع اقتصادی آنکشور تأثیر واضح و انکار ناپذیری دارد.

۱۰۱ - خانه‌های روستائی در وسط نخلستان

محیط طبیعی مصر برای کاشتن پنبه مساعد است زیرا رطوبت خاك، حرارت و خشکی هوا آنرا بیش از هر کشور برای پیشرفت زراعت پنبه مستعد ساخته است. در سالهایی که محصول پنبه بی آفت و خوب برداشته میشود مقدار آن بسیصد و شصت هزار تن میرسد.

پنبه کاری از روزگار محمد علی پاشا در مصر رونق گرفته و همواره پیشرفت کرده است، پیش از آنکه پنبه کاری در سودان شرقی از طرف انگلیسها ترویج شود بهره فلاّحان مصری از پنبه بیشتر بود ولی نزدیکی پنبه مصر ببازار اروپای جنوبی و مرکزی و احتیاج فوق العاده ایتالیا و آلمان و کشورهای صنعتی دیگر باین محصول هنوز پنبه مصر را از مواد سودمند کشاورزی و اقتصادی حوضه مدیترانه معرفی میکند.

قند مصر در روزگار قدیم معروف بود و در سخن فارسی هر جا نام

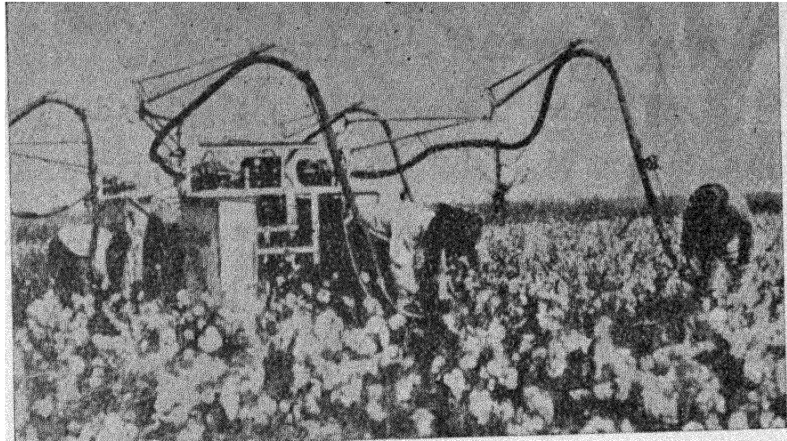

۱۰۲ - منظره‌ای از برداشت محصول پنبه

شکر و قند میرفت با مصر توأم بود ولی بعدها کشت نیشکر در آنجا متروک شد تا روزگار محمد علی که این کشت باستانی را تجدید کرد و تا مدتی پیشرفت تا آنکه سود فراوان پنبه راه پیشرفت را بر کشت نیشکر بست و امروز شکر از محصولات درجه سوم است.

غرس نهال توت برای پرورش کرم ابریشم نیز نظر بمساعدت آب و هوا در مصر معمول شده ولی از حیث اهمیت رتبه پیاپی محصولات دیگر نمیرسد.

سیگار مصری که امروز شهرت خاصی دارد برگ آنرا از ترکیه بمصر می‌آورند و در آنجا آنرا بسیگار تبدیل میکنند.

۱۰۳ - پنبه چینی با ماشین برق

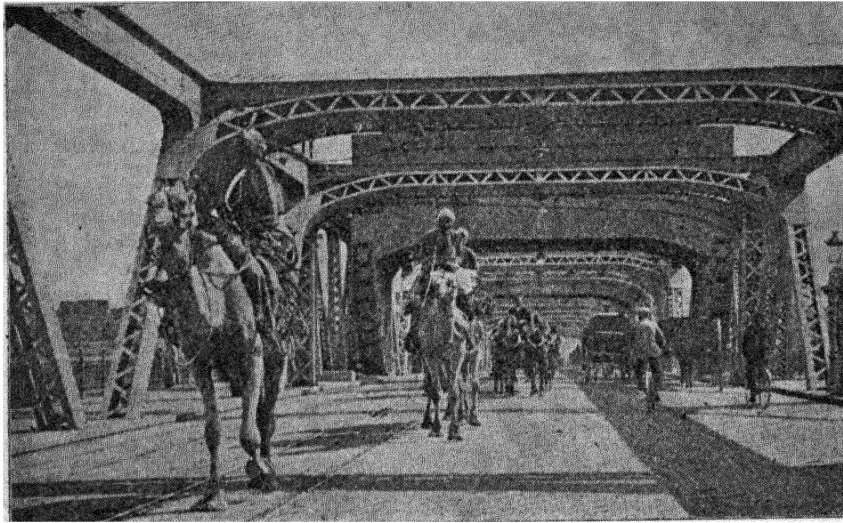
صنعت
مصر چنانکه گفته شد يك کشور زراعتی بشمار
میآید و بعللی چند از پیشرفت صنعت در آنجا تا
این اواخر جلوگیری شده است ولی پس از جنگ بین‌المللی و اعلان
استقلال متدرّجاً کارصنعت نیز رواجی یافته . زدن و رشتن و بافتن پنبه
در این کشور رونق کاملی یافته و شهر صنعتی محَلَّةُ الکبری یا منچستر مصر
را با هفتاد هزار نفر سکنه بوجود آورده است . استخراج نفت در
کناره‌های دریای قُلمرو و فسفات و شوره در واحه‌های غربی روزافزون است.
تمام محصول ابریشم مصر تا چند سال پیش باروپا میرفت و اکنون
در داخلهٔ کشور رشته و بافته میشود؛ کوشش و همّت فوق‌العاده‌ای که
این ایّام برای پیشرفت کار صنعت در مصر دیده میشود يك آیندهٔ صنعتی
قابل توجّهی را نوید میدهد .

بازرگانی
در سال ۱۹۳۷ مصر ۳۸۰۳۸ میلیون جُنیَه (لیره
مصری) جنس از کشورهای دیگر آورده و ۳۹۷۵۹

میلیون جنیه بسایر کشورها فرستاده است (يك جنیه مصری مشتمل بر صد غُرْش و یا هزار مِلِّیم میباشد و از لیره انگلیسی تقریباً سه درصد همیشه گرانتر بوده است). طرف داد و ستد مصر در درجهٔ اوّل انگلستان و پس از آن فرانسه و ایتالیا و آلمان و کشورهای متّحد امریکا بوده اند.

وسایل ارتباط
شعبه های رود نیل قسمتهای دلتائی مصر را که بیشتر آباد و محلّ اجتماع سکنه است بیکدیگر مربوط میکنند. ترعه هائی هم که برای آبیاری در میان شعبه ها کنده شده رفت و آمد را سهلتر میسازد. مهمّترین ترعه های نیل ترعهٔ اسماعیلیّه است که شعبهٔ شرقی رود نیل را بترعهٔ سویس متّصل میکند. از پنجهزار و بیست و نه کیلومتر راه آهن کشور يك قسمت مهمّ آن در میان شهرهای ناحیهٔ دلتا و نقاط مهمّ فلاحتی است و بیشتر برای فرستادن پنبه و محصولات دیگر بخارج بکار میرود. رود نیل تا قاهره بخوبی قابل عبور و مرور کشتیهای شطّی بزرگ است و در قسمتهای دیگر نیز با وجود موانع طبیعی (آبشار) یا بندهائی که برای آبیاری بر رودخانه بسته اند وسیلهٔ ارتباط ارزانی برای مردم مصر است.

اخیراً طرحی پیشنهاد شده که از بندر رشید تا اسماعیلیّه در کنار ترعهٔ سویس بوسیلهٔ اصلاح بستر رودخانه و شعبه های آن يك ترعهٔ مستقیم ایجاد گردد که برای عبور و مرور کشتیهای بزرگ بکار رود تا بدینوسیله از اهمّیت و دوری مسافت راه ترعهٔ سویس کاسته و بر آبادانی مصر افزوده شود. راههای شوسه که در قسمت غربی مصر تا واحهٔ سیوه در دست

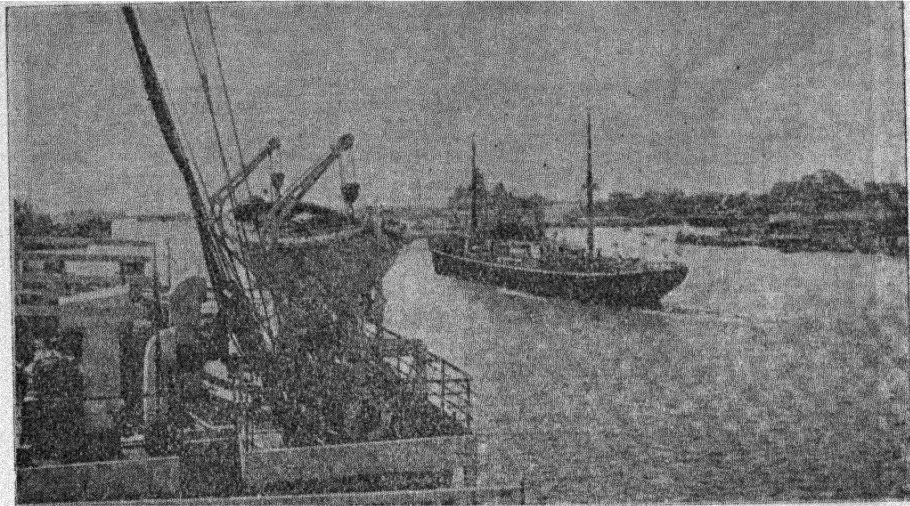

۱۰۴ - پل اسماعیلیه در قاهره

ساختمان است با راههای دیگری که در منطقه کانال و بخش شرقی مصر ساخته میشود مصر را در آینده نزدیک از حیث وسایل ارتباط ممتاز خواهد ساخت .

ترعه سویس

بیابان خشك سینا که در میان دو دریای مدیترانه و احمر فاصله بود و صحرایی که در مشرق مصر شعبه دمياط را از خلیج سویس جدا میکرد از قدیم الایام مردم مصر را باندیشه پیوستن دو دریای مدیترانه و احمر افکند و چون اتصال رود نیل بترعه سویس آسانتر بنظر میآمد ترعه ای تقریباً بموازات ترعه اسماعیلیه کنونی در جهت جنوب کنده و رود نیل بدریای احمر پیوسته شد . این ترعه که در زمان نخائو از فراغه مصر قدیم

۱۰۵ - پرت سعید مدخل ترعه سویس

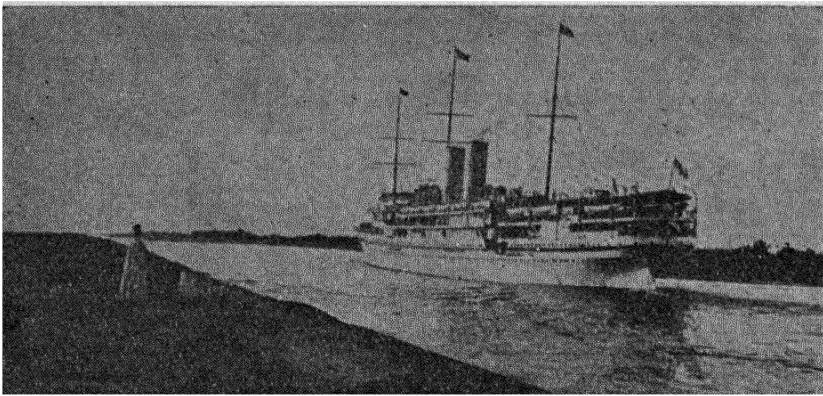
آغاز شد ولی بانجام نرسید هنگام شاهنشاهی داریوش بامر آن شاهنشاه میان رود نیل و دریای احمر ترعه ای کردند و بدینوسیله کشتیهای ایران از خلیج فارس و دریای عمان و دریای احمر بدریای مدیترانه راه یافتند. کتیبه ای که از داریوش در کنار همین ترعه بدست آمده اهمیت اینکار را در نظر شاهنشاهان ایران هویدا میسازد. ترعه مذکور بارها تعمیر و اصلاح شده باز پس از چندی بسبب ته نشست رودخانه نیل انباشته شد تا آنکه در قرن نوزدهم میلادی مهندسی از مردم فرانسه بنام فردیناند دلسپس در صدد ارتباط مستقیم دو دریا از راه صحرای سینا برآمد و با مساعدت سعید پاشا خدیو مصر امتیاز حفر ترعه را تحصیل کرد. این ترعه از محل پُرت سعید (بندر بنام سعید پاشا) شروع شده و دریاچه های آب شور و تلخ این ناحیه را قطع کرده بسویس در کنار خلیجی به همین نام منتهی میگردد.

جغرافیای افریقا

ترعهٔ سویس در سال ۱۸۶۹ بروزگار فرمانروائی اسماعیل پاشا با تشریفات بی نظیری که میلیونها لیره هزینه آن شد رسماً در حضور نمایندگان کشورهای بزرگ جهان گشوده شد، چندی بعد وجود این ترعه که کلید راه هندوستان است مصر را مطمئن نظر انگلیس ساخت و آندولت بیبهانهٔ شورش متممهدی سودانی سپاهی بدان کشور فرستاد و از زمان جنگ بین المللی مصر را رسماً تحت الحمايه ساخت. این ترعه که اهمیت ارتباطی آن برای روابط بین المللی فوق العاده زیاد و اهمیت حیاتی آن برای انگلستان انکارناپذیر است برای مصر که مالک حقیقی آن شمرده میشود و پول فراوان برای ساختن آن خرج کرده علاوه بر آنکه سودی نداشته زیان آور هم بوده است ولی از نظر جغرافیائی میتوان آنرا بزرگترین کارهای مهندسی ارتباط قرن نوزدهم بشمار آورد.

طول ترعه	۱۷۱ کیلومتر
عرض از روی آب	۱۲۰-۲۰۰ متر
عرض در عمق یازده متر	۶۰-۱۱۵ متر
عمق	۱۲-۱۳ متر
مدت عبور کشتی	۱۶ ساعت

عدهٔ کشتیهائی که در سال ۱۹۳۷ از آنجا گذشته اند ۶۳۹۷ کشتی بگنجایش ۴۶۳،۲۶۹،۳۵۰ تن بوده که در درجهٔ اول کشتیهای انگلیسی و پس از آن کشتیهای ایتالیائی بوده است. ادارهٔ کانال بر عهدهٔ هیئتی است که در پاریس اقامت دارند و کارمندان آن از فرانسویان و انگلیسیان و برخی کشورهای دیگر اروپا تشکیل میشود.

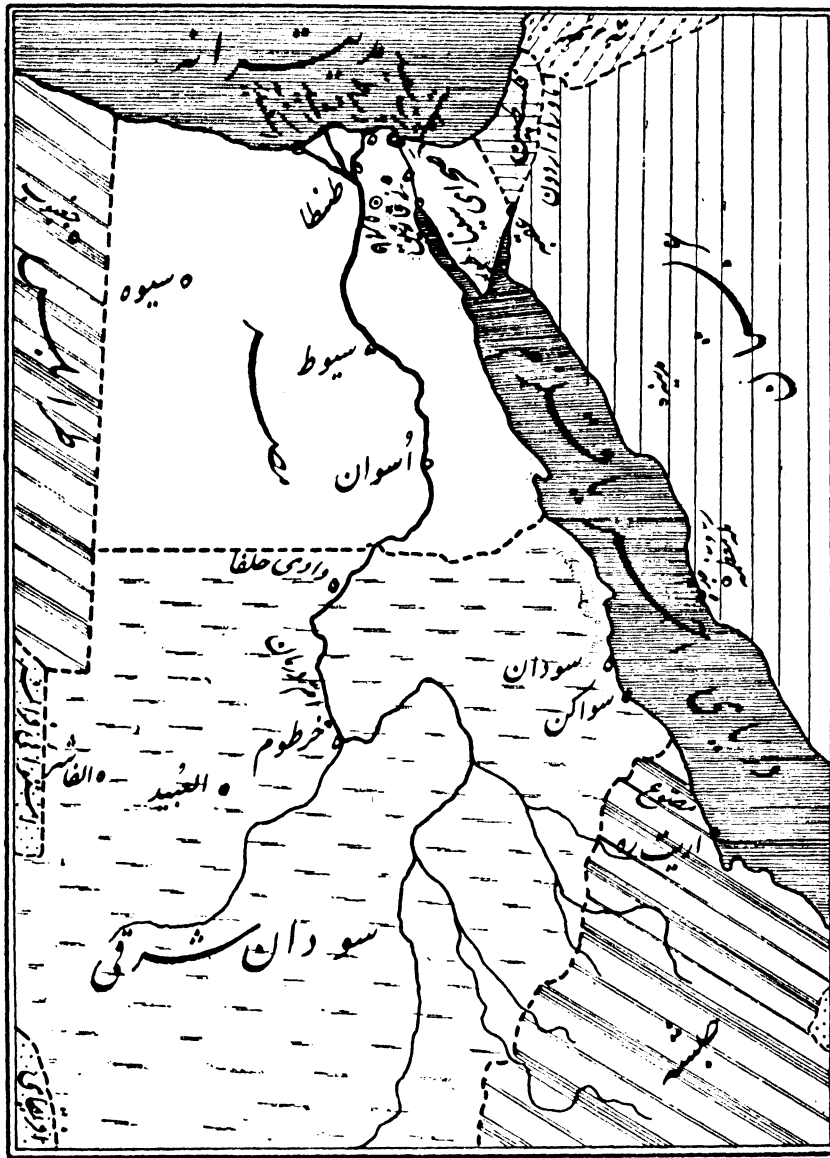
۱۰۶ - منظره عبور کشتی از ترعه سویس

قرارداد ۱۸۸۸ اسلامبول ترعه را منطقه بیطرف شناخت که عبور کشتیهای همه کشورهای جهان در برابر پرداخت حق عبوری آزاد باشد و هزینه نگهداری و سود سرمایه ای که در این راه پرداخته شده از درآمد این حق العبورها پرداخته میشود.

پیش از جنگ ۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ اهمیت ترعه تنها از لحاظ بازرگانی و اقتصادی بود اما در زمان جنگ معلوم شد که از نظر لشکرکشی نیز اهمیت شایانی دارد.

دوره امتیاز این ترعه در سال ۱۹۶۸ پایان رسیده اداره آن بدست دولت مصر میافتد که هم اکنون مالک آن میباشد.

دولت انگلیس برای آنکه پس از خاتمه امتیاز راه دریائی کنونی را در دست داشته باشد طرحی برای ارتباط خلیج عقبه به بحرالمت و از آنجا بدریای مدیترانه تهیه کرده که پس از بررسی لازم بساختن آن پردازد.

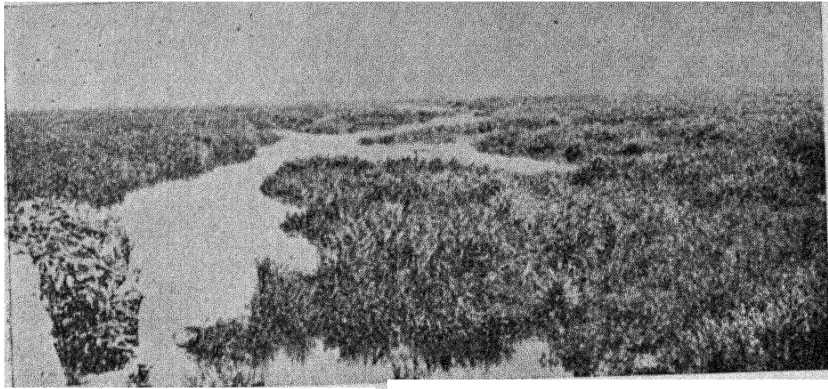
نقشه مصر و سودان شرقی

سودان مصری

در جنوب کشور مصر سرزمینی وسیع و حاصلخیز در امتداد رود نیل تا حوضه دریاچه های استوائی وجود دارد که قسمت شمالی آنرا نوبه میگویند. این ناحیه از طرف مشرق بدریای احمر و متصرفات ایتالیا در افریقای شرقی محدود است و از طرف مغرب بصرای لیبی و صحرای کبیر و متصرفات استوائی فرانسه محدود میشود، در سمت جنوب ناحیه 'اوگاندا' از افریقای شرقی انگلیس و کنگوی بلژیک آنرا محدود میسازد. سپاه مصری این سر زمین وسیع را از روزگار محمد علی پاشا تا زمان خدیوی اسماعیل پاشا متدرجاً متصرف شد و بنام سودان مصری ضمیمه قلمرو و فرمانروائی خاندان محمد علی پاشا گردید چنانکه هنوز عنوان و القاب اعلیحضرت ملک فاروق از اینقرار است « پادشاه مصر و نوبه و سودان و کردفان و دارفور ».

در پایان قرن نوزدهم متمهدی سودانی بشورش برخاست و این نواحی را از مصر منتزع ساخت، دولتهای انگلیس و مصر بیاری یکدیگر سودان را پس از مرگ متمهدی متصرف شدند و اداره آن بطور مشترك برعهده دو کشور قرار گرفت. از زمان جنگ بین المللی بعد که مصر تحت الحمايه انگلیس واقع شد دخالت انگلیسها در سودان بیش از پیش گردید و تقریباً سهم مصری را نیز دولت انگلستان تصرف کرد تا آنکه مصر استقلال کامل یافت و باردیگر سهم پیشین خود را مطالبه کرد و اکنون در اداره سودان نظر دارد.

جغرافیای افریقا

۱۰۷ - بحرالغزال یکی از شعبه‌های رود نیل

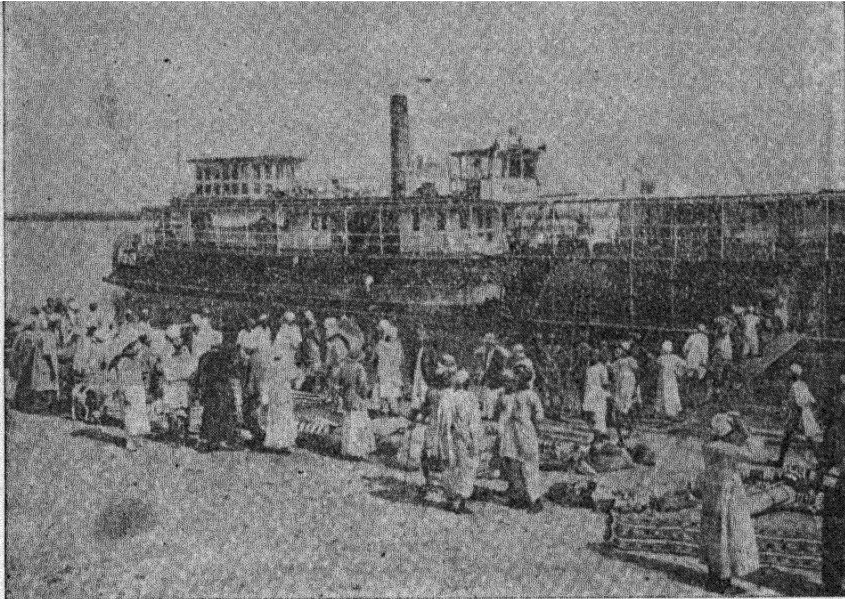
موقع و مساحت
سودان شرقی در منطقه حاره واقع شده و
۲۴۶۲۹۲۵ کیلومتر وسعت دارد که رود نیل و
شعبه‌های شرقی و غربی آن از این سرزمین میگذرد و از ته نشست آن
زمینهای سودانرا حاصلخیز میسازد.

نهر عَطْبَرَه و نیل آبی یا بَحْرُ الْأَزْرَق و نهر سُوباط از طرف راست
و بَحْرُ الْغَزَال از طرف چپ در این سرزمین برود نیل می پیوندند.

جمعیت
در سالهای اخیر سکنه سودان را به ۶۱۸۶۵۲۹
نفر تخمین زده اند که مرگب از سیاهان و اعراب
میباشند و کیش غالب ایشان دین اسلام است.

شهرها
خرطوم پایتخت سودان ۴۴۸۱۱ نفر جمعیت دارد

و الفاشر و العبید از مراکز معروف آنجا است.
بازرگانی
سودان صمغ عربی و پنبه و پنبه دانه و ذرت
و پوست و چرم و خرما و جانور دام بخارج میفرستد

۱۰۸ - ایستگاه کشتی در کنار رود نیل مقابل شهر خرطوم

و پارچه پنبه ای، قند و شکر و چای و قهوه و توتون و آرد گندم و زغال و اتومبیل میآورد.

اهمیت اقتصادی سودان با پیشرفت پنبه کاری رو بافزایش است.

لیبریا

لیبریا که پس از مصر تنها کشور مستقل آفریقاست
موقع و مساحت
در کنار خلیج گینه جایی که پیش از این ساحل
غله نام داشت میان مستعمره ساحل عاج و گینه فرانسه و مستعمره
انگلیس سیرالیئون و خلیج گینه واقع شده است. مساحت آن ۹۵۴۰۰
کیلومتر مربع است.

جغرافیای افریقا

۱۰۹ - يك خانواده از مردم شهر منرویا

حکومت و جمعیت
در سال ۱۸۲۲ غلامان سیاهی که آزاد شده بودند
بیاری کشور های متحد امریکا در اینجا ساکن
شدند و در سال ۱۸۴۷ با پشتیبانی دولت مزبور جمهوری مستقلی تأسیس
کردند. جمعیت لیبریا تقریباً ۱۵۰۰۰۰۰ نفر است و مرکب از سیاهان
بومی و سیاهان مهاجر امریکائی و معدودی سفید پوست میباشد.
۲۰۰۰۰ نفر سیاه امریکائی زمام امور لیبریا را در دست دارند و با
وجود آنکه استقلال این دولت محترم شمرده میشود در کارهای مدنی و
اجتماعی پیشرفتی نکرده است.
چهل هزار نفر از مردم لیبریا عیسوی و سیصد هزار نفر مسلمان و
بقیه بت پرستند.

پایتخت آن شهر منرویا^۱ است که بنام منروئه^۲ رئیس جمهور نامدار

۱ - Monrovia. ۲ - Monrœ.

لیبریا

اتازونی بنیاد شده و دارای ۶۰۰۰ تن جمعیت است .

لیبریا کائوچو و قهوه و روغن نخل و کائو و برخی
اوضاع اقتصادی محصولات دیگر منطقه محترقه را بیرون میفرستد و

از بیرون پارچه و مصنوعات دیگر میآورد .

کانه‌های زرو مس و آهن و الماس آن هنوز استخراج نشده است،
بنیه اقتصادی لیبریا نظر بفرآوانی محصول پُربهای منطقه محترقه و وجود
کانه‌ها قابل ترقی است ولی بومیان هنوز استعدادی برای پیشرفت از خود
نشان نداده اند .

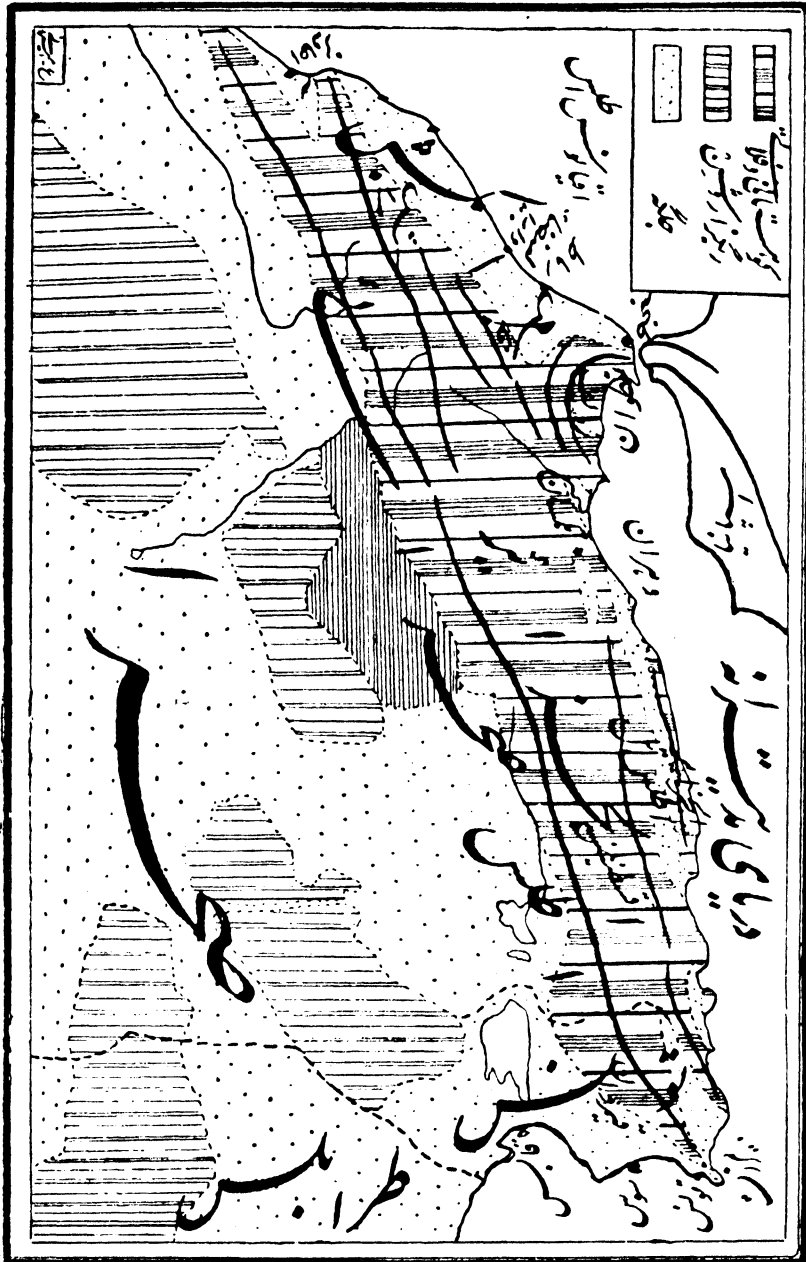
فصل سوم = متصرفات اروپائی

مستعمرات فرانسه
فرانسه که در سال ۱۸۱۵ جز قسمتی از ساحل سنگال
در افریقا محلی را متصرف نبود در طی يك قرن
از حیث وسعت بیش از هر کشوری در آنجا دارای مستملکات شده است .
کشورهای افریقای شمالی که عبارت از تونس و الجزایر و مراکش
است بهترین قسمت مستعمرات فرانسه در افریقا بشمار میرود زیرا باروفا
تزدیک و برای زندگانی اروپائی نیز مساعد است .

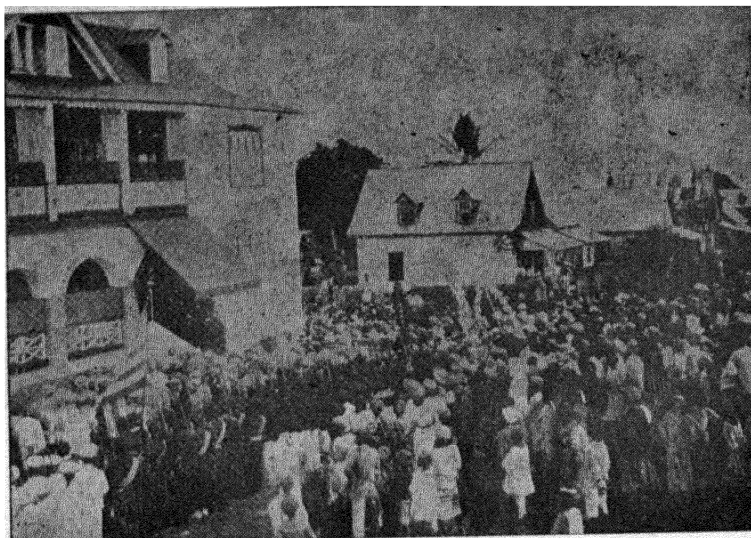
۱ - تونس

اوضاع طبیعی

موقع و وسعت
تونس در مشرق الجزایر واقع شده و دریای مدیترانه
و خلیج قابس از طرف مشرق آنرا محدود میسازند .
قسمتهای جنوبی آن تا صحرای کبیر امتداد مییابد و وسعت خاک آن
بیش از یکصد و بیست و پنج هزار کیلومتر مربع است .
پستی و بلندی
سطح تونس بچهار منطقه تقسیم میشود :
اول - منطقه تَل که در امتداد ناحیه تَل شمال
الجزائر واقع شده و دره رود مجرّدا از طرف جنوب آنرا محدود میسازد .

نقشه تونس و الجزائر و مراکش و قسمتی از صحرا

۱۱۰- یکی از کوچه های شهر منرویا

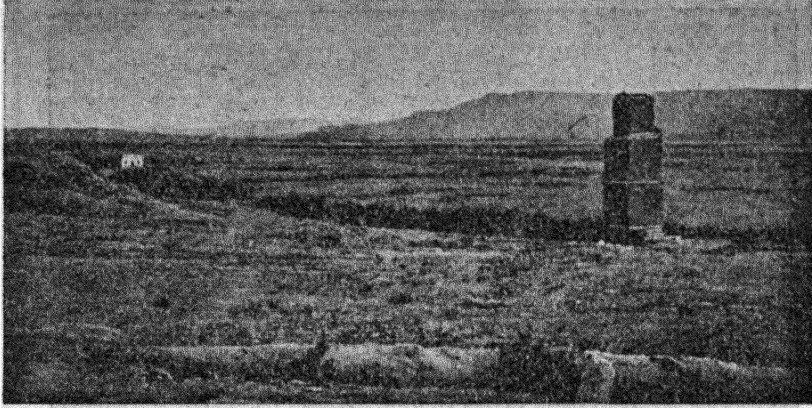
دوم - منطقه ساحلی که در کناره شرقی تونس واقع شده و جلگه ای حاصلخیز است .

سوم - منطقه مرکزی که از کنار خلیج قابس تا مرتفعات غربی تونس امتداد پیدا میکند .

چهارم - منطقه صحرائی که در طرف جنوب کشور واقع شده و بصحرای کبیر اتصال مییابد .

قسمت شمالی تونس که مجاور دریای مدیترانه است
آب و هوا

آب و هوای مدیترانه ای دارد یعنی زمستانهای آن گرم و مرطوب و تابستانها گرم و خشک است، هر چه از شمال بطرف جنوب پیش رویم از میزان رطوبت هوا کاسته میشود و بر خشکی و گرمی آن میافزاید چنانکه در نقاط مجاور صحرا بندرت باران میبارد .

۱۱۱ - ساختمان طبیعی زمینهای تونس در منطقه مرکزی

رود مهم تونس بحر دا است که از مشرق الجزایر
 رود ها سرچشمه گرفته و پس از طی ۳۶۵ کیلومتر در شمال
 شرقی تونس بدریای مدیترانه میریزد. در این رودخانه کشتیهای کوچک
 هنگام بارندگی و فراوانی آب رفت و آمد میکنند، رودهای دیگر آن که
 در شمال بدریای مدیترانه و در جنوب و مرکز بدریاچه های شور داخلی
 میریزد سیلابهای موقتی است که در موسم بارندگی زمستان جریان یافته
 و در تابستان خشک میشود.

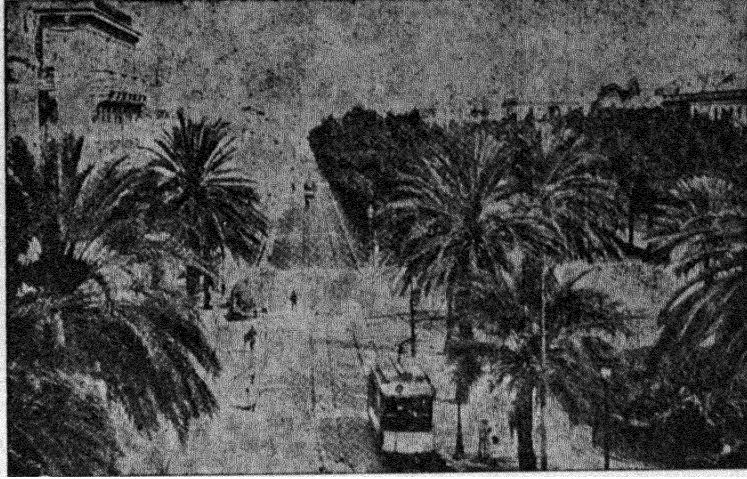
سواحل ساحل شرقی تونس شنزار و پست ولی ساحل شمالی
 کوهستانی است و بندر گاههای گود و خلیجهای
 قابل استفاده دارد مانند خلیج بیزرت^۱.

۱ - Byzert.

اوضاع سیاسی

تونس دیر زمانی پیش از آنکه بدست پادشاهان
حکومت عثمانی فتح شود دارای دولت نیرومندی بود که بر
تمام بلاد مغرب آفریقای شمالی فرمانروائی میکرد. عثمانیان پس از فتح
تونس آنجا را یکی از شهرستانهای آفریقائی خود قرار دادند، همیشه يك
نفر با عنوان بای (بیگ) از طرف دربار عثمانی در آنجا حکومت داشت.
نظر بدوری تونس از مرکز حکومت عثمانی کم کم فرمانروایان تونس
استقلال داخلی پیدا کردند و فقط سالیانه خراجی میپرداختند. دولت
فرانسه نظر بنزدیکی تونس به الجزائر و مناسبتهای طبیعی آن دو کشور
میخواست بهانه‌ای برای دست انداختن در کارهای داخلی آنجا پیدا کند
تا آنکه در سال ۱۸۸۱ اختلافات و اغتشاشهایی در تونس رخ داده و راه
را برای دخالت خارجیان باز کرد. فرانسویان بای تونس را زیر
حمایت خود قرار دادند و بر طبق پیمانی که بسته شد در ظاهر استقلال تونس
محفوظ ماند ولی در حقیقت فرانسه بر آنجا مستولی شد. بای وزیران
و مأمورین عالیمقام تونس را زیر نظر یکنفر نماینده عالی فرانسوی قرار
داده امروزه در همه ادارات و بنگاههای مهم آن کشور رایزنان فرانسوی
سر رشته اصلی کارها را در دست دارند. اخیراً تونسینان جنبشهایی برای
تحصیل آزادی و استقلال کرده اند ولی نتیجه اساسی نرسیده است.

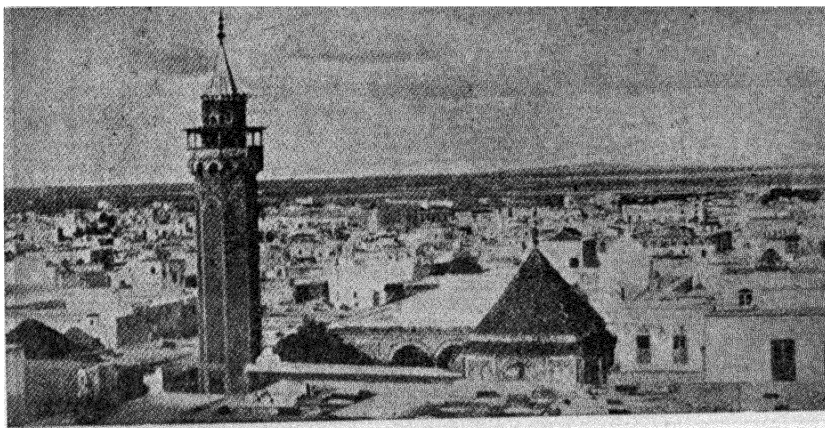
تونس تقریباً دو میلیون و پانصد هزار نفر جمعیت
دارد که یکصد و نود هزار آن اروپائی و بقیه مردم
جمعیت و نژاد

۱۱۲ - یکی از کوچه‌های اروپائی نشین تونس

بومی آنجا هستند. نیمی از سکنه اروپائی آنجا فرانسوی و نیم دیگر ایتالیائی میباشند، با وجود آنکه زبان عمومی تونس عربی است این مهاجرین زبان و آداب و رسوم ملی خود را حفظ کرده و بوسیله آموزشگاهها و روزنامه‌ها در صدد ترویج زبان خود بین بومیان هستند. حکومت و اقتدار کاملاً در دست فرانسویان است، ایتالیائیها نیز نظر بنزدیکی بکشور خویش و برخی سوابق دیرینه تاریخی نسبت بتونس علاقه خاصی نشان میدهند.

بومیان تونس مانند مردم الجزائر و مراکش مخلوطی از نژاد بربر و عرب و پیرو دین اسلام هستند، اندکی یهود در شهرهای بزرگ به پیشه‌وری اشتغال دارند.

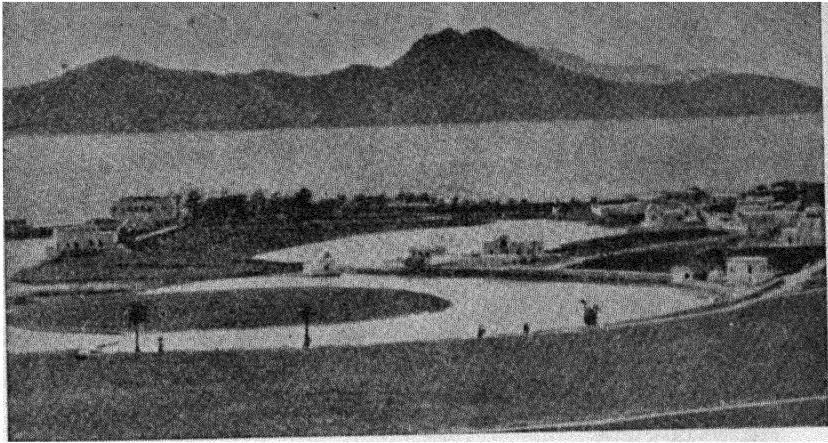
۱۱۳ - دورنمای شهر تونس

شهرها پایتخت کشور تونس شهر تاریخی تونس است که نزدیک خرابه های قرطاجنه^۱ واقع شده و دویست هزار نفر جمعیت دارد. شهرهای معتبر دیگر آن یکی بندر نظامی بیزرت است و دیگر بندر سفا^۲س که مرکز ماهیگیری و شکار اسفنج است. بندر سوس (سوسه) نیز خالی از اهمیت نیست و شهر تاریخی قیروان در قسمت مرکزی واقع شده که مسلمانان آنرا بنیاد کردند و برخی عمارتهای تاریخی در آنجا هنوز وجود دارد.

اوضاع اقتصادی

کشاورزی زمین تونس در مشرق و مرکز حاصلخیز است ولی کميابی آب سبب عدم پیشرفت کار کشاورزی

۱ - Cartage . ۲ - Sphax.

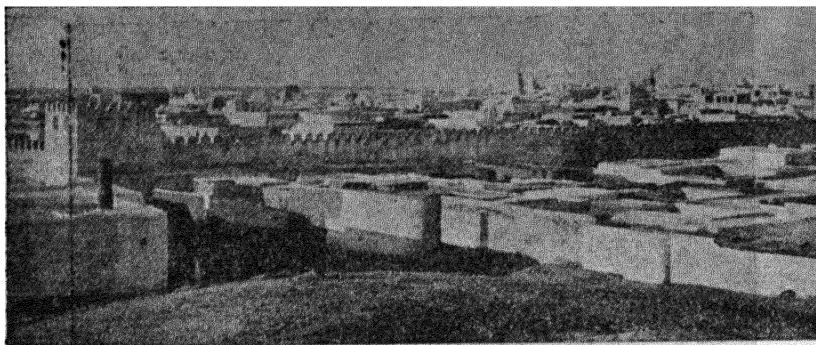

۱۱۴ - محل قرطاجنه قدیم

در این دو قسمت شده فقط در شمال که آب و هوا مساعد و آب هم تقریباً بقدر رفع احتیاج یافت میشود کار کشاورزی رونقی دارد. گندم و جو و انگور و زیتون و خرما و نی حلفا (آلفا)^۱ محصول آنجاست.

دولت فرانسه از مهاجرین فرانسوی تشویق میکند و زمینهای حاصلخیز تونس را بدیشان رایگان میدهد تا بکار کشاورزی مشغول شوند و موازنه با مهاجرین ایتالیائی که روزافزون هستند از این راه حفظ میشود. ماهیگیری و اسفنجگیری در قسمت شرقی تونس رونق کامل دارد و هفتاد هزار نفر ماهیگیر تونسی در این قسمت از راه صید ماهی و مرجان و اسفنج زندگی میکنند. در قسمتهای شمالی که آب و هوا مساعد است مردم بیشتر بتربیت کوسفند میپردازند.

۱ - Alfa .

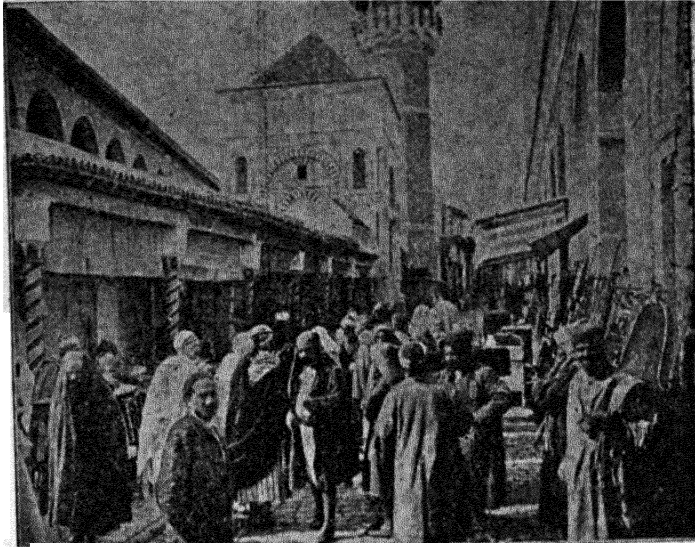
۱۱۵ - شهر تاریخی فیروان

صنعت
برخی سنگهای معدنی سودمند از کانههای تونس
استخراج میشود که بحالت خام بفراشه حمل
میکنند مانند آهن، روی، سرب، منگنز و فسفات.

صنایع کارخانه ای هنوز در تونس دایر نشده ولی بومیان برخی
کارهای دستی قدیمی دارند مانند قالی بافی و سفال پزی و غیره.

راه ارتباط
از سال ۱۸۸۱ که فرانسویان بر تونس غلبه کردند
تا کنون برای تسهیل استفاده منابع طبیعی
چهار هزار کیلومتر جاده ساخته اند که یک هزار و ششصد کیلومتر آن
راه آهن و بقیه راه شوسه است؛ بندرهای آن برای رفت و آمد و بارگیری
کشتیهای بزرگ آماده است.

بازرگانی
راه آهن غالب نقاط ساحلی مهم و شهرهای داخلی را بیکدیگر
مربوط ساخته و دنباله راه آهنهای آن براه آهنهای الجزایر اتصال مییابد.
بازرگانی سالیانه تونس بیک میلیارد و نیم فرانک
بالغ میشود که بیش از نصف آن با فرانسه است

۱۱۶ - بازار شهر تونس

تونس محصولات کشاورزی و سنگهای کانی و فسفات بخارج میفرستد و در برابر کالاهای ساخته فرانسه را وارد میکند.

۲ - الجزائر

اوضاع طبیعی

الجزائر میان تونس و مراکش و دریای مدیترانه
موقع و مساحت
و صحرای کبیر واقع شده و مساحت آن بضمیمه
واحه های داخلی که در کنار صحرا قرار گرفته ۲۲۰۴۸۶۳ کیلومتر مربع
است. قسمت شمالی آن ۲۰۹۶۳۵ کیلومتر و بقیه صحرا و واحه های
صحرائی است.

جغرافیای افریقا

یستی و بلندی زمین الجزائر در امتداد زمینهای تونس واقع شده و از حیث ساختمان طبیعی شبیه بدانجاست .

۱ - قسمت شمالی آنرا رشته کم ارتفاع اطلس تلّ فرا گرفته که بکنار دریای مدیترانه ختم میشود .

۲ - رشته دیگری بنام اطلس صحرائی در جنوب الجزائر بموازات رشته اطلس تلّ قرار گرفته که ارتفاع آن بیش از رشته تلّ است .

۳ - در میان این دو رشته فلانی است که آبهای دامنه های کوهستان بداخل آن سرازیر میشود و چون راهی بخارج نمییابد تشکیل گودالها و تالابهایی بنام شطّ میدهد مانند شطّ الشرقی و شطّ الغربی .

۴ - قسمت صحرائی است که از دامنه جنوبی اطلس شروع شده و بطرف داخله افریقا امتداد مییابد .

قسمت شمالی که در کنار مدیترانه است دارای آب و هوا
آب و هوای مدیترانه ای و قسمت جنوبی کاملاً

خشك و زیر تأثیر آب و هوای صحرائی قرار گرفته است . آب و هوای فلات داخلی برّی و اختلاف درجه حرارت در قسمت جنوبی آن شدید است . مقدار باران و رطوبت در ساحل دریا طبعاً افزونتر و هر چه بسمت جنوب پیش روند خشك تر است .

رودها رودهای ساحلی الجزائر چون غالباً سیلابی است در فصل بارندگی طغیان میکند و در بهار و تابستان

متدرّجاً کم آب و خشك میشود، مجرای این رودها ناهموار است و

الجزائر

بهیچوجه برای کشتی رانی مساعد نیست . رود شلیف^۱ طولانی ترین رودهای الجزائر است و از دامنه شمالی اطلس صحرائی سرچشمه گرفته و پس از طی قوسی در شمال بدریای مدیترانه میریزد .
دیگر از رود های بزرگ الجزائر رود رومل^۲ است که بنام وادی الکبیر بمدیترانه میریزد و سیبوز^۳ که مصب آن نزدیک بون^۴ (عنابه) است .

سواحل
ساحل الجزائر کوهستانی و دارای بریدگیهای پهن و بی حفاظ است که بدون ایجاد وسایل کافی برای کار دریا نوردی مساعد نیست و بندر گاههای الجزایر وهران^۵ و بون را با اصلاح سواحل قابل استفاده کرده اند .

اوضاع سیاسی

حکومت
الجزائر تا سال ۱۸۳۰ زیر حمایت پادشاهان عثمانی بفرمانروائی یکنفر بای (بیک) استقلال اداری داشت ، در نتیجه اختلاف کوچکی که با فرانسویان پیدا کرد بهانه برای دست اندازی ایشان بالجزائر فراهم شد و در این سال پس از گلوله باران کردن بندر الجزائر را متصرف شدند ولی مقاومت و ایستادگی مردم بریاست امیر عبدالقادر از علویان آنکشور در برابر فرانسه سالیانی دراز طول کشید و پس از هجده سال دفاع دلیرانه سرانجام مغلوب و مطیع شدند .

۱ - Chelif. ۲ - Roumel. ۳ - Seybouse.

۴ - Bône. ۵ - Oran.

جغرافیای افریقا

اکنون الجزائر بدو بخش شمالی و جنوبی تجزیه شده و بخش شمالی رسماً ضمیمه کشور فرانسه گردیده و سه دیارتمان (استان) از آن کشور را در افریقا تشکیل میدهد و نمایندگان بمجلس شورای ملی و مجلس سنای فرانسه میفرستد. اما بخش جنوبی که بچهار ناحیه عین صفا و غردیا^۱ و تگورت^۲ و واحه های صحرائی تقسیم گشته و بصورت نظامی اداره میشود.

مردم الجزائر با وجود آنکه یکصد سال مستقیماً زیر فرمانبرداری فرانسویان بوده اند هنوز زبان و آداب و رسوم ملی و جنسیت خود را نگاهداشته اند، معدودی از ایشان که قبول جنسیت فرانسوی کردند با یهودیان و مهاجرین اروپائی در اداره کشور سهمی یافته اند و حق انتخاب نماینده برای پارلمان فرانسه دارند.

در زمان جنگ بین المللی جوانان الجزائر بوعده های مساعد دولت فرانسه در جنگ شرکت کردند و انتظار داشته و دارند که تعدیلی در روش اداره آنجا متدرجاً ظاهر شود.

در سرشماری سال ۱۹۳۶ جمعیت بخشهای شمالی و جنوبی الجزائر جمعاً به ۷۲۴۷۶۸۴ نفر بالغ گردید که ۹۸۷۲۵۲ تن از آنها اروپائی و بقیه بومیان کشور هستند. مهاجرین اروپائی در درجه نخست فرانسویان و سپس اسپانیائیها و ایتالیائیها میباشند که غالباً در شهرهای بزرگ و مراکز بازرگانی اقامت دارند. بومیان از نژاد بربر و عرب و عموماً پیرو کیش اسلام هستند و معدودی یهودی نیز

۱ - Gardaia. ۲ - Taughaurt.

۱۱۷ - منظره شهر الجزائر

از قدیم در آنجا بوده اند که اکنون همه ملیت و تابعیت فرانسوی پذیرفته و با اروپائیان در بهره بردن از حقوق مدنی یکسانند .
 زبان ملی و بومی الجزائر عربی بالهجه بربری است و زبان فرانسه نیز در طول مدت يك قرن در میان طبقه تحصیل کرده و ممتاز کشور نفوذ یافته است .

سهرها سه شهر بزرگ الجزائر که مرکز دیارتمانهای
 سه گانه افریقائی فرانسه است یکی الجزائر است
 با ۲۶۴۲۳۲ تن سکنه که بیش از $\frac{2}{3}$ آنها اروپائی هستند و پس از آن
 وهران^۱ با ۲۰۱۰۰۰ جمعیت که $\frac{2}{3}$ آنها از مهاجرین بوده و شهر سوم

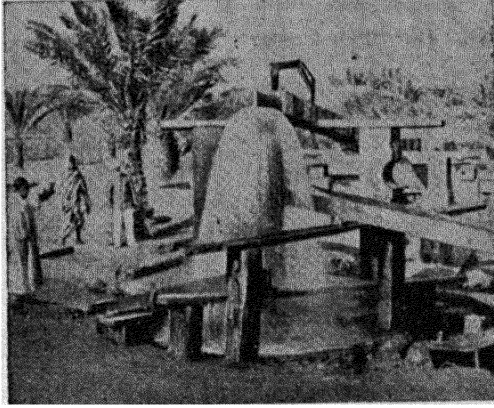
۱۱۸ - یکی از کوچه‌های قدیمی شهر بیسکرا

قُسْطَنْطِینَه با ۱۴۰۰۰ تن شهرنشین که تقریباً نیمی از آنها اروپائی میباشند. شهرهای دیگر الجزائر که بندر بون (عنابه)، بندر بوژی^۱، بندر مُسْتَغَانِم و بندر فلیپویل^۲ و شهرهای داخلی تلمسان و سیدی ابوالعباس و بیسکره^۳ است.

در قسمت جنوبی واحه‌های لا قوات^۴ و توفورت و وَرْقْلَه مرکز نواحی جنوبی هستند که هنوز بطور نظامی اداره میشود و افسران سپاهی با سران طوایف در انجام کارهای داخلی شرکت دارند. بندر الجزائر در کنار دریای مدیترانه در دامنه مرتفعی واقع شده و چشم اندازی بسیار زیبا دارد و در ایام زمستان جهانگردان بسیار برای

۱ - Bougi. ۲ - Phylippville. ۳ - Biskré.

۴ - Lagouat. ۵ - Ouargla.

۱۱۹ - آبیاری بوسیله چاههای آرتزین

استفاده از آب و هوای ملایم
و منظره زیبا بدین
شهر میآیند.

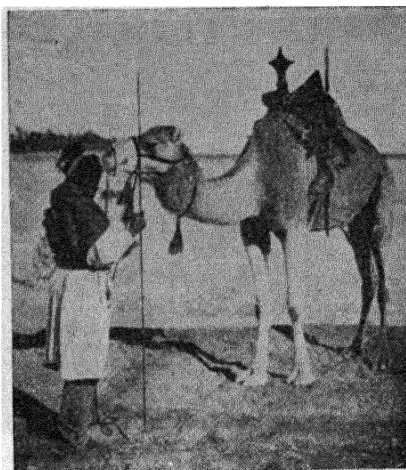
در نزدیکی شهر
قسنطنینه ویرانه های
آثار تاریخی مربوط بدوره
فرمانروائی رومیان وجود
دارد و شهر و هراب یک
بندر بازرگانی مهمی است

که با اسپانیا داد و ستد فراوان میکند.

اوضاع اقتصادی

الجزائر اساساً يك کشور زراعتی است، در قسمت
شمالی گندم و در مرتفعات ناحیه تلّ جو و جو سیاه
رکشت میشود. غرس مو و سبزیکاری و عمل آوردن مرکبات در سواحل
روز بروز رونق میگیرد. بهمان اندازه که هوا و خاک با پیشرفت کار
زراعت مساعد است کمی آب بخصوص در تابستان مانع بزرگی برای
کشاورزی است و ناگزیرند از راه سدّ بندی در مسیر رود های سیلابی
مقداری آب ذخیره کنند که در تابستان بکار آبیاری برسد و در واحه های
داخلی بوسیله کندن چاههای آرتزین آب تحصیل میکنند.
دیگر از محصولات الجزائر توتون و کتان و پنبه و نی حلفا (الفا) است.

در دامنه های کوهستانی رو
بدریا جنگلهای چنار و کاج سه
میلیون هکتار زمین را فرا گرفته
است .

۱۲۰ - شتر مهاری

پرورش کوسفند و اسب و استر
و دراز گوش برای مهاجران و بومیان
يك سر چشمه عایدی سرشاری است .
کوسفند داری بیشتر در فلات داخلی
و نواحی مجاور صحرا کار بومیان است
و تقریباً در حدود دو میلیون کوسفند

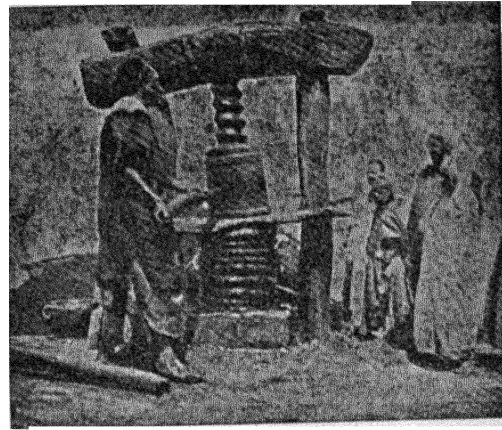
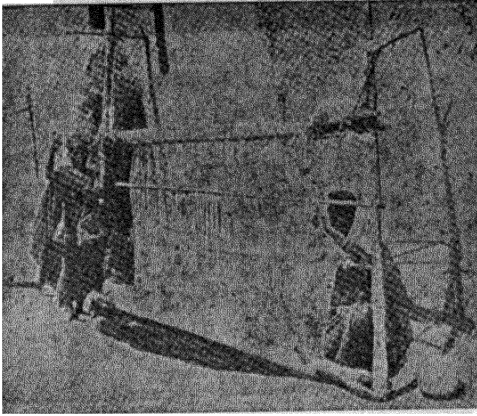
در نقاط آبدار این نواحی نگاهداری میشود . شتر در صحرای داخلی
هنوز وسیله ارتباط و حمل و نقل سودمندی است که بیشتر اعراب بتربیت
آن میپردازند .

هنرهای دیرینه الجزائریان کارهای ظریف و زیبای
دستی است که هنوز در شهرها عده ای بدان مشغولند

صنعت

از قبیل: سوزنکاری عربی ، فرش الجزائری ، چرمسازی و مُنبت کاری و
کلشی سازی و زرگری .

اما صنعت جدید هنوز جز در قسمت عرقکشی و برخی کارهای
فلاجتی متداول نشده و کلیه مواد خامی که از الجزائر بدست میآید
فرانسویان بکشور خود میبرند و بجای آن مصنوعات خویش را بدانجا
میآورند . کانهای الجزائر آهن و فسفات و زغال و نفت است و از آهن
و فسفات آن فرانسویان بهره فراوان میبرند .

۱۲۱ - عصارخانه در الجزائر

۱۲۲ - زنهای الجزائری پارچه میبافند

در قسمت ساحلی بندرهای بزرگ و كوچك وسايل ارتباط
قسمت شمالی را بیکدیگر مربوط ساخته و خطهای
کشتی رانی منظمآ آنها را با کشورهای ساحلی مدیترانه ارتباط میدهد.
طول راه آهنهای الجزائر ۴۸۸۴ کیلومتر است، يك رشته راه آهن
در قسمت شمالی بموازات ساحل کشیده شده و در امتداد راه آهن تونس
واقع است. رشته های دیگری از آن بطرف جنوب کشیده شده و
واحه های داخلی را با ساحل مربوط میکند.

بازرگانی
در سال ۱۹۳۷ - ۴۰۸۳ میلیون فرانك کالا از سایر
کشورها بالجزائر آمده و ۴۳۳۳ میلیون بخارج
فرستاده شده است. قسمت مهم این داد و ستد با فرانسه انجام گرفته و
کشورهای دیگر سهم کوچکی داشته اند.
فرستاده های آن غله و شراب و سبزی و آهن و فسفات و حلفا و

جغرافیای افریقا

برخی محصولات کشاورزی دیگر است و در برابر آن پارچه و ابزارهای فلزی و ساخته های دیگر فرنگ وارد شده است . بازرگانی کشور در دست مهاجرین اروپائی و یهودیان است و عربها و بربرها بکار کشاورزی و گله داری مشغول میباشند .

۳ - مراکش

اوضاع طبیعی

مراکش در گوشه شمال غربی افریقا میان دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس واقع شده است و از طرف مشرق با الجزائر همسایه و قسمت جنوبی آن با صحرای کبیر و ساحل ریودورو^۱ مجاور است . وسعت خاک آن ۴۴۳ هزار کیلومتر مربع که ۲۸ هزار کیلومتر آن متعلق بمراکش اسپانیا و ۴۱۵ هزار کیلومتر مربوط بمراکش تحت الحمایه فرانسه است .

زمین مراکش در دنباله زمین الجزائر واقع شده پستی و بلندی و از حیث پستی و بلندی با الجزائر بی شباهت نیست با این تفاوت که در ساحل اقیانوس اطلس جلگه حاصلخیزی دارد که آنرا از کشورهای دیگر مغرب امتیاز میدهد . زمین مراکش بدینسان تقسیم میشود :

۱ - جلگه ساحلی .

۲ - کوهستان اطلس که خود بسه قسمت تقسیم میشود و از جنوب

۱ - Rio doro .

مراکش

غربی بطرف شمال شرقی کشیده شده ورشته های بلند و کوتاه آن بموازات اقیانوس اطلس بطرف الجزائر امتداد مییابد .

۳ - در میان رشته های اطلس فلانهای بلندی وجود دارد که عرض آنها باندازه عرض فلانهای داخلی الجزائر و تونس نیست .

۴ - دامنه جنوب شرقی رشته ماوراء اطلس متدرجاً بطرف صحرا نشیب پیدا میکند و بریگزارهای صحرای کبیر منتهی میشود .

در حقیقت پستی و بلندی کشورهای تونس و الجزائر و مراکش با یکدیگر وضعیتی تشابهی دارد و در امتداد یکدیگر قرار گرفته است .

قسمت غربی مراکش که در معرض بادهای مرطوب آب و هوا اقیانوس اطلس قرار گرفته آب و هوای بحری دارد .

بادهائی که از اقیانوس در زمستان میوزد باعث بارندگی در دامنه های غربی کوهستان اطلس میشود و هر چه از مغرب بمشرق پیش رویم یا از شمال بجنوب آئیم از میزان بارندگی و رطوبت هوا کاسته شده و آب و هوا صحرایی و خشک میشود . قسمتهای داخلی و دامنه های جنوب غربی اطلس کاملاً تحت تأثیر آب و هوای صحرایی و خشک است اما این رشته کوهسار بلند قسمتهای ساحلی را از وزش بادهای گرم تابستان و سرد زمستان محفوظ میدارد .

آبهاییکه از دامنه شمالی اطلس جاریست بدریای رود ها

مدیترانه میریزد و رود های دامنه غربی باقیانوس اطلس داخل میشود . رود مولویه^۱ و رود سبو^۲ دو رود مهم مراکش است

جغرافیای افریقا

که جزئی از بستر آنها قابل کشتی رانی است. رودهای دیگر سیلابهای موقتی است که در فصل ریزش باران بطرف دریا جاری شده و هنگام تابستان غالباً کم آب میشود. این رودخانه ها ته نشست فراوانی از دامنه های اطلس بواسطه سرعت جریان با خود همراه آورده و جلگه ساحلی را حاصلخیز میسازد.

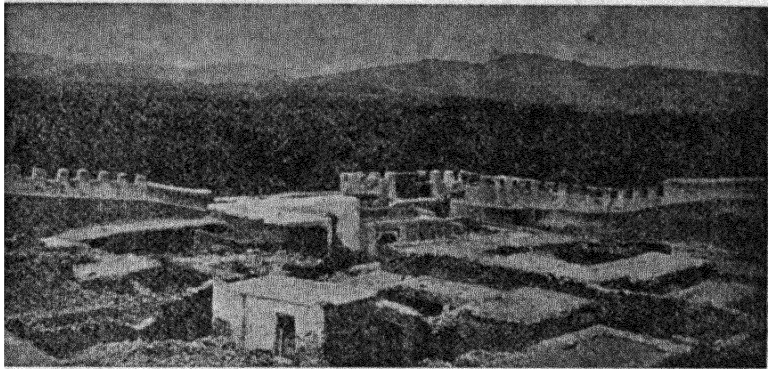
سواحل مراکش دارای بریدگی نیست و بدینجهت
سواحل
چندان برای کشتی رانی استعداد ندارد و بندرهای آنجا بندرهای متوسطی است که بدستکاری و اصلاح محتاج است.

اوضاع سیاسی

حکومت
مراکش از دویست سال پس از هجرت ببعد همواره سلطنت نیرومندی داشت که غالباً پادشاهان آن بیاری مسلمانان اسپانیا همت میگماشتند. اروپائیان تا اواخر قرن نوزدهم همیشه استقلال آنرا محترم شمرده و از مداخله در کارهای آن پرهیز داشتند. در آغاز قرن معاصر ببهانه حفظ منافع و جلوگیری از ناامنی در کارهای آنجا مداخله کرده اند و سرانجام در سال ۱۹۱۲ مراکش را پس از قرنهای استقلال زیر حمایت فرانسه قرار دادند و قسمتی از شمال آنرا که مجاور با شهر سبتة یا سوتا مستعمره اسپانیائی بود با اسپانیا بخشید. اینک مراکش بدو بخش جداگانه تقسیم میشود: یکی منطقه اسپانیائی و دیگری مراکش فرانسه.

مراکش اسپانیائی که آنرا ریف میگویند تقریباً نهصد هزار نفر سکنه بومی و مهاجر دارد و کیش بومیان عموماً مسلمان و تابع خلیفه ای

مراکش

۱۲۳ - باروی اغادیر از شهرهای مراکش

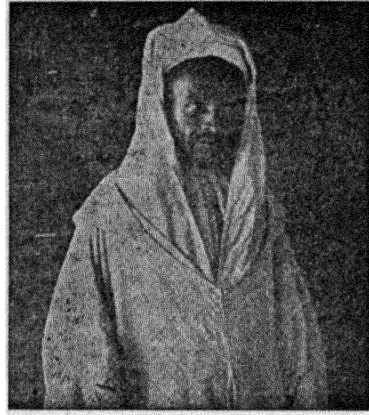
هستند که در شهرِ تَطوان^۱ بسر میبرد. شهرهای دیگرش بندر ملیله و بندر سبته یا سوتا^۲ که در برابر جبل الطّارق قرار گرفته و دارای اهمّیت نظامی شایانی است.

مردم ناحیهٔ ریف در سال ۱۹۲۵ برهبری عبد الکریم نامی بر ضد اسپانیا شورش نموده و مردانه ایستادگی کردند تا آنکه اسپانیاییها بیاری فرانسویان ایشان را سرکوبی کردند. در سال ۱۹۳۷ شورش ملیون اسپانیا از مراکش شروع شد و اعراب این ناحیه در زد و خورد های داخلی اسپانیا کارهای مهمّی را انجام دادند.

اما مراکش فرانسه اسماً بسلطنت سلطان مراکش که از شرفای حسنی و دودمان علوی آن کشور است بطور استبداد اداره میشود ولی

۱ - Tetouan. ۲ - Ceuta.

کارهای اساسی آن بکلی در دست
مدیران و نمایندگان فرانسوی است
که در شهرها عموماً مراقب رؤسا
و فرمانداران محلی میباشند.

در سرشماری

جمعیت

سال ۱۹۳۶

جمعیت مراکش تحت الحمايه فرانسه

۶۲۹۶۰۱۲ تن بوده است که ۲۳۶۵۰۳

۱۲۴ - یکنفر مراکشی

نفر آنها اروپائی (فرانسوی، اسپانیائی،

ایتالیائی) و بقیه مراکش از نژاد بربر و عرب و بجز ۱۶۱۳۱۲ یهودی
بقیه پیرو دین اسلام بوده اند.

بربرها و عربها قرنهای با یکدیگر برادر وار زیسته و در کارهای
این کشور با هم شرکت داشتند و هیچگونه اختلافی در میان آنها وجود
نداشت تا آنکه پنج سال پیش دولت حامی سلطان مراکش را وادار کرد
که میان بربرها و عربها اختلاف جنسی قابل شود و بربرها را که
بیش از نصف سکنه کشورند تابع قوانین عرف فرانسه ساخته و ایشان را
در اختیار فرمانداران فرانسوی قرار دهد و این امر یکی از مشکلات
داخلی امروزی مراکش را تولید کرده است.

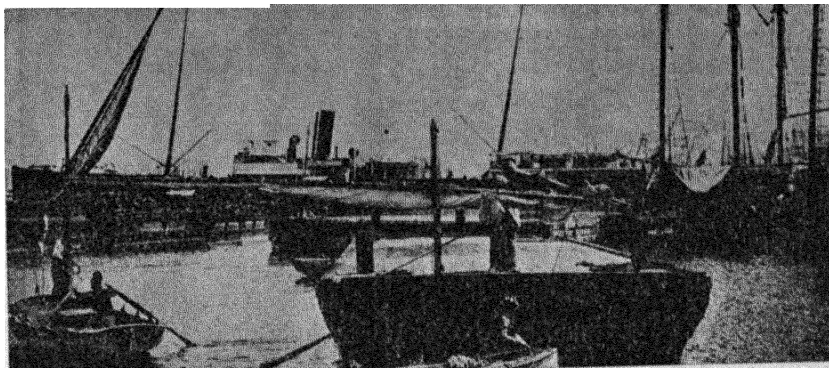
شهر رباط مرکز نفوذ فرانسه و محل اقامت نماینده

شهرها

عالی آن کشور در مراکش دارای ۸۴۰۰۰ نفر

جمعیت است که ۲۷۰۰۰ نفر از آنها اروپائی هستند.

مراکش

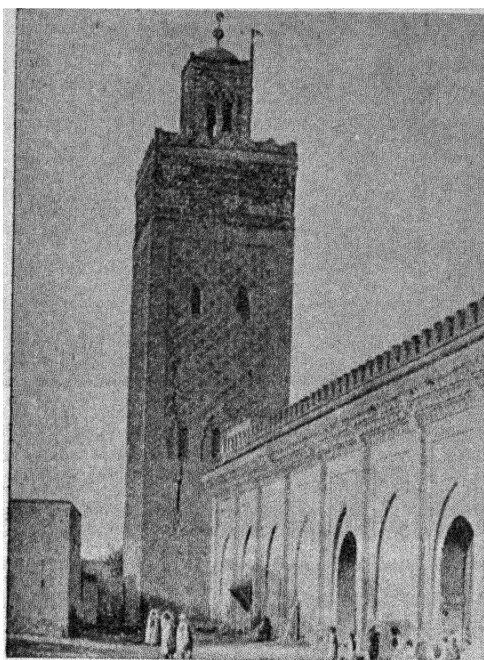

۱۲۵ - منظره بندر دارالبیضا

دَارُ الْبَيْضَا یا قَصْرُ الْبَيْضَا که اروپائیان آنرا کازابلانکا^۱ میگویند
 پُر جمعیت ترین شهرهای مراکش و دارای ۲۵۹ هزار تن سکنه است که
 ۷۴ هزار نفر از ایشان مهاجر اروپائی هستند.
 شهر مراکش که در روی رود تنسفت^۲ ساخته شده شهر قدیمی و یکی
 از دو پایتخت دیرین این کشور است. جمعیت آن ۱۹۱ هزار تن که
 هشت هزار نفر آن خارجیان هستند.
 فاس پایتخت و محل اقامت سلطان مراکش آثار تاریخی بسیار دارد
 که از آن جمله جامع القرویین همواره از مراکز فکری مهم مغرب اقصی
 بشمار میرفته و میرود. فاس تقریباً ۱۴۵ هزار نفر سکنه دارد که ده هزار
 نفر آنها اروپائی و بقیه مراکشی میباشند.
 بزرگترین بندر غربی مراکش جدید است که اروپائیان آنرا
 مَزَکَان^۳ مینامند.

۱ - Casablanca. ۲ - Tensift. ۳ - Mazagan.

شهر طنجه از شهرهای
مراکش که شمالی ترین
بندرهای کنار اقیانوس
اطلس در افریقا است از
۱۹۱۲ بدینطرف يك منطقه
بین المللی شناخته شده که
ملکیت رسمی آن باسلطان
مراکش ولی اداره آن بر
عهده کنسولهای انگلیس
و فرانسه و اسپانیا و ایتالیا
و برخی کشورهای دیگر
است و يك پلیس بین المللی
انتظام را در آنجا حفظ
میکند.

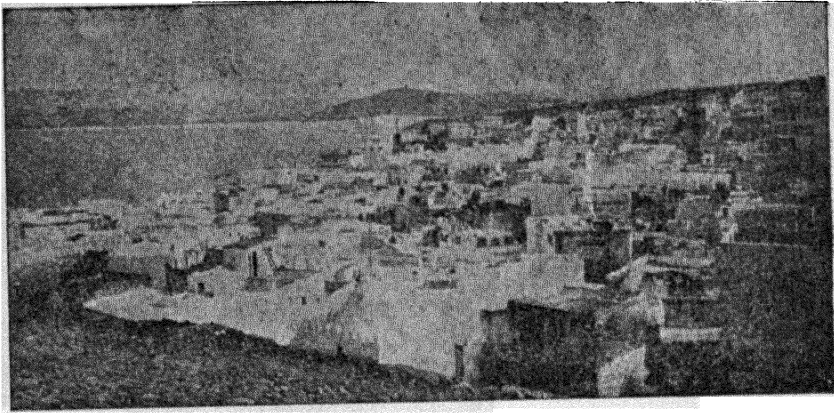

۱۲۶ - یکی از مسجدهای شهر مراکش

جمعیت آن شصت هزار نفر است که سی و شش هزار و پانصد نفر
مسلمان و بقیه یهود و مهاجرین اروپائی هستند.

اوضاع اقتصادی

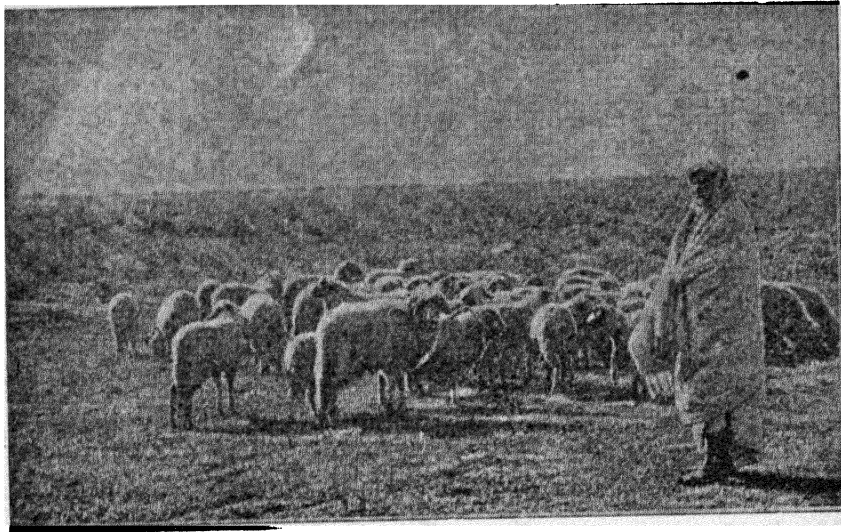
کشاورزی
مراکش سرزمین کشاورزی و گله داری است ولی
هنوز کار کشاورزی در آنجا پیشرفت قابلی نیافته
و در قسمت ساحل غربی که خاک حاصلخیز و آب در دسترس است بیش
از ۱۶٪ از زمینهای زراعتی کاشته نمیشود. گندم و جو غله در درجه اول
و ذرت و برنج در مرتبه دوم است، باغهای سبز و خرّم که در پیرامون

۱۲۷ - منظره شهر طنجه

شهرها واقع شده بواسطه آبیاری محصول فراوان میدهد .
 - کشت گیاههای صنعتی هنوز در مرحله ابتدائی است و محصول پنبه
 و کتان و شاهدانه و چغندر و نیشکر و توتون آینده امیدبخشی درپیش دارد .
 درختان زیتون و بادام و انجیر و نارنج و لیمو در پیرامون شهرها
 و پای کوهسار اطلس علاوه بر زیبائی منظره محصول فراوان میدهد .
 پرورش کوسفند و گاو و اسب و خر و استر و بز و خوک سرچشمه درآمد
 سرشاری برای مردم مراکش و مهاجرین خارجی است . جنگلهای
 منطقه کوهستانی اطلس و جلگه ساحلی تا پیرامون شهرهای دارالبیضا و
 رباط امتداد یافته و از آن بهره میبرند .

مراکش هنوز هنرهای دستی دیرینه خود را
 منابع صنعتی نگاهداشته و در شهرهای آن گروهی بسوزنکاری
 روی نخل ، فرش بافی ، حربه سازی و تهیه چرمهای معروف مراکشی که
 شهرت آن در اروپا از دیر زمانی معلوم همگان بوده و زرگری مشغول

۱۲۸ - شبان مراکشی

هستند، صنعت جدید هنوز در مراکش نفوذ پیدا نکرده و اروپائیان در شهرهای ساحلی ببرخی پیشه‌های مربوط بکار کشاورزی میپردازند و آنچه که از مصنوعات تازه طرف احتیاج مردم است از اروپا باید بخواهند، مراکش در آینده شاید بواسطه وجود ثروتهای نهفته در زیر خاک خود رونق صنعتی یابد. کانهای فسفات در نزدیکی دارالبیضا از حیث فراوانی محصول با کانهای الجزائر و تونس برابری میکند. در ناحیه اطلس سنگ آهن فراوان و در اطراف فاس و مراکش آثار نفت یافته اند، کانهای زر و سیم و مس و روی در برخی نقاط کشف شده است.

بازرگانی در سال ۱۹۳۷ مراکش ۱۷۶۵۶۲۴۰۰۰ فرانک کالا

از سایر کشورها آورده و ۱۱۴۳۹۳۰۰۰۰ فرانک

از محصول خود بخارج فرستاده است.

رسیده های آن بیشتر قند و پارچه پنبه ای و اتومبیل و چای و فرستاده های آن غله و فسفات و تخم مرغ و ماهی و گوشت و چهار پا بوده است، در درجه اول فرانسه و پس از آن انگلستان و بلژیک و ژاپون با این کشور معامله بازرگانی دارند .

چهار هزار کیلومتر راه شوسه وسیله ارتباط نقاط
وسایل ارتباط
داخلی و ساحلی را تأمین میکند و ۸۹۳ کیلومتر
راه آهن شهرهای مهم فاس و مراکش را بدارالبیضاء و رباط و آنها را نیز
با یکدیگر اتصال میدهد .

شهرهای ساحلی چون سر راه دریائی اروپا و افریقا و امریکای
جنوبی قرار گرفته کاملاً با یکدیگر و با کشورهای جهان ارتباط
منظم دارند .

۴ - اتحاد افریقای جنوبی

اوضاع طبیعی

موقع و مساحت
افریقای جنوبی شامل شبه جزیره وسیعی است که
از طرف مشرق باقیانوس هند و از طرف مغرب
باقیانوس اطلس محدود است و از طرف شمال ناحیه مرتفعی آنرا از حوضه
رود کنگو و فلات دریاچه ها جدا میکند .

مساحت تمام زمینهایی که این شبه جزیره را تشکیل میدهد بیش
از چهار میلیون کیلومتر مربع است و قسمت مخصوص بنواحی چهارگانه
افریقای جنوبی ۱۲۲۳۸۵۴ کیلومتر مربع میباشد که در بین کاپ و ناتال
و ترانسوال و اُرائر تقسیم شده است . قسمتهای دیگر آن شامل افریقای

جغرافیای افریقا

جنوب غربی سابق آلمان و ناحیه رود زیا^۱ و زولولند^۲ و برخی نواحی دیگر است .

ساختمان طبیعی افریقای جنوبی از حیث پستی و بلندی
بلندی تابع وضع طبیعی کلی افریقا است بدینمعنی
که مرتفعات آن در اطراف و بموازات ساحل دریا قرار گرفته وفلاتهای
برجسته ای در میان این حلقه کوهستانی محصور شده است .

لیونگستن سیاح که بزرگترین کشف این سرزمین بشمار میرود
افریقای جنوبی را تشبیه بکلاهی کرده که قسمت فوقانی آن قدری
فرو رفته باشد . کوههای افریقای جنوبی از اینقرار است :

۱ - در طرف مشرق کوهستان اینیالند^۳ که میان حوضه رود زامبزی
و رود کمپوپو قرار گرفته ورشته دراکنبرگ^۴ که مانند قوسی از شمال
ناحیه کاپ بطرف شمال شرقی امتداد یافته و کشور ناتال را از فلات داخلی
جدا میکند .

۲ - در سمت جنوب کوهستان نیوولد^۵ که در امتداد دراکنبرگ
کشیده شده و کارو در جنوب نیوولد ساحل جنوبی را از فلاتهای داخلی
جدا کرده وفلات سنگستانی خشکی را تشکیل میدهد .

۳ - در طرف مغرب کوهستان بیهه^۶ و مرتفعات دامالند^۷ و نامالند^۸
و در دنباله آنها کوه کوچک تابل^۹ که مشرف بر دماغه امید است .

۱ - Rhodesia. ۲ - Zoululand. ۳ - Inialand.

۴ - Drakenbeerg. ۵ - Neu veld. ۶ - Bihé. ۷ - Damaland.

۸ - Namaland. ۹ - Table.

اتحاد افریقای جنوبی

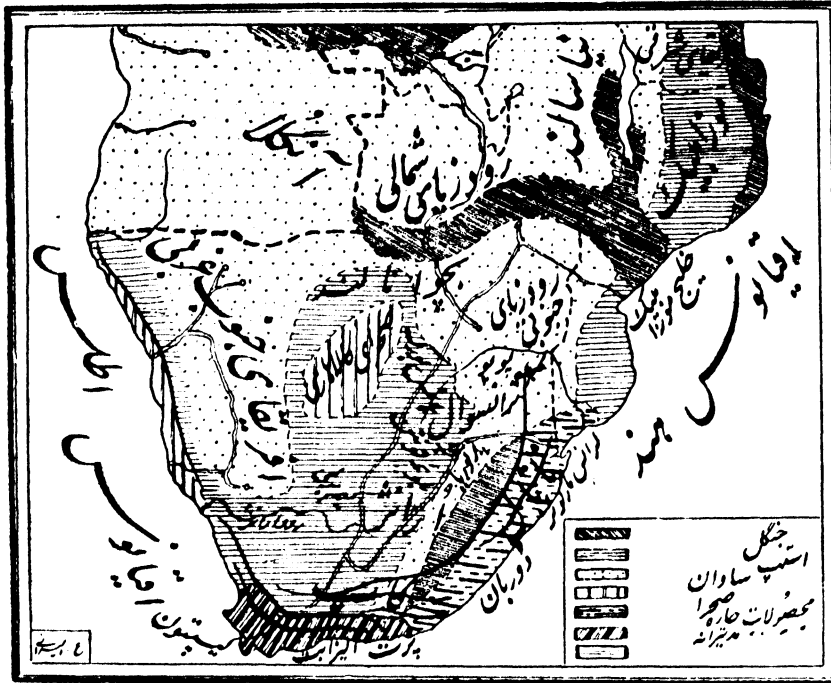
۴ - در سمت شمال مرتفعات ناحیه رُدرِزیا و درون این حلقه کوهستانی صحرای گرم و خشک کالاهاری^۱ قرار گرفته که سطح آنرا تپه های شنی پوشیده است .

آب و هوا
افریقای جنوبی نظر باختلاف مناطق و پست و بلندی نقاط آب و هوای مختلف دارد . در ناحیه جنوبی و شمال شرقی آب و هوای مداری و بارانهای تابستانی فراوان دارد . در سمت مغرب و مجاورت اقیانوس اطلس آب و هوای صحرایی و اقلیمی خشک دارد؛ جریان آب سرد بنگوئلا^۲ هوا را سرد میکند و بادهای جنوب غربی بواسطه گرمی و خشکی هوا باران همراه ندارد بلکه هوا را مه آلود میسازد .

در سمت مشرق و سواحل اقیانوس هند هوا فوق العاده مرطوب و گرم و ناسالم است؛ بادهای شرقی مرطوب و جریان بحری گرم موزامبیک^۳ پیوسته ساحل شرقی را تحت تأثیر خود قرار میدهند و با اینکه ناتال^۴ بمنطقه معتدل نزدیک و از منطقه مداری دور افتاده دارای آب و هوای استوایی است .

آب و هوای ناحیه کاپ نسخه شبیه آب و هوای مدیترانه است و در فصل زمستان باران دارد اما تابستانهای آن سخت گرم و خشک میشود . رود های این ناحیه مانند رود های دیگر افریقا رود ها چون از رشته های ساحلی کوهستان باید راهی بدریا بیابد عموماً دارای بسترهای کوهستانی عمیق و آبشارهای مرتفع است .

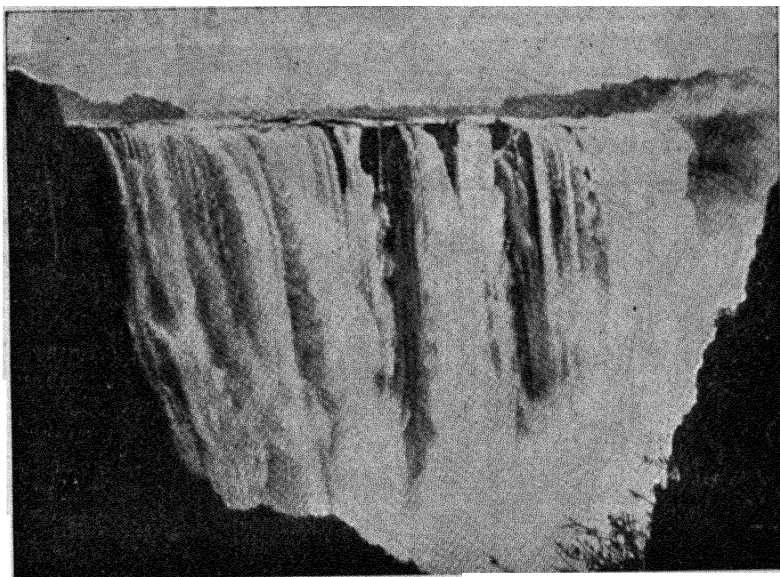
۱ - Kalahari. ۲ - Bengouella. ۳ - Mozambique. ۴ - Natal.

نقشه افریقای جنوبی

رود اُرائتر^۱ از دامنه غربی کوهستان دراکنبرگ و مشرق افریقای جنوبی سرچشمه میگیرد و پس از طی مسافت دو هزار کیلومتر و تبخیر فراوان با آب کمی باقیانوس اطلس میرسد و مقدار ریزش آب آن بهیچوجه با وسعت حوضه اش متناسب نیست. لمپوپو یا رود تمساحان که رود الیفان^۲ یا رود فیل از شعب آنست و دو مرتبه قوسهای مجرای آن مدار رأس البجدي را قطع میکند و در ناحیه باتالاقی ناسالمی باقیانوس هند میپیوندد. زامبزی^۳ بزرگترین رود افریقای جنوبی است که از دو رود کواند و لیبیا تشکیل میشود، رود اول از آنگلای پرتقال و دیگری از دریاچه

۱ - Orange. ۲ - Elifan. ۳ - Zambeze.

۱۲۹ - منظره آبشار ویکتوریا

رانشکیل میدهند از آبشار باشکوه ویکتوریا گذشته و زامبیزطرف مشرق
متوجه میگردند و مصب آن در نزدیک تنگه موزامبیک دلتائی تشکیل میدهد.
شعبه شمالی زامبیز رود شیره^۱ است که از دریاچه نیاسا^۲ بیرون آمده
و پس از قطع آبشارهای متعدد به زامبیز ملحق میشود، رود زامبیز از نواحی
علفزار و جنگلی میگذرد و بستر آن بواسطه وجود آبشارهای متعدد
و کم عمق برای کشتی رانی مساعد نیست، بستر این رودخانه آشیانه نهنگ
و اسب آبی و کناره های آن پناهگاه مرغان و فضای آن جای پرواز مگس
و پشه های موزی و بدین سبب برای سکونت انسان ناسازگار است.
دیلولو^۳ سرچشمه میگیرد و پس از آنکه بیکدیگر ملحق شده رود زامبیز

۱ - Chiré. ۲ - Nyassa. ۳ - Diloulou.

جغرافیای افریقا

سواحل شرقی افریقای جنوبی غالباً باتلاقی و ناسازگار و ساحلهای غربی خشک و بی آب و بدون پناهگاه است، تنها در قسمت جنوب از خلیج کوچک تا بل تا بندر الیزابت^۱ برخی بریدگیهای کوچک وجود دارد.

اوضاع سیاسی

حکومت پرتغالیها دماغه کپ و سواحل افریقای جنوبی را کشف کردند ولی هلندیها پس از چندی مالک آن شدند و مهاجرین هلندی در ناحیه کپ کوچ نشینی بزرگ تأسیس نمودند. در قرن نوزدهم انگلیسها ناحیه کاپرا از هلندیهای مهاجر گرفتند و ایشان بداخله کشور کوچ کرده و کشورهای ترانسوال و اُرائثر را تأسیس نمودند. پس از آنکه کانهای زر و الماس در آن دو ناحیه پیدا شد اختلافهایی بین بوئرهای که مهاجرین هلندی بودند با انگلیسها تولید گردید و سرانجام پس از زد و خورد های خونین متمادی ترانسوال و اُرائثر بدست انگلیس افتاد اما اندکی پس از آن در سال ۱۹۱۰ زمینه حکومت متّحده ای که مرکب از چهار ناحیه کپ و ترانسوال و اُرائثر و نانال باشد فراهم گردید. مردم این چهار ناحیه مجلس پارلمانی دارند و پارلمان هیئت وزرائی را برای اداره کشور انتخاب میکند، کارهای کشورهای متّحده بدست هیئت وزیران و پارلمان اداره میشود و فرمانفرمائی از طرف پادشاه انگلیس در کپ توقّف دارد که بنام شاه کارها را رسیدگی میکند.

حکومت متّحده افریقای جنوبی پیوسته رو باستقلال کامل میروید

۱ - Elizabete.

و پس از جنگ بین المللی در سازمان
امپراطوری انگلستان پایه بلندی یافته
و اهمیت اقتصادی آن روز افزون است .
ناحیه کاپ بامساحت

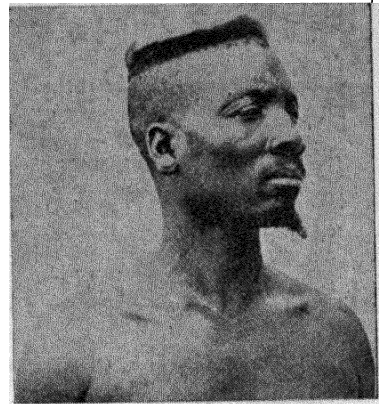
جمعیت

۷۱۷۸۳۹ کیلومتر

مربع ۳۵۲۹۹۰۰ نفر جمعیت و ترانسوال

بوسعت ۲۸۶۰۵۳ کیلو متر مربع

۳۳۴۱۴۷۰ تن جمعیت دارد .

۱۳۰ - زولوها از بومیان

افریقای جنوبی

وسعت دولت اُارانر ۱۲۸۵۸۰

کیلومتر مربع و جمعیت آن ۷۷۹۰۶۰ و مساحت ناتال ۹۱۳۸۲ کیلومتر مربع

و سکنه آن به ۱۹۴۶۴۶۸ نفر است . پس جمع سکنه دولت متّحده افریقای

جنوبی به ۹۵۸۹۸۹۸ نفر میرسد که دو میلیون از آنها سفید پوست

و شش میلیون و نیم بومیان و بقیه دور که هستند؛ باستانی ۲۱۹۶۹۱ مهاجر

آسیائی که از هندوستان و سواحل جنوبی آسیا برای کارگری بدانجا

آمده اند . قسمت مهمی از سفید پوستان و دور که ها از اخلاف هلندیان

مهاجرند که هنوز در ناحیه ترانسوال و اُارانر نژاد متنفّذی هستند .

بندر کیپتون^۱ یا لُکاپ^۲ پایتخت و مرکز حکومت

شهرها

دارای ۳۴۴۲۲۳ نفر جمعیت است و از این حیث

شهر درجه چهارم و بندر درجه دوم افریقا است (شهر های اوّل و دوم

جغرافیای افریقا

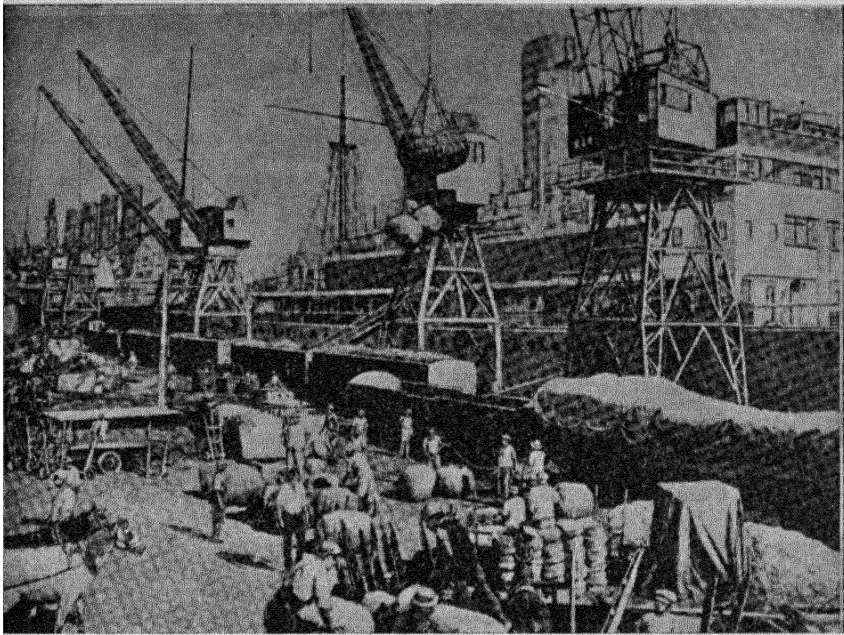

۱۳۱ - منظره کیتون

۱۳۲ - بازار چهار پایان در شهر ژهانسبورگ

وسوم افریقا قاهره واسکندریه و ژهانسبورگ و بندر اول آنجا اسکندریه
است). - پرتوریا مرکز ترانسوال ۱۲۸۶۲۱ نفر جمعیت دارد.

۱۳۳ - منظره شهر دوربان

جمعیت ژهأ نسبورگ در ترانسوال مرکز استخراج زر ۵۲۰۰۰۰ نفر سکنه است. دوربان^۱ در ناحیهٔ ناتال با ۲۶۰۰۰۰ نفر جمعیت. پُرت الیزابت^۲ با ۱۱۰۰۰۰ نفر جمعیت از بندرهای مهم افریقای جنوبی است. بلوئم فونتین^۳ (۶۵۰۰۰) مرکز اُرائتر است. شهر اسپرینگ در ترانسوال با هشتاد و هفت هزار نفر جمعیت از مراکز استخراج زر و کیمبرلی^۴ در ناحیهٔ کاپ مرکز استخراج الماس است. ماریتزبورگ^۵ مرکز ناتال بیش از پنجاه هزار نفر سکنه ندارد.

۱ - Durban. ۲ - Port Elizabete. ۳ - Bluemfontaine.
۴ - Kimbirely. ۵ - Maritzbourg.

دولت متّحدهٔ افریقای جنوبی در زمان جنگ متصرفات و توابع
 بین المللی افریقای جنوب غربی آلمان را تصرف کرده و معاهدهٔ صلح نیز دست آلمان را از آنجا کوتاه کرد و حمایت این ناحیه که وسعتش ۸۲۳۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن ۲۸۴۰۰۰ نفر است از طرف جامعهٔ ملل بر عهدهٔ دولت متّحدهٔ افریقای جنوبی قرار گرفت. در آنجا هنوز ۱۳۵۰۰ تن آلمانی زندگی میکنند و آرزوی بازگشت این سرزمین را بآلمان دارند. در شمال کشور افریقای جنوبی انگلستان مستعمرات دیگری دارد از قبیل ^۱بچوانالند، ^۲رُذِیا، ^۳باسوتولند، ^۴سوآزیلند و ^۵نیاسالند که از حیث امور اقتصادی و بازرگانی با افریقای جنوبی دستیار و یگانه اند.

اوضاع اقتصادی

کشور افریقای جنوبی از نظر آب و هوا و زراعت کشاورزی در حقیقت قرینهٔ کشورهای افریقای شمالی است و همانطور که مراکش و الجزائر و تونس برای کار کشاورزی و دام پروری مناسب است کار زراعت و گله داری در افریقای جنوبی نیز زمینهٔ طبیعی مساعدی دارد.

نظر بکمیبایی آب یا کم آبی کار آبیاری در آنجا اهمیت بسیار دارد و برای تحصیل آب ناگزیر از بستن بندها و کندن چاهها و کاریزها هستند. گرچه هنوز کشاورزی بواسطهٔ کمی عدهٔ کشاورز اهمیتی نیافته و استفاده

۱ - Bechuanaland. ۲ - Rhodesia. ۳ - Bassoutaland.
 ۴ - Soasiland. ۵ - Nyassaland.

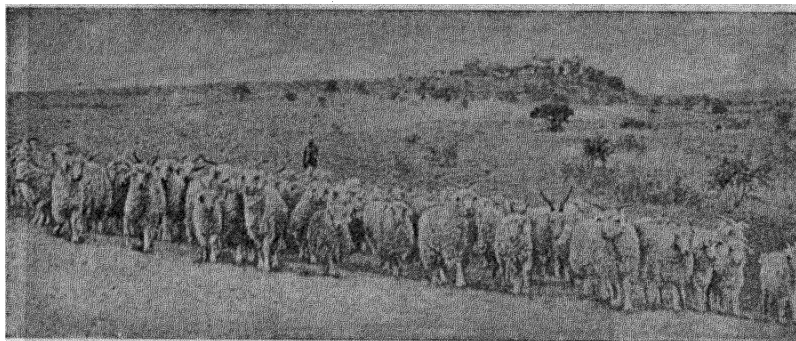
۱۳۴ - سیب چینی در باغستان نزدیک کاپ

از کانه‌های زر و الماس مردم را از کارهای کشاورزی دور ساخته است باز گندم و انگور و میوه و ذرت و چای و نیشکر بسیار کاشته میشود. دامنه شرقی کوههای دراکنبرگ که در معرض بادهای مرطوب اقیانوس هند واقع شده از جنگل پوشیده است.

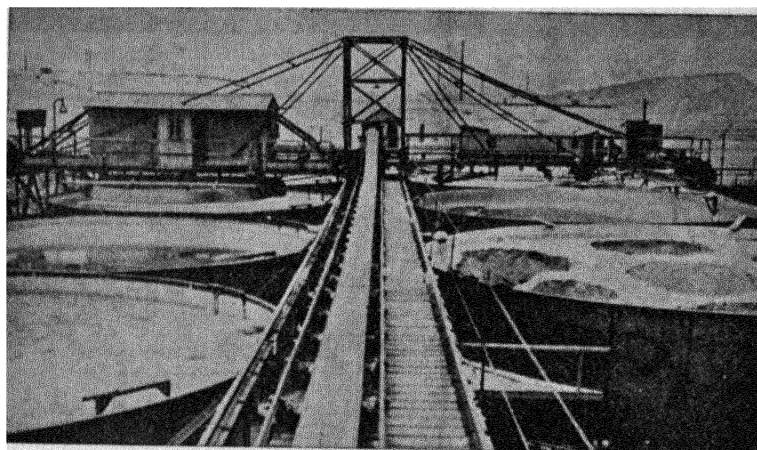
کار پرورش گوسفند در افریقای جنوبی بیش از کشاورزی رونق دارد زیرا اوضاع طبیعی آنجا با پیشه چوپانی متناسب است، پرورش گاو در ناحیه ولد و پرورش گوسفند در کوهسارهای کارو برای گوشت و پوست و پشم سود بسیار میدهد، بزهای آنقره را برای کرک نرم و شتر مرغ را برای پر گرانهای آن تربیت میکنند.

ثروت زراعتی و گله داری افریقای جنوبی نسبت
کانه‌ها
بکانه‌های گرانهای آن کشور اهمیتی ندارد. کان

جغرافیای افریقا

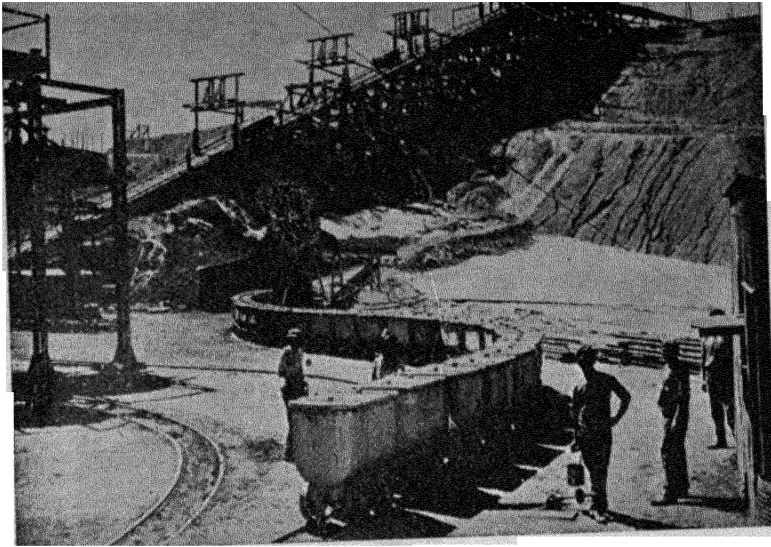

۱۳۵ - کله‌گوسفند در افریقای جنوبی

۱۳۶ - منظره شستشوی خاکهای زردار

زیرا نخستین بار در سال ۱۸۶۴ در این کشور کشف کرده اند ولی از سال ۱۸۸۶ استخراج آن شروع گردید و همچنین کان الماس را نخست در سال ۱۸۶۷ در ناحیه کیمبرلی یافتند و در نتیجه کارگران کان و خریداران زر و الماس از هرسوی جهان باین بوم و بر رو آوردند و چندی نگذشت که

۱۳۱ - استخراج الماس

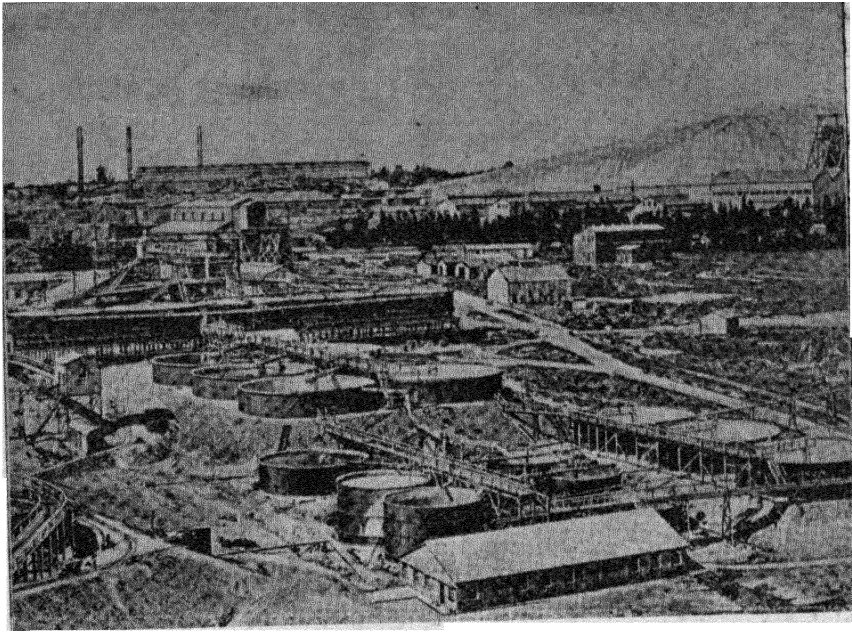
صورت ظاهر افریقای جنوبی تغییر یافت یعنی کشوری که قوام زندگانی مردم آن بر پرورش گوسفند و کشاورزی بود تبدیل بکشوری ثروتمند شد که کارگران آن بر برزیگران از حیث شماره و استفاده برتری یافتند. افریقای جنوبی امروز از حیث استخراج زر و الماس کشور درجه اول عالم است؛ در سال ۱۹۳۷ از کانه‌های زر آن ۸۲۵۵۶۰۰۰ لیره زرناب و در کانه‌های الماس ۱۴۴۷۰۰۰ لیره محصول بدست آمده است. کانه‌های دیگر آن زغال سنگ و مس و قلع و سیم است که همه سال میزان استخراج آنها بیشتر میشود.

خط کشتی رانی منظمی بندرهای افریقای جنوبی
وسایل ارتباط را با بندرهای بزرگ جهان مربوط میسازد

جنرافیای افریقا

و ۲۱۹۱۵ کیلومتر راه آهن مراکز صنعتی و کشاورزی را با یکدیگر مربوط ساخته و ارتباط شهرهای داخلی را برقرار میکند .
راه آهن کاپ اسکندریه که هنوز پایان نرسیده پس از آنکه پیوسته شد اهمیت ارتباطی افریقای جنوبی را خیلی میافزاید .

بازرگانی
پیش از آنکه ترعه سویس دریای مدیترانه را بدریای قلمز پیوند و مسافت راه آسیا و اروپا را نصف کند بندر کاپ و بندرهای دیگر افریقای جنوبی داد و ستد و رونق بازرگانی فراوانی داشت و تمام کشتیهای بازرگانی که از اقیانوس اطلس و دریا های اروپا باقیانوس هند و آسیا میرفتند ناگزیر بودند در سواحل این کشور آب و زغال گرفته و از اینراه بمردم آن سود فراوان میرسید ، اکنون وجود ترعه سویس این وضع را از میان برده است ولی استخراج کانهای گرانها و ترویج کار گله داری باز منابع ثروت پُربهایی برای مردم افریقای جنوبی ایجاد کرده و بازار داد و ستد آنرا گرم نگاهداشته است . در سال ۱۹۳۷ افریقای جنوبی ۱۱۲۸۸۹۰۰۰ لیره زرو پشم و الماس و میوه و ذرت و پوست و چرم و قند و زغال سنگ و کوك نیز بخارج فرستاده و در مقابل ۱۰۳۳۶۸۰۰۰ لیره مواد غذایی و پنبه و ماشین و روغن و جامه و چوب و پارچه های ابریشمی و آهن و فولاد و مواد شیمیائی و کاغذ و کائوچو آورده است ، این داد و ستد در درجه اول با انگلستان و پس از آن با اتازونی و آلمان و کانادا و ژاپون و بلژیک بوده است .

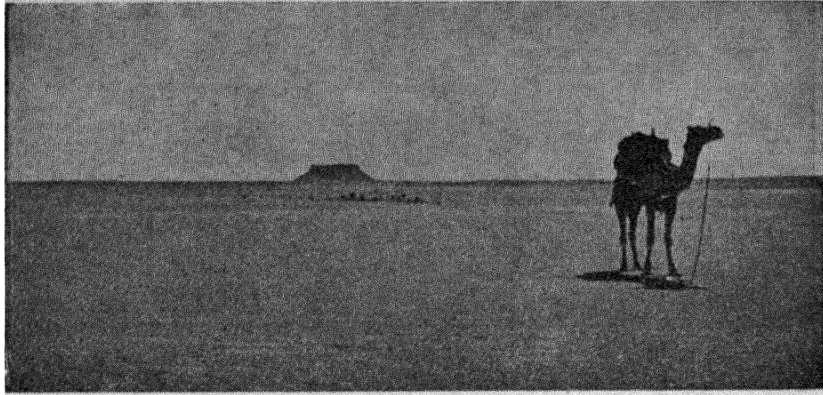
۱۳۸ - کان بزرگ زر نزدیک ژهانسبورگ

۴ - مستعمرات ایتالیا

۱ - طرابلس

حدود و وسعت ناحیه طرابلس و برقه که امروز در اصطلاح جغرافیائی بنام لیبیا^۱ خوانده میشود از مشرق بمصر و از جنوب بسودان و از طرف مغرب بتونس محدود است، دریای مدیترانه مرز شمالی آنرا تشکیل میدهد و وسعت آن با واحه های داخلی ۱۵۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع میرسد.

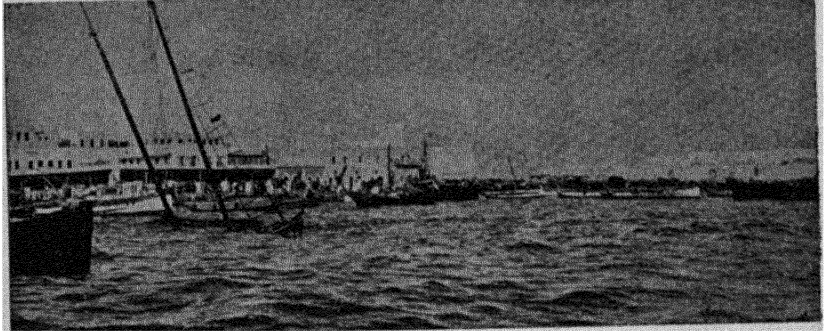
۱ - Lybia.

۱۳۹ - منظره صحرای خشک لیبی

اوضاع طبیعی
صحرای کبیرا فریقا متدرّجاً بطرف دریای مدیترانه
پیش آمده و صحرای لیبی را تشکیل میدهد؛ در
قسمت شرقی آن شبه جزیره بنغازی^۱ یا برقه از حیث ساختمان طبیعی
در امتداد اطلس صحرایی قرار گرفته است .
در قسمت جنوب فلاتی خشک و سوزان واقع شده که ارتفاع آن
از سیصد تا چهارصد متر میرسد و ریگزاری قسمت جنوبی آنرا فرا گرفته
و بصحرای کبیر می پیوندد . آب و هوای لیبی گرم و خشک و از تمام
نقاط افریقای شمالی کم آب تر است . رود خانه ای در آنجا جاری نیست
و در فواصل این صحرای سوزان گاهی واحه های سبز و خرّم دیده میشود .
اوضاع سیاسی
طرابلس و برقه که سابقاً جزو متصرّفات دولت
عثمانی بود در سال ۱۹۱۲ بتصرّف ایتالیا درآمد

۱ - Bengazi.

۱۴۰ - منظره بندر طرابلس

و مستعمره لیبی را تشکیل داد. ایتالیا پس از جنگ با موافقت دولت انگلیس در شرق و جنوب بعضی واحه ها را بدان ملحق ساخت مانند واحه جغبوب. سال گذشته دولت ایتالیا لیبی را ضمیمه کشور ایتالیا ساخت و همان قسم که دولت فرانسه الجزائر را جزو شهرستانهای فرانسه قرارداد و شهرستانهای طرابلس و برقه نیز بایتالیا پیوستگی یافت.

مردم این کشور عموماً مسلمان و از نژاد عرب و بربرند، جمعیت آنجا پیش از این بیک میلیون میرسید ولی اکنون در آمارهای تازه تا ۷۱۷۰۰۰ تنزل یافته است.

شهر طرابلس اهمیت سابق خود را از دست داده و اکنون بیش از ۷۳۰۰۰ نفر سکنه ندارد، در مقابل شهر بنغازی در ناحیه برقه رو بآبادی میرود و ۳۵ هزار جمعیت پیدا کرده است. اخیراً دولت ایتالیا برای آنکه طرابلس را بصورت یک ناحیه ایتالیائی در آورد مهاجرت بدانجا را تشویق کرده و بیست هزار خانواده ایتالیائی را سال قبل بناحیه برقه منتقل ساخته است.

۱۴۱ - راههای کاروانی در صحرا

وضع اقتصادی
طرابلس بواسطه خشکی و گرمی هوا چندان
برای کشاورزی مناسب نیست و تنها در نواحی
مجاور دریا کمی غلات میکارند. در ناحیه برقه متدرجاً کشاورزی رونق
مییابد، هنوز جز گوگرد محصول کانی دیگری ندارد. راههای مهم کاروانی
که سودان را بدریای مدیترانه می پیوندد از واحه های لیبی میگذرد
و بندر طرابلس منتهی میشود. اما هرچه ارتباط تونس و صحرا و سودان
استوارتر گردد از اهمیت این راه کاروانی کاسته میشود و اعراب که زندگانی
ایشان باید از راه ساربانان تأمین شود در تنگنای فقر و فاقه میافتند، از طرف
دیگر مزاحمت کشاورزان ایتالیائی در نقاط زراعتی ساحلی نیز بومیان عرب
و بربر را از ساحل بداخل صحرا میراند.

مستعمرات ایتالیا

۲ - حبشه

اوضاع طبیعی

حبشه از طرف شمال بمستعمره دیگر ایتالیائی که وسعت
اریتره نام دارد و از طرف مشرق بصومالی فرانسه
و صومالی انگلیس و صومالی ایتالیا محدود است.
حدّ جنوبی و غربی آن افریقای شرقی انگلیس و سودان شرقی است.
وسعت آن در حدود ۹۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع است.

حبشه فلات مرتفعی است که درّه های عمیق مسطح
بستی و بلندی آنرا بقسمتهای مجزا از هم تقسیم کرده و هر يك از آنها
ناحیه ایراتشکیل میدهد مانند تیگره^۱، آمهره^۲، شعاع^۳ (شوا)، کافا^۴.
در این فلات رشته های بلند و قله های مرتفع وجود دارد که ارتفاع آنها
تا ۴۶۲۰ متر هم میرسد (قلّه داجان °).

حبشه بواسطه نزدیکی خطّ استوا و وجود بارانهای
آب و هوا موسمی آب و هوایی بسیار مرطوب دارد. باران
آن در فصل تابستان و همه روزه در ساعات معینی میبارد.

رودها فلات حبشه یکی از سرچشمه های مهم رود نیل
است چنانکه سوبات و نیل آبی یا بحر الزرق و
عطبره از طرف جنوب آن گذشته برود نیل می پیوندند. طغیان این رودها
در فصل تابستان سبب حاصلخیزی و برکت آب و خاک مصر میشود.

۱ - Tigré. ۲ - Amhara. ۳ - Choa. ۴ - Kafa.

۵ - Dajdan.

جغرافیای افریقا

رودهایی که بطرف مشرق جاری میشود عموماً سیلابی بوده و مهمترین آنها
'جوبا' است که در صومالی ایتالیا بدریا میریزد.

محصولات آب و خاک و هوای حبشه برای کشاورزی مناسب
است زیرا رطوبت فراوان و خاک آتشفشانی و هوای
گرم و مرطوب که اساس زندگی نباتی بدانها وابسته است در آنجا
وجود دارد.

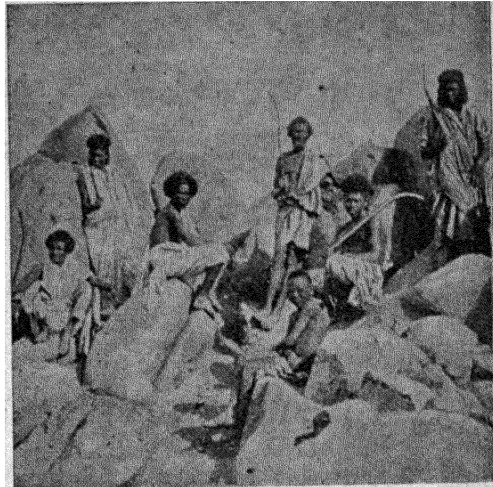
در نواحی پست گیاههای استوائی و در نواحی متوسط گیاههای
مدیترانه‌ای و در زمینهای بلند چراگاههای وسیع برای پرورش دامها
موجود است.

اوضاع سیاسی

حکومت حبشه در مدت سه هزار سال استقلال خود را حفظ
کرد و با وجودیکه بطور ملوک الطوائفی و هرج
ومرج اداره میشد باز مردم آن از قید اطاعت بیگانه آزاد بودند. در قرن
نوزدهم ایتالیائیها در صدد برآمدند پس از آنکه بندر مصوع^۲ را در کنار
دریای احمر متصرف شده و مستعمره^۳ اریتره را تشکیل دادند بحبشه نیز
دست‌درازی کنند. ظهور منلیک^۴ امپراطور حبشه که در جنگ عدوه^۴
بر ایتالیائیها غلبه کرد موقتاً این اندیشه را از دماغ آنها بیرون آورد
و ایشانرا با احترام استقلال حبشه را ضی ساخت تا آنکه در سال ۱۹۳۶ بمختصر
بهانه ای سپاه ایتالیا وارد حبشه شد و آنجا را تصرف نمود؛ اکنون حبشه

۱ - Djouba. ۲ - Massava. ۳ - Ménélik. ۴ - Adaua.

واریتره و صومالی مستعمره
 افریقای شرقی ایتالیا را
 تشکیل میدهند که مرکز
 آن شهر آدیس آبابا^۱
 پایتخت سابق کشور حبشه
 است.

۱۴۲ - بومیان حبشه

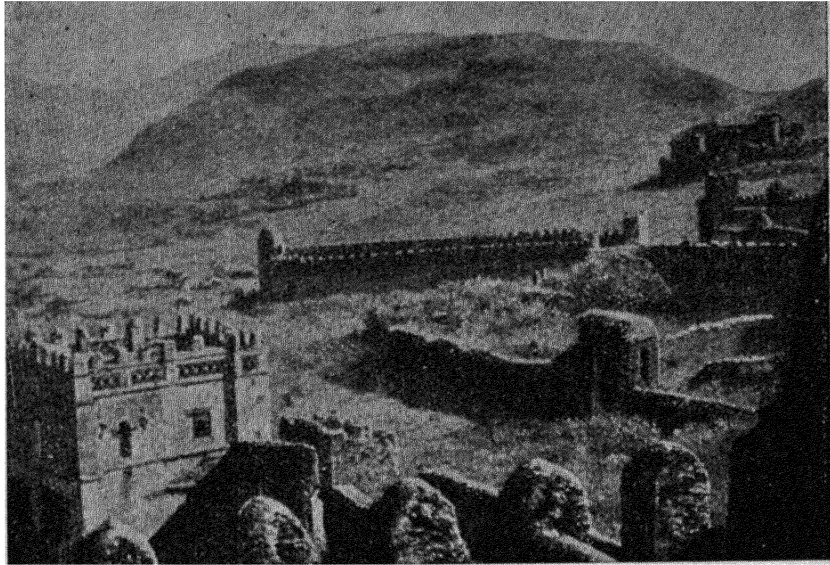
هنوز آمار
 جمعیت
 دقیقی از
 جمعیت حبشه فراهم نشده و

شماره مردم آنرا از هشت میلیون تا دوازده میلیون تخمین میزنند. این
 جمعیت بسه دسته تقسیم میشود: سامیها و حامیها و سیاهان.

سامیها از عربستان بدانجا آمده و در قسمتهای شمال شرقی نشیمن
 گزیده اند، حامیها در ناحیه شمال غربی و مرکزی فلات حبشه طبقه
 برجسته و فرمانروای سابق را تشکیل میدهند و امهریها که پیش از استیلای
 ایتالیا بر کشور حبشه مهمتری داشتند از نژاد حامی هستند. سیاهها در
 جنوب اقامت دارند.

زبانهای مختلفی در این کشور متداول است که در آن میان زبان
 امهری و عربی دو زبان رسمی و مهم حبشه محسوب میشوند، تقریباً یک نیمه
 از مردم حبشه پیرو کیش اسلام و بقیه عیسوی یا بُت پرست میباشند.

۱ - Adise ababa.

۱۴۳ - منظره شهر غندار

پایتخت سابق حبشه شهر آدیس آبابا است که
اکنون محلّ اقامت نایب السلطنه حبشه و مرکز
افریقای شرقی ایتالیا و تقریباً پنجاه هزار تن جمعیت دارد. شهر هرار^۱
که مرکز ناحیه مسلمان نشین حبشه است چهل هزار نفر جمعیت دارد،
شهر عدوه که بواسطه شکست ایتالیائیها از منلیک معروف شده مرکز
شهرستان تیگره است. شهر دیگر آن غندار است.

اوضاع اقتصادی

حبشه کشوری است که مردم آن غالباً از راه کشاورزی بویژه

۱ - Harrar.

۱۴۴ - منظره يك گلبه حبشی

قهوه کاری و دام پروری زندگی میکنند. میزان ثروت کانی آنجا هنوز درست مشخص نشده و کان شناسان ایتالیائی و آلمانی مشغول کاوش و جستجو هستند.

وسیله ارتباط آن راه آهنی است که فرانسویان از بندر جیبوتی^۱ تا آدیس آبابا کشیده اند و محصولات کشور بیشتر پوست و قهوه است که از اینراه بخارج میبرند.

۱ - Djibouti.

جغرافیای افریقا

راه شوسه‌ای که هنگام جنگ از اریتره تا آدیس آبابا ساخته شده
بارتباط این کشور با شمال کمک مهمی کرده است.

۳ - اریتره

ایتالیا در نیمه دوم از قرن نوزدهم بندر مُصَوِّع را که ضمیمه مصر
و از املاک دولت عثمانی محسوب میشد تصرف نمود، متدرجاً در مجاورت آن
قسمتهای دیگری را نیز از مصر و حبشه بدست آورد که از مجموعه آنها
مستعمره اریتره^۱ بوجود آمد که وسعت آن ۱۴۵۷۰۰ کیلومتر و جمعیت آن
بیش از چهار صد هزار نفر است. مرکز آن شهر آسمره^۲ در نزدیکی
مرز حبشه است که بوسیله راه آهن با بندر مُصَوِّع در جزیره مجاور ساحل
ارتباط دارد. مردم اریتره عموماً از نژاد سامی و عرب و پیرو کیش اسلامند
و از راه کوسفند داری و شتر داری زندگی میکنند. اریتره بواسطه
گرمی و خشکی فوق العاده هوا برای کار کشاورزی مساعد نیست.

۴ - صومالی

کناره های شرقی فلات حبشه که قسمت مهمی از آن سابقاً متعلق
بسلطان زنگبار بود در پایان قرن نوزدهم با دستیاری و همراهی انگلیس
بتصرف ایتالیا درآمد و بنام صومالی ایتالیا موسوم گردید.
وسعت آن در حدود ۳۶۰۰۰۰ کیلومتر مربع و جمعیتش تقریباً
۱۰۰۰۰۰ نفر است.
مردم آنجا غالباً مسلمان و با اعراب از یک نژاد هستند، حکومت نشین
آنجا مقدیشو^۳ است.

۱ - Erytré. ۲ - Asmara. ۳ - Magdischou.

کنگوی بلژیک

سرزمین صومالی نیز مانند اریتره استعداد آبادانی ندارد و مردم آنجا بحال چادرنشینی زندگی میکنند در قسمت جنوبی مجاور رود جوبا نسبتاً مختصر استعداد عمرانی دیده میشود، صومالی و اریتره و حبشه اکنون جمعاً افریقای شرقی ایتالیا را تشکیل میدهند.

۶ - کنگوی بلژیک

اوضاع طبیعی

کنگو از طرف مشرق با افریقای شرقی انگلیس
حدود و مساحت
و از طرف شمال بسودان شرقی و مرکزی و از طرف جنوب به آنگولا و افریقای جنوبی و از طرف مغرب باقیانوس اطلس و افریقای استوایی فرانسه محدود است. وسعت آن ۲۳۶۵۰۰۰ کیلومتر مربع است و پس از جنگ بین المللی قسمتی از مغرب افریقای شرقی آلمان را که ۵۴ هزار کیلومتر وسعت داشت متصرف شد.

حوضه کنگو جلگه ایست که از اطراف بداخل
پستی و بلندی
نشیب پیدا میکند و در طرف مشرق و جنوب آن مرتفعاتی است که دنباله فلات دریاچه ها میباشد و قسمتی از آنها مربوط بزمینهای دوران اول زمین شناسی است.

خط استوا تقریباً از وسط کنگو میگذرد و بدین
آب و هوا
مناسبت اقلیم آن استوایی و همیشه گرم و مرطوب است، درجه حرارت ثابت و باران فراوان دارد، در قسمت شمال و جنوب آن که در منطقه مداری واقع شده بارانهای موسمی میبارد.

۱۴۰ - رود کنگو در نزدیک شهر لئوبولدویل

رودها رود کنگو که از حیث مقدار ریزش آب دوم رود عالم است و شعبه های متعدد دارد از این کشور میگذرد. شعبه^۱ لو^۲ کو^۳ گا^۴ که از دریاچه^۵ تانگانیکا سرچشمه میگیرد پس از پیوستن با شعبه های دیگر رود کنگو را ایجاد میکند و از طرف شمال شعبه^۶ اوبانگی^۷ و از طرف چپ رود کاسائی^۸ بدان می پیوندد. این رود در مسیر خود آبشارهای متعدد دارد که مانع از کار کشتی رانی یکسره است. آبشارهایی که نزدیک دهانه رود خانه واقع شده نمیگذارد کشتی از اقیانوس داخل رود کنگو شود.

اوضاع سیاسی

حکومت حوضه رود کنگو پیش از سال ۱۸۸۵ بواسطه وجود موانع طبیعی از دسترس سیاحان اروپائی خارج

۱ - Loukouga. ۲ - Ubanghi. ۳ - Kassai.

کنگوی بلژیک

افتاده بود تا آنکه استانیلی^۱ جهانگرد معروف در آن سال بنام پادشاه بلژیک آنجا را کشف کرد و تا سال ۱۹۰۸ بنام کشور کنگوی آزاد تحت اختیار و سلطنت پادشاه بلژیک مستقل شناخته میشد، در سال ۱۹۰۸ پادشاه بلژیک اداره آنرا بدولت بلژیک واگذار کرد و اکنون مستعمره بلژیک است. هنوز آمار قطعی از سکنه کنگو تهیه نشده ولی

جمعیت

جمعیت آنرا از ۷ میلیون تا ۲۰ میلیون تخمین میکنند.

مردمش عموماً از نژاد سیاه و دارای پست ترین درجه زندگی اجتماعی هستند. بیش از ده هزار نفر سفید پوست در آنجا اقامت ندارند و اینان عموماً برای انجام کارهای اداری آمده اند و خانواده های خود را همراه نیاورده اند.

شهرهای کنگو مرا کزی است که برای جمع آوری

شهرها

و داد و ستد کالای کنگو و رسیده از اروپا ساخته

شده است مانند بوما^۲، لئوپولدویل^۳ و استانیلیویل^۴.

اوضاع اقتصادی

کار کشاورزی هنوز در کنگو پیشرفت نکرده

کشاورزی

زیرا جنگلهای انبوه استوایی و علفهای انبوه منطقه

ساوان مانع از اصلاح زمین برای کشت است

و مردم بومی آنجا استعداد تهیه زندگی بهتری را پیدا نکرده اند و

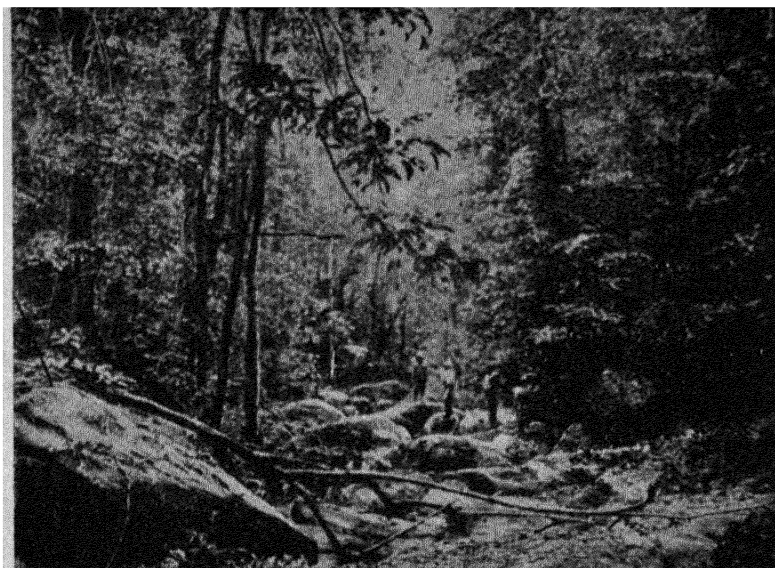
بهمان محصولات طبیعی جنگلهای خود اکتفا میکنند، با وجود این کاشتن

نخل روغن و درخت کائوچوک و کائو متدرجاً رونق یافته و محصول آنها

با عاج فیل و پرشتر مرغ فرستاده های مهم کنگو بشمار میرود.

۱ - Stanlay. ۲ - Boma. ۳ - Leopoldville. ۴ - Stanlayville.

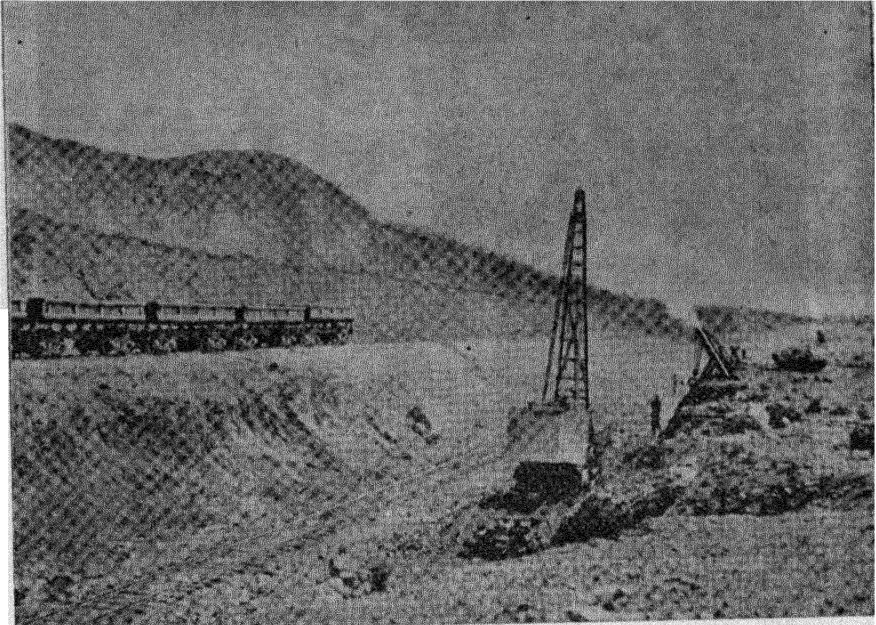
جغرافیای آفریقا

۱۴۶ - منظره جنگل کنگو

۱۴۷ - شیره گرفتن از درخت کائوچو

۱۴۸ - استخراج مس در کنگو

کانهای آن در بخش جنوبی واقع شده و اندکی مس و قلع و طلا و الماس از آنجا استخراج میشود. ارتباط کشتی رانی از راه رودخانه بواسطه آبشارهای متعدد میسر نیست و بوسیله راه آهنهای کوتاه مجاور ناحیه آبشارها برقرار میشود. طولانیترین راه آهن در کنگو خطی است که از لئوپولدویل بطرف افریقای جنوبی کشیده شده و براه آهن کاپ می پیوندد. کار داد و ستد در دست بازرگانان بلژیکی است که ساخته های کشور خود را میآورند و در برابر آن مواد خام باروپا میفرستند.

جغرافیای اقیانوسیه

فصل اول = کلیات

مجموع جزائری را که در اقیانوس کبیر واقع شده است اقیانوسیّه میگویند ولی جزائر کوریل^۱ و مجمع الجزائر ژاپن و جزیره فرمز^۲ که در کنار آسیا قرار دارد جزو اقیانوسیّه شمرده نمیشود.

مهمترین جزائر اقیانوسیّه جزیره بزرگ استرالیا^۳ و جزائر زیلند جدید^۴ و مالزی^۵ و فیلیپین^۶ و تاسمانی^۷ است.

اقیانوس کبیر میان آسیا و امریکا واقع شده و چنانکه از نام آن برمیآید بزرگترین اقیانوسهای دنیاست. آنرا اقیانوس آرام نیز میگویند، چه طوفانهای شدید در آنجا کمتر از اقیانوسهای دیگر و مخصوصاً کمتر از اقیانوس اطلس روی میدهد.

پهنای این اقیانوس در وسیعترین نقاط آن به ۲۰۰۰۰ کیلومتر یعنی نزدیک بنصف محیط کره و وسعت آن به ۱۷۰ میلیون کیلومتر مربع یا^۱ مساحت زمین میرسد. گودترین نقاط دریائی هم که تا کنون کشف شده در این اقیانوس در مشرق جزیره فیلیپین است (۹۷۸۰ متر). وسعت

۱ - Kouriles. ۲ - Formose. ۳ - Australia.

۴ - New Zealand. ۵ - Malaisie. ۶ - Phillippines.

۷ - Tasmanie.

زمینهای اقیانوسیه از هشت میلیون کیلومتر مربع یعنی ۱.۰۰۰ و سعت اقیانوس کبیر بیشتر نیست .

جزائر اقیانوس کبیر در مشرق بسیار محدود و کوچکست و معروفترین آنها در شمال خط استوا جزائر هاوائی^۱ یا ساندویچ^۲ و در جنوب خط مزبور جزائر ساموا^۳ و سوسیته^۴ و فیجی^۵ و تواموتو^۶ است. ازین جزائر برخی آتشفشانی و حاصلخیز و برخی دیگر که آتول^۷ گفته میشود مرجانی و غیرقابل زراعت است .

جزائر مغرب اقیانوس بر خلاف ، هم بیشتر و هم بزرگتر و مهمتر است . از معروفترین آنها یکی جزیره بزرگ استرالیاست بوسعت ۷۶۳۶۰۰۰ کیلومتر مربع (بی جزیره تاسمانی) یا نزدیک^۳ وسعت اروپا. دیگر جزائر زیلند جدید در مشرق استرالیا و گینه جدید^۸ در شمال آن که پس از استرالیا بزرگترین جزائر دنیا است . دیگر جزائر مالزی و مجمع الجزائر فیلیپین .

اقیانوسیه را معمولاً از لحاظ جغرافیائی پنج دسته تقسیمات جغرافیائی جزائر تقسیم میکنند :

۱ - استرالازی^۱ یا آسیای جنوبی مرگب از جزائر استرالیا و زیلند جدید و تاسمانی .

۱ - Hawaï. ۲ - Sandwich. ۳ - Samoa. ۴ - Société.
۵ - Fiji. ۶ - Tuamotu. ۷ - Atolle. ۸ - New Guinea.
۹ - Australasie.

۲ - ملانزی^۱ یا جزائر سیاه شامل کینه جدید و مجمع الجزائر بیسمارک^۲ و سالومون^۳.

۳ - میکرونزی^۴ یا جزائر کوچک مرگب از جزائر ماریان^۵ و کارولین^۶ و مارشال^۷.

۴ - پلی نزی^۸ یا جزائر بسیار که در مشرق اقیانوس کبیر از جزائر هاوایی و فیجی و مارکیز^۹ و ساموآ و کالدونی جدید و غیره تشکیل یافته است.

۵ - جزائر مالزی در جنوب شرقی آسیا مرگب از مجمع الجزائر فیلیپین و هند هلند.

جزائر اقیانوسی را دولت‌های بزرگ اروپائی بقرار تقسیمات سیاسی ذیل میان خود تقسیم کرده اند ولی چنانکه ملاحظه میشود قسمت بزرگ آن در تصرف دولت انگلستان است :

۱ - دولت انگلستان : تمام استرالیا و زیلند جدید و قسمت شرقی کینه جدید و جزائر بیسمارک و قسمت شمالی برنئو و قسمتی از جزائر پلی نزی را در تصرف دارد.

۲ - دولت هلند : جزائر سند^{۱۰} و نصف برنئو و قسمتی از کینه جدید و جزائر ملوک و سلب^{۱۱} و برخی جزائر کوچک دیگر را متصرف است.

۳ - دولت کشورهای متحد امریکا : جزائر فیلیپین و قسمتی از

۱ - Mélanésie. ۲ - Bismark. ۳ - Salomon.
 ۴ - Micronésie. ۵ - Mariannes. ۶ - Caroline.
 ۷ - Marshall. ۸ - Polinésie. ۹ - Marquises.
 ۱۰ - Sondes. ۱۱ - Selebs.

جغرافیای اقیانوسیه

جزائر ساموا و جزائر هاوایی را تصرّف کرده است .

- ۴ - دولت ژاپن : قسمتی از جزائر میکرونزی را که پیش از جنگ بین المللی در تصرّف آلمان بود بعنوان غرامت جنگ متصرّف شده است که معروفترین آنها جزائر ماریان و مارشال و کارولین است .
- ۵ - دولت فرانسه : ازپلی نزی جزائر سوسیته و تواموتو و مارکیز و کالدونی جدید را مالک است .

فصل دوم = جغرافیای استرالیا و زیلند جدید

۱ - استرالیا

الف - وضع طبیعی

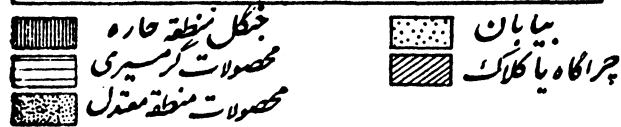
سرزمین پهناور استرالیا را جزیره نمیتوان گفت وسعت و ساختمان طبیعی
چه خود فی الحقیقه قاره بزرگ است که با جزیره
تاسمانی ۷۷۰۳۸۵۰ کیلومتر مربع مساحت دارد و نزدیک پنج برابر
مساحت ایران ماست .

استرالیا در اوایل دوران نخست باسیا و افریقا متصل بوده و در
اواخر دوران دوم ازین دو قاره جدا شده است . جزائر پراکنده اطراف
استرالیا و جنس خاک و گیاه آن بهترین دلیل این امر است . شکستها
و چین خوردگیهای بزرگی که در دوران های بعد سبب تنوع ساختمان
طبیعی سایر قطعات شده است در استرالیا کمتر رویداده و بهمین جهت
ساختمان طبیعی آن بسیار ساده است .

استرالیا را از لحاظ ساختمان طبیعی بسه قسمت میتوان تقسیم کرد:

۱ - قسمت غربی که فلات مسطحی است بارتفاع متوسط ۵۰۰ تا

۶۰۰ متر .

نقشه مناطق طبیعی استرالیا

۲ - قسمت مرکزی که دشتی هموار و ارتفاع آن از سطح دریا بسیار کمست و در برخی نقاط از سطح دریا هم پست تر میشود (مانند دریاچه ایر^۱) و میان خلیجهای کارپانتاریا^۲ و استرالیا که از شمال و جنوب در خاک این جزیره پیش آمده است قرار گرفته.

۳ - قسمت شرقی که فلانیست بلندتر از فلات غربی و در ساحل دریا بسلسله گردیلور^۳ استرالیا که بلندی آن متجاوز از ۲۴۰۰ متر است ختم میشود.

آب و هوای استرالیا مربوط بشکل و موقع جغرافیائی آنست. این جزیره در دوسوی مدار آب و هوا

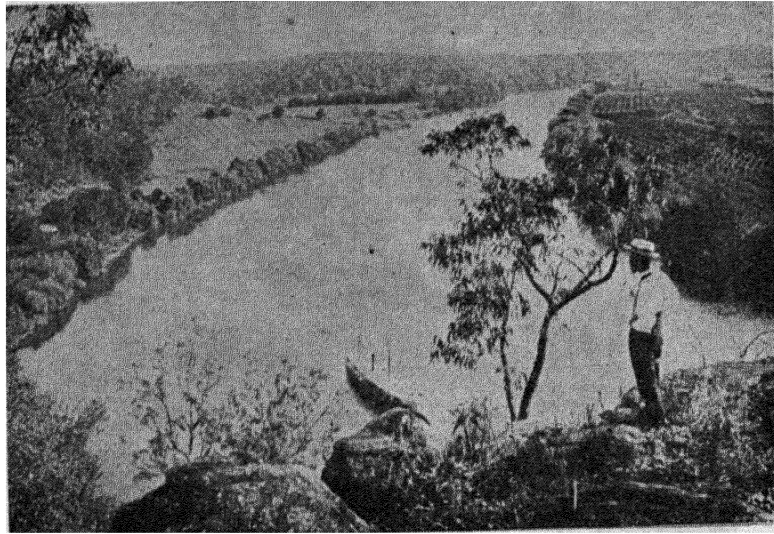
۱ - Eyre. ۲ - Carpentaria. ۳ - Cordillera.

استرالیا

رأس الجدی واقع شده چنانکه قسمت کوچکی از شمال آن در منطقه گرم و قسمت بزرگتری از جنوبش در منطقه معتدل قرار دارد. سواحل شمال شرقی بسبب نزدیک بودن به خط استوا در تمام سال گرم است ولی سواحل جنوبی آب و هوای معتدلی مانند آب و هوای کشورهای اطراف مدیترانه دارد. آب و هوای قسمتهای داخلی جزیره هم چون از دریا دور و از رطوبت اقیانوس محرومست خشک و بریست یعنی در تابستان بسیار گرم و در زمستان بسیار سرد میشود^۱.

با آنکه جزیره استرالیا در مسیر بادهای الیزه واقع شده چون وسعت زیاد دارد سبب ایجاد بادهای موسمی خاص گردیده است که در زمستان بعلت سردی هوای داخلی این جزیره از خشکی بدریا و در تابستان بواسطه گرمی هوای زمینهای وسیع درونی آن از دریا بخشی میوزد. باران در استرالیا زیاد نمیبارد، مخصوصاً در زمستان چون باد از خشکی بدریا میوزد باران بسیار کمست ولی در تابستان بادهای مرطوب اقیانوس در سواحل این جزیره مخصوصاً در شمال و مشرق تولید بارانهای فراوان میکند^۲. قسمتهای درونی استرالیا مانند عربستان و صحرای افریقا بکلی خشک و بی حاصل است.

-
- ۱- میزان درجه متوسط حرارت در شهرهای مختلف شمالی و جنوبی استرالیا از اینقرار است: در بندر شمالی داروین ۲۷/۳ درجه، در بندر شرقی پرث ۲۵ درجه، در بندر جنوب غربی پرت ۲۴ درجه، در بندر جنوبی ملبورن ۱۹ درجه.
 - ۲- مقدار متوسط باران سالانه در قسمتهای شمالی و شرقی همیشه متجاوز از یک متر است و گاه بدو متر نیز میرسد ولی هرچه بدرون استرالیا نزدیک میشوند تدریجاً از مقدار باران کاسته میشود چنانکه نزدیک دوسوم از این جزیره همیشه از باران کافی محرومست.

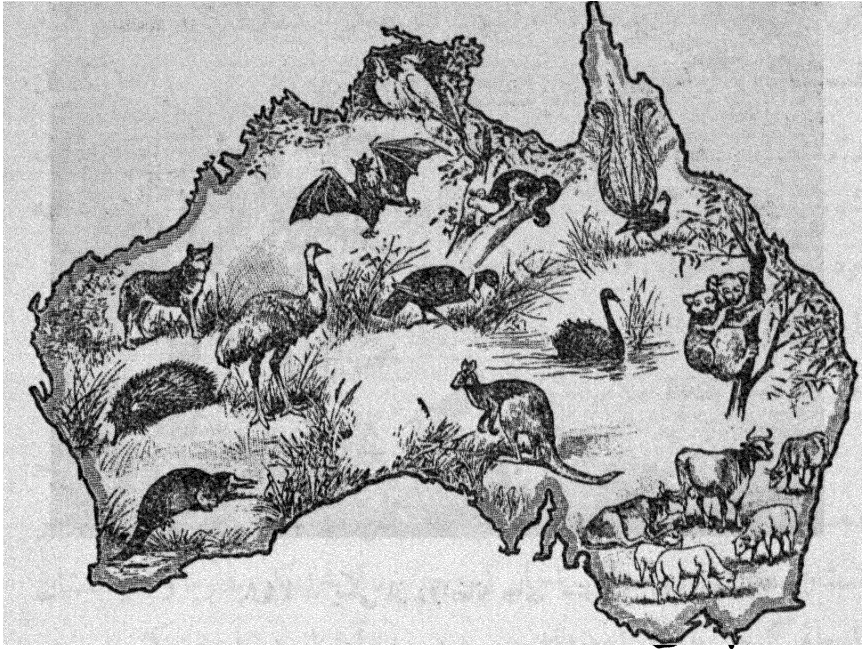
۱۴۹ - یکی از رودخانه های 'استرالیا

بسبب کمی باران رود بزرگی در استرالیا وجود ندارد، تنها رود مهم آن رود میوری^۱ است (درازی آن ۲۷۶۶ کیلومتر) که شعبه بزرگی بنام دارلینگ^۲ دارد و از کوههای کردیلر سرچشمه گرفته در جنوب استرالیا بدریا میریزد.

منابع طبیعی
قسمت بزرگی از استرالیا قابل کشتکاری نیست
چه زمینهای آن بیشتر شنزار و هوایش گرم و خشک است و بهمین سبب در غالب نقاط آن جز استپ های کوتاه چیزی نمیرود، فقط از زمینهای دونا حیه استرالیا استفاده میکنند: یکی زمینهای ساحل شمالی که چون گرم و مرطوبست از جنگلهای استوایی پوشیده شده

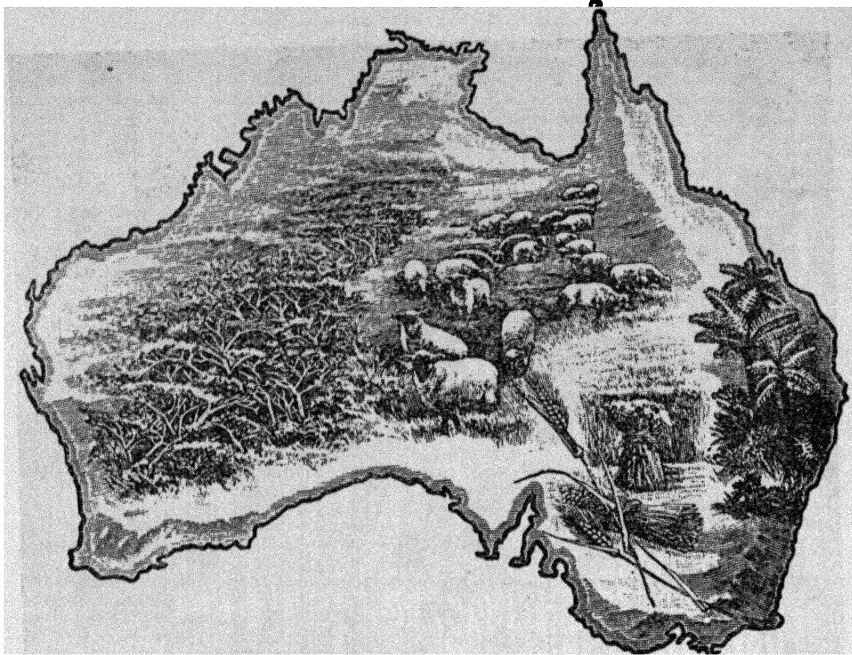
۱ - Murray. ۲ - Darling.

استرالیا

نقشه جانوران استرالیا

و گیاههای مخصوص منطقه گرم مانند نیشکر و پنبه در آنجا میروید، دیگر ساحل شرقی که هوای آن گرم و رطوبتش بحد اعتدالست. در این ناحیه بیشتر جنگلهائی از نوع درختان اکالیپتوس دیده میشود و محصول زمینهای آن از نوع محصولات مدیترانه‌ای یعنی غلات و مو و میوه است. کله چرانی و مخصوصاً پرورش گوسفند نیز در این ناحیه رواج کلی دارد. جانوران مخصوص استرالیا از نوع کیسه داران مانند کانگورو و امثال آنست. سابقاً از نوع پستانداران بزرگ و جانوران باربر و دامها در این سرزمین اثری نبوده و آنچه امروز در آنجا دیده میشود از قطعات دیگر دنیا برده و تربیت کرده اند.

نقشه گیاههای استرالیا

کانهای استرالیا خالی از اهمیت نیست و مهمترین آنها کانهای
زغال سنگ و سرب و قلع و مس و نقره و مخصوصاً طلاست که بیشتر در
سلسله کردیلر شرقی و در فلات غربی بدست میآید .

ب - اوضاع سیاسی

سرزمین استرالیا پیش از آنکه از طرف اروپائیان
مردم استرالیا
کشف شود فقط مسکن دسته کوچکی از سیاه
پوستان بومی بود که عده ایشان بدویست هزار نفر میرسید . پس از کشف
استرالیا و تسلط یافتن سفید پوستان بر این جزیره تدریجاً از عده سیاهان
کاسته شد چنانکه امروز از شصت هزار نمیکزدرد .

۱۵۰ - نوعی از درختان خرماي استرالیا

پس از آنکه دولت انگلیس بر استرالیا تسلط یافت آنجا را مسکن
تبه کاران و محکومین ساخت و تا سال ۱۸۲۰ بیست و شش هزار تن از گناهکاران
را بدان جزیره تبعید کرد. پس از آن از سال ۱۸۲۰ جمعی از زارعین
انگلیسی با استرالیا مهاجرت کردند و در زمینهای حاصلخیز شرقی که
از طرف حکومت انگلستان بایشان فروخته میشد یا در جلگه های خشک
داخلی که از قلمرو حکومت خارج و آزاد بود بزراعت و کله چرانی
مشغول شدند و عده اینگونه مردم تا نیمه قرن نوزدهم بسیصد هزار رسید.

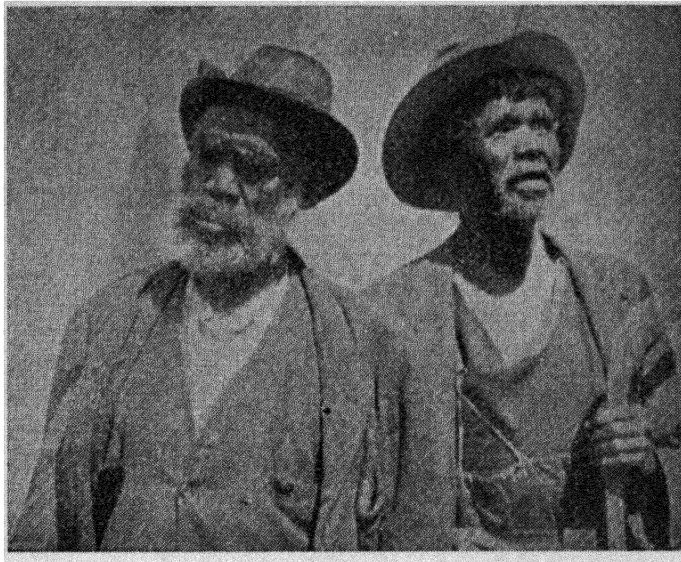
۱۵۱ - منظره ای از جنگلهای شمالی استرالیا

۱۵۲ - جانوران استرالیا، کانگورو

در اواسط قرن نوزدهم که معادن طلای استرالیا کشف شد جمع کثیری هم
بقصد استخراج طلا و تحصیل ثروت با استرالیا رفته در نواحی معادن طلای

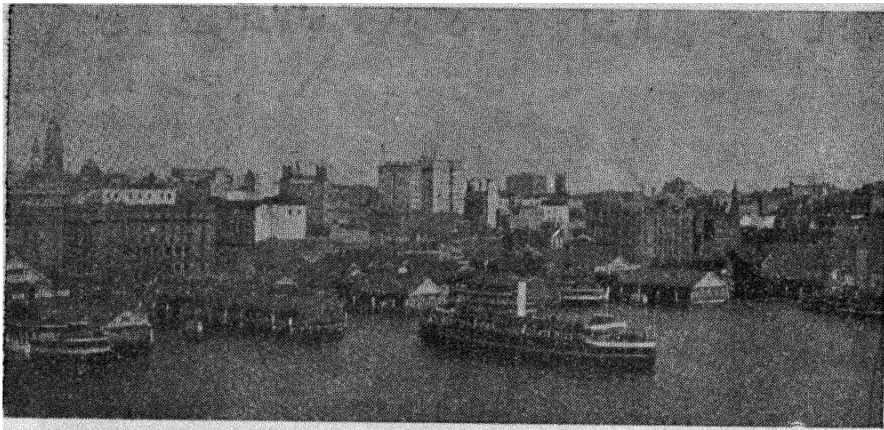
استرالیا

۱۰۳ - بومیان استرالیا

مشرق و مغرب مسکن گرفتند. امروز جمعیت استرالیا نزدیک هفت میلیون و نیم و نسبت بوسعت آن بسیار کمست. از این عده متجاوز از بیست هزار تن چینی و ژاپنی و بقیه انگلیسی و اسکاتلندی و ایرلندی و آلمانی هستند و عده آلمانیها نزدیک ۹۴ هزار است.

حکومت و شهرها
سرزمین استرالیا با جزیره تاسمانی قسمتی از
امپراطوری بزرگ انگلستان بشمار میرود. دولت
انگلستان از سال ۱۹۰۱ بمردم این دو جزیره استقلال داخلی داده و از آن
تاریخ کوچ نشینهای استرالیائی بایکدیگر متحد شده دولت کشورهای
متحد استرالیا را تشکیل کردند. این دولت بدست دو مجلس سنا و
مبعوثان و وزیرانی که در کارهای خود مسئول دو مجلس مذکور هستند

۱۰۴ - بندر سیدنی بزرگترین شهرهای استرالیا

بریاست **حکمران کل** استرالیا که از طرف دولت انگلستان انتخاب میگردد اداره میشود. امروز دولت استرالیا و جزیره تاسمانی از اتحادنه کوچ نشین تشکیل یافته و پایتخت آن شهر کوچك **كان برا**^۱ است که از سال ۱۹۲۶ پایتختی انتخاب شده است، سایر شهرهای بزرگ استرالیا بقرار ذیل است:

۱ - بندر **سیدنی**^۲ پایتخت یکی از کوچ نشینهای بزرگ استرالیا بنام **ویلز جدید جنوبی**^۳ که جمعیت آن در حدود ۱۲۳۵۰۰۰ است.

۲ - بندر **ملبورن**^۴ پایتخت کوچ نشین بزرگ دیگر بنام **ویکتوریا**^۵ که نزدیک يك میلیون جمعیت دارد.

۳ - بندر **بریزبان**^۶ پایتخت کوچ نشین **کونیزلند**^۷ که جمعیت آن ۲۹۹۰۰۰ است.

۱ - Canberro. ۲ - Sydney. ۳ - New south wales.
 ۴ - Melbourne. ۵ - Victoria. ۶ - Brisbane.
 ۷ - Queensland.

۴ - بندر آدلاید^۱ مرکز کوچ نشین استرالیای جنوبی دارای ۲۰۷۰۰۰ جمعیت .

ج - اوضاع اقتصادی

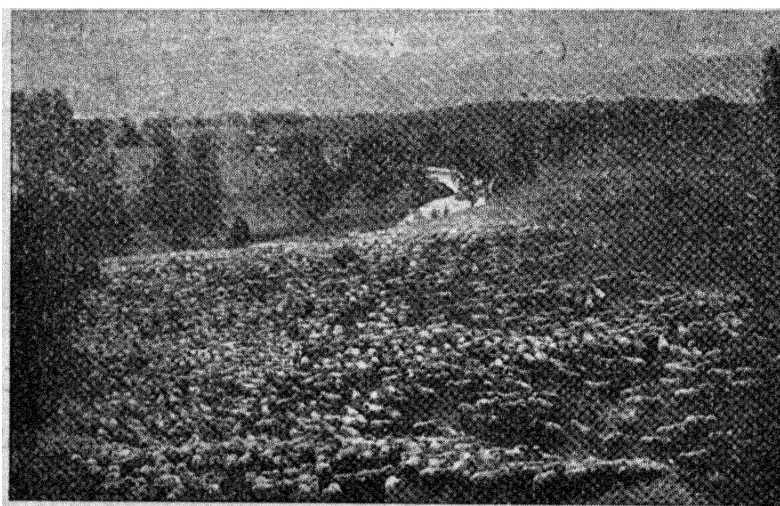
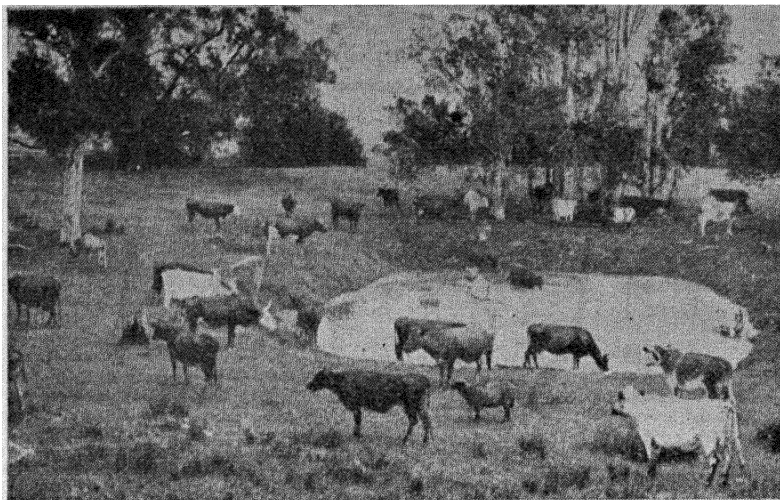
منابع عمده ثروت استرالیا سه چیز است : کشاورزی ، گله داری ، مواد کانی .

کشاورزی چنانکه پیش از اینهم اشاره شد در تمام نقاط استرالیا بسبب مساعد نبودن آب و هوا میسر نیست ، فقط در شمال شرقی نیشکر و پنبه و در جنوب شرقی گندم و مو و درختان میوه کاشته میشود . کشت غلات مخصوصاً گندم در سالهای اخیر ترقی بسیار کرده و چون جمعیت استرالیا هم زیاد نیست همه سال مقدار زیادی گندم از آنجا بانگلستان فرستاده میشود .

گله داری و مخصوصاً پرورش گوسفند در استرالیا رواج بسیار یافته است . پیش از آنکه اروپائیان با استرالیا راه یابند گوسفند در این جزیره وجود نداشت . در سال ۱۷۹۷ یکنفر انگلیسی چند گوسفند از نوع گوسفندان اسپانی بدانجا برد و چون وضع طبیعی استرالیا با پرورش این حیوان مناسب است پس از یک قرن عده گوسفندان آن سرزمین به ۱۰۶ میلیون رسید . امروز هم عده گوسفندانی که همه سال در استرالیا میپرورند نزدیک ۱۰۵ میلیون است ولی در برخی سالها خشکی هوا مایه اتلاف گوسفندان میشود چنانکه در سال ۱۹۲۶ نزدیک ۹۶ میلیون گوسفند بهمین سبب تلف گردید .

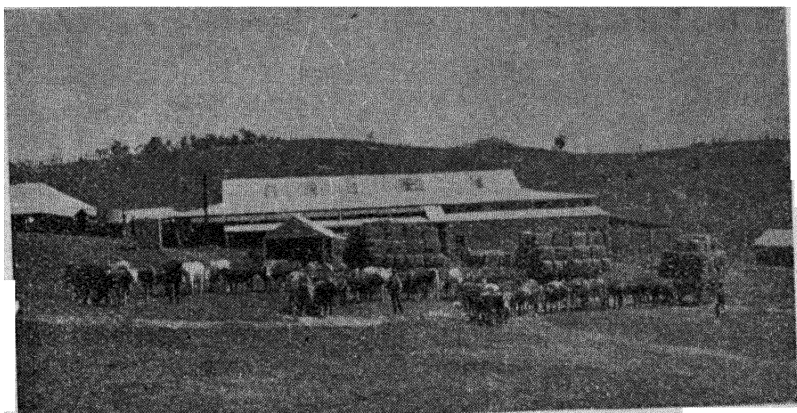
۱ - Adelaïde.

جغرافیای اقیانوسیه

۱۰۵ و ۱۰۶ - کله داری در استرالیا، پرورش گاو و کوسفند

تربیت گاو و اسب و طیور هم در استرالیا خالی از اهمیت نیست
و گذشته از پشم کوسفند که مهمترین فرستاده های استرالیا است هر سال

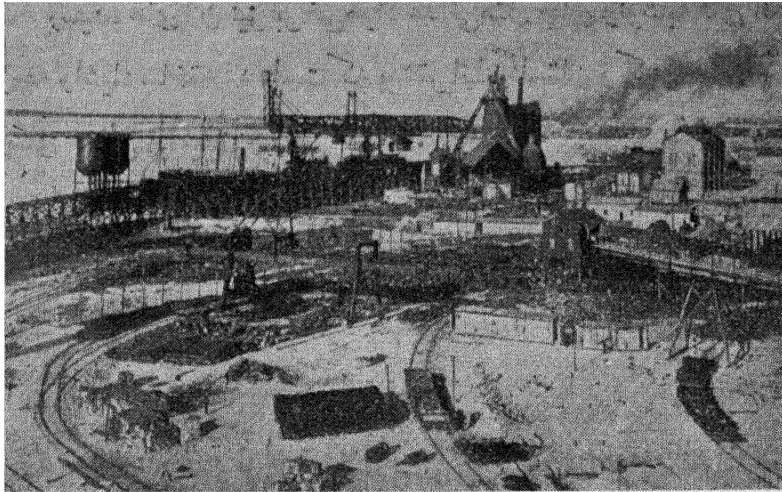

۱۵۷ - انبار پشم در استرالیا

مقدار زیادی گوشت و پوست و لبنیات و تخم مرغ نیز بانگلستان و سایر کشورهای اروپائی میفرستند .

کانها
کانهای طلای استرالیا در دنیا پس از کشورهای
متّحد افریقای جنوبی و کشورهای متّحد امریکای
شمالی یعنی در مرتبه سوّم قرار دارد و چون مدّتیست که بکار استخراج
این کانها پرداخته اند تدریجاً از اهمّیت آنها کاسته میشود ولی استرالیا
گذشته از طلا در کان نقره و سرب و روی و آهن و زغال سنگ هم
توانگر است و از آنها نیز سود بسیار میبرد .

صنعت
استرالیا در صنعت با کشورهای صنعتی بزرگ
عالم قابل مقایسه نیست . مهمّترین کارخانه های
آن کارخانه هائی است که برای سرد کردن گوشت و تهیه موادّ غذائی که
بکشورهای دور دست فرستاده میشود تأسیس کرده اند .

۱۵۸ - بندر نیوکاستل از بندار صنعتی استرالیا

چون نواحی زراعتی استرالیا بیشتر در اطراف شهرهای بزرگست و برای گله داری هم احتیاج بمردم بسیار نیست تقریباً تمام جمعیت در شهرهاییکه مراکز کشاورزی و صنعت است یا در بندار گردآمده و بهمین سبب جمعیت شهرهای بزرگ استرالیا با جمعیت سایر قسمتهای آن متناسب نیست .

چون جمعیت استرالیا نسبت بوسعت و منابع ثروتی
بازرگانی
آن کم است میتواند مقداری از محصولات فلاحتی و صنعتی خود را که بیش از احتیاجات داخلی است بکشورهای دیگر بفرستد و بهمین جهت بازرگانی خارجی آن رونق فراوان یافته است .
فرستاده های عمده استرالیا پشم و گوشت و گندم و لبنیات و میوه و طلا و مواد کانی دیگر است که بیشتر بانگلستان و کشورهای متحد امریکای شمالی و ژاپن میرود .

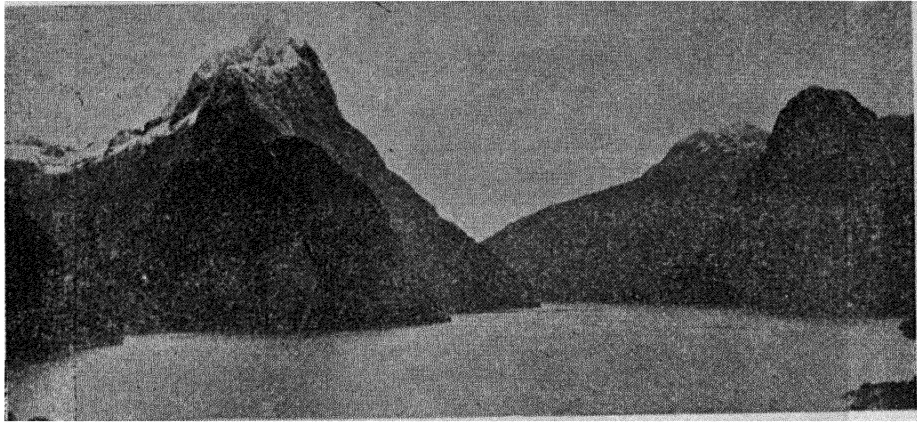
زیلند جدید

رسیده های آن نیز برخی موادّ غذائی مثل چای و نوشابه های الکلی و پارچه و اشیاء ساخته شده است که بیشتر از انگلستان و کشورهای متحد امریکای شمالی و آلمان و ژاپن میآید .

استرالیا با آنکه امروز دارای استقلال داخلی است از لحاظ سیاسی و اقتصادی با انگلستان بستگی کامل دارد و از این دو جهت بدولت مزبور نیازمند است چه اولاً برای حفظ منافع خود ناگزیر است که از نیروی دریائی انگلستان استمداد و استفاده کند . ثانیاً بزرگترین خریدار محصولات آن انگلستان است و بیشتر بنگاههای صنعتی و بازرگانی آن با سرمایه های انگلیسی تأسیس گردیده و اداره میشود .

۲ - زیلند جدید

زیلند جدید در جنوب شرقی استرالیا از دو جزیره وضع طبیعی
بزرگ و چند جزیره كوچك ترکیب شده .
مساحت این جزائر ۲۶۸۰۰۰ کیلومتر مربع است و قسمت بزرگی از آنها کوهستانیست و چون کوههای این جزائر آتشفشانی بوده خاك آنها از موادّ خروجی پوشیده است . امروز هم آتشفشانهای دائر و چشمه های جهنده آب گرم در جزائر زیلند جدید بسیار دیده میشود . آب و هوای این جزائر مرطوب و معتدل و باران بسبب همسایگی با دریا فراوانست ولی رودهای آن بواسطه کمی وسعت جزائر مزبور کوتاه و سیلابی است .
سواحل زیلند جدید بسیار مضرّس و بریده و مثل سواحل نروژ در اروپا مرگب از خلیجهای کوچکی است که بدریا نوردی و بازرگانی و ماهیگیری كمك بسیار میکند .

۱۵۹ - منظره ای از سواحل زیلند جدید

جمعیت زیلند جدید
اوضاع سیاسی

در حدود ۱۵۰۰۰۰۰

است که از بومیان و مهاجران انگلیسی
ترکیب شده . بومیان جزیره را مائوری^۱
میکویند و عده ایشان از وقتیکه سفیدپوستان
به زیلند جدید راه یافته اند روبرو است چنانکه
امروز از ۶۸۰۰۰ نفر نمیگذرد .

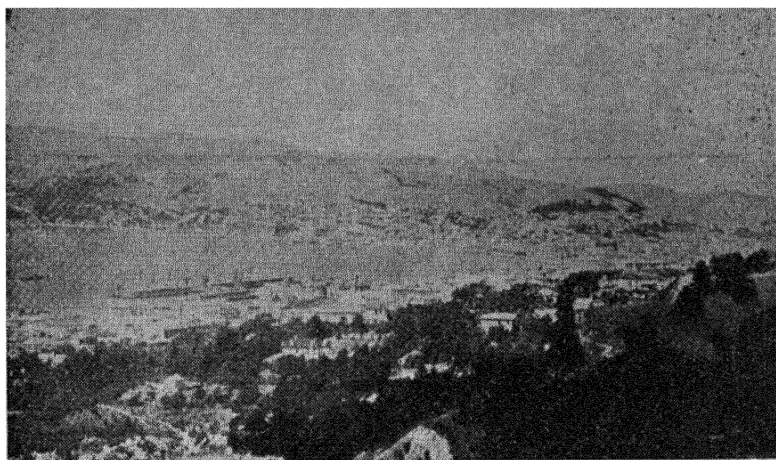
۱۶۰ - یکنفر مائوری از بومیان
زیلند جدید

زیلند جدید نیز مانند استرالیا استقلال

داخلی دارد و سازمان سیاسی آنهم مثل

استرالیا است . پایتخت دولت زیلند جدید شهر ولینگتن^۲ در جزیره شمالی

۱ - Maori. ۲ - Wellington.

۱۶۱ - شهر ولینگتن پایتخت زیلند جدید

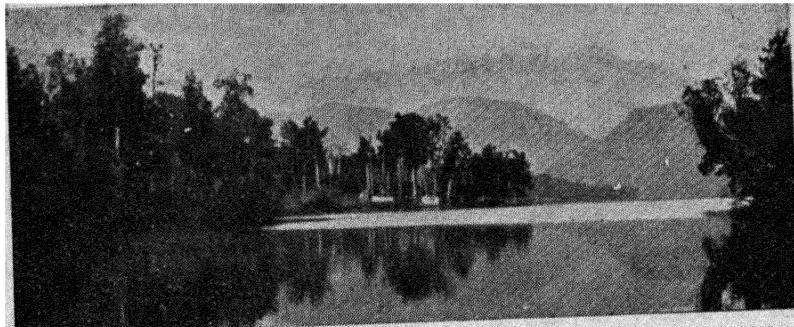
و شهرهای بزرگ آن اوکلند^۱ و کریسچورچ^۲ است .

اوضاع اقتصادی
چون زیلند جدید در منطقه مرطوب قرار گرفته
و از باران بحد کافی بهره مند میشود برای کشت
و زرع و گله داری مستعد است . کشت غلات امروز در این جزیره
بجائی رسیده که مردم آنرا از غلات بیگانه بی نیاز ساخته است .

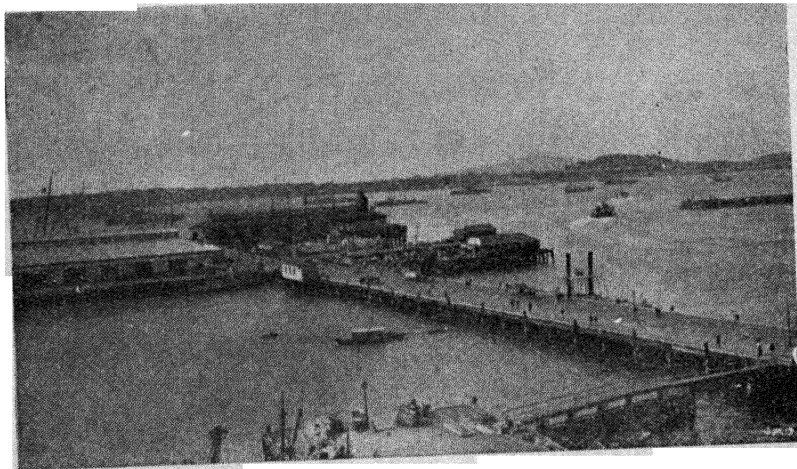
گله داری نیز بنسبت وسعت و جمعیت جزائر مزبور از استرالیا بیشتر
رونق گرفته و مخصوصاً پرورش گاو رواج کلی یافته است و اکنون
زیلند جدید در فروش پوست و گوشت و پشم با استرالیا و آرژانتین همسری
میکند . زیلند جدید از جهت محصولات کانی مخصوصاً طلا و نقره و زغال
سنگ توانگر است . صنایع آنها بسبب داشتن زغال سنگ و وجود

۱ - Auckland. ۲ - Christchurch.

جغرافیای اقیانوسیه

۱۶۲ - یکی از مناظر زیبای زیلند جدید

۱۶۳ - منظره بندر اوکلند

آبشارهای زیادی که از قوه آنها در بکار انداختن کارخانه ها استفاده میشود ترقی بسیار کرده است . مهمترین کارخانه های این کشور کارخانه هایست که برای سرد کردن گوشت و ساختن کره و پنیر و امثال آنها برپا کرده اند ولی کارخانه های کوچک فلز کاری برای ساختن ادوات

زیلند جدید

راه آهن و کشتی نیز در آنجا وجود دارد، فرستاده های زیلند جدید بیش از رسیده های آنست و در سال تا ۳۲ میلیون لیره انگلیسی میرسد. مهمترین فرستاده های آن محصولات حیوانی مثل چرم و پشم و گوشت و لبنیات و مواد کانی مانند طلا و نقره و مهمترین رسیده های آن اشیاء ساخته شده و ماشین آلات و امثال آنهاست. معاملات این جزائر در مرتبه اول با انگلستان و مستعمرات انگلیس و پس از آن با کشورهای متحد امریکای شمالی است.

فصل سوم = جزائر مالزی و جزائر دیگر اقیانوسیه

۱ - جزائر مالزی

جزائر مالزی در جنوب شرقی و مشرق هند و چین قرار دارد و مرگب از هند هلند و جزائر فیلیپین است.

الف - هند هلند

مجمع الجزائر هند هلند در میان اقیانوس هند وضع طبیعی و اقیانوس کبیر واقع شده و خط استوا از میان آنها میگذرد. این جزائر را بسبب اینکه تقریباً تمام آنها متعلق بدولت هلند است بدین نام خوانده اند. مساحت جزائر مزبور در حدود ۲۵۰۰۰۰۰ کیلومتر مربع است و آنرا بسه قسمت مشخص تقسیم کرده اند:

۱ - قوس جزائر ماله که از مغرب بمشرق در امتداد شبه جزیره مالاکا و مرگب از دو جزیره بزرگ سوماترا و جاوه یا جزائر بزرگ سند و چند جزیره کوچک مانند بالی^۱ و لمبک^۲ و تیمور یا جزائر کوچک سند است.

۲ - قوس جزائر ملوک که از جنوب بشمال کشیده شده و در امتداد جزائر فیلیپین قرار گرفته است.

۱ - Bali. ۲ - Lombok.

۳ - درمیان این دو قوس یعنی میان دریای چین و دریای سلب هم دوجزیره بزرگ برئو و سلب واقع شده است . این جزائر همگی دارای کوههای آتشفشانی است که رشته آنها بیشتر درمیان جزائر کشیده شده و بهمین سبب جلگه هائیکه میان این کوهها و ساحل دریا قرار دارد غالباً باریک و کم وسعت است . خاک جزائر مزبور نیز بواسطه وجود آتشفشانها مرگب از مواد خروجی و آتشفشانی است و در آنها زلزله های سخت روی میدهد .

از میان جزائر مزبور فقط درجزیره برئو آتشفشانی دیده نمیشود و درجزیره سلب نیز يك آتشفشان بیشتر نیست . چون جزائر هند هلند در منطقه استوائی واقع شده و دارای حرارت همیشگی و باران و رطوبت فراوانست برای نمو نباتات استعداد فوق العاده دارد . جنگلهای دست نخورده قسمت بزرگی از این جزائر را فرا گرفته و در برخی قسمتها هم که جنگل را از میان برداشته و زمین را برای کشت و زرع مهیا کرده اند، محصولات گرمسیری مانند برنج و ذرت و نیشکر و قهوه و چای و توتون و نارگیل و ادویه در نهایت خوبی بعمل میآید . اساساً هند هلند را دیر زمانی بسبب ادویه فراوان آن جزائر ادویه میگفتند و از اینجهت در اروپا اهمیت و شهرت خاص داشت . از درختان مخصوص این جزائر یکی درخت نان است که درازی برگ آن تا چهار متر میرسد و درخت قند از نوع نخل که شیره ای شیرین دارد و از آن نوشابه ای میسازند . همچنین درخت مسافر که برگهای آن مانند بادزن بزرگ است و از آن شیره ای برنگ شیر برون میجهد و درخت بانیان که از ساقهای آن شاخهائی بسوی زمین آویخته میشود و این شاخها چون بزمین رسید ریشه گرفته

۱۶۴ - یکی از بومیان آدخوار بُرنئو

بدرخت تازه ای مبدل
میگردد و بدین ترتیب
از يك درخت، جنگلی
پدید میآید .

جانوران این جزائر
در قسمت غربی از نوع
جانوران جنوب آسیا و
در قسمت شرقی از جنس
جانوران کیسه دار
استرالیائی است . از
آنجمله ببر و کرگدن
وفیل و میمون در جاوه
و سوماترا و اوران -
گوتان در سوماترا و

برنئو و کانگورو و امثال آن در جزائر غربی فراوانست .

کانهای جزائر هند هلند نیز با اینکه هنوز استخراج نشده اهمیت
بسیار دارد و از آنجمله کانهای زغال سوماترا، نفت جاوه و قلع بانکا از
دیگران مهمتر است .

وضع سیاسی و اقتصادی جمعیت تمام جزائر هند هلند نزدیک ۶۱ میلیون
است ولی نسبت این جمعیت در تمام جزائر یکسان
نیست چنانکه جزیره جاوه بتنهایی بیش از چهل میلیون و سوماترا بیش
از هشت میلیون جمعیت دارد و بقیه در سایر جزائر ساکنند .

۱۶۵ - يك دهكده بومی در سوماترا

ساکنین جزائر هند هلند دودسته اند : یکی بومیان که در جزائر شرقی سیاه پوست و در جزائر غربی زرد پوستند . دّوم مهاجران چینی و ژاپنی و اروپائی . $\frac{۳}{۴}$ از مهاجران اروپائی هلندی هستند . بومیان هند هلند بیشتر بُت پرست و مشرک و مهاجران چینی و ژاپنی و هلندی پیرو ادیان برهما و بودایند ، ولی دین اسلام هم در این جزائر و مخصوصاً در جاوه و فیلیپین پیروان بسیار دارد . غیر از قسمت کوچکی از برنئو که بانگلستان تعلق دارد و نصف جزیره تیمور که در تصرف دولت پرتغالست باقی جزائر مزبور از قرن هفدهم میلادی در دست دولت هلند بوده . هلندیها در این جزائر با استبداد و سختگیری کامل رفتار میکردند و بومیان را با زور به کشت گیاههای که خود میخواستند مجبور و حاصل زحمات ایشانرا تصاحب مینمودند ولی امروز این روش تا حدّی تغییر کرده و ملایمتر شده است .

۱۶۶ - بومیان جاوه

جزیره سوماترا - با آنکه بزرگترین جزائر هند هلند است جمعیت قابلی ندارد و جز در منطقه محدودی مورد استفاده واقع نشده است. قسمتی از این جزیره مسکن بومیان وحشی است که هنوز هم با استقلال زندگی میکنند. جزیره برنئو تقریباً تمام پوشیده از جنگل و گیاهان خودروست و در زمینهای آن جز در مستعمره انگلیسی هنوز کشت و زرع قابلی نشده است. این جزیره مسکن سیاهان وحشی است که همگی بت پرست و منشر کند. مهمترین کانهای برنئو کان زغال سنگ است که در نواحی شمالی آن یافت میشود.

محصول نباتی جزائر کوچک هند هلند بیشتر از نوع ادویه مانند فلفل و میخک و دارچین و جوز و زنجبیل و امثال آنست.

۱۶۷ - درختان گرمسیری در جاوه

جزیره جاوه - پُر حاصلترین و آبادترین جزائر هند هلند جزیره جاوه است . با اینکه وسعت این جزیره يك ششم تمام جزائر هند هلند است متجاوز از چهل میلیون یعنی پنج برابر هلند جمعیت دارد و متناسب وسعت آن در هر کیلومتر مربع ۲۶۶ نفر زندگی میکنند . مردم جاوه بیشتر از نژاد ماله هستند که چون از روزگار قدیم با مردم هند و اعراب و چینی ها روابط تجارتی داشته اند بتمدن آشنا شده و از قرون گذشته کشاورزی و آبیاری را از آنان فرا گرفته اند .

جزیره جاوه در هند هلند تنها جزیره ایست که از منابع ثروتی آن استفاده کامل میشود . چه اولاً با آنکه این جزیره کوهستانی و آتشفشانی است تقریباً در تمام زمینهای آن - کشت و زرع میکنند و چون برخلاف جزائر دیگر تمام خاک آن از مواد آتشفشانی حاصلخیز تر کیب شده فایده بسیار میدهد .

۱۶۸ - برداشتن محصول برنج در جاوه

ثانیاً منابع کانی آنهم اهمیت فوق العاده دارد و مورد استفاده بسیار است. محصولات مهمّ زراعتی جاوه برنج و نیشکر و قهوه و چای و کائوچوک و ذرت و توتون و نیل و موز است و امروز کشت کائوچوک در این جزیره اهمیت بسیار یافته است. از جنگلهای جاوه نیز فایده بسیار میبرند و اکنون جزیره مزبور بزرگترین مراکز تهیه پوست گنه گنه و سولفات - دوکنین است.

از محصولات کانی جاوه در درجه اول نفت است که از حیث مقدار محصول در میان کشورهای نفت خیز دنیا در مرتبه هفتم قرار دارد. پایتخت جاوه شهر باتانویا است که بیش از ۵۰۰ هزار جمعیت دارد. قیمت مجموع فرستاده ها و رسیده های هند هلند بیازده میلیارد فرانک فرانسه میرسد و تجارت این جزائر در درجه اول با کشور هلند و پس از آن بترتیب با ژاپن و انگلستان و کشورهای متحد امریکای شمالی و هندوستان است.

جزائر دیگر اقیانوسیه

ب - جزائر فیلیپین

جمع الجزائر فیلیپین در شمال جزائر مالزی میان قوس جزائر ژاپن و هند هلند واقع شده و مرگب از دو جزیره بزرگ و بسیاری جزائر کوچکست که عدد آنها از سه هزار میگذرد.

دو جزیره بزرگ فیلیپین ^۱لوسن^۱ و ^۲مین دانائو^۲ نام دارد و پایتخت آن شهر مانیلا^۳ است. آب و هوای این جزائر بسبب بادهای موسمی در قسمتی از سال مرطوب و در قسمت دیگر بکلی خشک است. در این جزائر آتشفشانهای دائر بسیار وجود دارد و زلزله های شدید فراوان روی میدهد.

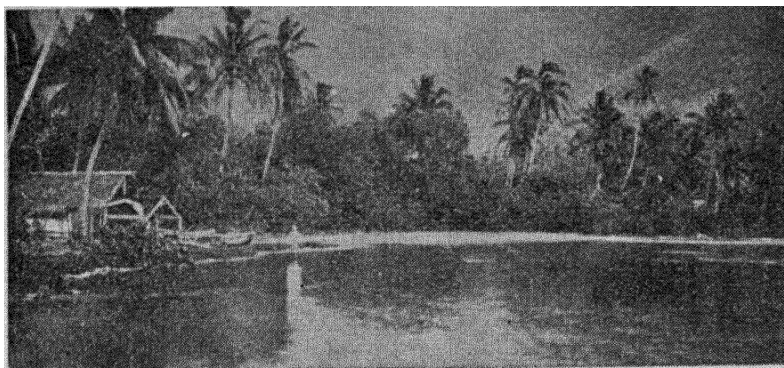
جزائر فیلیپین را کشورهای متحد امریکای شمالی در سال ۱۸۹۸ از دولت اسپانی خریده اند. وسعت آنها به ۲۹۶۳۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن در حدود دوازده میلیون ونیم است.

مهمترین محصول فیلیپین شادانه و نیشکر و برنج و توتون و ذرت است و جمع فرستاده ها و رسیده های آن در سال به ۱۸۰ میلیون دلار (پول امریکا) میرسد.

۲ - جزائر دیگر اقیانوسیه

الف - جزائر ملانزی - ملانزی شامل جزائریست که میان استرالیا و خط استوا در نیمکره جنوبی واقع شده و مهمترین آنها بقرار ذیل است :

۱ - Luçon. ۲ - Mindanao. ۳ - Manila.

۱۶۹ - یکی از مناظر جزیره تائی تی

۱ - گینه جدید که تنگه ترس^۱ آنرا از استرالیا جدا میکند. این جزیره کوهستانی و دارای آب و هوای مرطوب گرمست و قسمتهای مرکزی آن هنوز درست کشف نشده، گینه جدید را دو کشور انگلستان و هلند میان خود تقسیم کرده اند و انگلستان اداره سهم خود را بدولت استرالیا سپرده است.

۲ - مجمع الجزائر متعدد دیگر مانند سالومون و بیسمارک و هبرید جدید و غیره که متعلق بانگلستان است و چون جمعیت این جزائر همگی سیاه پوستند آنها را ملانزی یعنی جزائر سیاهان نامیده اند.

ب - میکرونزی - میکرونزی شامل مجمع الجزائر کوچکی است که در منطقه استوایی ولی در شمال خط استوا قرار دارد و مهمترین آنها جزائر پالائس^۲ و ماریان و کارولین و مارشال است که سابقاً متعلق بدولت

۱ - Torres. ۲ - Palaos.

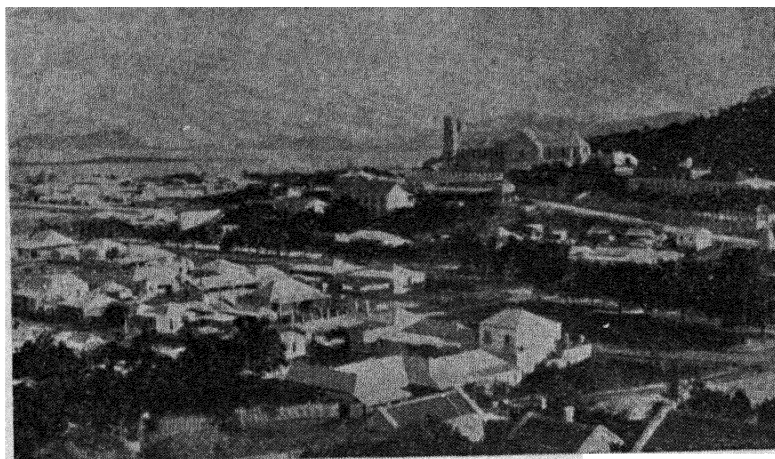
۱۷۰ - یکی از زنان بومی فیجی ۱۷۱ - کلبه اقوام کاناک (از بومیان کالدونی جدید)

آلمان بود ولی پس از جنگ بین المللی به ژاپن سپرده شد .

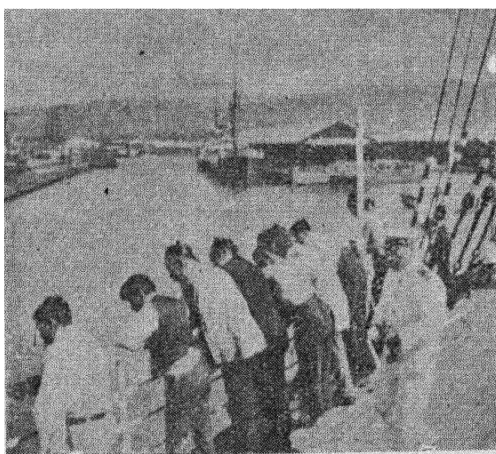
ج - پلینزی - پلینزی یا منطقه جزائر متعدد دمر گب از مجمع الجزائر

بسیاری است که در مشرق استرالیا از دو سوی خط استوا واقع شده . از بزرگترین جزائر پلینزی در نیمکره جنوبی یکی جزائر ساموا است که به زیلند جدید و کشورهای متحد امریکای شمالی تعلق دارد؛ دیگر جزائر ویتی^۱ یا فیجی و کوک^۲ متعلق بانگلستان و کالدونی جدید و سوسیته و مارکیز و چند جزیره دیگر متعلق بفرانسه و نیمکره شمالی جزائر هاوایی یا ساندویچ متعلق بکشورهای متحد امریکای شمالی .

۱ - Viti. ۲ - Cook.

۱۷۲ - منظره ای از شهر نومه آکریسی کالدونی جدید

۱۷۳ - منظره ای از بندر هونولولو

مجمع الجزائر هاوایی
مرگب از هشت جزیره
آتشفشانی است که مساحت
مجموع آنها به ۱۶۶۰۰
کیلومتر مربع میرسد .
خاک این جزائر بسیار
حاصلخیز است و باران در
آنجا بسیار میبارد . مردم
آن (۳۶۸۰۰۰ نفر) بیشتر
چینی و ژاپنی هستند و عده

سفیدپوستان کمست . مهمترین محصول هاوایی برنج و نیشکر و مرکز

جزائر دیگر اقیانوسیه

آف شهر هونولولو^۱ است. جمع فرستاده ها و رسیده های هاوایی در سالهای اخیر در حدود ۱۶۰ میلیون دلار بوده. اهمیت این جزائر برای کشورهای متحد امریکای شمالی بیشتر از لحاظ نظامی و حفظ راههای دریائی اقیانوس کبیر است.

فهرست مطالب کتاب

۲۴۷	مصر
۲۷۲	لیبیا
۲۷۵	نصل سوم - متصرفات اروپائی
۲۷۵	۱ - تونس
۲۸۴	۲ - الجزائر
۲۹۳	۳ - مراکش
۳۰۲	۴ - اتحاد افریقائی جنوبی
۳۱۶	۵ - مستعمرات ایتالیا
۳۱۶	۱ - طرابلس
۳۲۰	۲ - حبشه
۳۲۵	۳ - اریتره
	۴ - صومالی
۳۲۶	۶ - کنگوی بلژیک
	جغرافیای اقیانوسیه
۳۳۲	فصل اول - کلیات
	فصل دوم - جغرافیای استرالیا
۳۳۶	و زیلند جدید
۳۳۶	۱ - استرالیا
۳۵۰	۲ - زیلند جدید
	فصل سوم - جزائر مالزی و
۳۵۵	جزائر دیگر اقیانوسیه
۳۵۵	۱ - جزائر مازی
۳۶۲	۲ - جزائر دیگر اقیانوسیه

جغرافیای آسیا

	باب اول - کلیات طبیعی و انسانی
	فصل اول - کلیات طبیعی ۳
	فصل دوم - کلیات انسانی ۱۴
	باب دوم - کشورهای مجاور ایران
۲۰	فصل اول - افغانستان
۳۸	» دوم - ترکیه
۶۲	» سوم - عراق
۸۲	» چهارم - آسیای روس
	» پنجم - هندوستان و
۱۰۲	بلوچستان انگلیس
	باب سوم - آسیای شرقی
۱۲۶	فصل اول - جغرافیای ژاپن
۱۵۱	» دوم - چین
	باب چهارم - کشورهای دیگر آسیا
۱۷۷	فصل اول - هندوچین و مالاکا
۱۹۲	» دوم - عربستان
۲۰۴	» سوم - سوریه و فلسطین
	جغرافیای افریقا
۲۱۸	فصل اول - کلیات جغرافیائی
۲۴۷	» دوم - کشورهای مستقل

غلطنامه

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۰	۷	کیلو	کیلومتر	۱۸۵	پاورقی ۱	les thaïs las thaïs	صحیح
۳۹	۲۰	درجنوب	درمغرب	۱۸۹	» »	Rangoun Rangaun	
۴۸	۱۸	بوسیه	بوسیله	۲۳۱	۶	زرت	ذرت
۹۱	۱	اقتصادی	اقتصادی	۲۳۶	۱۴	میکند	میکند
۹۲	۸	ترکستان	عمده ترکستان	۲۵۸	۵	زقاریق	زقازیق
۹۸	۱۳	کوشیده اند	کوچیده اند	۲۹۷	۱۵	قابل	قائل
۱۰۳	۳	یا جزیره	با جزیره	سطر آخر صفحه ۳۰۶ باید بالای سطر اول همان صفحه باشد			
۱۰۶	۱۱	اقیانوس اطلس	اقیانوس هند	۳۰۸	۱۱	آن به	آن
۱۴۶	۱۷	زرادخانه	زرادخانه	۳۱۰	۲	نفر سکنه	نفر
۱۴۹	پاورقی ۱	chase	chosen	۳۱۶	۱	۴- مستعمرات	۵- مستعمرات

کچن پانہ جامعہ کمانہ

- ۱۔ اگر کہیں عسائی اعلیٰ عسقا، محض شغافا
جاسی تہ جات خلیب کچن پانہ یک ایک اپنی اپنی
۲۔ سادہ جادہ غازیہ ویک جات کچن پانہ ویک جادہ داران جادہ
اور اگر کہیں لازم جوس کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۳۔ خلیب کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
کے بلکے کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۴۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۵۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۶۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۷۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۸۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۹۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے
۱۰۔ کچن پانہ کمانی یک ایک اپنے پاس رکھیں گے